

TRILOGIJA O GARSTVU

Svemirske struje
Zvezde, prah nebeski
Kamičak na nebu

ISAIAK ASIMOV

1. IZMEDJU JEDNOG I JOŠ JEDNOG KORAKA

Dva minuta pre no što će zauvek iščeznuti sa lica Zemlje, bar onakve Zemlje kakvu je poznao, Džozef Švarc lutao je prijatnim ulicama periferije Čikaga, recitujući u sebi Brauningove stihove. Bilo je to na neki način neobično, budući da bi kakav slučajni prolaznik lik Džozefa Švarca teško mogao da poveže sa osobom koja bi se na bilo koji način bavila Brauningom; jer Švarc je izgledao kao kakav penzionisani krojač, što je zaista i bio. A pored toga, izgledao je i kao neko kome u svakom slučaju manjka ono što današnje sveznalice nazivaju 'prosečnim opštim obrazovanjem'. U stvari, suprotno tome, Švarcova radoznala priroda zadovoljavala je svoje potrebe nasumičnim čitanjem svega do čega je mogao da dođe, tako da je neprobirljivo, uvek gladno i postepeno pabirčila prosečno znanje o svemu i svačemu. Švarc je, povrh svega, imao i dobro pamćanje, te mu je i to pomagalo da svu silu podataka neprestano drži u glavi.

Tako je, na primer, u mladim danima dva puta pročitao Rabina Ben Ezru od Roberta Brauninga, te je, stoga, razumljivo što ga je znao napamet. Bilo je u toj poemi mnogo njemu nejasnih pojedinosti, ali je zato njegovo srce kucalo, u proteklih nekoliko godina, upravo u ritmu njena prva tri stiha; ona tri stiha koja su tog vrlo vedrog i sunčanog juskog dana 1949-te dopirali iz dubina spokojne tvrđave njegovog uma:

"Ostari kraj mene!

Ono najbolje tek će stići

poslednje od života, zarad čega je život ponajpre i stvoren..."

Švarc je ovo osećao do srži. Težak mladalački život u Evropi, kao i naporno probijanje kroz sudbinu, kasnije, u Sjedinjenim Državama, učinili su da mu udobnost i spokoj poslednjeg životnog doba još više prijaju. Imao je svoju kuću i dovoljno novca, tako da je mogao da se sasvim mirno povuče s posla. Njegova supruga je bila dobrog zdravlja, kćeri obezbeđene udajom, a pristiglo je i unuča koje je moglo da samo još više ulepša te najbolje, poslednje godine. O

čemu je, zaista, još mogao da brine?

Doduše, stizala su do njega govorkanja o mogućnosti trećeg svetskog rata, a i sama atomska bomba i dalje je postojala. Švarc je, ipak, verovao u dobre i plemenite ljudske prirode, pa stoga, iskreno, nije držao da će biti još ratova. Smatrao je da Zemlja nikada više neće imati prilike da bude svedok suncolikog pakla, svedok atoma u najpunijem besu sopstvene eksplozije. I zato se dobroćudno smešio deci pokraj koje je prolazio, želeći im u sebi brz i ne odviše težak prolazak kroz mladost, kako bi što pre i što bezbolnije stigli do smirenosti onog najboljeg što će tek stići.

Podigao je, tako, nogu s namerom da ne nagazi na krpenu lutku s likom Dronjave Anice, koja je ležala tu, nasred trotoara, smešeći mu se u svoj svojoj zapuštenosti, kao nekakvo odbačeno, zaboravljeno nahoče čiji nestanak još nije bio primećen. Nije, međutim, stigao da podignutom nogom ponovo dotakne trotoar...

Institut za nuklearna istraživanja nalazio se na drugom kraju Čikaga. Ljudi u njemu su, nesumnjivo, imali svoje teorije o suštinskoj vrednosti ljudske prirode; s druge, pak, strane osećali su se pomalo i postićenim što još nisu izumeli instrument koji bi bio u stanju da izmeri tu vrednost. Kada bi o tome dublje razmišljali, dolazili bi do zaključka da je često dovoljno poželeti da kakva nebeska sila omete ljudsku prirodu, uz svu njenu prokletu dosetljivost, da svaki bezazleni i potencijalno koristan pronalazak pretvori u opasno oružje.

Nekakva plavičasta svetlost iza leđa hemičara u odaji privuče pažnju doktora Smita, u trenutku dok je prolazio pored otvorenih vrata, te on zastade i zagleda se u nju. Hemičar, očigledno neki vedar mladić, zviždukao je bezbrižno dok je naginjao volumetrijski sud, pljosnatu bocu u kojoj je količina rastvora već odranije bila određena. Beli prah se polako i lenjo rastvarao u tečnosti. Ta se slika za trenutak zaledila, dok predosećaj neposredne opasnosti koji ga je i zaustavio kraj vrata ne natera odjednom dr Smita na brzu akciju.

Uleteo je u prostoriju, hitro dohvatio štap za odmeravanje dugačak tačno jedan jard, i u magnovenju sve što se nalazilo na stolu sručio na pod. Gotovo istog časa se začu zlokoban zvuk metala koji se rastapa, a dr Smit oseti kako jedna kap znoja polako klizi prema vrhu njegovog nosa.

Mladić je zgranuto zurio u betonski pod gde je rastopljeni metal napravio srebrnaste barice, čiji je tanak sloj već počeo da se hladi. Barice su i dalje zračile jakom toplotom.

"Šta je to bilo?" Mladić je od strah gotovo zanemio.

Dr Smit bez reči sleže ramenima, i sam još ne sasvim pri sebi. "Ja ne znam. To ćete vi mi reći... Na čemu se radilo ovde?"

"Ni na čemu se nije radilo ovde", vajkao se hemičar. "Bio je to samo uzorak sirovog uranijuma. Ja sam ovde elektrolitički određivao bakar... Stvarno ne znam šta se to moglo desiti."

"Ma šta da je bilo po sredi, mladiću, reći ću vam šta sam ja video. Oko ovog platinskog topionog suda obrazovala se korona, odašiljući unaokolo snažno zračenje. Uranijum, kažete?"

"Da, ali to je bio sirovi uranijum, a on nije opasan. Hoću da kažem, jedan od osnovnih uslova za fisiju je asolutna prečišćenost, zar ne?" Hemičar brzo ovlaži usne. "Mislite li da je to zaista bila fisija? Ali niti je bio plutonijum, niti je bio bombardovan."

Dr Smit se zamisli. "Čak je, u ovom slučaju, bio ispod kritične mase, ili u najmanju ruku, ispod nama poznatih kritičnih masa." On se netremice zagleda u kamenu površinu stola, u opaljenu i ispucalu boju ormana, i srebrne pruge po betonskom podu. "Pri tom, uranijum se topi na oko 18000 stepeni celzijusa, a mi još ne poznajemo nuklearne fenomene. A i ova prostorija je najverovatnije potpuno zasićena zračenjem. Kada se ovaj metal ohladi, mladiću, treba ga sastrugati, sakupiti i poslati na detaljnu analizu."

I dalje je zamišljeno gledao oko sebe, a onda iznenada pođe prema suprotnom zidu, stresavši se od zebnje zbog mrlje u visini ramena koju je tamo ugledao.

"Šta je ovo", upita on. "Da li je ova mrlja oduvek tu?"

"Koja mrlja, gospodine?" Mladić uznemireno priđe i osmotri mesto koje mu je doktor pokazivao. Na zidu se nalazila mala rupa, onakva kakvu bi napravio ukucan, pa zatim odstranjen ekser, ali pri tom proteran kroz malter i ciglu, sve do spoljašnjeg zida zgrade. Dnevna svetlost se jasno mogla videti.

"Ovo nisam nikada video", odvrati hemičar, odmahujući glavom. "Doduše, nikada ranije nisam tu ni nešto posebno zagledao."

Dr Smit ne reče na to ništa; samo se polako odmaknu od zida, prošavši pored termostata, limene kutije u obliku paralelopipeda.

Voda koja se u njoj nalazila, terana motornom mešalicom, vrtela se uskovitlano u krug, dok su se električne sijalice pod vodom, grejači, uznemireno palili i gasili, u skladu sa otkucajima živinog releja.

"A ovo ovde? Da li je ovo oduvek tu?" Tu dr Smit ovlaš zagreba noktima mrlju koja se nalazila pri vrhu šire strane termostata. Bila je to, u stvari, malena kružna rupa pravilnih ivica, izbušena kroz lim, nešto iznad nivoa vode.

Hemičar razrogači oči. "Ovo, gospodine, nikada ranije nije bilo tu. To mogu da vam garantujem!"

"Hmm", promrmlja doktor. "Pogledajte, molim vas, ima li ikakve rupice na suprotnoj strani."

"Prokletstvo! Hoću reći, da, gospodine! Evo je!"

"U redu. Hodite sada ovamo i pogledajte kroz obe rupe. Isključite termostat i ostanite tu." Dr Smit ode do zida i prekri rupu na njemu svojim prstom. "Šta vidite?" upita on odande.

"Vidim vaš prst, doktore. Je li rupa na tom mestu?"

Doktor Smit ne odgovori ništa, već onako smirenim glasom komandova dalje: "Obidite sud i pogledajte kroz rupice sa druge strane. Vidite li sada nešto?"

"Ne, sada ništa."

"Ako se sećate, upravo se na mestu koje sada gledate nalazila posuda sa uranijumom. Zar ne?"

"Izgleda da je tako, gospodine", glasio je nevoljan odgovor.

Doktor Smit baci brz pogled na tablicu sa napisanim imenom, koja se nalazila na još uvek otvorenim vratima, i reče hladno: "Gospodine Džekson, sve što se ovde dogodilo smatrajte izuzetno poverljivom stvari. Ne želim da o ovome ikome išta kažete. Jesmo li se razumeli?"

"U potpunosti, gospodine!"

"Hajdemo onda odavde. Poslaćemo ovamo ljude iz odeljenja za radijaciju, a vi i ja ćemo se stvarno ucvljati u ambulanti."

"Mislite, zbog mogućih opekotina od zračenja?" Hemičar odjednom preblede.

"To ćemo još proveriti."

Međutim, kasnije je ustanovljeno da nema ozbiljnijih tragova od opekotina ni kod jednog ni kod drugog čoveka. Krvna slika je obojici bila u besprekornom redu, a ni ispitivanje korena kose nije dalo

drugačiji rezultat. Mučnina koju su kasnije osetili pripisana je psihosomatskom poreklu, uz potpuno odsustvo bilo kakvih drugih simptoma.

Pored toga, ni tada ni kasnije, u okviru celokupnog Instituta, niko nije bio u stanju da objasni kako je moglo doći do toga da posuda puna sirovog uranijuma, ni blizu kritične mase, i lišena direktnog neutronskog bombardovanja, iznenada krene da se topi i zrači tako jaku i smrtonosnu koronu.

Jedini prihvatljiv zaključak bio je da je nuklearna fizika i dalje krcata čudnim i opasnim, još neobjašnjenim pukotinama.

Isto tako, ni dr Smit nije izložio sve činjenice u potpunosti, u izjavi koju je kasnije podneo. Naročito nije pominjao rupe u laboratoriji, kao ni činjenicu da je rupa najbliža mestu na kome se sud prvobitno nalazio bila jedva vidljiva, ona sa druge strane termostata primetno veća, a da je ona na zidu, tri puta udaljenija od tog strašnog poprišta, mogla u sebe da primi i čitav ekser.

Zrak koji se prostire u pravoj liniji morao bi da putuje više kilometara pre no što bi ga prirodna oblina Zemljine površine odvojila od tla u dovoljnoj meri da se spreči bilo kakva dodatna šteta, a u tom trenutku prečnik snopa iznosio bi skoro deset stopa. Zatim bi se i dalje širio, istovremeno i slabio, isijavajući u kosmičku prazninu, postajući tako samo čudna nepravilnost u njenom tkivu.

Dr Smit ni kasnije nikada nije nikome poverio ovu pretpostavku.

Nikada, takođe, nije nikome rekao da je narednog jutra, ležeći u ambulanti, prelistao uzduž i popreko sve novine, tražeći, svesno, među oglasima, razlog svoje zebnje.

Ali u velikom gradu svakoga dana nestanu toliki ljudi. Isto tako, ni pomena o tome da je bilo ko urlajući uleteo u policijsku stanicu, blebećući uzbuđeno da je, na njegove oči neki živ čovek (ili, možda, pola čoveka?) jednostavno u trenutku nestao. U najgorem slučaju, nijedne novine nisu prenele takav detalj.

Dr Smit je, posle svega, naterao sebe da jednostavno zaboravi na sve to.

A to se Džozefu Švarcu desilo upravo između jednog koraka i onog sledećeg. Podigao je desnu nogu da bi preskočio Dronjavu Anicu i za tren osetio nesvesticu - kao da ga je u najmanjem deliću vremena

u svoje dubine povukao besni, uskovitlani vrtlog i celog ga izvrnuo - kao rukavicu. Zatim je, izgleda, spustio podignutu nogu, osetivši kako mu se pluća stežu gubeći vazduh, i kako se celo njegovo telo grči i na kraju pada u travu.

Dugo je ostao u tom položaju, zatvorenih očiju, pre no što se usudio da pogleda oko sebe.

Zaista! Zaista se nalazio na travi, a još maločas mu je pod nogama bio pločnik.

Kuće su iščezle! Belo okrečene kuće, svaka sa svojim travnjakom, uredno postrojene, red za redom, sve su iščezle!

Pri tom, trava na kojoj je sedeo nije predstavljala pomno podšišan travnjak. Rasla je gusto, divlje. A unaokolo je bilo i drveća, mnogo drveća, a u daljini ga je bilo još i više.

Tada stiže najteži udarac: crvenkasta, spaljena boja lišća na drveću, odnosno, bar na pojedinom. Pod rukom se mogla osetiti suvoća i krhkost starih listova. Švarc je, doduše, živeo u gradu, ali je ipak bio u stanju da prepozna jesen kada bi se s njom suočio.

Jesen! Kada je, maločas, podigao nogu, bio je usred juna, usred sveg tog svežeg, zelenkastog bleštavila...

On mahinalno pogleda u svoje noge i, oštro uzviknuvši, posegnu prema njima... Ta mala krpena lutka, koju je hteo da preskoči, taj maleni dah stvarnosti...

Ne, nemoguće! On dohvati lutku uzdrhtalim rukama, i shvati da lutka nije čitava: ne pocepana, već prerezana. Zar to nije bilo jezivo? Prerezana uzduž, potpuno pravilno, tako da iz otvora nije virila ni vlat kudjelje kojom je bila punjena. Ivica preseka bila je neverovatno ravna.

Švarcov pogled sada privuče nekakvo svetlucanje na njegovoj levoj cipeli. Ne ispuštajući lutku iz ruku, on prebaci levu nogu preko uzdignutog kolena desne. Deo đona, onaj deo koji je štrčao nad gornjim delom cipele, ispred vrhova prstiju, bio je glatko odrezan. I to tako glatko kako to nijedan zemaljski obućarski nož ne bi mogao. Presečena površina, sveža i ravna, svetlucala je poput površine vode.

Švarca njegova sopstvena zbrka prože od pete do glave i, stigavši napokon do svesti, učini da se sav sledi od užasa.

U potpuno suludom okruženju, u kome se našao i sam zvuk

njegovog sopstvenog glasa delovao bi makar malo prijateljskije. Stoga on progovori glasno. A ono što začu beše glas dubok, napet i iskrepkidan:

"Prvo i prvo", reče on samom sebi, "nisam poludeo. Konačno, iznutra se osećam potpuno normalno... Naravno, da sam zaista poludeo, ne bih to mogao znati - ili možda i bih? Ne..." Ono što je zaista osećao bio je skoro napad histerije, te pokuša da ga suzbije. "Nešto je drugo posredi, čini mi se."

On pokuša da mirno razmotri situaciju. "Možda sanjam. Kako to da znam?" On se uštinu i oseti bol, ali ipak odmahnu glavom. "Mogu čak i da sanjam da se štipam i da me boli. To nije dokaz."

Švarc očajnički pogleda oko sebe. Jesu li snovi zaista uvek tako jasni, detaljni, trajni? Pročitao je jednom negde da snovi u principu ne traju više od pet sekundi, da predstavljaju transponovan vid osećaja koje spavač u tom trenutku doživljava, da je dužina sna samo varka.

Slaba uteha! On zasuka rukav i pogleda na sat. Sekundara je kružila, kružila i kružila. Ako je ovo san, onda ovih pet sekundi traje čitavu večnost.

Zatim, skrenu pogled sa časovnika i ovlaš obrisa hladan znoj sa čela. "A amnezija? Šta s njom?"

Ne našavši odgovor na svoje pitanje, on lagano zagnjuri glavu u šake.

Možda je, onda kada je podigao nogu, njegov um skrenuo sa dobro utabane i podmazane staze koju je tako dugo verno sledio... Ako je, u stvari, tri meseca kasnije, u jesen, ili godinu i tri meseca ili deset godina i tri meseca kasnije spustio nogu i obreo se na ovom čudnom mestu, baš kada mu se razum vratio... pa, to bi izgledalo kao jedan jedini korak, a onda sve ovo... Dakle, ako je tako, gde je bio i šta je u stvari radio između ta dva koraka?

"Ne!" Reč mu izlete poput divljeg urlika. Nemoguće! Švarc pogleda u svoju košulju. Da, tu košulju je obukao tog jutra, ili onda kada je trebalo da bude to jutros, i košulja je bila čista. Prisećajući se, on posegnu u džep jakne i izvuče jabuku.

On divlje zari zube u nju. Bila je sveža, i s obzirom na to da ju je pre samo dva sata izvukao iz frižidera, još pomalo hladna. Pre dva sata! A krpena lutka, šta s njom?

Osećao je kao da će pomahnitati. To mora da je san, ili on zaista jeste poludeo.

Primetio je, najzad, i da je drugo doba dana. Bilo je kasno popodne, odnosno, u najgorem slučaju, senke su postajale sve duže. Iznenada, postade svestan duboke tišine i melanholične skrovitosti mesta, što namah učini da se sav naježi.

Nespretno se uspravivši, on napokon stade na noge. Razumljivo, morao je da pronađe ljude, bilo koga. Ili, bar, neku kuću. Najbolji put do kuće je put. Mora, dakle, naći nekakav put.

Nesvesno se uputio tamo gde je izgledalo da je drveće manje gusto. Lagana večernja svežina uvuče mu se pod jaknu, dok se nije toliko smračilo da vrhovi drveća ne počeše da se gube u tami, delujući preteće. Napokon, izbi na nekakav ravan i bezličan makadamski drum. Uz srećni jecaj pojuri ka njemu i oseti olakšanje pri dodiru sa tvrdom zemljom pod nogama.

No, drum je u oba pravca vodio u savršenu prazninu, i on za trenutak ponovo oseti hladnu jezu. Nadao se da će naići neka kola. Najlakše na svetu bi bilo mahati, zaustaviti ih i upitati - što istog časa naglas i učini - "idete li slučajno za Čikago?"

A šta ako uopšte nije bio ni blizu Čikaga? Pa dobro, onda, do bilo kog većeg grada, ili makar bilo kog mesta sa telefonom. U džepu je imao samo četiri i po dolara, ali valjda je policija još postojala...

Hodao je upravo po sredini drumu, pogledajući u oba pravca. Kasni suton na njega nije ostavio nikakav utisak, pa ni to da su se prve zvezde već pojavile na nebu.

Kao za pakost, nikakvih kola! Niti bilo čega! A sada je već stvarno počelo da se smrkava.

Za trenutak pomisli da mu se vrtoglavica ponovo vraća, zajedno sa svicima u glavi, jer primeti nekakvo svetlucanje na obzorju levo od njega. Kroz drveće na toj strani do njega je dopirao neki hladnoplavičasti odsjaj. To nije mogao biti šumski požar, koji je uvek zamišljao u zažarenom i jasnom crvenom svetlu. Ovo svetlo je, naprotiv, bilo sasvim slabo i treperavo. Učini mu se, potom, da i drum pod njegovim nogama svetluca na isti način. On se saže i dodirnu ga, ali ne oseti ništa neobično. Drum je, međutim, i dalje svetlucao tananom svetlošću, koju je maločas zakačio tek krajičkom oka.

Odjednom Švarc zateče sebe kako gotovo mahnito trči drumom,

svestan muklog i neravnomernog bata svojih koraka. On shvati, istovremeno, da i dalje drži u rukama krpenu lutku, i istog trenutka je besomučno zavitla preko glave.

Nacereni, podrugljivi ostatak života...

Shvativši šta je učinio, Švarc naglo stade, u paničnom strahu. Lutka je ipak, ipak, kakav-takav dokaz da nije potpuno poludeo. A on je sada tako žudio za tim odbačenim dokazom! Stoga se saže i stade da pipa unazad, nasumice, u tami, puzeći po drumu sve dok je konačno ne pronađe, nazrevši je kao tamnije obličje na tek nešto malo svetlijoj podlozi. Sadržaj lutke sada je virio iz poderotine i on ga odsutno pogura unutra.

Sada je ponovo hodao - i odmah pomisli da je već u takvom bednom stanju da ne može ni da potrči. Bio je već i užasno gladan. A kada je konačno ugledao svetlost sa desne strane puta, učini mu se da će mu srce stati od straha.

Bila je to kuća. Naravno, kuća!

On glasno povika, ali ne dobi nikakav odgovor. Međutim, kuća je i dalje bila tu, kao iskrica stvarnosti i nečeg normalnog u neopisivoj stravi i mahnitosti ovih poslednjih časova. Švarc skrenu sa puta i posrćući krenu preko jaraka, obilazeći drveće i žbunje, i konačno dospe do nekakvog potočića.

Čudno, čak je i potočić treperavo, gotovo fluorescentno odbleskivao. To je registrovao samo krajičkom svesti.

On preskoči potočić i ubrzo se nađe pred kućom, ispruživši ruke da je dotakne. Već na ovlašni dodir, međutim, on razabra da je kuća sazdana od neke tvrde, belo obojene građe. To nisu bili ni cigla, ni kamen, ni drvo; ali to sada stvarno nije bilo važno. U stvari, ličila je na kutiju od tamnog, čvrstog porcelana. Sada je tražio samo vrata, na koja ubrzo, pošto zvonca nigde nije bilo, zalupa iz sve snage i povika poput kakvog bespomoćnika.

Začu se neko kretanje iznutra i onaj predivan, blagosloveni zvuk ljudskog glasa, i to ne njegov sopstveni, već tuđi. I on ponovo povika:

"Hej, vi unutra!"

Usledilo je slabo škriputanje podmazanih šarki i vrata se otvoriše, otkrivši ženski lik koji mu uputi pogled pun zebnje. Žena je bila visoka i mršava, a iza nje stade muška prilika suvonjavog ali grubog

lica u radnom odelu... Ne, ne radnom. U stvari, takvo odelo Švarc nikada nije video, ali je ono, ipak, na neki neobjašnjiv način izgledalo kao odelo u kome ljudi rade.

No, Švarc u ovom trenutku stvarno nije bio ispitivački raspoložen. Njih dvoje, zajedno sa svojom odećom, bili su mu predivni - kao što su dvoje prijatelja predivna slika nekom usamljenom čoveku.

Žena konačno progovori. Imasla je mek glas, ali ton zapovednički, i Švarc se za trenutak uhvati za vrata, kako bi ostao čvrsto na nogama. Usne mu se pokrenuše, ali bez ikakvog efekta; istog časa, u magnovenju mu se javiše najledeniji strahovi za koje je ikad znao, i koji kao da ga stegoše za grlo i prigušiše otkucaje njegovog srca. Jer, žena je govorila jezikom koji Švarc nikada do tada nije čuo.

2. OTARASITI SE TUĐINCA

Loa Maren i Arbin, njen ne baš preterano bistri suprug, igrali su karte te sveže večeri. Stariji čovek, smešten u invalidska kolica na motorni pogon u uglu prostorije, ljutito zašušta novinama koje je držao u ruci i pozva:

"Arbine!"

Ovaj ne odgovori odmah, već nastavi da prebira po tankim, glatkim pravougaonicima u ruci, razmatrajući svoj sledeći potez. Tek kada je definitivno rešio da odigra, on odsutno odvratil: "Šta je, Gru?"

Iza novina izroni sedokosa Gruova glava koja zetu uputi jedan besni pogled, a zatim ponovo usledi šuštanje novina. Činilo mu se da taj zvuk nosi sa sobom rasterećenje njegovih osećanja. Za ime Kosmosa, mora da postoji neki način da se čovek istutnji, pogotovo ako je u punom naponu snage a mora da dreždi u invalidskim kolicima, uz dva štapa koja mu odmenjuju rođene noge! Gru je u tu svrhu koristio novine. Šuštao bi njima, gestikulirao, a katkad i lupao. Bilo mu je poznato da na drugim svetovima postoje teleinformativne mašine, koje su emitovale rolne mikrofilmova kao vesnike najnovijih dešavanja. U tu svrhu su korišćeni i standardni mikro-čitači; no Gru se tome u sebi zajedljivo podsmevao. Kakvog li patetičnog i izopačenog izuma!

"Jesi li čitao o arheološkoj ekspediciji koju šalju na Zemlju", upita on.

"Ne", odgovori mirno Arbin.

Gru je odgovor, razume se, znao unapred, jer je prvi dograbio novine tog dana, a porodica se prošle godine odrekla svog video aparata. Svejedno, pitanje je trebalo da posluži samo kao uvod.

"E pa, eto, jedna odlazi", reče on. "I to po carskom nalogu. Šta kažeš na to?" I on poče da čita tekst pred sobom onim specifičnim teatralno-skokovitim glasom kojim se mnogo ljudi služi kada čita naglas: "Bel Arvardan, viši istraživač Carskog Arheološkog Instituta, u intervjuu datom galaktičkoj štampi izrazio je uverenje da sa puno nade možemo očekivati vredne rezultate arheoloških istraživanja predviđenih na planeti Zemlji, lociranoj u udaljenim predelima Sirijusovog sektora (vidi sliku). Zemlja, rekao je Arvardan, sa svojom prastarom civilizacijom i jedinstvenom sredinom, predstavlja

neuobičajenu kulturu, koju su naši stručnjaci za društvene nauke predugo zanemarivali, a opet, veoma zanimljivu s obzirom na teške zadatke što ih postavlja pred lokalnu upravu. Sa sigurnošću se može očekivati da će tokom narednih nekoliko godina doneti gotovo revolucionarne promene u okviru nekih osnovnih shvatanja o socijalnoj evoluciji i istoriji čovečanstva'. I tako dalje, i tako dalje", završi Gru svoju svečanu tiradu.

Arbin Maren slušao je ovo tek napola uha. "Šta mu znači to 'neuobičajena kultura'", promrmlja on.

"Ti igraš, Arbine", reče njegova žena, nimalo zainteresovana za bilo šta što beše rečeno.

"Pa, zar me nećete pitati zašto je Tribina ovo objavila", nastavi Gru. "Jasno je valjda da ona ne bi prenela izveštaj galaktičke štampe, čak ni za ogromne svote novca, bez nekog vrlo jakog razloga!"

Neko vreme je bezuspešno iščekivao ma kakav odgovor, a onda nastavi: "I to još na naslovnoj strani. Hoće da ga unište! Rešio čovek da dođe na Zemlju da bi je naučno istražio, a ovi se polomiše da ga spreče. Pogledajte samo kako lupetaju. Pogledajte!" On izmahnu novinama prema kćerki i zetu. "Hajde, čitajte, zašto nećete?"

Loa Maren spusti karte na sto i svoje inače beskrvne i tanke usne stisnu još više. "Tata, svi smo imali težak dan, nemoj sada o politici. Možda malo kasnije, a, tata? Molim te."

"Tata molim te, tata molim te!" poče Gru da joj se, krajnje namršten, izruguje. "Kao da ti je poprilično dosadio tvoj stari dragi tatica, čim mu ne dozvoljavaš ni nekoliko mirnih reči o novostima. Po tebi ja sedim ovde u zapećku i, verovatno, gledam skrštenih ruku kako vas dvoje radite i za mene... Pa, jesam li ja kriv za to? Jak sam, hoću da radim. A dobro znaš da sam mogao da izlečim noge i budem k'o nov!" Gru se pri tom udarao po nogama u taktu, naglašavajući pojedine reči; teško, divlje, zvonko su tekli udarci koje je mogao da čuje, ali ne i da oseti. "A zašto nisam? Jer sam suviše star da bi se lečenje isplatilo, jel' tako? Pa zar to nije neuobičajena kultura? Samo u takvoj može postojati čovek koji hoće da radi a ne daju mu! Za ime Kosmosa, krajnje je vreme da se već jednom prekine sa tim besmislicama u vezi sa našim takozvanim 'specijalnim odredbama'. One nisu samo specijalne, one su odumrle! Ja mislim..."

Mahao je rukama, lica purpurnog od besa.

No, Arbin je već ustao sa svog mesta i čvrsto položio ruke na starčeva ramena. "Čemu uzbuđenje, Gru? Pročitacu to čim završiš s novinama", obeća on.

"Dobro, ali složićeš se s njima, pa koja vajda, onda. Mekani ste k'o pamuk, vi mladi. Plastelin u rukama Starešina."

"Dosta, tata", preseče ga Loa oštro. "Ne govori o tome." Trenutak se ukipila kao da osluškuje, mada ni sama nije znala zašto, no ipak...

Arbin oseti one hladne žmarce koji bi ga uvek proželi kada bi se na bilo koji način pomenulo Društvo Starešina. Jednostavno nije bilo uputno govoriti o njemu na Gruov način, rugati se zemaljskoj prakulturi...

Eto, bio je to čist asimilacionizam. Arbin naglo proguta knedlu. Reč je bila ružna, čak i kad se ne izgovori glasno.

Naravno da je u doba Gruove mladosti bilo mnogo nesmotrenog govorkanja o napuštanju starih puteva, no u međuvremenu je stiglo drugo doba. Gru bi to morao znati - to je gotovo sigurno. Međutim, očito, čoveku u pritvoru invalidskih kolica koji odbrojava dane do sledećeg Popisa baš i nije lako da bude razuman i razborit.

U najmanju ruku, Gru je bio ganut obrtom, no ne reče više ni reč. I što je vreme više odmicalo postajao je sve smireniji, i postepeno mu je bilo sve teže da se usredsredi na ono što čita. Glava mu umorno klonu na grudi pre no što je uspeo da detaljno posveti kritičku pažnju sportskim stranicama. Konačno, on tiho zahrka i pusti novine da se same slože na podu, uz poslednje, sada nenamerno šuštanje.

Tek tada se začu Loin zabrinut šapat.

"Možda mu ne posvećujemo dovoljno pažnje, Arbine. Čoveku kao što je on ovakav život mora da je đavolski težak. U odnosu na to kako je nekad živio, sada mora da se oseća kao otpisan čovek!"

"Ne, ne kao otpisan, Loa. On ima svoje novine i svoje knjige i pusti ga na miru s njima! Malo uzbuđenja kakvo je ovo može samo da mu olakša. Sada će biti srećan i miran za narednih ko zna koliko dana!"

Arbin samo što se ponovo usredsredio na karte i pružio ruku ka jednoj od njih, kada se na vratima začu lupanje, praćeno nerazgovetnim promuklim uzvicima.

Arbinova ruka se trgnu i zaustavi. Loa pogleda prestrašeno svog muža, uz primetno drhtanje donje usne.

"Skloni Grua. Brzo!" prošišta Arbin.

Loa je već bila kraj kolica, šapćući nešto umirujuće Gruu. No, Gru samo uzdahnu i trže se na prvi pokret kolica. Uspravivši se, on se automatski maši novina, te razdraženo i nimalo tiho upita:

"Šta je?"

"Šššš, sve je u redu", promuca Loa neodređeno i odgura kolica u susednu sobu. Zatvori potom vrata i leđima se nasloni na njih, teško dišući, tražeći očima nuževljev pogled. Lupanje se ponovo začu.

Stajali su jedno do drugog, u odbrambenom stavu, kada su se vrata otvorila, neprijateljski i zabrinuto zagledani u omalenu dežmekastu figuru čoveka koji im se slabašno osmehivao.

"Možemo li da vam pomognemo", upita Loa učtivo. No, oboje naglo ustuknuše kada čovek ispusti dahtav zvuk i pridrža se za vrata da ne bi pao.

"Možda je bolestan", reče Arbin zastrašeno. "Hajde, pomози da ga uvedemo unutra."

Časovi su zatim prošli pre no što se Loa i Arbin povukoše u tišinu svoje spavaće sobe.

"Arbine", započe Loa.

"Šta je?"

"Da li je ovo bezopasno?"

"Kako to misliš, bezopasno?" Arbin je izbegavao odgovor.

"Mislim na to što smo ga pustili u kuću. Ko je on?"

"Otkud ja da znam?" usledio je razdražljiv odgovor. "Na kraju krajeva, ne možemo oterati bolesnog čoveka sa vrata. Ako se ispostavi da nema isprave, obavestićemo sutra Oblasnu Bezbednosnu Upravu i tu će biti kraj." On se okrenu, očigledno u nameri da izbegne nastavak razgovora.

Njegova žena, međutim, ponovo raspара tišinu svojim visokim glasom, ovog puta još nametljivije.

"Ne misliš, valjda, da je agent Društva Starešina? Šta ćemo onda sa Gruom?"

"Zbog onoga što je Gru večeras rekao? To je besmisleno. Uopšte neću da se raspravljам oko toga."

"Znaš odlično da ne mislim na to. Zadržavamo Grua ovde već dve godine, ilegalno, a to je kršenje najvažnije Uredbe."

"To nikome ništa ne znači", promrmlja Arbin. "Mi ispunjavamo našu normu, zar ne? Uprkos tome što je norma određena za troje ljudi -

troje radnika. A ako je ispunjavamo, zašto bi iko išta posumnjao? Na kraju krajeva, nikada ga ne puštamo iz kuće?"

"A šta ako su primetili kada si napolju kupovao motor i točkove za kolica?"

"Nemoj opet o tome, Loa. Po koji put moram da ti kažem da je ono što sam kupio obična kuhinjska oprema. Pored toga, nema nikakvog smisla smatrati tog čoveka za agenta Bratstva. Misliš li da bi se oni toliko posvetili razrađivanju lukavstva zbog jednog sirotog starca u kolicima? Razmisli i sama: oni bi verovatno došli ovamo u po bela dana sa legalnim ovlašćenjima za pretres."

"Onda, u redu, Arbine." Loine oči odjednom zasvetleše i postadoše žive. "Ako zaista misliš tako, čemu se od sveg srca nadam, onda on mora biti Vasionac. Prosto je nemoguće da je Zemljanin."

"Zašto nemoguće? To je još besmislenije. Zašto bi, pobogu, bilo koji podanik Carstva došao baš na Zemlju, a ne na toliko drugih, zanimljivih mesta?"

"Ne znam zašto! U stvari, znam: šta ako je tamo negde počinio neki zločin?" Njoj se odmah dopade sopstvena zamisao. "Zašto da ne? To bi objasnilo sve. Zemlja je poslednje mesto gde bi ga tražili."

"Ako je zaista Vasionac. Kako bi to dokazala?"

"On ne govori našim jezikom, zar ne? To ćeš morati da priznaš. Jesi li razumeo ijednu njegovu reč? Stoga, mora da je stigao iz nekog zabačenog kutka Galaksije, gde govore drugim dijalektom. Kažu da, na primer, ljudi sa Fomalhota moraju praktično da uče potpuno nov jezik da bi ih razumeli na Carevom dvoru, na Trantoru. Zar ne vidiš kuda sve to vodi? Ako on nije sa Zemlje, neće imati otvoren karton kod Uprave za popis i biće srećan ako ga ne budu našli. Zašto ga ne bismo zadržali ovde, na farmi, da radi umesto oca? Tako bi nas ponovo bilo troje, a ne samo nas dvoje, pred kojima stoji kvota za tri čoveka i naredne sezone... Već sada bi mogao da se pokaže korisnim, zbog žetve."

Loa posmatraše zabrinuto lice svog muža, bez nekog određenog izraza. Arbin ostade dugo nem, a zatim reče:

"Dobro, Loa, idi sada u krevet. Sutra ćemo razgovarati o tome, kada stvar malo odstoji i prespava."

Šapat se utiša, svetlo se ugasi, i san uskoro ispuni celu kuću.

Sledećeg jutra je na Grua bio red da kaže koju reč o ovom slučaju.

Arbin je imao puno poverenje u svog tasta, čak veće nego i u samog sebe, te mu pun nade iznese činjenice na uvid.

"Vaše nevolje, Arbine, očigledno proizlaze otuda što sam ja registrovan kao radnik, pa je kvota predviđena za troje ljudi. Stvarno više nemam snage da izazivam nevolje. Ovo je već druga godina kako živim preko roka. Dosta mi je."

"Nije uopšte u tome stvar", zbunjeno odgovori Arbin. "Nije mi bila namera da kažem da si nam na teretu."

"Šta to, na kraju krajeva, menja na stvari? I ovako i onako, moraću da odem za dve godine, kad se sprovede sledeći popis."

"Imaćeš, bar, još dve godine uz svoje knjige; još dve godine ćeš moći da se odmaraš. Zašto bi se toga lišio?"

"I drugi su morali da se liše toga. A ti i Loa? Kada budu došli po mene, povešće i vas. Kakav bih čovek bio kada bih po tu cenu tražio da živim još nekoliko smrdljivih godina..."

"Nemoj tako, Gru. Nemoj se prenemagati bez potrebe. Koliko smo ti samo puta rekli šta ćemo tačno uraditi? Znaš i sam da ćemo te prijaviti nedelju dana pre Popisa."

"I pretpostavljam, prevariti doktora?"

"Podmititi doktora."

"Hm! Ali ovaj novi čovek samo će vas još više ocrniti kod vlasti. I njega ćete skrivati?"

"Njega ćemo pustiti da ode. Za ime Kosmosa, zašto bismo sada o tome razmišljali kada imamo na raspolaganju još pune dve godine? Šta misliš, šta da učinimo s njim?"

"Tuđinac", razmišljaše Gru naglas. "Stiže kucajući na vrata. Dolazi niotkuda. Govori nerazumljivo... Ne znam kako da te posavetujem."

"Izgleda da je blage naravi", nastavi Arbin. "Kao da je preplašen na smrt. Ne može nam nauditi ni u kom pogledu."

"Uplašen, kažeš? A šta ako je malouman? Šta ako ono što proglašavaš njegovim stranim dijalektom nije ništa do li šašavo brbljanje?"

"Pa, nije baš tako." Ipak, Arbin se nelagodno promeškolji.

"Ubeđuješ sebe u ono što misliš jer želiš da ga zadržiš i iskoristiš.... U redu, reći ću ti šta da radiš. Odvedi ga u grad."

"U Čik?" zaprepasti se Arbin. "To bi ga uništilo."

"Ni najmanje", odgovori mirno Gru. "Nevolja s tobom je što ne čitaš

novine. Ja to, na veliku sreću ove porodice, ipak činim. Stvar je u tome što je Institut za Nuklearna Istraživanja upravo obznanio da je pronađen instrument kome je svrha da ljudima pomogne u učenju. Objavili su preko cele jedne stranice u Nedeljnom Pregledu da traže dobrovoljce. Odvedi njima tog čoveka. Neka im on posluži kao dobrovoljac."

Arbin odlučno odmahnu glavom. "Lud si. Kako bih mogao da uradim tako nešto, Gru? Prvo što će mu tamo tražiti jeste registarski broj. Činjenica da njegove isprave ne bi bile u redu samo bi nam navukla istragu na vrat, što bi na kraju dovelo do toga da otkriju i tebe."

"Grešiš, Arbine. Ne bi. Institut i traži dobrovoljce zbog toga što je mašina još u eksperimentalnoj fazi rada. Verovatno je već usmrtila nekolicinu ljudi, tako da sam siguran da neće postavljati nikakva nepotrebna pitanja. A ako tuđinac umre, pa, verovatno mu neće biti gore no što mu je sad... Hajde, Arbine, dodaj mi taj projektor za knjige i potavi ga na oznaku sa brojem šest. I molim te, donesi mi novine čim stignu, hoćeš li?"

Kada je Švarc konačno otvorio oči, već je bilo prošlo podne. Osećao je onaj potmuli bol koji prodire direktno do srca i pothranjuje sam sebe, bol što mu supruga nije pored njega da sada bude zajedno s njim, bol zbog nestanka celog njegovog malog porodičnog sveta...

Priseti se da je takav bol već jednom ranije imao prilike da iskusi, te mu se gotovo potpuno zaboravljen prizor ponovo javi u oštroj jasnoći. On, tada još mladić, u snegom zavijenom mestašcetu... čeka saonice... u smiraj dana, voz... veliki brod...

Strepnja puna čežnje i razočaranja, usmerena prema tom, njemu bliskom svetu, za trenutak ga sjedini sa tim dvadesetogodišnjakom iz sećanja, prilikom dugog iseljeničkog puta za Ameriku.

Poraz je bio suviše stvaran. Ovo zaista više nije mogao biti san.

On gotovo poskoči od iznenađenja kada se osvetljenje iznad vrata naglo upali i potom ugasi, a zatim se začu nerazumljivi baritonski glas njegovog domaćina. Vrata se otvoriše i pred njim se nađe doručak - nekakva kaša koju nije prepoznao kao bilo šta što je od ranije znao, s tim što je primetio da liči na kačamak od kukuruznog brašna, samo što je bila malo sočnija. I mleko, pored toga.

"Hvala", reče Švarc i usrdno zaklima glavom.

Farmer reče nešto, zauzvrat, i sa naslona stolice dohvati Švarcovu košulju. Pažljivo je stade razgledati iz svih uglova, naročitu pažnju poklanjajući dugmadima. Vrativši je natrag, on odgurnu rolo-vrata na ulazu u sobicu i Švarc napokon primeti da prostorija, mlečnobelih zidova, odiše toplotom.

"Plastika", promrmlja on, koristeći tu reč-za-sve sa sigurnošću tipičnom za sve laike. Uskoro opazi da soba nema nijednog ugla, već da se površine zidova lagano pretapaju jedna u drugu, i da su samo blago zakrivljene.

Čovek mu je pružio neke predmete uz gestove koji nisu mogli ostati neshvaćeni. Trebalo je da Švarc ustane, umije se i obuče.

On poslušao svog domaćina, uz dodatna objašnjenja i pomoć. Zbunilo ga je jedino što nije primetio nikakvu spravu za brijanje, kao i to da su gestovi brijanja koje je uputio svom instruktoru proizveli samo gadljive poglede, uz neki neodređeni zvuk. Švarc se stoga samo počeo po izdžikljaloj, prosedoj bradi i glasno uzdahnu.

Zatim su ga povelili do nekakvog malog, izduženog vozila na dva točka i putem gestova stavili mu do znanja da uđe unutra i sedne. Mogao je da vidi kako tlo brzo promiče ispod njegovih nogu, kako se put pruža pred njima i za njima sve dok se niske, bleštave zgrade ne ukazaše u daljini, a zajedno sa njima i plavetnilo koje je moglo da predstavlja samo veliku vodenu površinu.

"Čikago?" upita on, žudno pokazujući prstom.

Bila mu je to poslednja nada, iako je bilo više nego očigledno da ništa što je do tada video nije manje ličilo na ovaj grad.

Od farmera ne dobi nikakav odgovor.

I ta, poslednja nada, konačno se ugasi.

3. JEDAN SVET - ILI BEZBROJ?

Upravo pošto je završio sa intervjuom za štampu povodom svoje predstojeće ekspedicije na Zemlju, Bel Arvardan oseti uzvišen mir pri pomisli na sve te stotine miliona zvezdanih sistema u sastavu sveobuhvatnog Galaktičkog carstva. Nije više razmišljao o tome kako da postane poznat u ovom ili onom sektoru. Neka se samo njegove teorije vezane za Zemlju pokažu ispravnim i izbiće on u žižu

interesovanja doslovno na svakoj nastanjenoj planeti Mlečnog puta, na svakoj planeti na kojoj je u ovih nekoliko stotina hiljada godina njegovog širenja kroz Kosmos bio načinjen otisak čovečjeg stopala.

Sa svojih trideset i pet godina mogao je reći da je relativno rano, ali ne i lako dostigao tako veliku slavu i tako neuobičajeno brzo došao do naučno-intelektualnog vrhunca. Međutim, do tog trenutka njegova je karijera već bila nakrckana silnim protivrečnostima. Prva eksplozija je naišla upravo onda kada je diplomirao na Univerzitetu Arkturus sa najboljim uspehom, a zatim, sa dvadeset tri godine, postavljen na mesto Višeg arheologa pri Univerzitetu. U stvari, najžešću reakciju je izazvao Žurnal galaktičkog arheološkog udruženja, odbivši, po prvi put u svojoj istoriji, da objavi jedan - njegov - naučni rad. Pored toga, odbijanje je bilo praćeno i obrazloženo na krajnje neubedljiv i stvarno osoran način.

Teško da bi nekom laiku moglo biti jasno kako to da jedna, u suštini suvoparna mala brošura pod nazivom O starosti rukotvorina u sektoru Sirijusa, sa posebnim osvrtom na njihov doprinos radijacionoj hipotezi porekla čoveka može da izazove takvu ogorčenost. Bitno je pri tome napomenuti da je Arvardan od samog početka jasno pretendovao na autorstvo hipoteze da je čovečanstvo poteklo sa jedne jedine planete i postepeno se, zatim, zrakasto širilo kroz čitavu Galaksiju. To ne samo da je bila omiljena tema jeftinih fantastično-avanturističkih romana, i, naravno, shodno tome, akademski omalovažavana pa i napadana, već ju je, mnogo pre Arvardana, lansirala određena skupina zanesenjaka koja se mnogo više bavila metafizikom, kao istraživačkim poljem van empirijski proverenih podataka, nego samom arheologijom.

I pored toga Arvardan je za proteklih deset godina stekao toliki ugled da su čak i najuvaženije sede glave morale da mu ukažu poštovanje i priznaju da mu, kao stručnjaku za proto-imperijalne kulture u zabitim predelima Galaksije, jednostavno nema premca.

Jedan od primera Arvardanove superiornosti bila je rasprava o mehanicističkoj civilizaciji Rigelovog sektora, gde je razvitak robota izazvao stvaranje jedne sasvim odvojene kulture - kulture koja je opstala vekovima, sve dok nadljudsko savršenstvo metalnih robova nije potislo ljudsku inspiraciju i domišljatost u toj meri da je naletom svojih snažnih flota Vrhovni Zapovednik, Morej, sa lakoćom preuzeo

vlast. Zvanično arheološko učenje se, pak, zasnivalo na stanovištu da su se ljudske vrste, paraleleno i nezavisno, razvijale na većem broju različitih svetova, dok je postojanje specifičnih kultura, kakva je bila upravo ona na Rigelu, objašnjavano nedovoljno čvrstim stapanjem putem ukrštanja. Arvardan je sa lakoćom i ubedljivo pobio ove teze, istakavši da je dominacija robotske kulture na Rigelu bila prirodna posledica ekonomskih i društvenih prilika u to vreme i na tom mestu.

Bio je tu i Ofijukus, varvarski i divljački svet, često, po raznoraznim udžbenicima, uziman za primer primitivnog, zaostalog čovečanstva koje još nije dospelo do stadijuma međuzvezdanih komunikacija. Svi su udžbenici navodili te svetove kao najbolji dokaz Teorije Objedinjavanja; što će reći da je ljudska jedinka bila prirodan vrhunac evolucije, nezaobilazan na bilo kom svetu zasnovanom na hemijskom sistemu vode i kiseonika, uz odgovarajuće temperature i gravitacione uslove. Dalje, smatralo se da se svaka pojedina ljudska vrsta, rasa, mogla ukrštati sa bilo kojom drugom - naravno, tek po osvajanju međuzvezdanih prostora putem međuzvezdanih putovanja.

Arvardan je, međutim, objavio otkriće o prastarj civilizaciji, mnogo starijoj nego što je bila tada već hiljadugodišnja varvarska kultura na Ofijukusu; na toj planeti, još u najranijim njenim zapisima, bili su vidljivi tragovi međuzvezdane trgovinske razmene. Najglasnije je, međutim, u javnosti odjeknulo to da postoje dokazi da je čovek svoju prapostojbinu napustio tek pošto je razvio civilizaciju visokog stupnja.

Tek je tada, skoro deset godina po njenom završetku, ŽGAU (zvanična skraćenica za Žurnal Udruženja) konačno odlučio da objavi tu Arvardanovu naučnu raspravu.

Tako se na kraju zbililo da je Arvardan, sledeći teoriju koju je sam najgorljivije zastupao, stigao do verovatno najbeznačajnije planete u sastavu Carstva - do planete pod imenom Zemlja.

Arvardan se spustio na jedino mesto na čitavoj planeti koje je nosilo u sebi dašak Carstva i svega što je ono značilo. Mesto je ličilo na ostrvce koje po izgledu odudara od bespuća i negostoljubivosti golih vrhova visoravni severno od Himalaja. Upravo na tom mestu, gde ni

tada, a ni ikada pre nije bilo radioaktivnosti, blistala je palata vidljivo nezemaljske arhitekture, u suštini kopija namesničkih rezidencija sa nekih srećnijih svetova. Kao da je sočna mekoća tla bila stvorena za udobnost. Na negostoljubivo okolno stenje naneta je zemlja, zatim je navodnjavana, i tako, putem veštačke atmosfere i klime pretvorena u nekih pet-šest kvadratnih milja travnjaka i cvetnih vrtova.

Prema zemaljskim računicama energija i trošak za izgradnju palate i njene najbliže okoline dostigli su basnoslovne svote. No, iza projekta je u trenutku njegovog ostvarivanja stajao broj od nekoliko desetina miliona drugih svetova, kao nepresušnih izvora, a taj broj se iz dana u dan uvećavao. Smatra se, tako, da je 827. godine galaktičke ere po deset planeta u proseku, svakodneвно, dobijalo status provincije. Jedini uslov bio je taj da broj stanovnika na svakom pojedinačnom svetu premašuje broj od pet stotina miliona.

U toj nezemaljskoj palati živeo je zemaljski namesnik koji bi se, s vremena na vreme, podsetio da je potomak aristokratske porodice veoma uglednog porekla, zaboravljajući pri tom, okružen veštačkom raskoši, da bitiše na jednom užasnom svetu.

Njegova supruga jedva da bi se dala zavesti na taj način. Naročito 'trezveno' bi se osećala kada bi se popela na travom prekrivenu uzvišicu i pogledala put oštre i odlučne linije koja je odvajala njihov mali raj od surovosti pustošnog okoliša. Tada ni raznobojne fontane, nalik na široke tečne vatre u noći, ni staze posute cvećem ni idilična skrovita mesta, ne bi mogli da potisnu pravo osećanje - saznanje o izgnanstvu.

Stoga je Arvardan u palati dočekan znatno veličanstvenije no što to uobičajena procedura nalaže. Jer arheolog je predstavljao dah Carstva, veličine, dah bezgraničnog.

A i on je, sa svoje strane, nalazio mnogo povoda za zadivljenost.

"Kako je ovde sve lepo i sa ukusom uređeno!" uzviknu on. "Zadivljujuće je kako uticaj dominantne kulture ostavlja traga i u najzabaćenijim krajevima našeg Carstva, gospodaru Enije."

"Verujte", nasmeši se Enije, "ovo mesto je kao stvoreno za posete. Međutim, druga je pesma kada se u njemu živi. Palata je nalik školjki koja šuplje odzvanja kada se kucne. Upoznavši mene, moju porodicu, osoblje, carski garnizon, upoznali ste sve. Slučajni posetoci, poput vas, jedini su predstavnici dominantne kulture

Carstva, a to je, složićete se, veoma malo."

Popodne je bilo na izmaku. Sedeli su pod kolonadom dok se sunce polako spuštalo sve niže ka hridima koje su na obzorju bile obavijene purpurnom izmaglicom. Miris zelenila ispunjavao je vazduh, čije je lagano kretanje podsećalo na duboko disanje.

Samo je mukotrpa i dugotrajna otuđenost od zbivanja u Galaktičkom carstvu mogla biti opravdan razlog za veliku radoznalost koju je namesnik pokazivao u vezi sa namerama svog gosta. U nekom drugom slučaju bi se to moglo protumačiti kao teška povreda pristojnosti.

"Planirate li da se zadržite ovde izvesno vreme, dr Arvardane?" upita Enije.

"Ne mogu vam tačno odgovoriti, gospodaru Enije. Ovde sam kao prethodnica svog istraživačkog tima, da bih se upoznao sa zemaljskom kulturom i da bih obavio uobičajene zakonske pripreme. Na primer, potrebna mi je vaša zvanična dozvola da podignem logore na predviđenim lokacijama, i tako dalje."

"Oh, razume se! Ali kada počinjete sa kopanjem? I šta očekujete da pronađete u dubinama ove bedne gomile krša?"

"Pa, ako sve bude išlo po planu, verujem da će logori biti podignuti najdalje za nekoliko meseci. Što se tiče 'bedne gomile krša', iznenadiće vas ako kažem da je ovaj svet apsolutno jedinstven u Galaksiji."

"Jedinstven?" odvrati gorko namesnik. "Nimalo! Ovo je sasvim običan svet. Jazbina od sveta, prava septička jama, nazovite ga kako god hoćete, samo da bude u tom stilu. Čak i sa svim prefinjenim grozotama koje nudi nije u stanju da kao takav bude jedinstven, već jednostavno i neizmenjivo, divljački i prostački svet."

Arvardan se nađe zbunjen, te ustuknu pred silinom neodrživih stavova koje mu je sagovornik sasuo u lice. "Ali ovaj svet je radioaktivan!" reče on.

"Onda, šta s tim? Hiljade planeta u Galaksiji su radioaktivne, neke i приметно više od Zemlje."

U tom trenutku pažnju im odvuče lako doklizavanje pokretnog ormančića.

"Želite li da popijete nešto?" upita Enije, mahnuvši rukom u pravcu ormančića.

"Ništa određeno. Možda koktel od limuna."

"Sa 'Čensijem' ili bez njega?"

"Može, sasvim malo." Arvardan prstima odmeri tu sasvim malu količinu.

"Odmah će stići."

Negde u unutrašnjosti ormančića, možda najomiljenijeg proizvoda za široku upotrebu koji je izumela ljudska ingenioznost, barmen (naravno, elektronskog porekla) počeo da meša sastojke - ne od oka, dakako, već putem preciznog odmeravanja atoma. Savršenost napitka bila je bespogovorna, i svaki put bi prevazišla nadahnutu kreativnost bilo kog živog bića.

Čaše se pojaviše, izgledalo je niotkuda, uglavljene u naročita udubljenja. Arvardan prihvati onu sa zelenkastom sadržinom, te, prislonivši je uz obraz, oseti dobro njenu hladnoću. Potom je prinesse ustima i okusi.

"Baš kako treba", primeti on. Zatim postavi čašu u specijalni nosač na naslonu stolice i nastavi: "Hiljade radioaktivnih planeta, kako rekoste, ali samo jedna je nastanjena. Ova."

"Pa..." Enije tu glasno coku ustima nad pićem i kao da izgubi nešto od prve probojnosti svog nastupa. "Znate, biti jedinstven na taj način nije nimalo zavidno."

"Nije reč samo o pukoj jedinstvenosti sa statističkog stanovišta." Arvardan je govorio povremeno prekidajući izlaganje dugim gutljajima. "Jedinstvenost je u ovom slučaju mnogo osobitija. Biolozi su dokazali, ili bar tako tvrde, da je razvitak života nemoguć na planetama čija radioaktivnost premašuje izvesnu, određenu meru... što je, upravo, slučaj sa Zemljom."

"Zanimljivo, to nisam znao. Čini mi se da bi to možda moglo predstavljati konačni dokaz da je život na Zemlji fundamentalno različit od onoga u Galaksiji... To bi vam se dopalo kao konstatacija, zar ne, pošto ste sa Sirijusa." Ovde Enije poprimi zajedljiv ton, a zatim, tobože poverljivo, nastavi: "Da li znate da je najveća, zapravo jedina teškoća pri vladanju ovom planetom, držanje na uzdi izrazito snažnih antizemaljskih osećanja koja su veoma vidljiva u čitavom Sirijusovom sektoru? Naravno, Zemljani im, sa kamatama, strasno uzvraćaju! Ne želim, naravno, da kažem da antiterestrijalizam nije manje-više prisutan i u drugim predelima Galaksije, ali je na Sirijusu

daleko najizraženiji."

Arvardanov odgovor beše žustar i nestrpljiv. "Gospodaru Enije, ne mogu da prihvatim takve implikacije. I meni samom nedostaje više trpeljivosti, baš kao i svakom živom čoveku. Duboko, kao naučnik do srži, verujem u jedinstvenost čovečanstva, a pod tim podrazumevam i Zemlju. Sam život je u osnovi jedinstven, u tom smislu da je zasnovan na jedinjenjima belančevina u koloidnom rastvoru, koja nazivamo protoplazmom. Radioaktivnost o kojoj govorim ne može se odraziti samo na određene forme života ili određene forme ljudskog života. Ona se odražava na bilo koji vid života, jer se zasniva na kvantromehaničkoj teoriji proteinskih molekula. Odražava se, stoga, i na mene, na vas, Zemljanine, pauke ili, pak, bakterije.

Kao što verovatno znate, belančevine su izuzetno složene grupacije aminokiselina i još ponekih posebnih jedinjenja; vezane su u složene trodimenzionalne spojeve, koji su nestalni poput sunčevog zraka što se probija kroz oblake. Upravo ta nestabilnost čini život, budući da se uvek menja upravo u nastojanju da zadrži svoj sopstveni identitet - kao dugačak štap na vrhu nosa akrobate.

Ali ta čudesna 'hemikalija', belančevina, mora prethodno nastati iz neorganske materija, da bi život uopšte mogao nastati. I tako, na samom početku, pod uticajem sunčevih zraka i energije koju oni nose, a u dejstvu na te ogromne rastopine koje nazivamo okeanima, organski molekuli su polako postajali sve složeniji - od metana i formaldehida do, naposljetku, šećera i skroba u jednom, i od uree do aminokiselina i belančevina u drugom pravcu. Naravno, samo je pitanje slučajnosti kada će se ti atomi grupisati ili razložiti, tako da na nekom svetu ovaj proces može potrajati milionima godina, dok će se na nekom drugom, opet, okončati za vek ili dva. Pri tome je, mora se reći, prva varijanta mnogo verovatnija. Najčešće se, naravno, dešava da do procesa uopšte ne dođe.

Organski hemičari su, do sada, sa potpunom tačnošću ustanovili celokupan lanac ovih reakcija, naročito njihove energetske manifestacije; to jest energetske međudnose što ih podrazumeva svaka smena atoma. Danas se van svake sumnje može reći da nekoliko veoma bitnih stadijuma u procesu izgrađivanja života zahtevaju potpuno odsustvo radijacione energije. Ukoliko vam se to čini čudnim, namesniče, mogu vam samo reći da je fotohemija (to

jest, grana hemije koja proučava reakcije prouzrokovane radijacionom energijom), danas veoma razvijena naučna disciplina, te da postoje nebrojeni primeri veoma jednostavnih reakcija koje bi se odvijale na potpuno različite načine, u zavisnosti od toga da li je kvant svetlosne energije prisutan ili odsutan.

Na običnim svetovima Sunce je jedini izvor radijacione energije, ili, u najmanju ruku, daleko najznačajniji. Pod okriljem oblaka, ili, pak, noću, jedinjenja ugljenika ili azota grupišu se i razdvajaju (da bi se ponovo grupisala) upravo na način koji je omogućen odsustvom sićušnih energetskih čestica koje je pored njih zavitalo Sunce - kao kada bi u kakvoj kuglani kugle uletele među bezbroj bezmerno malih kugli.

Međutim, na radioaktivnim svetovima, sa Suncem ili bez njega, u najtamnijoj noći, čak i pet milja u dubini, svaka vodena kap blista i rasprskava se pod dejstvom poput munje brzih gama-zrakova, koji udaraju u atome ugljenika i tako ih, što bi rekli hemičari, aktiviraju, uslovljavajući neke od ključnih reakcija da se odvijaju upravo na određene načine koji za ishod nikada nemaju život."

Arvardan je već odavno ispraznio čašu, te je spusti na površinu ormančića. Čaša smesta bi uvučena u specijalni odeljak u kome odmah otpoče njeno čišćenje, sterilizovanje i priprema za sledeću mušteriju.

"Još jedno piće?" upita Enije.

"Radije posle večere", odvrati Arvardan. "Za sada mi je sasvim dosta."

"Zaista zadivljujuće zvuče vaše reči", primeti namesnik, lupkajući šiljatim noktom po naslonu svoje naslonjače. "Ali ako je zaista tako kao što kažete, šta je onda sa životom na Zemlji? Kako se on razvio?"

"Eto, vidite da ste se i sami zainteresovali. Mislim da je odgovor upravo u prisustvu radioaktivnosti: u količinama koje su tek nešto više nego dovoljne da se spreči zametanje života, ali istovremeno, ne i dovoljne da život unište, ukoliko je već uspeo da se začne. Može ga, doduše, modifikovati, ali ga, osim u izuzetno ekstremnim situacijama, ne može razoriti. Vidite, ovi hemijski procesi nisu baš sasvim isti. U prvom slučaju imali smo molekule koje treba sprečiti u njihovom sjedinjavanju, a u drugom već oformljene molekulske

strukture koje treba rastaviti. Ta dva slučaja se poprilično razlikuju."

"Ne vidim na šta ciljate", reče Enije.

"Zar nije očigledno? Život se na ovoj planeti morao začeti pre nego što se pojavila radioaktivnost. I to je, dragi moj namesniče, jedino moguće rešenje za našu zagonetku, rešenje koje niti poriče činjenicu da život na Zemlji postoji, niti se kosi sa teorijskom hemijom u toj meri da nauku poljulja iz temelja."

Enije zaprepašćeno pogleda u svog sagovornika, pogledom koji je u isti mah otkrivao i zadivljenost i nevericu.

"Pa ne mislite valjda zaista tako!"

"A zašto da ne?"

"Kako bi čitav jedan svet mogao postati radioaktivan? Život radioaktivnih elemenata u spoljnjoj kori planete traje milionima, čak milijardama godina. To su mi dobro utuvili u glavu, još na Univerzitetu, čak i na pripremnom kursu za pravne nauke. Ti elementi su najverovatnije ovde prisutni od samog postanka sveta."

"Ali postoji i stvar koja se zove veštačka radioaktivnost, gospodaru Enije. I to u ogromnoj meri. Hiljade postojećih nuklearnih reakcija oslobađaju dovoljnu energiju da stvore sve vrste radioaktivnih izotopa. Ako, recimo, pretpostavimo da su se ljudi koristili nuklearnom energijom u industriji, bez potpune kontrole, ili za potrebe rata - ako uopšte možete zamisliti rat ograničen na samo jednu jedinu planetu - velika površina spoljnog zemljinog sloja mogla je biti pretvorena u veštački radioaktivni materijal. Šta kažete na ovo?"

Sunce je okupano krvavom bojom zalazilo za planine, bacajući rumeni odsjaj na Enijevo mršavo lice. Odnekud dopre blagi večernji vetrić, a začu se i uspavljujuće zujanje pažljivo odabranih vrsta insekata, čiji se zvuk učini prijatnijim nego ikad.

"To mi zvuči nekako suviše nategnuto", odgovori Enije. "Prvo i prvo, teško mi je da zamislim korišćenje nuklearnih reakcija u ratu, a pogotovo da se nad njima izgubi potpuna kontrola i dopusti im se da se u tolikoj meri razviju..."

"Prirodno je da ispoljavate težnju da potcenjujete nuklearne reakcije, jer ste čovek današnjice, kada ih je tako lako kontrolisati. Šta, međutim, ako je ikada neko - ili nekakva armija - upotrebila takvo oružje, pre nego što je suprotna strana dospela da ih u tome spreči?"

Ili pre no što se uopšte znalo kako se od toga odbraniti? Kao kada bi neko koristio zapaljive bombe u sukobu sa nekim ko ne zna da bi voda ili pesak tu vatru ugasili."

"Hmm. Podsećate me na Šekta kad tako govorite."

"A ko je Šekt?" Arvardan svom sagovorniku uputi brz pogled.

"Jedan Zemljanin. Jedna od retkih pristojnih ljudi - hoću reći, jedan od onih s kojima i pravi gospodin može razgovarati. Fizičar je. I on me je jednom ubeđivao da Zemlja nije morala, nužno, oduvek biti radioaktivna."

"Tako... Pa dobro, to i nije neobično, jer nisam jedini koji ovu teoriju zastupa. Uostalom, ona se može pronaći i u Knjizi Predaka, koja govori o mitskom poimanju daleke prošlosti Zemlje. U stvari, sve što ja zastupam, tamo je već napisano, s tim što pokušavam da izbegnem taj pomalo neuhvatljivi način izražavanja i primenim odgovarajuće naučne obrasce."

"Knjiga Predaka?" U Enijevom glasu osećao se prizvuk kako iznenađenja, tako i zbunjenosti. "Kako ste do nje došli?"

"Pa, rekao bih, malo odavde, malo odande. Nije baš bilo lako, te je ni dan-danas nemam u celini. Ipak, iako sasvim nenaučne, sve te drevne informacije o ne-radioaktivnosti mogu i te kako da mi pomognu u ovom mom poduhvatu... A zbog četa to pitate?"

"Zato što je ta knjiga u stvari Sveta knjiga jedne radikalne zemaljske sekte. Vasioncima je zabranjeno da je čitaju. Ne bih se čak usudio ni da razglasim da ste vi to već učinili - bar ne dok ste ovde. Jer, Došljaci, kako vas oni iz Carstva nazivaju, bivali su linčovani i zbog mnogo manje važnih stvari."

"Kao da smatrate da su carske policijske snage ovde gotovo beskorisne."

"U slučajevima sknavljenja, da. Shvatite ovo kao opomenu pametnima, doktore Arvardan!"

U savršenom saglasju sa šaputanjem lišća na granama razleže se najednom mekani, melodiozni, vibrantan zvuk zvona. Polako je zamirao, kao da nikako ne može da se odvoji od okoline u kojoj se oglasio.

Enije se pridiže. "Mislim da je već vreme za večeru. Pridružićete mi se, zar ne, gospodine, i prihvatiti gostoprimstvo koje ovaj mali delić Carstva ovde na Zemlji može da vam pruži?"

Prilike za ovakve svečane večere ukazivale su se srazmerno retko, te je, stoga, valjalo iskoristiti i najmanji povod. Jela su bila neuobičajeno raznovrsna, ambijent raskošan, muškarci uglađeni a žene naprosto opčinjavajuće. Pri tom se mora priznati da je doktor Bel Arvardan od Barona, Sirijus, bio u središtu pažnje gotovo do neverovatnosti.

Pred kraj večere, Arvardan pokuša da iskoristi priliku da prisutnima prenese makar deo razgovora koji je tog popodneva vodio sa namesnikom, ali njegovo izlaganje ovog puta naiđe na osetno manje razumevanje.

Neki gizdavi gospodin u pukovničkoj uniformi, uz snishodljivost tipičnu za vojnika koji se obraća visoko školovanom čoveku, nagnu se u jednom trenutku prema Arvardanu i upita:

"Ako sam vas dobro razumeo, doktore Arvardan, vi želite da kažete da je ova zemaljska gamad prastara rasa od koje se kasnije razgranalo čitavo čovečanstvo?"

"Ne mogu biti još sasvim siguran, pukovniče, no, čini mi se da postoje zanimljivi izgledi da je upravo tako. Mislim da ću za godinu dana moći da vam dam sasvim precizan odgovor."

"Ako se ispostavi da ste u pravu, u šta duboko sumnjam, doktore", nastavi pukovnik, "zaprepastićete me preko svake mere. Već sam četiri godine stacioniran ovde na Zemlji, pa se ne može reći da nemam iskustva. Zemljani su bitange i nitkovi, svi do jednog, to vam mogu reći! Intelektualno neizmerno zaostaju za nama. Nemaju oni onu iskru svetlosti koja je čitavo čovečanstvo pronela kroz Galaksiju. Lenji su, sujeverni, pohlepni i bez ikakvih tragova plemenitosti u duši. Pokažite mi, vi ili bilo ko drugi, makar jednog jedinog Zemljanina koji na bilo koji način može biti jednak bilo kom pravom čoveku - vama, meni - i tek ću tada, možda, moći da poverujem da on predstavlja rasu naših pra-pradedova. Ali pre toga, nikako ne očekujte da podelim vaše mišljenje."

Neki krupan čovek dobaci s druge strane stola: "Rekoše onomad da je jedini dobar Zemljanin mrtav Zemljanin; međutim, mrtvace je teško prepoznati jer ovde svi smrde, i živi i mrtvi!" I on poče da se neumereno smeje svojoj šali.

Arvardan se namršti i, ne podigavši pogled, odvrati: "Potpuno je nebitno raspravljati sada o rasnim razlikama, te nemam želju da se

svađam. Kada govorim o Zemljaninu, govorim o Zemljaninu praistorije. Njegovi direktni potomci su predugo bili izolovani ovde na Zemlji, i to pod vrlo neobičnim okolnostima; pa i pored toga nisam sklon da ih potcenjujem." Potom se okrete Eniju i nastavi: "Gospodaru moj, čini mi se da ste pre večere u toku razgovora pomenuli izvesnog Zemljanina."

"Doista? Ne sećam se."

"Nekog fizičara, po imenu Šekt."

"Ah, da. Da."

"Njegovo puno ime je, pretpostavljam, Afret Šekt?"

"Tako je, imate pravo. Čuli ste za njega?"

"Mislim da jesam. Pokušavam, u toku cele večere, da se setim, još odonda otkako ga pomenuste. Nije li on u Institutu za nuklearna istraživanja u... Oh, kako li se zvaše to proketo mesto? On se kucnu dlanom po čelu jednom ili dva puta. "Tako je! U Čiku?"

"Da, to je on. Šta je s njim?"

"Samo to da je o njemu, u avgustovskom broju Fizičkog pregleda, objavljen neki članak. Primetio sam ga jer sam pažljivo tragao za bilo kakvim tekstom o Zemlji - a takvih je, znate i sami, malo... U svakom slučaju, ono što hoću da kažem jeste da taj čovek tvrdi da je izumeo nešto što naziva sinapsifajerom; reč je u stvari o aparatu koji treba da poveća kapacitet živčanog sistema kod sisara."

"Zaista?" U Enijevom glasu oseti se neuobičajena oštrina. "O tome do sada ništa nisam čuo."

"Mogu vam pronaći taj članak, zaista ga vredi pročitati. Bar je meni bio zanimljiv, osim što ne mogu u potpunosti da razumem neke podatke koji se odnose na čisto tehničke strane stvari. Ono što je taj čovek učinio bilo je da je pomoću sinapsifajera eksperimentisao sa nekom, vama verovatno poznatom vrstom ovdašnje domaće životinje. Čini mi se da je po sredi bio pacov. Posle obuke je određenim primercima postavio da reše neki jednostavan problem, kao na primer, da prođu kroz mali lavirint na putu do hrane. Merio je, naravno, vremena potrebna da se zadatak izvrši, i došao do zaključka da je primercima koji su bili u dodiru sa njegovim aparatom bilo za to potrebno u proseku za trećinu vremena manje nego primercima koji na sinapsifajeru nisu bili obučavani. Uviđate li, pukovniče, šta to može da znači?"

"Ne, ne uviđam", glasio je nezainteresovani odgovor.

"Onda vam samo moram skrenuti pažnju da bilo koji naučnik, čak i Zemljanin, koji pristupa toj vrsti ispitivanja na takav način, može u najmanju ruku da bude na istoj intelektualnoj ravni sa mnom, a dopustićete mi ovu pretpostavku, sasvim sigurno i sa vama."

"Samo trenutak, doktore", upade Enije. "Vratio bih se za trenutak samom tom aparatu. Da li vam je poznato da li je dr Šekt do sada već eksperimentisao i sa ljudskim bićima?"

"Sumnjam, gospodaru Enije", odvrati Arvardan uz osmeh. "Jer je oko devet desetina pacova uginulo tokom eksperimenta. Šekt bi se, sasvim sigurno, teško odlučio da nastavi projekat na ljudskim jedinkama pre no što se o samom procesu obuke na sinapsifajeru dozna mnogo više."

Na to se Enije zavalio nazad u svoju stolicu sa laganom senkom brige na licu. Ostatak večere proveo je ne progovorivši više ni reči, niti je išta više okusio.

Nešto pre ponoći namesnik neprimetno napusti skup, dobacivši samo svojoj ženi nekoliko šturih reči. Lako namrštenog čela i uz osećaj narastajuće nelagodnosti, on sede u svoju vazdušnu krstaricu koja ga povede na dvočasovni let prema Čiku.

I tako se desi da je, istog popodneva kada je Arbin odvezao Džozefa Švarca u grad na susret s aparatom doktora Šekta, ovaj proveo više od jednog sata u poverljivom razgovoru sa namesnikom.

4. ŠIROK CARSKI DRUM

Arbin se u Čiku osećao nekako nelagodno, stešnjeno. Negde, usred grada, od oko pedeset hiljada ljudskih duša, jednom od najvećih na Zemlji, negde usred grada nalazili su se i Vasionci; činovnici velikog Galaktičkog carstva.

Ruku na srce, Arbin nikada ranije nije video nijednog Vasionca. No ovde, u Čiku, potpuno spontano je odvrćao glavu od ljudi s kojima se mimoilazio, u strahu da će se na kraju naći oči u oči sa nekim vanzemljaninom. Doduše, i kad bi ga neko upitao, nije bio siguran da bi dao precizan odgovor u čemu se, u stvari, Zemljani i Vasionci razlikuju. No, u duši je nepogrešivo osećao da nekakva razlika naprosto mora da postoji.

On baci pogled iza sebe pri ulasku u zgradu Instituta. Parkirao je svoje vozilo na za to predviđenom prostoru, i plativši, dobio kupon, potvrdu da je njegovo parking-mesto zauzeto za narednih šest časova. Nije li se to nekom moglo učiniti sumnjivim? Sve čega bi se setio izazivalo je u njemu podozrenje. Vazduh oko njega kao da je bio ispunjen očima i ušima.

Kad bi samo taj čudni čovek ostao sakriven tamo gde mu je naloženo, u pregrađenom odeljku u zadnjem delu vozila... Doduše, Arbin mu je gestovima izričito naredio da ne izviruje, ali da li ga je ovaj razumeo? On oseti nestrpljenje. Zašto li je, zaboga, dozvolio da ga Gru nagovori na sve ovo?

Nekakav glas ga prekide u razmišljanju, i on shvati da su se vrata pred kojima je stajao nekako otvorila.

"Šta želite", pitao je glas.

Arbin pomisli da mora biti da je prečuo to isto pitanje postavljeno, verovatno, već nekoliko puta, jer je u glasu osetio nestrpljenje. Stoga on brzo, hrapavim glasom i suvog grla isprekidano odgovori:

"Mogu li da se ovde prijavim za sinapsifajer?"

Vratar, neka mlada devojka, uputi mu oštar pogled i odgovori: "Upišite se ovde."

Arbin skloni ruke iza leđa i promuklo ponovi: "Gde mogu da se bliže obavestim o proceduri?" Setio se, nekako, da mu je Gru pomenuo kako se aparat zove; no, ipak, teško je izgovarao tu reč koja mu se

učinila toliko besmislenom.

No, vratarka odvrati čeličnim glasom: "Morate se najpre ubeležiti kao posetilac. Pre toga ne mogu ništa da uradim za vas."

Arbin se bez reči okrete i krenu. Mlada žena za pultom nestrpljivo stisnu usne i besno pritisnu signalnu polugu pored svog sedišta. Arbin se očajnički borio da ne stvori o sebi sliku nekog kriminalca, osećajući istovremeno kako mu to nikako ne polazi za rukom. Devojka ga je odmerila od glave do pete. Sigurno će moći da ga prepozna i za hiljadu godina. On oseti ludu želju da potrči natrag do kola, što pre se vrati na farmu...

U tom trenutku, u prostoriju ušeta neka osoba u belom laboratorijskom mantilu. Vratarka prstom pokaza na Arbina.

"Dobrovoljac za sinapsifajer, gđice Šekt", reče ona, "ali neće da kaže kako se zove."

Arbin se osvrnu i ugleda pridošlu mladu devojku. Delovao je zbunjeno.

"Da li vi rukovodite aparatom, gospođice?"

Devojka se prijateljski nasmeja. "Ne, nikako." Arbin odjednom oseti kako njegov strah jenjava.

"Mogu vas, međutim, odvesti do prave osobe", dodade ona, a onda zainteresovano upita: "Želite li zaista da budete dobrovoljac?"

"Samo želim da vidim čoveka zaduženog za spravu", ukočeno odgovori Arbin.

"U redu." Devojka nije izgledala nimalo uznemirena ovakvim odgovorom. Ona jednostavno kliznu prema vratima iza kojih se i pojavila, i za kratko vreme, iza njih se ukaza njena ruka, dajući Arbinu znak da priđe.

Srca koje je snažno udaralo, on krenu za njom i oni uđoše u nekakvu malu odaju. Devojka mu se blago obrati: "Ako imate vremena da sačekate pola sata, ili možda čak i manje, dr Šekt će vas sa zadovoljstvom primiti. Sada je, trenutno, veoma zauzet. Ako želite mogu vam doneti neke knjige i čitač da vam vreme brže prođe."

Arbin, međutim, odrečno odmahnu glavom. Činilo mu se da se zidovi sobe polako zatvaraju nad njim, obrazujući klopku. Da li je sada stvarno zarobljen? Hoće li Starešine sada doći da ga odvedu?

Bilo je to najduže čekanje u Arbinovom životu.

Gospodar Enije, namesnik na Zemlji, znatno je lakše upriličio sastanak sa dr Šektom, mada je bio gotovo isto toliko uzbuđen. Čak i posle četiri pune godine službovanja na Zemlji, poseta Čiku predstavljala je pravu avanturu. Kao neposredni predstavnik Njegovog Veličanstva, njegov položaj na Zemlji bio je zvanično, ravan položaju vicekraljeva svih galaktičkih sektora, čija su se blistava prostranstva pružala duž stotina kubnih parseka svemira. No, u sebi ipak nije mogao da potisne osećaj izgnanstva. Zakopan u nemoćnoj pustoši Himalaja, okružen stanovništvom punim nemoćne mržnje prema njemu, prema Carstvu a i prema sebi samima, čak je i put u Čik doživljavao kao bekstvo od stvarnosti.

Iskreno rečeno, ovakva bekstva su po pravilu kratko trajala. Morala su biti takva, jer ovde, u gradu, neophodno je bilo da se neprestano nose zaštitna odela impregnirana olovom, čak i pri spavanju. Još i gore: morao je neprestano da uzima određene doze metabolina.

Upravo se, zbog toga, gorko jadao Šektu:

"Metabolin je", reče on, podižući crvenkastu kapsulu da bi je ovaj bolje video, "možda najbolji simbol onoga kako ja doživljam vašu planetu, prijatelju moj. Svrha mu je da pospeši sve metaboličke procese u mom telu, za sve vreme dok sedim ovde, obavijen radioaktivnim oblakom koga vi lično niste ni svesni." On proguta kapsulu. "Eto. Sada će mi srce brže zakucati, pluća dublje disati, jetra brže stvarati hemijska jedinjenja koja, kako mi rekoše lekari, od nje čine najznačajniju fabriku u organizmu. A to kasnije plaćam užasnim glavoboljama i beskrajnim zamorom."

Dr Šekt ga je slušao sa izrazom dobroćudnog odobravanja na licu. Većina ljudi ga je smatrala kratkovidim, ne zato što je nosio naočare ili što je zaista imao slab vid, već pre zbog toga što je bio profesionalno naviknut da sve gleda izbliza, i dobro i sumnjičavo odmeri sve činjenice pre no što bilo šta kaže. Bio je visok, nešto malo poguren, u skladu sa poodmaklim godinama u kojima se nalazio.

No, bio je isto tako i čovek koji je dobro poznao galaktičku kulturu, tako da nije delio uobičajenu zemaljsku odbojnost i sumnjičavost, zbog koje su Zemljani, generalno gledano, i bili toliko neprijatni, pa čak i odvratni građanima Carstva, kosmopolitima širokih nazora kakav je bio Enije.

"Siguran sam da vam ta pilula nije neophodna. Metabolin je samo još jedno vaše predubedenje i to i sami vrlo dobro znate. Kada bih vam umesto metabolina podmetnuo kapsulu ispunjenu šećerom, ništa se gore ne biste osećali. Čak biste kasnije, putem autosugestije, sami sebi izazvali glavobolju", odgovori Šekt.

"Govorite tako jer se nalazite u sredini na koju ste se navikli. Poričete li, međutim, da je vaš sopstveni metabolizam, uopšte uzev, veći od mog?"

"Naravno da ne, ali kakve to ima veze? Svima vama, iz Carstva, prirodno je urođeno predubedenje da se mi Zemljani razlikujemo od ljudskih bića na drugim svetovima; međutim, stvari ne stoje baš tako. Ili možda dolazite ovamo kao propovednik antiterestrijalizma?"

Enije zaječa. "Tako mi Cara vaši zemaljski prijatelji sami su, u tom pogledu, najbolji propovednici! Žive ovde onako kako žive zatočenici na ovoj smrtonosnoj planeti, zadojeni sopstvenim besom; ali upravo stoga za Galaksiju neprestano predstavljaju bolno mesto! Da, sasvim ozbiljno govorim, Šekte. Koja druga planeta neguje taj stepen ritualnog u svakodnevnom životu i posvećuje mu se sa tolikom samomučeničkom žestinom? Ne prođe ni dan a da mi ne stigne nekakva delegacija nekog od vaših vladajućih tela koja traži smrtnu kaznu za, recimo, nekog ubogog starog đavola koji je, u bekstvu, da bi izbegao Šezdesetu, nabasao u neku zabranjenu oblast, ili još gore, pojeo više nego što iznosi njegovo sledovanje hrane?"

"Da, ali vi im bez izuzetka udovoljavate u njihovim zahtevima za smrtnu kaznu. Vaša ideologija gađenja kao da nije dovoljna onda kada se treba usprotiviti."

"Zvezde su mi svedoci da iz sve snage nastojim da sprečim najtežu kaznu. Ali šta tu opšte može da se učini? Car jednostavno zahteva da se svi lokalni običaji na provincijskim svetovima dosledno poštuju - što je u suštini pametna politika, jer se na taj način sprečava izbijanje svakojakih pobuna svakog drugog dana. Kako, dakle, mogu da se usprotivim svim tim vašim Savetima, Senatima i Većima kada bi oni, u tom slučaju, digli jezivu dreku i stali da pljuju Carstvo i sva njegova tela! Radije bih da prespavam usred čitave legije samih đavola, svaku noć u narednih dvadeset godina, nego da, makar samo deset minuta, moram da gledam takvu sliku na Zemlji!"

Šekt uzdahnu i zagladi svoju retku kosu. "Za čitavu Galaksiju Zemlja je samo kamičak na nebu, ako je uopšte iko i primećuje. Nama je ona, međutim, dom, i to jedini dom koji imamo. Iako se uošte ne razlikujemo od vas na spoljnim svetovima, život nam pruža mnogo manje sreće. Zbijeni smo ovde na jednom svetu u agoniji, gušimo se u pritvoru radijacije, okruženi smo Galaksijom, ogromnom Galaksijom koja nas odbacuje. Šta bismo mogli da uradimo da suzbijemo osećaj usamljenosti koji nas prosto izjeda? Priznajte i sami, namesniče, da li biste bili voljni da višak našeg stanovništva pošaljete na neki drugi svet?"

"Da li bih ja bio voljan? Od kakvog je to značaja, kada vanzemaljski svetovi nisu spremni da vas prime ni po koju cenu. Oni, jednostavno, ne žele da se suoče sa zemaljskim bolestima."

"Zemaljskim bolestima!" naroguši se Šekt. "To je besmislica koja se mora iskoreniti jednom zauvek! Mi ne donosimo smrt. Kad bi tako bilo onda biste vi, ovde među nama, odavno bili mrtvi."

"Pa, ruku na srce", pomirljivo se nasmeši Enije, "preduzimam sve da sprečim bilo kakav neposredan neželjeni kontakt."

"Samo zato što ste i vi podlegli strahu koji su stvorili vaši glupi sledbenici."

"Nemojte tako, Šekte. Zar ćete reći da je teorija o neposrednoj radioaktivnosti ljudskih tela bez ikakve naučne osnove?"

"Naravno da ne. Kako se, ovde, radioaktivnost uopšte može izbeći? I vi ste radioaktivni. Kao uostalom svako na svih stotinu miliona planeta u okviru Carstva. Mi, Zemljani, jesmo pod dejstvom radijacije, u svakom slučaju više nego ostali, ali garantujem vam ne u toj meri da bismo ikome naudili."

"I pored toga, prosečni Vasionac misli upravo suprotno. Što je još gore, ne pokazuje ni najmanje volje da proveriti svoje ubeđenje. Uostalom..."

"Uostalom, reći ćete, mi smo drugačiji. Mi nismo ljudska bića jer se brže modifikujemo, pod dejstvom radijacije, naravno, pa smo se zato do sada toliko izmenili... Ni to nije dokazano."

"Ali verovanje je prilično rašireno."

"I dok god je prilično rašireno, i dok god na nas sa Zemlje gledaju kao na parije, bićemo upravo onakvi kakvim nas i vidite. Ako nas tako neuviđavno odbacujete, šta možete za uzvrat očekivati? Možete

li nam zameriti to što vas mrzimo, ako i vi mrzite nas? Verujte, mnogo više bismo mi, Zemljani, trebalo da se zbog toga nađemo uvređeni nego vi."

Enije je poprilično žalio zbog navale gneva koju je sam izazvao. Čak su i izuzeci među Zemljanima, kao što je Šekt, potpuno zaslepljeni, razmišljao je on: čak i oni suprotstavljaju Zemlju svim spoljnim svetovima. Ipak on nastavi, pomalo uvređeno:

"Molim vas, Šekte, da mi oprostite zbog ove male neotesanosti. Pogledajte me ovakvog kakav jesam, mladog i čemernog. Imate pred sobom jadnička, mladića od četrdeset godina - a četrdeset godina je još žutokljuno doba u razmerama profesionalne upravne službe - koji teškom mukom izučava svoj zanat ovde na Zemlji. Proći će godine i godine pre no što se oni ludaci u Birou za Spoljne Provincije sete da me prebace na neki mirniji svet. Obojica smo, stoga, zatočenici ove planete, a ujedno i pripadnici jednog velikog civilizovanog sveta u kome se ne prave razlike kako po pitanju porekla, tako ni po telesnim neistovetnostima. Pružite mi, stoga, ruku i ostanimo prijatelji."

Namrgođene Šektove crte namah se razvedriše, otkrivši da je doktor sada mnogo raspoloženiji, te se on otvoreno nasmeja:

"Loš ste glumac, Namesniče. Molite za moju dobru volju, ali i dalje zvučite kao pravi diplomata Njegovog Veličanstva."

"Podučite me, onda, kako da glumim, pa mi recite nešto o toj vašoj napravi, sinapsifajeru."

Šekt se vidno trže i natušti. "Šta ste o njoj čuli? Mora da ste, osim pravnih nauka, izučavali i fiziku, čim se i za to interesujete."

"Od onih sam ljudi koje sve zanima. Molim vas, doktore, recite mi, zbilja bih voleo da znam šta je posredi."

Doktor se ispitivački zagleda u svog sagovornika, uz jasan izraz sumnje na licu. Zatim ustade i, gladeći bradu, zamišljeno reče:

"Pa, ne znam odakle bih počeo."

"U ime zvezda, ako ne znate kako da mi stručno objasnite kako instrument radi, okanite se toga! Stvarno ne bih ništa razumeo od svih tih vaših tenzora, funkcija i čega sve ne još!"

Šaktu zasijaše oči. "U redu, držaćemo se striktno 'nestručnog'. To je, jednostavno, aparat koji treba da proširi saznajni kapacitet ljudskog uma."

"Ljudskog? Doista! I deluje li?"

"Kada bismo samo znali! Za to je potrebno još mnogo istraživanja. Izložiću vam, ukratko, suštinu, a vi sami prosudite. Nervni sistem je, kod čoveka i viših životinja, sastavljen od neurobelančevinaste materije, koja se gradi na krupnim molekulima veoma neuravnoteženog elektronskog balansa. Najmanji podsticaj, nadražaj, izazvaće reakciju kod jednog od njih; on će je zatim preneti na drugi i tako dalje, sve do mozga. Sam mozak je ogromna grupacija istih takvih molekula koji su međusobno povezani na sve moguće načine. A pošto neurobelančevina ima 1020, odnosno jedan sa dvadeset nula u sledu, i broj njihovih mogućih kombinacija kreće se u granicama faktorijala u iznosu 1020. To je tako veliki broj da, kada bi svi elektroni i protoni u vaseljeni činili, sami za sebe, posebne vaseljene, broj elektrona i protona u tako nastalim vaseljnama ne bi bio ni blizu usporedbe sa... možete li da me pratite?"

"Ni reči ne razumem, hvala zvezdama. Čak i kada bih pokušao da idem u korak s vama, zacvileo bih kao psetance od tolikog umnog naprezanja."

"Hmm. Pa, u svakom slučaju, ono što obično nazivamo nervnim impulsom nije ništa drugo do progresivni elektronski debalans koji kroz nerve ide do mozga i odatle ponovo natrag. To je valjda jasno, zar ne?"

"To jeste."

"Onda dobro, blagoslovena vam bila vaša genijalnost. Dokle god impuls u svom kretanju nailazi na ćeliju nerva, može se dalje brzo prenositi, zbog gustine samih ćelija neurobelančevina. Međutim, svake dve susedne ćelije istovremeno deli beskrajno tanak sloj ne-nervnog tkiva, te stoga one, iako se dodiruju, nisu neposredno vezane."

"Shvatam!" uzviknu Enije. "Naravno, nervni impuls mora nekako da preskoči tu ne-nervnu barijeru."

"Upravo tako. Ta opnica umanjuje i slabi snagu impulsa i usporava brzinu njegovog prostiranja, srazmerno kvadratu sopstvene debljine. Isto to važi i za kretanje impulsa u samom mozgu. E, sada, zamislite da se, na neki način, umanji konstantna neprovodljivost tih međućelijskih opni."

"Konstantna neprovodljivost?"

"Izolacioni otpor opne. U tome je čitava stvar. Kada bi se konstantna neprovodljivost spustila, impulsi bi lakše preskakali prepone. Učili biste brže, mislili biste brže."

"Ako je tako, vratiću se na svoje prvobitno pitanje. Deluje li?"

"Za sada sam eksperimentisao samo na životinjama."

"I kakav je rezultat?"

"Pa, većina ih je uginula vrlo brzo, zbog poremećaja u belančevinama mozga. Tkivo se jednostavno zgrušalo, kao kada se jaje zgruša nakon dužeg kuvanja."

"Ima nečeg neverovatno okrutnog u toj hladnokrvnosti s kojom nauka nastupa. Šta se desilo s primercima koji nisu uginuli?"

"Još ništa tačno ne mogu da zaključim, pošto posredi nisu bila ljudska bića. Sve činjenice jesu tu, ali... Meni su potrebni ljudi. Vidite i sami da je u pitanju prirodna elektronska percepcija svakog pojedinog mozga. Svaki od njih pokazuje određenu vrstu sasvim slabog elektriciteta, od kojih nijedan nije isti. Možete ih razlikovati sa sigurnošću kao i otiske prstiju, ili mrežu krvnih sudova na mrežnjačama raznoraznih očiju. Čak su, u tom smislu, mozgovi i pouzdaniji indikator. Ako se i to uzme u obzir prilikom samog ogleda, i ako sam, uopšte, u pravu, ne bi trebalo da bude greške... Međutim, problem je što nemam raspoložive ljudske mozgove na kojima bih vršio opite. Na sve strane tražim dobrovoljce, ali..." On beznadežno raširi ruke.

"Normalno, ne može im se zameriti, prijatelju", primeti Enije. "No, kada bi, izistinski, aparat bio potpuno usavršen, šta biste preduzeli s njim?"

"To onda više neće biti do mene", odgovori fizičar i slegnu ramenima.

"Verovatno bi se stvar poverila na rešavanje Velikom savetu."

"Znači, ne biste svoj pronalazak stavili na raspolaganje Carstvu?"

"Što se mene tiče, to bi bilo moguće. Ali samo Veliki savet ima punomoć nad..."

"Oh", prekide ga Enije nestrpljivo, "do vraga s tim vašim Velikim savetom! Već sam se gnjavio s njim. Ne biste li vi razgovarali s njima i vi se s njima neposredno nagađali kada dođe vreme za to?"

"Kakvog bih ja uticaja mogao imati na njih?"

"Mogli biste im reći da bi kada bi Zemlja razvila široku proizvodnju

sinapsifajera koji bi se mogli koristiti na ljudskim bićima bez i najmanjeg rizika, i kada bi se proizvodnja usmerila ka Galaksiji, možda bilo moguće zaobići ograničenja u vezi sa iseljavanjem zemaljskog življa na druge sveteve."

"Šta? I bez pogovora biste se vi, Vasionci, izložili našim epidemijama, našoj, neljudskosti i 'posebnosti'?" Šekt je bio više nego sarkastičan.

"Možda", tiho odvrati Enije, "možda biste svi, en masse, mogli biti preseljeni na neku drugu planetu. Mislim da bi trebalo da razmislite o tome."

Vrata se baš u tom trenutku otvoriše i na njima se pojavi mlada devojka. Ona uđe i krenu prema ormanu sa filmo-knjigama, razbivši pomalo ljigavu atmosferu koja je do tada vladala u prostoriji, istovremeno otvaranjem vrata bukvalno pročistivši vazduh u zagušljivoj odaji. Kao da je svojim ulaskom unela dah proleća. No, shvativši da njen otac nije sam, i uhvativši strančev pogled, ona porumene i krenu nazad ka izlazu.

"Hodi, Pola", pozva je žustro njen otac. "Gospodaru moj", dodade on obraćajući se Eniju, "voleo bih da upoznate moju kćerku. Pola, predstavljam ti Lorda Enija, namesnika na Zemlji."

Ovaj je već bio na nogama, i njegova ležerna galantnost učini da se i devojka vidno opusti. "Moja nadraža gospođice", poče on, "vi ste dragi kamen koji teško da je Zemlja mogla proizvesti. Bili biste, zaista, predivan ukras na kome god svetu da se nađete."

On prihvati Polinu šaku, koju mu ona pomalo plaho i suviše brzo pruži. Za trenutak je izgledalo da će je Enije poljubiti, na tradicionalno učtiv način, ali iako mu je to za časak možda bilo na umu, na kraju do toga ipak ne dođe. On ispusti njenu ruku, i ova, oslobođena, skliznu pored devočinog tela. Gest je bio vrlo rečit.

Pola, uz lako nabrane obrve, progovori:

"Počastvovana sam zbog pažnje koju mi ukazujete, gospodaru, meni, običnoj devojci sa Zemlje. Zaista se hrabro i stoički izlažete mogućnosti da vam prenesem zarazu."

Šekt pročisti grlo i prekide neugodan trenutak. "Gospodaru, moja kćerka upravo privodi kraju svoje studije na Univerzitetu u Čiku, a dodatna neophodna znanja stiče radeći dva puta nedeljno kao moj asistent u laboratoriji. Veoma je sposobna i, mada ovo govorim kao

pristrasan i ponosan otac, možda će jednog dana doći na moje mesto."

"Tata", odvrati Pola nežno, "imam nešto važno da ti kažem." Međutim, oklevala je. "Hoćete li da iziđete za momenat?" upita Enije uljudno.

"Ne, nikako", odgovori Šekt. "Kaži šta je, Pola."

"Imamo dobrovoljca, oče", reče ona.

Doktor se zagleda u nju, kao da ne razume. "Dobrovoljca za sinapsifajer?"

"Tako čovek kaže."

"Kao da sam vam doneo dobru sreću", bile su Enijeve reči.

"Tako izgleda." Šekt se ponovo okrenu svojoj kćeri. "Smesti ga u sobu C i zamoli ga da sačeka, domah ću doći."

Pola iziđe, a Šekt se obrati namesniku. "Moraćete, na žalost, da me izvinite."

"Naravno. Koliko predviđate da će ogled trajati?"

"Mislim da je to pitanje više sati, namesniče. Da li ste možda voljni da i sami prisustvujete opitu?"

"Dragi moj Šekte, ništa groznije od toga, verujte mi, ne mogu da zamislim. Biću još sutra u Gradskoj kući, pa vas molim da mi dojavite rezultat."

Šekt ispolji vidno olakšanje. "Naravno, naravno."

"Dobro... I razmislite o onome o čemo smo razgovarali. Pred vama je širok, carski drum sa vratnicama novih saznanja."

Enije napusti doktora još uznemireniji nego što je bio pre razgovora; jer nije saznao sve što je hteo, a neka čudna zebnja mu i dalje nije davala spokoja.

5. PRINUDNI DOBROVOLJAC

Kada je napokon ostao sam, dr Šekt lagano pritisnu pozivno dugme. U prostoriju žurno uđe mladić, tehničar, brižljivo zalizane, duge smeđe kose, obučen u laboratorijski mantil bleštavo bele boje.

"Da li vam je Pola već rekla..." poče Šekt.

"Jeste, doktore Šekt. Posmatrao sam tog čoveka kroz telegled i, bez obzira što je doveden, umesto da je došao sam, izgleda kao neko ko sasvim lepo može da posluži."

"Šta mislite, da li bi trebalo da celu stvar ipak prijavim Savetu?"

"Ne znam šta da vam preporučim. U ovom slučaju, ipak, Savet sigurno ne bi prihvatio bilo kakvo šturo referisanje." Tehničar zastade, pa onda živo nastavi: "A šta da ga se jednostavno otarasimo? Mogu mu, na primer, reći da su nam potrebni ljudi mlađi od trideset godina. Njemu je, sigurno, već dobrih trideset pet."

"Ipak, mislim da je najbolje da ga najpre i sam pogledam", Šekt pokuša da racionalno razmisli. Do sada je slučaj vođen sa krajnjom promišljenošću. Davano je taman toliko informacija da se ostavi utisak tobožnje iskrenosti. A sada, prvi dobrovoljac - i to usred Enijeve posete. Treba li to uopšte povezivati? I sam je mogao imati samo naglovište predstave o postojanju moćnih i tajanstvenih sila čiji rvački zahvat za svoje poprište ima upravo opustošeno lice Zemlje. Ipak, na neki način, imao je 'dovoljne' predstave. Bio ih je svestan u toj meri da je znao da je ostavljen na milost i nemilost tim silama, a opet, znao je mnogo više nego što bi iko od Starešina mogao posumnjati.

Šta je mogao da preduzme sada kada mu je život dvostruko u opasnosti?

Deset minuta kasnije Šekt se konačno nađe oči u oči sa grubom farmerovom prilikom. Arbin je držao šešir u ruci i zauzeo je unekoliko odstupajući stav, glave okrenute malo u stranu, kao da je želeo da spreči da bude izložen pogledima iz prevelike blizine. Šekt pomisli da čovek mora imati oko četrdeset godina; no, budući da težak život bitno menja ljude, nije mogao biti baš sasvim siguran u starost farmera pred sobom. Doktor primeti kako mrki obrazi njegovog posetioca lagano rumene; isto tako, očigledne su bile i graške znoja

što su mu izbijale po čelu i slepoočnicama, i pored toga što je u sobi bilo srazmerno sveže. Osim toga, čovek je nervozno kršio prste.

"Dakle, dragi moj gospodine", započe Šekt ljubazno, "koliko sam shvatio, ne želite da se predstavite."

"Koliko sam ja shvatio, rečeno mi je da se nikakva pitanja neće postavljati prilikom dobrovoljne prijave."

"Tako. Pa, imate li bar nešto što uopšte želite da kažete? Ili možda hoćete da, bez daljeg razgovora, pristupimo opitu?"

"Odmah sada? Ja?" U Arbinovom glasu namah se oseti panika.

"Nisam ja dobrovoljac, pogrešno ste me razumeli."

"Hoćete reći da je to neko drugi?"

"Naravno. Ono što sam ja hteo jeste..."

"Razumem vas. Da li je to drugo lice, taj drugi čovek, ovde sa vama?"

"Na neki način, jeste", odvrati Arbin oprezno.

"U redu. Hajde sada, recite nam sve što vam je na srcu. Obećavam vam da će sve što kažete biti čuvano u strogoj tajnosti, a ako možemo da vam pomognemo, rado ćemo to učiniti. Jesmo li se dogovorili?"

Farmer, uz izraz priprostog poštovanja, obori glavu. "Hvala vam, gospodine. Gledajte, stvar stoji ovako. Taj čovek, on je na našoj farmi, on je, uh, naš daleki rođak. Razumete, on nam pomaže..."

Arbin teško proguta knedlu, no doktor ga ozbiljno sasluša. "On je baš voljan da radi i dobro radi - znate, imali smo sina, ali je on umro - i znate, moja dobra žena i ja, nama treba pomoć - ona nije baš dobrog zdravlja - teško bi se, znate, snašli bez njega." I sam je osećao da je on što je ispričao u potpunom haosu.

No doktor sa razumevanjem klimnu. "I dobrovoljac je upravo taj vaš rođak, zar ne?"

"U stvari da, zar vam nisam već rekao - izvinite što ne mogu jasnije da vam objasnim. Znate, jadnik nije baš sasvim - nije baš sve u redu u njegovoj glavi." Arbin odmah žurno nastavi: "Nije on bolestan, razumete. Nije toliko strašno da bi ga trebalo ukloniti. On samo sporo shvata. On, znate, ne govori."

"Ne govori?" ponovi Šekt iznenađeno.

"Oh, da, govori, samo što on to ne voli. Hoću reći, teško govori."

Šektov glas poprimi dozu sumnjičavosti. "I vi želite da ga

sinapsifajer, ovaj, malo unapredi?"

"Da, gospodine", klimnu Arbin snebivajući se. "Jer, kada bi bio malo bistriji, mogao bi da u nekim težim poslovima, znate, odmeni moju ženu."

"Ali on može umreti. Da li vam je to jasno?"

Arbin ga pogleda bespomoćno, očajnički kršeći prste.

"Znate, neophodno je da se on lično saglasi", dodade Šekt.

Farmer lagano, ali nepokolebljivo odmahnu glavom. "Ne bi vas ništa razumeo." Onda, gotovo bez daha, nastavi: "Gledajte, gospodine, znam da me razumete. Sigurno znate šta znači teško živeti. Taj čovek je već zašao u godine. Ne radi se o šezdesetoj znate, ali šta ako, prilikom sledećeg Popisa, procene da nije baš sasvim čitav i... i uklone ga? Zato vam ga i dovodimo, što ne želimo da ga izgubimo. Isto tako, voleo bih da se stvar obavi bez mnogo buke zato što možda... možda", Arbinove oči nesvesno odlutaše put zidova, kao da želi da dokuči ima li iza njih nepoželjnih slušalaca, "pa, možda zato što se ovo što radim Starešinama ne bi dopalo. Možda bi rekli da je to protiv Uredbe, to što hoću da spasem ovog mučenika, ali život je težak, gospodine... a ovaj čovek veoma može biti od koristi, zar ne? Vi ste sami tražili dobrovoljce."

"Znam. Gde je, onda, vaš rođak?"

Arbin smesta iskoristi priliku. "Napolju, u mojim dvokolicama, ako ga još niko nije video. On, znate, ne bi mogao da odgovori kada bi ga neko pitao..."

"Nadajmo se da je na sigurnom. Idemo sada da uvezemo kola u našu garažu u prizemlju. Potrudiću se da niko ne sazna da je on ovde, osim mene i mojih pomoćnika. I uveravam vas da sa Bratstvom nećete imati nikakvih problema."

On prijateljski potapša farmerovo rame, te se Arbin grčevito naceri, uz osećaj da se uže oko njegovog vrata naglo olabavljuje.

Šekt usmeri pogled na debeljuškastu, proćelavu priliku dole na kauču. Pacijent nije bio pri svesti, ali je disao duboko i pravilno. Govorio je nerazumljivo, nije razumevao ništa, a opet, nije bilo nikakvog opipljivog obeležja njegove slaboumnosti, koje bi moglo biti provereno medicinskim putem. Refleksi su mu, za postarijeg čoveka, bili sasvim u redu.

Postarijeg? Hmm.

On skrenu pogled ka Arbinu, koji je posmatrao čitav prizor sa izrazom napetosti na licu.

"Šta mislite, da li da mu uzmemo analizu kostiju?"

"Ne!" gotovo kriknu Arbin, a zatim dodade, tiše: "Ne želim da ga identifikujete na bilo koji način."

"To bi nam mnogo pomoglo, znate; bilo bi mnogo sigurnije kada bismo tačno znali koliko mu je godina", objasni Šekt.

"Pedeset mu je", odvrati Arbin kratko.

Fizičar sleže ramenima. Ionako nije važno. On ponovo spusti pogled na usnulog čoveka. Kada su ga uveli delovao je, bar prividno, utučeno, bezvoljno, ravnodušno. Bez ikakve sumnjičavosti i bez pogovora je progutao hipnopilulu; jedino mu je neposredno pre toga na licu zaigrao brz, bolan osmejak.

Tehničar je baš uguravao u prostoriju poslednji od kabastih sastavnih delova sinapsifajera. Na pritisak dugmeta, usled pregrupisavanja molekula, polarizovana stakla na prozorima odaje namah postadoše neprozirna. Jedno jedino, belo svetlo bacalo je sada svoje hladne zaslepljujuće zrake na dijamagnetičko polje od nekoliko stotina kilovata napona u kome je pacijent sada lebdeo, na nekih pet centimetara iznad radnog stola.

Uz potpuno nerazumevanje svega što se dešava Arbin je i dalje sedeo u tamnom uglu laboratorije, svestan da ne može da spreči nikakve smrtonosne poduhvate koji bi se mogli odigrati, ali čvrsto rešen da ipak dobro otvori oči.

Na njega, uostalom, niko i nije obraćao pažnju. Elektrode su konačno bile pričvršćene uz lobanju pacijenta, što je bilo poslednje u nizu dugotrajnih priprema - najpre je trebalo izvršiti Alsterov test, da bi se precizno utvrdio oblik lobanje do najsitnijih neravnina i šavova. Pri pomisli na to, Šekt se u sebi gorko osmehnu. U ovom slučaju, iako najpribližnije sredstvo, šavovi lobanje nisu bili idealno merilo za utvrđivanja starosti. Čovek je, pokazali su rezultati, bio ipak stariji od pedeset godina, koliko je prethodno smatrao da je imao.

Odjednom, Šekt se namršti. Učini mu se da je primetio nešto neobično upravo u tim šavovima. Izgledali su nekako... baš neobično...

Za trenutak je bio spreman da zaključi da je oblik lobanje bio od

primitivnijih tipova, ali opet... Pa, dobro, čovek je po svoj prilici intelektualno na donjoj granici proseka. Zašto da ne?

Odjednom, on uzviknu: "Pobogu, nisam ni primetio! Pa ovaj čovek ima dlake po licu!" On se upitno okrete ka Arbinu. "Da li je ovaj čovek oduvek imao bradu?"

"Bradu?"

"Dlake, dlake na licu! Hodite ovamo i pogledajte sami!"

"Vidim, gospodine." Arbin je brzo razmišljao. Priseti se da ih je i sam primetio tog jutra, ali je to nekako smeo s uma. "Rođen je sa tim", odgovori on, a onda dodade neubedljivo: "Bar koliko je meni poznato."

"U redu, hajde da ih odstranimo. Sigurno ne želite da čovek ide ovako dlakav kao neka divlja zver, zar ne?"

"Ne, gospodine."

Tehničar priđe, pažljivo navuče rukavice i lagano utrlja depilator u kožu lica pacijenta. Zatim skide sloj i dlake nestadoše.

"Doktore, ovaj čovek ima nekakve dlake i po grudima", reče tehničar.

"Galaksijo, otvori se!" jeknu Šekt. "Dajte da vidim. Pa, čovek je prava vunena prostirka! U redu, nije važno, neće se videti pod košuljom. Nastavimo sada sa elektrodama, postavimo žice ovde, ovde i ovde." Platinske žice, tanke, kao vlati kose, pažljivo su ubodene na pokazana mesta. "Još ovde i ovde."

Uspostavi se na taj način nekih desetak veza, kroz kožu do šavova. Mogli su se čak osetiti i laki odjeci mikrostrujanja koje se rasprostiralo u mozgu, od ćelije do ćelije.

Svi su pažljivo posmatrali kako se potenciometri na ampermetrima lagano pokreću i poskakuju kad bi se spoj uspostavio ili prekinuo. Grafičke igle šarale su levo i desno, praveći košmarnu sliku na grafikonskom papiru. Povremeno su se ukazivali nepravilno raspoređeni skokovi i antiklimaksi.

Is crtane grafikone zatim skinuše sa valjka, i postaviše na osvetljeno mutno staklo. Naučnici se nagnuše nad njima, povremeno se nešto došaptavajući. Do Arbina su dopirali samo glasniji odlomci. "... neuobičajeno pravilno... pogledajte samo snagu ovog petostrukog impulsa... mislim da to treba pobliže analizirati... evo, sasvim se jasno vidi..."

A onda, beskrajno dugo, bar se tako Arbinu činilo, trajalo je

podešavanje sinapsifajera. Kontrolna dugmad su se okretala, oči su bile upravljene na milimetarske podeoke, pa se proces prekidao da bi se podaci pribeležili; potom, iznova i iznova, elektrometri su brižljivo proveravani i, po potrebi, još finije podešavali.

Najzad se Šekt uz osmejok okrete Arbinu. "Sve će vrlo brzo biti gotovo", reče on.

Golema mašinerija se nadvijala nad usnulim čovekom, podsećajući pri tom na neko tromo i gladno čudovište nad svojim plenom. Udovi pacijenta bili su s aparatom povezani pomoću četiri dugačke žice, dok je glava čvrsto i nepomično počivala na uzglavlju od nečega što je izgledalo kao crno obojena tvrda guma. I napokon, kao dve džinovske vilice, dve su se elektrode spuštale prema mrtvački belo, okrugloj glavi, tako da je svaka, sa svoje strane, čvrsto prijanjala uz slepoočnice.

Šekt nije skidao pogled sa hronometra; u ruci je držao prekidač. Odjednom ga pritisnu palcem - ali se ništa vidljivo ne dogodi; čak ni Arbin, prenapregnutih čula od straha i pažnje, ne opazi nikakvu promenu. Najzad, posle nešto manje od tri minuta, koja su se, međutim, oteгла kao časovi i časovi, Šektov palac se ponovo pokrenu.

Pomoćni tehničar se brzo nagnu nad usnulog Švarca a zatim pobedonosno pogleda naviše. "Živ je!"

U narednih nekoliko časova su, uz gotovo divlje ali ipak razumljivo prigušeno uzbuđenje, bili prikupljeni svi preostali podaci, a bilo ih je za čitavu biblioteku. Skoro je bila ponoć kada je Švarcu konačno ubrizgana neka potkožna injekcija i kada njegovi kapci polako zadrhtaše.

Šekt nadlanicom otre znoj sa mrtvački bledog lica i odstupi, premoren ali srećan. "Sve je u redu", reče on, i okrenu se odlučno k Arbinu. "Gospodine, on bezuslovno mora ostati ovde s nama bar još nekoliko dana."

"Ali..." Panika se više nego jasno očitavala u Arbinovim očima.

"Ne, ne, morate se osloniti na mene", uveravao ga je Šekt. "Biće ovde na sigurnom. Ako ga ostavite ovde, možete biti sigurni da ga niko osim nas neće videti. A ako ga, međutim, sada povedete sa sobom, lako se može desiti da ne preživi. Što bismo se onda toliko trudili? A ako umre, može vam se desiti neprijatnost da budete

primorani da Starešinama objašnjavate zašto i kako je umro."

I izgleda da je tek ovo poslednje zaista delovalo. Arbin konačno proguta knedlu. "ali, gledajte, kako ja da znam kada da dođem po njega? Ne možete me naći, jer vam neću reći kako se zovem."

No, to je ipak već bila završena stvar. "To vam nismo ni tražili", reče Šekt. "Dođite ponovo tačno za nedelju dana, u deset uveče. Čekaću vas na vratima garaže, one iste gde smo danas uterali vaše vozilo. Čoveče, morate mi verovati, nemate čega da se plašite."

Bilo je već več kad Arbin ustremi vozilo ka putu koji je vodio iz Čika. Dvadeset četiri časa su već prohujala otkako je stranac prvi put zakucao na njegova vrata, a od tada je broj prekršaja protiv Uredbi dvostruko narastao. Hoće li ikada više biti siguran?

Nije mogao a da se ne osvrće za sobom dok je njegovo vozilo odmicalo pustim drumom. Prati li ga iko? Neko ko hoće da utvrdi gde stanuje? Ili je slika njegovog lica već u kartoteci? Stoji li već nešto sudbonosno u njegovom kartonu, u arhivama Bratstva u Vašinu, među kartonima svih ostalih Zemljana sa ličnim podacima, sve za potrebe Šezdesete?

Šezdeseta. Ona koja čeka svakog. Njemu samom ostalo je još čitavih četvrt veka do nje, no, najpre je strahovao zbog Grua, a sada zbog ovog stranca.

A šta ako se po njega nikada ne vrati?

Ne! Ni on ni Loa neće još dugo biti u stanju da proizvode za troje, i čim se to desi otkriće se prvi prekršaj, prikrivanje Grua. A svi prekršaji se kad-tad kažnjavaju.

Arbin je znao da će se vratiti u Čiku, uprkos svim opasnostima i rizicima.

Ponoć je već bila prošla kada je Šekt konačno odlučio da ode na počinak, i to tek na insistiranje svoje zabrinute kćeri. No, nije mogao da zaspi. Osećao je da ga prekrivač pritiska poput prese, da ga jastuk guši. Stoga on ustade i sede kraj prozora. Grad je sada bio potpuno mračan, no, na obzorju, s druge obale jezera, mogao se nazreti smrtonosni plavičasti sjaj koji je obmotavao celokupnu Zemljinu površinu, uz izuzetak nekoliko manjih oblasti. Kroz glavu mu prolete sav napor proteklog dana. Prvo što je učinio pošto je

otpremio sumnjičavog farmera bilo je da je stupio u telekontakt sa Gradskom kućom. Pošto se na poziv javio sam Enije, mora da ga je nestrpljivo iščekivao. Još je bio udobno uglavljen u svoje teško, olovom-impregnirano odelo.

"Šekte, dobro več. Jeste li završili s opitom?"

"Nažalost, gotovo da smo završili i s pacijentom, jadnik jedan."

Enije oseti nastup mučnine. "Izgleda da sam dobro učinio što nisam ostao s vama", primeti on. "Vi, naučnici čini mi se, gotovo da ste ruku pod ruku s ubicama."

"On je, Namesniče, još živ. Nadamo se da će se sve dobro svršiti, ali..." Šekt sleže ramenima.

"Ja bih se ipak i dalje čvrsto držao pacova, Šekte. No, vi ste se potpuno izobličili od umora, bez obzira što ste, za razliku od mene, sigurno već oguglali na takve stvari."

"Eh, ostarilo se, Gospodaru", odvrati Šekt jednostavno. "To je, ovde na Zemlji, skupo zadovoljstvo", glasio je suv odgovor. "Idite, Šekte, odmorite se."

I tako, sada je Šekt sedeo na svom mestu, lutajući pogledom po panorami neosvetljenog grada na jednom svetu u agoniji.

Razmišljao je o tome kako je prošlo već dve godine od kako je sinapsfajer testiran po prvi put, dve godine kako je on sam predmet sprdanja Društva Starešina, ili Bratstva, kako su voleli da se nazivaju. Sedam ili osam radova koje je napisao bili su zatočeni u njegovom radnom stolu, a mogli su biti objavljeni u Sirijanskom žurnalu neuropsihologije i pribaviti mu slavu koju je tako željno iščekivao, slavu koja bi odjeknula širom čitave Galaksije. Umesto toga, postojao je onaj mračni i namerno obmanjujući članak u Fizičkom pregledu. Upravo to je bio metod Bratstva. Bolje poluistina nego laž.

A Enije se, naprotiv, još raspituje. Zašto?

Da li se to uklapalo u sve drugo što je znao? Da li Carstvo strahuje od stvari od koje strahuje i on?

Istorija Zemlje beleži velike bune, tri puta u dve stotine godina. Pod barjakom umišljene snage iz davnina, tri puta je Zemlja bila buntovnik na udaru carskih garnizona. Tri puta je buna - razume se - bila ugašena, i da Carstvo zaista nije bilo, reklo bi se, velikodušno, a Galaktički svet širokogrud, Zemlja bi do sada tri puta bila u krvi

izbrisana sa spiska nastanjenih planeta.

No, stvari su se možda promenile... ali mogu li se one uistinu promeniti? Koliko se može verovati rečima ludaka na samrti kome ostaje još samo tračak zdrave svesti?

Čemu sve to? U svakom slučaju, nije se usuđivao da išta preduzme. Moglo se samo čekati. On je već bio star, a kao što Enije reče, bilo je to na Zemlji skupo zadovoljstvo. Šezdeseta je kucala na vrata, a bilo je samo nekoliko mogućih izuzetaka od njenih neizbežnih kandži.

A čak i na ovoj najbednijoj, gorućoj lopti od blata po imenu Zemlja, on je želeo da živi.

Uz rojeve ovih i ovakvih misli, on pođe ponovo u krevet. Baš kada ga je gotovo hvatao san prenu ga misao da li je njegov poziv Eniju mogao biti uhvaćen od strane Starešinstva. U to vreme, međutim, nije znao da oni imaju unekoliko drugačije izvore informacija.

Bilo je već jutro kada je Šektov mladi asistent konačno doneo odluku.

On je Šekta zaista dužno poštovao, ali je isto tako dobro znao da je tajno eksperimentisanje sa dobrovoljcima bez zvanične dozvole u oštroj suprotnosti sa nalogima Bratstva. Nalozi su imali status Uredbi a kršenje Uredbi je, kao što se zna, težak zločin.

Pomoćnik je razmišljao i dalje: na kraju, ko je taj čovek? Propaganda vezana za sinapsifajer i dobrovoljce bila je vrlo pažljivo sprovedena. Taman toliko informacija o spravi da odstrani zanimanje mogućih imperijalnih špijuna, i taman toliko da se izbegne bilo kakvo izričito ohrabrenje potencijalnim dobrovoljcima. Društvo Starešina samo je slalo ljude za eksperiment, i to je bilo dovoljno.

Ko je, onda, poslao ovog čoveka? Možda, tajnim kanalom, baš Starešine? Da bi, recimo, ispitali Šektovu pouzdanost?

Ili je, možda, Šekt izdajica? Ranije tog dana, razgovarao je u četiri oka sa nekim - nekim čovekom u odelu kakva Vasionci nose u svrhu radioaktivne zaštite.

U svakom slučaju, Šekt je u sosu, pa zašto bi se on sam prepustio srljanju u propast? Bio je mlad, imao je četiri decenije života pred sobom. Zašto bi ubrzavao proces i doveo Šezdesetu na svoja vrata? Pored toga, ovo bi možda za sobom povuklo i unapređenje... S druge strane, Šekt je ionako star, sledeći Popis će ga sigurno zakačiti, i prema tome, ništa značajno neće izgubiti. Praktično ništa.

Tehničar je odlučio. Rukom posegnu za komunikatorom i utisnu kombinaciju koja je direktno vodila u privatni odeljak velikog ministra Zemlje, koji je, pod carem i namesnikom, u ruci držao život ili smrt svakog stanovnika Zemlje.

Ponovo se spustilo veče; tek tada se maglovita osećanja u Švarcovoju glavi razbistriše, registrujući oštar bol. Sećao se putovanja pored jezera, u susret niskim, zbijenim zgradama, i zatim, dugotrajnog, zgurenog čekanja u prtljažniku kola.

A onda, šta? Njegov um ustuknu pred navirućim mislima. Da, da, došli su neki ljudi po njega. Soba, bili su tu neki instrumenti i merači, dve pilule... to je to. Dali su mu te pilule i on ih je s radošću uzeo. Šta je imao da izgubi? Otrov bi bio izbavljenje.

A onda - ništa.

Čekaj! Ipak, ima nekih iskrica svesti... ljudi se nad njega naginju... odjednom se priseti hladnog dodira stetoskopa na grudima... neka devojka mu je davala hranu.

Odjednom, shvati da je bio operisan; u nastupu straha i panike on zbacila prekrivač i naglo se uspravi.

Devojka je već bila nad njim, s rukama na njegovim ramenima, primoravši ga da ponovo legne na jastuke. Nešto mu je umirujuće pričala, ali je on nije razumeo. On pak pokuša da ostane u sedećem položaju, opirući se njenim vitkim rukama, no bez uspeha. Bio je bez snage.

On prinese ruke licu i zagleda se. Bile su u redu. Zatim pokuša da pomeri noge i začu zvuk trljanja o prekrivače. Dobro je, ni noge mu nisu odsekli.

On okrenu glavu ka devojci i reče, ne gajeći mnogo nade: "Možete li da me razumete? Možete li mi reći gde sam?" Glas kao da nije bio njegov rođeni.

Devojka s nasmeši i iz nje navre čitava bujica reči. Švarc uzdahnu. Odjednom, spazi starijeg čoveka kako ulazi, onog koji mu je dao pilule. Čovek za trenutak prozbori nekoliko reči s devojkom, koja se zatim okrete Švarcu i pokaza na njegove usne, uz pokrete kojima kao da je htela reći da ovaj ponovo progovori.

"Šta?" upita Švarc.

Ona tu odlučno zaklimala glavom, lica koje je sijalo od zadovoljstva.

Bilo je to lepo lice, te Švarc shvati da mu je, i protiv volje, prijatno da ga gleda.

"Hoćete da govorim?" upita on.

Muškarac sede pored njegovog kreveta i gestom mu pokaza da otvori usta. On sam reče "A-a-a", i Švarc ponovi: "A-a-a." Čovek je prstima opipavao Švarcovu jabučicu.

"Pa, u čemu je problem?" mrzovoljno reče Švarc, kada pritisak prestade. "Čudno vam je što znam da govorim? Šta mislite, ko sam?"

Dani su prolazili i Švarc je polako učio. Čovek je bio doktor - zvao se Šekt - prvo ljudsko biće koje je znao po imenu otkad je zakoračio preko krpene lutke. Devojka mu je bila kćerka, Pola. Švarc primeti da više ne mora da se brije, jer mu brada nije rasla. To ga je uplašilo. Da li mu je, uopšte, ikada rasla?

Snaga mu se brzo vraćala. Dozvolili su mu da ustane, obuče se i hoda unaokolo, i počeli su da mu za jelo daju i druge stvari osim kaše.

Da li je s njim problem u stvari bila amnezija? Jesu li ga zbog toga lečili? Da li je ovaj svet u stvari onaj pravi, prirodni, dok je svet koga se prisećao, ili bar tako mislio, samo fantazija koju je stvorio mozak oboleog od gubitka pamćenja?

Nikada ga, ipak, nisu puštali van sobe, čak ni u hodnik. Je li to značilo da je zatvorenik? Je li počinio kakav zločin?

Čovek nikad nije toliko izgubljen koliko je izgubljen kada su u pitanju prostrani i zamršeni hodnici sopstvenog razuma, gde niko drugi nema pristupa i načina da ga spase. Čovek nikada nije tako bespomoćan, kao kada ga sećanje napusti.

Polu je, izgleda, zabavljalo da ga uči rečima. Međutim, njemu samome uopšte nije bila zabavna činjenica da veoma brzo upija i pamti sve te nove reči. Sećao se da je u prošlosti imao odlično pamćenje. Sa njim je, izgleda, bilo i dalje sve u redu. Već za dva dana razumeo je jednostavnije rečenice. Za tri dana je već sam mogao da objasni šta želi.

Trećega dana se on zaista zaprepasti: Šekt ga je učio brojevima i pred njega postavljao zadatke. Švarc bi odgovarao dok bi Šekt gledao u štopericu i nešto brzo beležio. Tada mu Šekt objasni pojam

'logaritam' i zatraži od njega da mu kaže logaritam broja dva.

Švarc je pažljivo prekopavao po svom fondu reči. Rečnik mu je još bio vrlo skučen, i stoga je praznine dopunjavao gestovima: "Ja - ne - kažem. Odgovor - ne - broj."

Šekt oduševljeno klimnu i reče: "Ne broj. Ne ovo, ne ono. Malo ovaj, malo onaj."

Švarc odlučno shvati da Šekt tako potvrđuje ono što je sam hteo reći - da odgovor ne iznosi ceo broj već razlomak. Stoga reče: "Nula tačka tri nula jedna nula tri - i - još - brojevi."

"Dovoljno!"

Tek tu se Švarc zbilja zaprepasti. Kako je mogao znati odgovor na to pitanje? Bio je siguran da nikada ranije nije ni čuo da postoje logaritmi, a opet, njegov um je proizveo odgovor čim je čuo pitanje. Nije bio svestan procesa kojim je došao do rezultata. Kao da je njegov um bio nezavisno biće, koje je njega samog koristilo kao instrument za saopštavanje.

Ko zna, možda je pre svoje amnezije bio matematičar?

Primitio je da mu je sve teže da jednostavno tako sedi u iščekivanju da se nešto dogodi. Osećao je da želja da se otisne u spoljni svet i nekako potraži odgovor neizdrživo raste. Odgovor nikako nije mogao da dobije u zatočeništvu ova četiri zida gde je (ova misamo mu dođe do svesti upravo u tom trenutku) zapravo samo medicinski slučaj.

Prilika za beg se ukazala šestog dana. Počeli su previše da mu veruju, tako da je jednom prilikom Šekt izašao ne zaključavši vrata. Švarc primeti da na mestu gde se vrata inače spajaju sa zidom, i to tako dobro da postaju potpuno neprimetna, to jest deo zida, sad zjapi rupa od čitavih nekoliko milimetara.

Sačekao je da se uveri da se Šekt slučajno neće odmah vratiti, pa onda lagano postavi ruku u snop čkiljavog svetla, kako je primetio da oni uvek rade. Glatko i tiho, rolo-vrata skliznuše u stranu i ukaza se prazan hodnik.

I tako je Švarc 'utekao'.

Kako je samo mogao znati da za šest dana njegovog boravka u toj zgradi, ni bolnica, ni soba, ni sam on nisu ni trenutka ostajali bez budne pažnje agenata Društva Starešina?

6. NOĆ PUNA ZEBNJE

Čak ni noću namesnikova palata nije gubila ništa od svog vilinskog izgleda. Večernje cveće vanzemaljskog porekla otvaralo bi svoje sočne bele krunice i njihov miris ispunjavao bi vazduh sve do zidina koje su okruživale palatu. Pod polarizovanom mesečinom, veštačke silikatne žice, domišljato utkane u nerđajuću aluminijumsku leguru, odavale su blago ljubičasto svetlucanje nasuprot metalnom sjaju svoje podloge.

Enije pogledom obuhvati noćno nebo. Zvezde su za njega predstavljale pravu lepotu, jer one su predstavljale Carstvo.

Nebo vidljivo sa Zemlje pripadalo je prosečnoj kategoriji. Nije zračilo gotovo nepodnošljivom veličanstvenošću kojom su se odlikovali nebeski svodovi Središnjih Svetova, gde su gusto zbijene zvezde nadmašale jedna drugu svojim zaslepljujućim sjajem u toj meri da se noćna tama gotovo sasvim gubila u neprekidnom rasprskavanju svetlosnih zrakova. No, isto tako, nije imalo ni usamljenu dubinu nebeskih svodova na perifernim svetovima gde bi se tek poneka prigušena svetlost kakve zvezde-nahočeta probijala kroz neotkriveno zagasito crnilo - dok bi se sočivasta mlečnobela Galaksija pružala preko svoda krijući u svojoj dijamantskoj prašini pojedinačnu svetlost usamljenih zvezda.

Dve hiljade zvezda su sa Zemlje mogle biti vidljive u isti mah. Enije je mogao da vidi Sirijus - oko koga je kružio jedan od najgušće naseljenih svetova u Carstvu. Bio je to Arkturus, prestonica Sektora u kome je rođen. Trantorovo sunce, sunce glavnog sveta Carstva, bilo je izgubljeno negde u svetlosti Mlečnog puta. Čak i pomoću teleskopa bilo ga je teško razaznati u magličastom sjaju.

On oseti mek dodir ruke na svom ramenu, te joj sopstvenom rukom krete u susret.

"Flora?" prošapta on.

"Izgleda da je baš ona", dopre do njega vragolast glas njegove žene. "Znaš li da nisi ni oka sklopio otkad si se vratio iz Čika? Dalje, znaš li da će uskoro zaruditi? Hoćeš li da naložim da nam posluže doručak ovde napolju?"

"Što da ne?" Enije joj se nežno nasmeši i posegnu za smeđim

uvojkom njene kose koji je poigravao u tami na njenom obrazu, čupnuvši ga lagano. "A želiš li ti da najljepše oči u Galaksiji zgasnu dok ovako bdiš zajedno sa mnom?"

Ona skloni njegovu ruku sa svoje kose i odgovori tiho: "Jedino što ih može zgasnuti je tvoja neiskrenost. Lepo zvučiš, ali dobro te znam i jasno mi je da nešto nije u redu. Šta te toliko zaokuplja ove noći, dragi moj?"

"Pa, ono zbog čega me uvek spopadnu brige. Uvek se snuždim kad pomislim kako sam te ovde potpuno beskorisno sahranio. A tvoje dobrote nije vredno ni najsjasnije i najotmenije Namesništvo u čitavoj Galaksiji."

"Hajde, hajde, Enije, ne igray se mnome. Znam da nije to u pitanju."

Enije samo zatrese glavom u mraku. "Ne znam. Toliko mi se raznih sitnica skrckalo u glavu da mi je sada konačno pozlilo. Eto, na primer, ta stvar sa Šektom i njegovim sinpasifajerom. Pa onda i onaj Arvardan sa svojim teorijama. I toliko drugih stvari. Oh, čemu sve to, Flora? Ništa mi ne polazi za rukom."

"Ovo doba dana baš i nije, priznaćeš, najpogodniji trenutak da preispituješ sopstvenu sposobnost."

"Ti Zemljani!" proškrjuta kroz zube Enije. "Tako malo ih je, a toliko briga zadaju Carstvu! Sećaš li se samo, Flora, kako me je opominjao stari Farul, prethodni zemaljski namesnik, kada mi je objašnjavao teškoće i specifičnosti ovog posla? Bio je u pravu. Šta više, nije u svojim opomenama bio za mene dovoljno ubedljiv, ni toliko da izbegne moje podsmevanje iza svojih leđa! U to vreme sam mislio da je on samo žrtva svoje sopstvene senilnosti. Mlad, smeo, angažovan, kakav sam bio, 'Ja ću to bolje', govorio sam sebi..." On zastane za trenutak, izgubljen u sećanjima, a zatim nastavi, sasvim nevezano: "Pri tom, toliko međusobno nezavisnih činjenica govori u prilog tome da se Zemlja ponovo zanosi snovima o pobuni."

On pogleda u svoju ženu. "Znaš li da učenje Društva Starešina kaže da je Zemlja jednom bila jedino čovečansko tle, kolevka ljudskog roda, ona prva i jedina prapostojbina?"

"Pa zar nam nije Arvardan to isto rekao pre dve večeri?" Flora se priseti da je u ovakvim situacijama uvek najbolje da svog muža pusti da se lepo ispriča.

"Da, baš tako", odgovori Enije smrknuto. "Ali on je govorio, ako se

sećaš, samo o prošlosti. Društvo Starešina u vidu ima i budućnost. Tvrde da će doći dan kada će Zemlja ponovo postati središte ljudskog roda. Idu čak tako daleko da kažu da će legendarno Drugo Kraljevstvo Zemlje razoriti Carstvo, čiji će potpuni slom ostaviti Zemlju da pobedonosno likuje u svojoj nekadašnjoj, iskonskoj slavi..." Ovde Eniju glas приметно zadrhta, ali odmah nastavi: "... Zaostalog, varvarskog, zagađenog sveta. Tri puta su do sada ovakve besmislice dovele do pobune, i tri puta je ta glupa zaslepljenost idejom ostala nepokolebana, i pored svih razaranja u cilju ugušenja pobune."

"Ma, oni su samo vredni sažaljenja", usprotivi se Flora, "ti Zemljani. Šta im je drugo i preostalo, osim upravo te, glupe zaslepljenosti idejom? Sve drugo im je oduzeto - mogućnost života na jednom... normalnom svetu, mogućnost pristojnog života. Oduzeta im je čak i mogućnost da makar pomišljaju da ih ostatak Galaksije gleda kao sebi ravne. Možeš li ih onda kriviti što spas traže u sanjarenjima?"

"Mogu, kako da ne!" uzviknu gorljivo Enije. "Neka se okanu snova i neka zaista rade na tome da budu na ravnoj nozi s Galaksijom! Ne, oni ne poriču da se razlikuju od ostalih. Problem je u tome što neće da priznaju da su 'ispod', tvrdeći da su 'iznad', ali ne možeš očekivati da sav normalan svet tako misli! Neka se okanu svojih međusobnih potkazivanja, svojih prevaziđenih i ponižavajućih 'Uredbi'! Neka budu ljudi ako žele da ih takvima smatraju! Neka budu Zemljani, pa će jedino tako i biti tretirani! No, nema veze, ostavimo sada to. Šta se, na primer, dešava sa sinapsifajerom? Pa, ima tu jedna mala stvar koja mi ne da da spavam." Enije se zamišljeno namršti, postavši svestan da nebo na Istoku polako gubi svoju uglačanu tamu.

"Sinapsifajer?... Pa, nije li to ono o čemu je, između ostalog, dr Arvardan govorio za večerom? Jesi li zbog toga išao u Čik?"

Enije potvrdno zaklima.

"I šta si otkrio?"

"Baš ništa", odgovori on. "Poznajem Šekta, i to dobro. Tačno znam kada je iznutra spokojan, a kada nije. I kažem ti, Flora, taj čovek strepi od nečega bar je tako bilo za sve vreme našeg razgovora. A kada sam odlazio, primetio sam da je zapao u neka mračna razmišljanja. Mora da je posredi neka neodređena misterija, Flora."

"A njegova mašina? Da li će ikada početi da funkcioniše?"

"Ja ne znam, jer nisam neurofizičar. Šekt misli da neće. Pozvao me je samo da bi mi rekao da je jedan dobrovoljac jedva izbegao smrt. Jedino što ja u to ne verujem. Šekt je sijao od sreće! I više od toga. Eksperiment je garantovano uspeo i pacijent je sigurno živ i zdrav, ili ja u životu zaista nikada nisam video srećnog i zadovoljnog čoveka... E, sada, šta misliš, zašto bi me lagao? Misliš li da mašina kao ta može biti ulog u igri? Misliš li da je to pokušaj da se začne rasa genija?"

"Zbog čega bi onda sve to držali u tajnosti?"

"A tako! Zbog čega? Zar to nije očigledno? Zbog čega pobune tri puta za redom nisu uspevale? Zato što im se suprotstavljala neuporedivo veća sila. Međutim, povećaj prosečnu inteligenciju jednog Zemljanina. Udvostruči je. Utrostruči je. Kolika će onda biti ta 'neuporedivo jača sila'?"

"Oh, Enije!"

"Možda ćemo biti u položaju majmuna koji se suprotstavljaju ljudima. Kakvi su nam onda izgledi?"

"Stvarno govoriš napamet. Oni tako nešto nikada ne bi mogli da drže u tajnosti. Uvek možeš poslati po psihologe iz Biroa za Spoljne Svetove da testiraju nekoliko nasumično odabranih uzoraka Zemljana. Bilo kakav neočekivan rast koeficijenta inteligencije bi odmah bio otkriven."

"Verovatno je tako... ali možda i nije. Ni u šta više nisam sasvim siguran, Flora, osim u jednu stvar: pobuna je blizu. Nešto kao Ustanak iz 750-te, samo što će ovo sigurno biti još gore."

"Pa, jesmo li spremni da se odupremo? Hoću reći, ako si tako siguran..."

"Spremni?" Enije se grohotom nasmeja. "Garnizon je pod mobilizacijom i naoružan do zuba. Sve što mogu da učinim u ovom trenutku već sam učinio. Ali Flora, ja pobunu ne želim! Ne želim da moje namesničko službovanje bude upravo ono koje će kasnije biti pominjano kao Namesništvo pobune! Neću da moje ime bude sinonim za smrt i pokolj. Dobio bih, doduše, odlikovanje, ali za stotina godina će me u istorijskim knjigama zvati krvavim tiraninom. Sećaš li se šta se desilo sa vicekraljem od Santanije u šestom veku? Da li mu je išta drugo preostalo osim da postupi kako je postupio, bez obzira na to što je pobio milione? Onda su ga kovali u zvezde,

ali postoji li iko ko ga danas brani? Više bih voleo da postanem neko o kome će se pričati kao o čoveku koji je sprečio pobunu i sačuvao živote dvadeset miliona budala." No, Enijev glas zvučao je prilično beznadežno.

"Jesi li baš tako uveren da ipak ne možeš bilo šta da učiniš?" Ona sede pored njega i pomilova ga po licu.

Enije grčevito stisnu njenu ruku. "Kako? Kako? Sve radi protiv mene. Izgleda da i sam Biro uskače u bitku i staje na stranu ovih fanatika, šaljući tog Arvardana ovamo."

"Ali, dragi moj, zaista mislim da taj arheolog ništa strašno neće učiniti. Priznajem da govori kao da je malo zveknut, ali kako ti to može nauditi?"

"To bi ti moralo biti jasno. On želi da mu bude odobreno da utvrdi da Zemlja zaista jeste prapostojbina čovečanstva. Hoće da diverziju izazove naučnim autoritetom."

"Sreći ga, onda."

"Ne mogu. Iskreno ti to kažem. Teorijski, vicekraljevi mogu da utiču na sve i da čine sve što žele, ali to, jednostavno, nije baš tako. Taj čovek, Arvardan, ima pismeno odobrenje Biroa za Spoljnje Svetove. Ima i Carevu dozvolu. Tu ostajem potpuno nemoćan. Mogao bih da preduzmem nešto tek pošto bih se obratio Centralnom Savetu, a ta procedura bi trajala mesecima... A šta mogu da im ponudim kao svoj argument? Ako bih ga, pak, silom sprečio, to bi odmah značilo pobunu, jer i sama znaš kako Centralni Savet koristi svaku priliku da svakog prestupnika, koji je to bar po njihovom mišljenju, brzo smakne. To datira još od Građanskog rada iz osamdesetih godina. I onda? Onda bih bio zamenjen nekim ko ne bi bio sposoban da sagleda situaciju, i Arvardan bi bez problema nastavio započeto.

A sve to, Flora, još nije ono najgore. Znaš li samo kako on zamišlja da dokaže prastaru istoriju Zemlje? Mora da već pogađaš."

Flora se nežno nasmeja. "Precenjuješ me, mužu moj. Otkud bih znala? Nisam arheolog. Pretpostavljam da će krenuti da rije po starim kipovima ili zakopanim kostima i pokušati da im, putem količine zračenja, odredi starost, ili već tako nekako."

"Zaista bih priželjkivao da je tako. Ono što Arvardan namerava, sam mi je to rekao juče, jeste da prodre u radioaktivne oblasti na Zemlji. Namerava da tamo pronađe ljudske artefakte i da pokaže kako su

stariji od vremena kada je Zemljina kora postala radioaktivna. Tvrdi da je i radioaktivnost čovekov proizvod i želi da otkrije kada je do toga došlo."

"Pa, to je upravo ono što sam rekla."

"Znaš li šta znači prodreti u radioaktivne predele? Ti predeli su pod zabranom. To je jedna od najsnažnijih Uredbi koje na Zemlji postoje. Niko ne sme da uđe u Zabranjene oblasti, a sve radioaktivne oblasti su pod zabranom."

"Pa, to je odlično! To znači da će, u stvari, sami Zemljani sprečiti Arvardana!"

"Odlično! Zaustaviće ga visoki ministar! A kako da ga posle ubedimo da to nije bio projekat koji je Vlada blagoslovila, da Carstvo ne podržava takvo namerno svetogrđe?"

"Visoki ministar nije baš toliko osetljiv!"

"Nije, kažeš?" Enije se odmače i zagleda u svoju ženu. Mogao je da vidi samo njenu tamnu siluetu naspram neba koje je postajalo sve svetlije. "Tvoja naivnost je stvarno dirljiva! Naravno da on sigurno jeste baš toliko osetljiv! Znaš li samo šta se dogodilo... pa pre otprilike pedeset godina? Reći ću ti, a ti onda prosudi sama.

Zemljani tvrde da su zakoniti vladaoci Galaksije; stoga ne prihvataju i ne žele nikakve spoljne manifestacije toga da je Carstvo, objektivno, pravi gospodar sveta. Desilo se, međutim, da je mladi, maloletni i mentalno zaostali vladar Stanel Drugi - ako se sećaš, onaj koji je ubijen i svrgnut posle dvogodišnje vladavine - naredio da se obeležje Carstva postavi u Kabinetu Saveta u gradu Vašinu. To je bio razuman potez, budući da se takvo isto obeležje nalazi u svakom Kabinetu Saveta na svakom svetu u Galaksiji, predstavljajući simbol imperijalnog jedinstva. Šta se, međutim, desilo? Tog istog dana kada je obeležje u Vašinu postavljeno, gradom su zavladao masovni neredi.

Fanatici Vašina zbacili su obeležje i ukrstili koplja sa garnizonom. Ludilo Stanela Drugog bilo je toliko da je naredio da se obeležje vrati na ustanovljeno mesto, makar i po cenu da celokupno čovečanstvo bude zbrisano sa lica Zemlje. No, ubijen je pre nego što je naredenje bilo izvršeno, a Edvard, njegov naslednik, povukao je naredbu, pa je mir bio ponovo uspostavljen."

"Hoćeš reći", s nevericom upita Flora, "da carsko obeležje nije

vraćeno u Kabinet?"

"Upravo to. Tako mi zvezda, Zemlja je jedina među milionima naseljenih planeta koja nema obeležje imperijalnog jedinstva u Kabinetu Saveta. Upravo ova, bedna planeta na kojoj sada stojimo. A ako bismo danas ponovo pokušali istu stvar, oni bi se borili do poslednjeg čoveka da nas spreče. Pitaš me jesu li osetljivi? Kažem ti: oni su ljudi."

Usledi tišina - u trenutku kada je zora svojom sivkastom svetlošću već podosta osvojila. Tada se začu slab i nesiguran Florin glas:

"Enije?"

"Molim?"

"To što bi eventualna pobuna narušila tvoj ugled kao namesnika nije jedino zbog čega te ona toliko zabrinjava. Ne bih ti bila žena kada ne bih umela da tako dobro prodrem u tvoj tok misli. Mislim da očekuješ nešto veoma opasno... po Carstvo... Enije, ne krij ništa od mene. Bojiš se da će Zemljani definitivno pobediti."

"Flora, ne mogu sad o tome." U očima mu se ogledao nekakav bol. "To čak nije ni puka slutnja... Mada, možda četiri godine na ovoj planeti predstavljaju prekrupan zalogaj za bilo kog normalnog čoveka. Ali kako je samo moguće da su ti Zemljani toliko samopouzdanji?"

"Kako znaš da jesu?"

"Oh, jesu. I ja imam svoje izvore informacija. Napokon, potučeni su već tri puta. Oni više nemaju iluzija. Opet, suočeni su sa dve stotine miliona svetova, od kojih je svaki ponaosob jači i naoružaniji od Zemlje. A opet, puni su samopouzdanja. Mogu li, zaista, biti toliko čvrsti u toj svojoj veri u nekakvu Sudbinu ili natprirodnu silu - u nešto što samo za njih ima nekakvo značenje? Možda - možda - možda..."

"Možda šta, Enije?"

"Možda imaju nekakvo svoje oružje."

"Oružje koje bi poslužilo jednom svetu da potuče dvesta miliona drugih? Slušaj, paničiš. Takvog oružja nema."

"Već sam ti pomenuo sinapsifajer."

"I ja sam te posavetovala kako da se pobrineš oko te stvari. Znaš li za nešto drugo što bi moglo poslužiti kao oružje?"

"Ne", usledio je bezvoljan odgovor.

"Potpuno razumljivo, jer ga nema. Dragi, slušaj me sada, reći ću ti

šta da činiš. Stupi u vezu sa Visokim Ministrom. U najvećem poverenju mu saopšti svoje sumnje u pogledu Arvardanovih planova, i nastoj, nezvanično, da mu se odobrenje ne izda. To će odagnati svaku moguću sumnju - ili bi bar tako trebalo da bude - da Carska Vlada ima ikakvog udela u ovoj ludoj zloupotrebi njenih ovlašćenja. Na taj način ćeš zaustaviti Arvardana, a da se tvoj učinak ne vidi. A onda, zatraži da Biro pošalje nekoliko dobrih psihologa - ili, još bolje, zahtevaj četvoro, da bi ti na kraju poslali bar tu dvojicu - i uposli ih oko provere čitave te ujdurme sa sinapsifajerom. Za sve ostalo će se pobrinuti vojska, a prepustićemo potomstvu da samo rešava svoje probleme.

A sada bi baš mogao da malo odspavaš, i to baš ovde. Spusti naslon stolice, pokrij se ovim mojim krznenim ogrtačem, a kada se probudiš, naložiću da se ovamo doguraju kolica sa doručkom. Stvari izgledaju drugačije kad svane dan."

I desi se tako da Enije, posle probdevene noći, uhvati san samo pet minuta pre no što će sunce izići.

A zatim je proteklo osam časova pre nego što je visoki ministar iz namesnikovih usta doznao za Bela Arvardana i njegovu misiju na Zemlji.

7. RAZGOVOR SA LUDACIMA

Jedino što je Arvardanu tih dana bilo 'u kadru' bilo je pitanje kako da se što lepše odmori i prijatno provede vreme. Ostatak ekipe trebalo je da se, zajedno sa Ofijukusom, njegovim brodom, pojavi tek kroz mesec dana. Arvardan stoga reši da to vreme provede u najležernijoj mogućoj dokolici.

Tako on, šestog dana svog boravka na Everestu, napusti palatu svog domaćina i pope se na najveći stratosferični mlaznjak Zemaljskog Aviotransporta na liniji Everest-Vašin, te se uputi u zemaljsku prestonicu. Namerno se posluži redovnim letom, umesto brze male krstarice koju mu je Enije ponudio. Razume se, želeo je, kao stranac i arheolog, da se što bolje upozna sa životom na Zemlji u njegovoj redovnoj, neulepšanoj varijanti.

Bilo je, ipak, i drugih razloga.

Arvardan je dolazio iz Sirijusovog sektora, 'ozloglašnog' po tome što je antiterestrijalizam tamo bio naročito naglašen. Arvardan je uvek pomišljao, ili bar voleo da se priseti toga, kako ga to opšte predubedenje nije uhvatilo u svoju mrežu. To sebi nije mogao da dozvoli, ni kao naučnik ni kao arheolog. Ipak je i sam, u detinjstvu, stekao naviku da razmišlja o Zemljanima na tipski, karikirani način. Na primer, suprotno je reagovao na termin 'Zemljanin' kao na nešto ružno. Ipak, pravih predrasuda nije imao. Ili je bar mislio da ih nema. Recimo da neki Zemljanin poželi da se pridruži njegovoj ekspediciji ili da mu se stavi na raspolaganje u bilo kom vidu, Arvardan bi mirne duše pristao, pod jednim uslovom - da dotični ima potreban nivo obučenosti i sposobnosti, i uz pretpostavku da ima upražnjenih, slobodnih mesta. I na kraju, ukoliko to ne bi baš previše smetalo ostalim članovima ekipe. Upravo je tu bio problem. Ne samo da bi im smetalo, nego bi se otvoreno pobunili protiv toga. I ruke bi Arvardanu time bile konačno vezane.

Arvardan se uhvati za sopstvenu misao. Na primer, kada bi bio u situaciji da jede u društvu Zemljanina, ili da sa njim deli spavaonicu, ne bi bilo nikakvih problema - pod razumnom pretpostavkom da je Zemljanin zdrav i da održava čistoću kako treba. U stvari, bio bi tretiran kao bilo ko drugi, razmišljao je Arvardan, ne poričući da bi

neprekidno bio svestan toga da je Zemljanin na kraju ipak Zemljanin. Toga, ipak, nije mogao da se oslobodi. To je bila neuništiva posledica vaspitanja u duhu netrpeljivosti, koja čak nije bila ni naturena - toliko je sama po sebi bila jaka, gotovo dovedena na nivo druge prirode. Tek kasnije u životu, reče on u sebi, možeš da se odmakneš od predmeta i posmatraš ga nepristrasno - i eventualno vidiš njegovu pravu boju.

Stoga, eto, baš i prilike da ispita samog sebe. U avionu je bio okružen samim Zemljanima i osećao se sasvim normalno, gotovo sasvim. Ipak je samo malo digao nos.

Arvardan obuhvati pogledom neupadljiva i mirna, normalna lica svojih saputnika. Toliko normalna da nije bio siguran da bi Zemljanina prepoznao u uličnoj gomili na svom rodnom svetu, iako bi, ipak, ti Zemljani trebalo da se razlikuju... a ni žene uopšte nisu loše izgledale. Obrve mu se skupiše pri iznenadnoj pomisli na to da svaka tolerancija mora imati granice. Eto, recimo, baš mešoviti brakovi su bili nešto njemu nepojmljivo.

Sam avion mu je delovao kao mali primer nesavršenosti. Bio je na atomski pogon, razume se, no tehnika ni slučajno nije zadovoljavala. Prvo i prvo, pogonska jedinica nije bila dobro zaštićena od zračenja - po merilima naprednijih svetova, naravno, jer prisustvo gustih gama zraka i neutrona u atmosferi najmanje smeta upravo Zemljanima.

On baci pogled kroz prozorčić i ono što ugleda zaokupi mu namah svu pažnju. Sa te visine, sa tog kao vino purpurnog stratosferskog sloja, Zemlja je zaista izgledala imponozantno. Pod njim se prostirala divlja i pusta oblast - prošarana tu i tamo oblacima osvetljenim suncem. Sve je bilo obavijeno divnim narandžastim sjajem pustinjačkog peska. Iza nje, udaljujući se polako, kako je avion odmicao, nalazila se meka i ne sasvim jasna linija što označavaše zonu noći, čija je tamna senka ponegde radioaktivno odbleskivala.

On odlepi nos od stakla tek pošto začu nekakav smeh u putničkoj kabini. Dobročudan smeh, verovatno upućen na adresu jednog postarijeg bračnog para. Oboje su izgledali vrlo krepko, nasmejano, i milo.

Arvardan munu putnika na sedištu do svog; "Što se smeju?"

Ovaj, posle kraćeg oklevanja, odvrati: "Izgleda da su već poduže u braku, nekih četrdeset godina, a tek sada idu na Veliko krstarenje."

"Veliko krstarenje?"

"Pa, znate valjda za taj običaj? Oko celog sveta."

Stariji čovek je bio sav rumen od zadovoljstva pričajući okolo o svojim iskustvima i utiscima. Žena mu se povremeno pridruživala, upadajući mu u reč svojim minucioznim ispravkama, pridikujući oko sasvim nebitnih pojedinosti na opšte zadovoljstvo i smeh svih obližnjih putnika. Svi su oni pažljivo pratili duhovitu scenu, te se Arvardanu učini kako su i Zemljani isto toliko čovečni i topli kao i bilo koji drugi narod u Galaksiji.

Odjednom, neko upita: "A za koliko vas kače Šezdesete?"

"Oh, za otprilike mesec dana", dopre bezbrižan i spreman odgovor.

"Šesnaestog novembra."

"Pa, želim vam lepo vreme tog dana", nastavi onaj koji je postavio pitanje. "Sećam se da je na dan Šezdesete mog oca bilo užasno ne vreme. Nikad nisam video tako jaku kišu. Išao sam da ga otpratim - znate i sami da čoveku treba društvo tog dana - i moj se otac celim putem vajkao zbog takvog vremena. Kola nisu imala krov, znate, i bili smo mokri do gole kože. Rekao sam mu: "Tata, šta ti imaš da se žališ? Ja još treba da idem celim putem natrag do kuće!"

Ovo izazva buru smeha, kojoj se pridruži i slavljenički par. Svi su se smejali, osim Arvardana, koji odjednom oseti kako ga spopada jeza pri pomisli na tamnu slutnju koja mu prolete kroz um.

On pokuša da je potvrdi obraćajući se čoveku do sebe. "Ta 'Šezdeseta', o kojoj pričaju - koliko sam razumeo, to je neka vrsta prinudnog završetka života, zar ne? Hoću reći, nestanete kad navršite šezdeset godina života, je li tako?"

Arvardan skoro prošaputa poslednje reči svog pitanja jer primeti kako se smeh njegovog suseda naglo prekida i kako se ovaj okreće u svom sedištu da bi Arvardanu uputio dug, prodoran i sumnjičav pogled. Napokon, čovek progovori:

"Pa, šta mislite da, osim toga, može biti po sredi?"

Arvardan, zbunjen, napravi neki neodređeni pokret rukom i nasmeja se blesavo. Taj običaj mu je bio poznat, ali samo kao teorija. Nešto što pripada pisanoj reči. Nešto o čemu se pišu duge, akademske rasprave. Tek sada je shvatio da se to odnosi na žive, postojeće stvorove, kojima je upravo bio okružen. Svi će oni živeti samo do svoje šezdesete godine.

Njegov sused, međutim, uporno je i dalje netremice gledao u Arvardana. "Hej, momak, pa odakle ste vi? Zar je moguće da tamo ne znaju ništa o šezdesetoj?"

"Mi to zovemo 'Vreme'", gotovo prošapta Arvardan. "Ja sam odande." On trgnu palcem preko svog ramena, i tek posle dobrih petnaestak sekundi čovek polako skide sa njega svoj teški, upitni pogled.

Ponovo se začu glas starog čoveka: "Nju vodim sa sobom", reče on klimnuvši prema svojoj ženi. "Ona ima negde još oko tri meseca, ali kaže da joj to ništa ne znači, pa idemo zajedno. Je l' tako, kaubojko moja?"

"Da, da", odvrati ona i zakikota se, i ona sva zajapurena. "Deca su nam se sva poženila i imaju svoje živote. Samo bih im smetala. Osim toga, bilo bi mi dosadno bez ovog mog tipa - pa ćemo, eto, tako, zajedno."

U to svi putnici zažagoriše, bacivši se u račun koliko je još preostajalo svakom pojedinačno. Vazduh se ispuni brojevima, mesecima i danima, a izbi čak i nekoliko prepirki među ostalim bračnim parovima u avionu. Neki omalen čovek, tesnog odela i odlučnog izraza oglasi se, najednom, oštro: "Meni je ostalo još tačno dvanaest godina, tri meseca i četiri dana. Upravo toliko. Ni dan više, ni dan manje."

Neko na to dobaci: "Naravno, ako ne umrete pre toga."

"Besmislica!" izlete ovome brz odgovor. "Uopšte nemam nameru da umrem pre roka. Izgledam li tako? Živeću još tačno dvanaest godina, tri meseca i četiri dana i nek se samo neko usudi da to porekne." Čovek je delovao zaista kao neko ko će svoju čvrstu nameru i sprovesti.

Suvonjavi mladić šmekerski izvadi kicošku cigaretu iz usta i mračno reče: "Dobro je to za one koji mogu da izračunaju sve to u dan, ali mnogo ih je što požive i duže od toga."

"Oh, naravno", dodade neko, na šta usledi čitava bujica vrlo žučnog negodovanja.

"Nikome ja ne zameram", nastavi momak, odbijajući dim cigarete i ujedno ga usmeravajući tako da otrese pepeo, "ni muškarcu ni ženi koji bi poželeli da produže svoj vek do sledećeg Saveta, naročito ako imaju još neki važan posao koji treba završiti. Gnušam se, međutim,

onih pokvarenih parazita koji žele da se provuku do sledećeg Popisa, otimajući sledovanje hrane nekom mnogo mlađem od sebe." Govorio je sa žestinom koja je možda ukazivala i na neko lično iskustvo.

Arvardan se uljudno umeša u raspravu. "Ali zar ne postoji neki registar u kome su popisani svi datumi rođenja ljudi? Ne bi, u tom slučaju, tako lako избегli Popisu, zar ne?"

Odjednom u avionu zavlada opšta tišina, a mnogi prezirni pogledi uputiše se ka doktoru zanesenjaku. Neko zatim reče, pokušavajući da pogura razgovor sa neprijatne tačke i ujedno da zaključi predmet: "Pa, skoro da i nema neke svrhe živeti posle Šezdesete, zar ne?"

"Samo ako ste seljak", odmah dolete nečiji žustar odgovor. "Pošto ste pola veka radili u polju, jedva čekate da vam dođe rok, i to je u redu. A šta ćemo sa administracijom i poslovnim ljudima?"

Konačno, postariji čovek, čija je godišnjica braka i otpočela čitav razgovor iznese svoj stav, verovatno uz pomisao da, kao najbliži Šezdesetoj, nema šta da izgubi. "Što se toga tiče, zavisi imate li dobre veze." Namignuvši značajno, on nastavi: "Jedan moj poznanik napunio je Šezdeset upravo godinu dana nakon osamstodesetog Popisa, a živeo je sve dok ga nije zakačio osamstodvadeseti. Otišao je tek sa šezdeset devet godina! Zamislite samo, šezdeset devet!"

"Pa, kako mu je to uspelo?"

"Verovatno je odvojio u tu svrhu i nešto novaca, a drugo, brat mu je u Društvu Starešina. Uz tu kombinaciju, nema toga što ne možete da postignete!"

Poslednje što je rekao naiđe na masovno odobravanje.

"Čujte ovo", ponovo pompezno započe mladić s cigaretom. "Moj rođeni ujak je živeo godinu dana duže - samo godinu dana. Bio je baš od one obične sorte kojoj se nikada ne ide, znate i sami. I briga ga je bilo za sve nas ostale... a ja to tada nisam znao, jer, da jesam, sigurno bih ga prijavio. Verujte mi, bih. Na kraju krajeva, čovek mora da ode kada mu dođe vreme. To je, jednostavno, fer-igra prema dolazećoj generaciji. Naravno, ukebali su ga, i prvo što je Bratstvo učinilo bilo je da mene i mog brata pozove i priupita nas kako je bilo moguće da ga nismo prijavili i zbog čega nismo. Rekoh da nisam znao; niti da je bilo ko u porodici znao. Rekao sam da ga nismo videli čitavih deset godina. Otac nas je u tome podržao, ali smo se

ipak opružili za pet stotina kredita, na ime kazne. Eto, tako biva kad nemate vezu."

Na Arvardonovom licu očitavalo se sve veće i veće negodovanje. Jesu li ovi ljudi, kad tek tako primaju smrt - kad bacaju blato na prijatelje i rođake koji su pokušali da je izbegnu? Nije li ovo avion koji vrši prevoz ludaka u neki sanatorijum? Ili su svi oni, jednostavno, Zemljani?

Prenu ga glas suseda koji mu se ponovo obrati: "Hej momak, šta vam je to 'odande'?"

"Molim?"

"Pitam vas, odakle ste? Maločas rekoste 'odande'. Gde vam je to 'odande'? A?"

Arvardan oseti na svom potiljku brojne poglede, sve do jednog nabijene iznenadnom sumnjom. Možda misle da je član Društva Starešina? Da li su njegova pitanja izazvala utisak da je nekakav agent provocateur?

Zato reši da se hrabro suoči sa situacijom, rekavši u nastupu iskrenosti: "Ja, nisam 'niotkuda' sa Zemlje. Moje ime je Bel Arvardan iz Barona, Sirijusov sektor. A vaše ime je..." I on tu pruži ruku svom sagovorniku.

Mogao je, isto tako, da baci atomsku bombu nasred putničke kabine, reakcija bi bila ista. Prvi izrazi tihe strave na licima prisutnih brzo se pretvoriše u besnu, gorku mržnju. Čovek do njega naglo ustade i premesti se u neki drugi red, gde se dvojica pomakoše da mu naprave mesta.

Lica se okretoše od Arvardana. Okretoše se i leđa. Za trenutak, arheolog u sebi podivlja od besa i uvrede koja mu je bila naneta. Zemljani da se tako ponesu prema njemu, Zemljani! A on im pruža ruku, prijateljski. On, sa Sirijusa, prilazi im snishodljivo a oni mu okreću leđa!"

On se teškom mukom savlada. Više nego očigledan dokaz da predrasude ne idu samo u jednom pravcu, i da mržnja rađa mržnju!

On odjednom oseti kako je mesto do njega ponovo zauzeto. Okrenu se ljutito i spazi mladića sa cigaretom. Upravo je pripaljivao novu. "Dobar dan", reče mladić, "zovem se Krin... Ne dajte da vas ovo toliko potresa."

"Uopšte se ne potresam", odgovori Arvardan kratko. Nije baš bio

oduševljen novim društvom, niti spreman da ga tetoši jedan Zemljanin.

Krin, izgleda, nije primetio delikatnu nijansu nabusitosti i ironije u Arvardanovom glasu. On dobro povuče dim i nemarno otrese pepeo u prolaz između sedišta.

"Sve su to džiberi", prošapta on prezrivo. "Samo gomila seljaka. Nedostaje im galaktička prosvetljenost. Ne uznemiravajte se zbog njih. Ja, vidite i sami, imam drugu filosofiju. Kažem ja: živim i pusti druge da žive. Ja protiv Vasionaca nemam ništa. Ako prilaze kao prijatelji, biću im prijatelj. Ni oni, do vraga, ne mogu ništa protiv toga što su Vasionci, kao što ni ja ne mogu ništa protiv toga što sam Zemljanin. Zar nije tako?" Tu on Arvardana prijateljski potapša po ramenu.

Arvardan klimnu i oseti kao da mu nešto gadno gmiže po mestu koje je dodirnula ruka njegovog sagovornika. Razgovor sa čovekom koji očajava zbog toga što nije doprineo da mu ujak umre na vreme bio bi u najmanju ruku neprijatan. Bez obzira na toda li je čovek sa Zemlje ili ne.

Krin se zavalio u svom sedištu. "Putujete za Čik? Kako ono rekoste da se zovete... Albadan?"

"Arvardan. Da, idem u Čik."

"To je moj rodni grad. Najbolje prokleta mesto na Zemlji. Ostajete li tamo duže vreme?"

"Moguće. Još nisam ništa zasigurno planirao."

"Aha... Čujte, nemojte se ljutiti za ovo što ću vam reći, ali baš sam bacio oko na tu vašu košulju. Ne smeta vam ako bolje pogledam? Made in Sirius, jel' tako?"

"Da, Sirijus."

"Vidi se, od odličnog je materijala. Tako nešto na Zemlji nikada ne možete naći... Ovaj, momak, nemate li slučajno još jednu takvu u prtljagu? Ja bih vam je kupio ako ste spremni da je prodate. Baš je šik!"

Arvardan neumoljivo odmahnu glavom. "Izvinite, ali i ja sam tanak s garderobom. Čak mislim da ovde na Zemlji dokupim neke stvari."

"Platiću vam pedeset kredita", navaljivaše Krin. Za trenutak počuta, pa onda, pomalo neveselo, dodade: "To je dobra cena."

"To je izvrsna cena", odvrati Arvardan, "ali kao što vam rekoh,

nemam košulju na prodaju."

"U redu, onda", prihati najzad Krin i slegnu ramenima. "U svakom slučaju, ostajete duže na Zemlji, zar ne?"

"Možda."

"Pa? Kojim vas putevima vodi posao?"

Arheolog najzad popusti pred unutarnjom razdraženošću. "Čujte, gospodine Krin, ako nemate ništa protiv, hteo bih da malo odspavam, jer sam veoma umoran. Jesmo li se razumeli?"

Krin se na to namršti. "Jesam li ja vas razumeo? Ima li vaš soj naviku da bude učtiv prema ljudima? Sasvim sam vas ljubazno pitao. Ne morate baš odmah da mi udarate packe!"

Razgovor je do tada bio vođen u pola glasa. No, poslednjih nekoliko Krinovih rečenica pretvoriše se postepeno u povik. Arvardan ponovo oseti brojne neprijateljske poglede na sebi i besno zagriže usnu.

Sam sam ovo tražio, zaključio on u sebi gorko. Ne bi uopšte upao u celu gužvu da se od samog početka držao po strani. Što li je, uopšte, morao da bude usrdan i tolerantan prema onima koji to nisu hteli?

"Gospodine Krin", oglasi se on ponovo, hladno i otvoreno, "ja vas nisam zvao da sednete do mene, i nisam bio neuljudan. Ponavljam vam da sam umoran i da bih hteo da se malo odmorim. Ništa neobično u tome, zar ne?"

"Čujte vi!" Mladić naglo ustade, žestoko zavrlijači cigaretu i upre prstom u arheologa. "Nemojte vi sa mnom kao da sam obično pseto! Vi, Vasionci smrdljivi, dođete ovamo sa svojom slatkorečivošću i nadmenom distancom i mislite da vam to daje za pravo da pljujete po nama! Mi to nećemo trpeti, da znate! Ako vam se ovde ne sviđa, slobodno se vratite tamo odakle ste! I zucnite samo još nešto pa ćete videti! Mislite možda da vas se bojim?"

Arvardan okrenu glavu i zagleda se ukočeno kroz prozorčić.

Krin začuta i odšeta do svog prvobitnog mesta, nakon čega usledi prigušeno došaptavanje među putnicima u avionu. Arvardan se pravio da ništa ne čuje. I dalje je osećao oštre i ogorčene poglede. No, kao što prolazi sve na svetu, prođe i tih nekoliko neprijatnih minuta.

Ostatak puta ga niko nije uznemiravao. Nije progovorio ni reč više, očekujući, ipak, nestrpljivo, sletanje u Čik. U sebi se nasmeja kada je kroz prozor prvi put ugledao 'najbolje proketo mesto na svetu', no

pomisli pri tom kako je i to sigurno bolje od nategnute atmosfere u avionu koja je i dalje vladala.

Ubrzo, on nađe sebe kako nadzire istovar svog prtljaga i zatim kako ga prenosi u taksi. Kakvo olakšanje, biti jedini putnik u vozilu! Ako pripazi i ne priča mnogo sa vozačem, teško da mu se bilo šta loše može dogoditi.

"Do vladine Palate", reče on kratko.

Tako Arvardan prvi put kroči u taj grad. Slučaj je hteo da to bude onaj isti dan kada je Džozef Švarc pobegao iz svoje sobe u Institutu za Nuklearna Istraživanja.

Krin je posmatrao kako se Arvardanov taksi gubi u daljini, s nekakvim polugorkim osmehom na licu. Izvadi zatim nekakvu beležnicu i pažljivo, kroz oblake dima od cigarete, stade čitati. Ovog puta od prisutnih putnika nije baš mnogo izvukao, uprkos standardnoj priči o ujaku (koja je bila mnogo puta upotrebljavana i uvek palila). Onaj starac se žalio zbog čoveka koji je, zahvaljujući vezama sa Društvom Starešina, produžio svoj život. Jasan primer klevetanja Bratstva. No, matori ionako ima Šezdesetu na vratu. Ne vredi prijavljivati ga.

Ali ovaj Vasionac, ah, to je druga priča. On ponovo zadovoljno pročita belešku: Bel Arvardan, Baron, Sirijusov sektor. Zanimao se za Šezdesetu. Ne otkriva svoje poslove. Sleteo u Čik, civilni let u 11 h pre podne po lokalnom vremenu, dvanaestog oktobra. Antiterestrijalni stav veoma izražen.

Ovo bi se moglo pokazati kao dobra lovina. Hvatanje sitne ribe zbog kompromitujućih reči bio je bezbezan posao, ali ovakvi specijalni slučajevi vredni su i truda i novaca.

Bratstvo će čitati njegov izveštaj za manje od pola časa. Krin bezbrižno i lagano iščeznu s vidika.

8. SUSRET U ČIKU

Pola uđe u radnu sobu svog oca i zateče ga kako, po svoj prilici, već dvadeseti put prelazi pogledom preko svojih beleški. Sapevši se o laboratorijski mantil, ona se lako namršti i reče:

"Oče, pa ti još nisi jeo."

"Mm? Ma, naravno da jesam. A šta ti je to?"

"To se zove ručak. Odnosno, više možda i nije ručak. Ono čega se ti sećaš da si jeo bio je doručak. Vidim da nema smisla da naručujem obroke i da ti ih donosim ovamo kad nećeš da jedeš. Na kraju ću te naterati da ideš kući i da jedeš tamo."

"Ne uzrujavaj se, poješću. Ovo je važan poduhvat i ne mogu da ga prekidam svaki put kada ti zatrubiš da je vreme jelu."

Dezert posle ručka povraća mu dobro raspoloženje. "Nemaš uopšte predstavu kako je Švarc čudan čovek", reče on. "Jesam li ti napomenuo nešto u vezi sa njegovim šavovima na lobanji?"

"Rekao si mi. Primitivni su."

"To nije sve; čovek ima trideset dva zuba! Po tri kutnjaka gore i dole, levo i desno. Računam tu i jedan veštački. Što se toga tiče, prvi put sam sada video most čiji su metalni krakovi pričvršćeni za susedne zube umesto za viličnu kost... Ali zamisli, trideset i dva zuba!"

"Tata, ne brojim baš često zube kod ljudi. Koliko u stvari treba da ih ima - dvadeset osam, ili tako nekako?"

"Baš toliko, ni više ni manje. To još nije sve. Juče smo ga podvrgli unutrašnjem pregledu. Šta misliš, šta smo našli? Hajde, pogađaj!"

"Creva?"

"Pola, namerno teraš šegu sa mnom, ali nek' ti bude. Reći ću ti, ne moraš da pogađaš: on ima crvoliko slepo crevo, desetak centimetara dugačko i otvoreno. Galaksijo, čuj me, to je bez presedana! Proverio sam na Medicinskom fakultetu, oprezno, naravno, tako da ne ostavim mogućnost za sumnje. Slepa creva nikada nisu duža od jednog centimetra i uvek su zatvorena."

"I? Šta to znači?"

"To znači da je on potpuno anahroni primerak ljudske vrste, živi fosil!" On ustade i ustumara se prostorijom, mereći koracima rastojanje od zida do mesta na kome je sedeo. "Pola, mislim da

nikako ne bi trebalo da ga pustimo da ode. Suviše je vredan za nauku."

"Ne, tata", brzo odvrati Pola, "ne možeš to da učiniš. Farmeru si obećao da ćeš čoveka vratiti, a ionako moraš, zbog Švarca samog. On je nesrećan ovde."

"Nesrećan! Pa, prema njemu se ponašamo kao prema bogatoj vasijskoj babi u banji na odmoru!"

"Šta to menja na stvari? Siroti čovek je navikao na seoski život i seoske ljude. Čitav život je proveo na farmi. I sad je prošao kroz zastrašujuće iskustvo - čak i bolno, složićeš se - i njegov mozak sada radi na drugačiji način. Ne možeš od njega očekivati da to razume. Razmisli o njegovim ljudskim pravima, i shvatićeš da ga moramo vratiti njegovoj porodici."

"Ali, Pola, nauka zahteva..."

"Ma, pusti to! Šta to ona zahteva? Šta misliš, šta će Bratstvo reći kada dozna za tvoj nelegalni eksperiment? Misliš li da oni razmišljaju o zahtevima nauke? Gledaj sebe, ako već nećeš da razmatraš Švarca. Što ga duže zadržavaš, veći su izgledi da nas otkriju. Moraš ga poslati sutra uveče kući, kao što je dogovoreno. Čuješ li me? Idem sada dole da ga pitam želi li još nešto pre večere."

No, nije prošlo ni pet minuta kad devojka ulete u sobu svoga oca, bledog i znojem orošenog čela.

"Tata, nema ga!"

"Koga nema?" trže se Šekt.

"Švarca!" viknu ona, na ivici suza. "Sigurno si zaboravio da zaključaš vrata pošto si izišao!"

Šekt je već bio na nogama, koje ga nisu baš čvrsto držale. Pridržavao se da bi se održao uspravnim. "Otkad?"

"Ne znam. Ne mnogo. Kad si poslednji put bio dole?"

"Nema ni petnaest minuta. Bio sam ovde samo nekoliko minuta pre nego što si ti ušla."

"U redu", reče Pola iznenadno i odlučno. "Trčim odmah napolje. Možda jednostavno luta negde po susedstvu. Ti ostani ovde. Ako ga neko drugi pokupi, ne sme da ga dovede u vezu s tobom. Jasno?"

Šekt je imao taman toliko snage da klimne glavom.

Švarc ne oseti nikakvo olakšanje pošto je kročio na ulicu, samo

zamenjujući u stvari, zidove svog zatvora širinom grada pred sobom. Nije se zavaravao pri pomisli da ima neki gotov plan. Vrlo je dobro znao da se nalazi usred potpune improvizacije.

Da ga je zaista vodio bilo kakav racionalni impuls (umesto zaslepljujuće potrebe da mirovanje zameni pokretom), moglo je možda biti nade da će ga slučajni susret sa nekim poznatim 'elementom življenja' podstaknuti da povрати pamćenje. Međutim, sada je bio potpuno uveren da ga je ono u potpunosti napustilo.

Kako god bilo, prvi susret sa gradom bio je prilično obeshrabrujući. Bilo je kasno popodne i Čik je, pod sunčevom svetlošću, imao belu boju mleka. Građevine su mogle biti baš od porcelana, kao uostalom i farmerska kuća na koju je prvo nabasao.

Nešto mu je unutra govorilo da je uobičajena boja gradova smeđa i crvena. Osim toga, trebalo je da su mnogo prljaviji. U to je bio gotovo sasvim siguran.

Hodao je lagano, korak po korak. Na neki čudan način osećao je da za njim nikakva hajka neće biti organizovana. To je znao, a da nije znao kako je to mogao znati. U stvari, za poslednjih nekoliko dana primetio je da postaje sve osetljiviji u odnosu na 'stanje', 'poimanje' svega što se oko njega dešava. Bila je to jedna od čudnih stvari koje oseća još od... još od...

Sled misli ga povuče na drugu stranu.

U svakom slučaju, atmosfera, 'stanje' u bolničkom zatvoru bilo je nabijeno tajnovitošću. Tajnovitošću - i strahom, možda. Stoga nisu mogli da ga, na sav glas, vijaju kroz grad. U to je bio potpuno siguran. Ali kako je mogao biti? Da li je ta čudnovata aktivnost njegovog mozga redovan pratilac amnezije?

Prešao je još jednu raskrnicu. Susreo je samo nekoliko kola na točkovima. Pešaci su bili - pa, ličili su na pešake. Sem što im je odeća bila užasno smešna: bez šavova, bez dugmadi, u jarkim bojama. No, i sam je na sebi imao slično odelo. Pitao se gde li je njegova stara odeća; pitao se da li ju je zaista posedovao, kao što mu je nešto iznutra govorilo. Vrlo je teško biti siguran u bilo šta, ako ste sumnjičavi u pogledu celokupnog svog pamćenja - u potpunosti.

Ali on se tako jasno sećao svoje žene, svoje dece. Oni sigurno nisu bili plod mašte. On zastade nasred pločnika da ponovo poređa odjednom pomešane kockice u svojoj glavi. Možda su oni u stvari

samo izobličene verzije pravih ljudi, u ovom, tako nestvarnom, pravom životu. On tek treba da ga upozna.

Neki ljudi bi ga dokačili u prolazu i gubili se uz mrmljajuće negodovanje. Nastavio je da korača. Odjednom, do svesti mu dopre da je gladan, ili da će to, u najmanju ruku, ubrzo biti. Takođe, gotovo istovremeno shvati da nema novaca.

On se osvrnu unaokolo. Ništa poput restorana na vidiku. Pa, i da ih ima, otkud bi znao? Nije umeo da čita natpise.

Zagledao je u izloge svake radnje pokraj koje bi prolazio. Najzad, kroz staklo ugleda prizor koji se sastojao od nekoliko međusobno ograđenih stolova. Za jednim su sedela dva čoveka, za drugim samo jedan. I ljudi su jeli.

To se, barem, nije promenilo. Ljudi su žvakali i gutali.

On kroči unutra i za trenutak zastade, iznenađen. Nije primećivao ni šank, niti je bilo ikakvog mirisa jela; ni traga od kuhinje. Odjednom se seti starog običaja da se, za pranje sudova, mogao ponekad, dobiti ručak. No, kome da se obrati?

Uz prilično kolebanje, on napokon priđe dvojici koja su obedovala. Služeći se najpre gestovima, on im se s naporom obrati: "Hrana! Gde? Molim!"

Oni pogledaše u njega, prilično iznenađeni. Jedan progovori, tečno, no u svakom slučaju krajnje nerazumljivo, pokazujući neku pregradu na drugoj strani stola. Drugi se nestrpljivo umeša.

Švarc beznadežno obori pogled i uputi se ka izlazu, no stade kao ukopan kad oseti kako ga neko povlači nazad.

Granc je primetio Švarcovo punačko lice sa izrazom žudnje još dok se ovaj muvao oko izloga, te upita svog prijatelja:

"Šta hoće ovaj?"

Mester, koji mu je sedeo nasuprot, leđa okrenutih ka ulici, okrete se da pogleda, pa slegnu ramenima, ne rekavši ništa.

"Hej, onaj je ušao", objavi Granc koji trenutak kasnije.

"Pa šta?" odvrati Mester.

"Ništa. Samo kažem."

No ubrzo se pridošlica, zagledajući bespomoćno oko sebe, približi njihovom stolu, prstom pokaza na tanjir i, s čudnim naglaskom reče:

"Hrana! Gde! Molim!"

Granc pogleda naviše. "Evo, baš ovde, drugar. Sedi gde hoćeš i posluži se hranomatom. Hranomat! Ne znaš šta je hranomat? Gle ovog siromaška, Mester. Gleda me kao da ne razume ni reči. Vidi, momak, ova stvar tu. Ubaciš novčić unutra i mene pustiš na miru da jedem, važi?"

"Ostavi ga, samo", progundā Mester. "Vidiš da je neki slepac što prosi."

"Hej, čekaj malo!" Granc dohvati Švarcovu mišicu kada se ovaj okrete ka izlazu i posadi ga do Mestera. "Pobogu, daj čoveku da jede! Verovatno će ubrzo prevaliti Šezdesetu. Ovo je najmanje što mogu da uradim za njega... Hej, momak, imaš li love? ... E, nek' sam proklet, opet me ne razume. Pare, drugar, pare! Gledaj, ovo!..." I on istrese odnekud svetlucavi novčić od pola kredita, zavrtevši ga tako da se ovaj zasija na svetlosti.

"Imaš li jedan takav?" upita on.

Švarc lagano odmahnu glavom.

"E, evo ti onda ovo, od mene!" On vrati novčić u džep i izvuče drugi, приметно manji. Švarc ga uze, nesigurno.

"U redu. Pa, šta čekaš sada? Gurni ga ovde, u hranomat. Evo, ovde."

Švarc napokon shvati. Hranomat je imao niz proreza za novčiće raznih veličina, kao i niz dugmadi nasuprot malim pravougaonicima mlečne boje. No, natpise na njima nije umeo da pročita. Švarc upre prstom u hranu na stolu i pređe njime zatim preko dugmadi, gledavši upitno.

Mester ga ljutito pogleda: "Gle, gle, nije ti dovoljan običan sendvič! Još ima gotovana u ovom selu, a ti bi da im još ugađaš, Granc!"

"Dobro, dobro, evo dajem mu tri četvrti kredita. Sutra ionako primam platu. Gledaj ovamo", obrati se on Švarcu. On ubaci svoj novčić u hranometar i iz pregrade na zidu izvuče oveću metalnu posudu. Evo ti, nosi ovo za drugi sto... ne, ne, zadrži taj sitniš, popij kafu."

Švarc pažljivo prenese svoj teret do susednog stola. Zagledavši se, on primeti kašiku, pričvršćenu za posudu pomoću nekog tankog, providnog materijala, koji se, uz mali prasak, prekide pod pritiskom nokta. U tom trenutku se poklopac posude sam od sebe otvori i pomeri u stranu.

Hrana nije bila ona ista što su druga dvojica jeli. I bila je sasvim

hladna; to je, međutim, u ovom trenutku bila sasvim sporedna stvar. Međutim, nakon otprilike jednog minuta, Švarc oseti kako posuda postaje sve toplija, a uskoro ju je bilo nemoguće držati rukom. On je brzo povuže, sav zblanut, i sačeka.

Povrće u posudi odjednom poče da se puši. "Kovalo" se još nekoliko trenutaka, a potom krenu da se hladi. Švarc konačno poče da jede. Grand i Mester i dalje su sedeli na istom mestu kada je Švarc izašao iz restorana. Kao uostalom, i treći čovek, na koga on nije obratio pažnju.

Bel Arvardan se istuširao i presvukao, rešivši da odmah nastavi sa sprovođenjem početne ideje - da posmatra životinju, čoveka, Zemljanina, u njegovoj prirodnoj životnoj sredini. Vreme je bilo prijatno, odnekud je duvao blag povetarac, a samo mesto - odnosno grad - delovao je svetlo, mirno i čisto.

Pa, nije loše.

Prva stanica - Čik, pomisli on. Najveći grad na Zemlji, odmah zatim Vašin. Ovdašnji glavni grad. Pa onda Senlu, Sanfran, Bon Er... Planirao je putešestvije kroz zapadne delove sveta (gde je ovaj bio najgušće naseljen, bez obzira na sveukupnu zemaljsku pustoš, pa je onda trebalo da provede još po nekoliko dana na preostalim kontinentima, da bi se vratio u Čik baš kada stigne ostatak njegove posade.

Trebalo je da na tom putu upozna i nauči mnogo toga.

Popodne je već odmaklo kad je konačno ušao u jedan hranomet, pa je, dok je jeo, prisustvovao malom pozorišnom komadu čiji su akteri bili dva Zemljanina, što uđoše neposredno posle njega, i dežmekasti postariji čovek koji je naišao nešto kasnije. Nije obraćao previše pažnje na to što se dešavalo, ali je zapazio očividnu razliku u ponašanju ovih ljudi naspram neprijatnog osećaja koji ga je pratio još od susreta sa putnicima u avionu. Sudeći po svemu, ljudi za stolom bili su vozači aerotaksija - ne baš imućni, ali ipak milosrdni.

Prosjak je izišao, a nekoliko minuta kasnije i Arvardan napusti restoran. Primetio je da je život na ulicama sada primetno intenzivniji, verovatno stoga što se radno vreme približilo kraju.

On naglo zaokrenu u stranu i pokuša da izbegne sudar s nekom mladom devojkom koja mu je dolazila u susret.

"Pardon", reče on.

Bila je sva u belom, u nekakvoj odori koja je ličila na uniformu. Ne hajući za mogućnost neprijatnog sudara na sred ulice, zagledala se nekud potpuno odsutno. Izgledala je zabrinuto, osvrtala se na sve strane - sve je ukazivalo na to da joj se desilo nešto u najmanju ruku neprijatno.

Arvardan je lako dotaknu po ramenu. "Možda mogu da vam pomognem, gospođice? Jeste li u neprilici?"

Ona se prenu i upravi na njega svoj zaplašen pogled. Arvardan na brzinu oceni da joj je negde oko dvadeset godina, posmatrajući njenu smeđu kosu, par tamnih očiju, izrazite jagodice, malu bradu, lepu figuru i dražesnu pojavu. Odjednom, u magnovenju pomisli kako zemaljsko poreklo tom malom ženskom stvorenju daje još jedan, sasvim novi sloj pikanterije njenoj privlačnosti.

No, ona je i dalje ćutke gledala u njega, a onda, kao da se u njoj nešto prelomi i ona progovori:

"Oh, ionako ne vredi. Molim vas, ne brinite vi ništa za mene. Ludo je i pomišljati da pronađete nekoga usred grada kad ni najmanje nemate pojma gde je mogao da odluta." Izgledala je kao neko kome su sve lađe potonule, a i oči joj se pomalo ovlažiše. Onda ona duboko udahnu i ispravi se: "Jeste li slučajno videli nekog malog, dežmekastog čoveka, negde oko pedeset godina, odeven u zeleno i belo, bez šešira, pomalo proćelavog?"

Arvardan razrogači oči. "Šta, zeleno i belo? Oh, nemoguće... Čujte, taj čovek kog tražite, govori li on onako... otežano?"

"Da, da, otežano. Znači, videli ste ga?"

"Nema ni pet minuta, bio je tamo unutra, u restoranu, jeo je sa nekom dvojicom... čekajte, evo i njih. Hej, vi!" On im mahnu da priđu. Granc stiže prvi. "Želite taksi, gospodine?"

"Ne, ali ako ovoj mladoj dami kažete šta se dogodilo s onim postarijim čovekom s kojim ste jeli u restoranu, može se dogoditi da dobijete onoliko koliko košta jedna vožnja."

Granc je oklevao, a zatim sa žaljenjem reče: "Želim da vam pomognem, ali, na žalost, nikada ga ranije nisam video."

Arvardan se obrati devojci: "Čujte, gospođice, nije mogao odlutati na onu stranu odakle ste vi došli jer biste ga sigurno primetili. Prema tome, siguran sam da je negde u okolini. Hajdemo ovamo, prema

severu. Sigurno ću ga prepoznati ako ga negde vidim."

Arvardan odjednom shvati da se ljubazno smeši potpuno nepoznatoj devojci, nudeći joj svoju pomoć i brzu akciju, iako uopšte nije bio nagao čovek. Granc prekide njegove misli:

"A šta je taj uradio, gospođice? Prekršio neku od Uredbi, zar ne?"

"Ne, ne!" odgovori ona pomalo žučno. "Samo je malo bolestan, eto, to je."

Mester se osvrte za njima kada se nađoše na pristojnoj udaljenosti.

"Samo malo bolestan?" upita on, zabacivši malo svoju kapu i počevši se zlovoljno po bradi. "Čuj ovo, Grance. Samo malo bolestan."

On zastade i upitno se zagleda u svog druga.

"Ama, koji ti je đavo?" upita Granc nevoljno.

"Samo osećaj da sam ja malo bolestan. Taj tip mora da je zapalio iz bolnice. Devojka je medicinska sestra i traži ga, i izgleda vrlo zabrinuto. Što bi ona toliko paničila da je on zaista, kao što ona reče, 'samo malo bolestan'? Pa, on jedva govori i jedva razume šta mu se kaže. Video si i sam, zar ne?"

U Grancovim očima ukaza se crveno svetlo za uzburanost. "Ne misliš valjda da on ima Groznicu?"

"Naravno da on ima Radijacionu Groznicu - i to u odmaklom stadijumu. A bio nam je prišao gotovo na stopu. To ne sluti na dobro..."

U to se pored njih stvori nekakav čovečuljak, mali mršavi čovek svetlih, prodornih očiju i piskutavog glasa. Kao da je izronio pred njih.

"Šta to čujem, momci? Ko to ima Radijacionu Groznicu?"

Taksisti mu uputiše netrpeljiv pogled. "A ko ste vi?"

"Oh, vi bi baš da znate, je li? Eto, ja sam slučajno obaveštajni agent Bratstva, a ovo će vas potpuno uveriti." I on pokaza malu, sjajnu značku na unutrašnjoj strani revera. "E, sada, u ime Bratstva, pitam vas šta je to sa Radijacionom Groznicom?"

Mester odgovori tiho i potišteno: "Ja ne znam ništa. Tu je neka bolničarka koja traži nekog ko je bolestan, a ja sam se upitao da nije slučajno posredi Radijaciona Groznica. To nije protiv Uredbi, zar ne?"

"Pazi njega, on meni priča o Uredbama! Mani to, pođi svojim poslom i pusti mene da se ja sa njima bakćem."

Čovečuljak protrlja ruke, baci brz pogled oko sebe i žurno krete ka severu.

"Eno ga!" uzviknu Pola i grozničavo steže lakat svog pratioca. Ugledala ga je sasvim slučajno, kao da se čovek stvorio na glavnom ulazu neke robne kuće, ni tri bloka dalje od restorana.

"Jeste, vidim ga", prošapta Arvardan. "Sada ostanite pozadi i pustite mene da ga pratim. Nikada ga nećete pronaći ako vas on ugleda i umeša se u masu."

Sve je zatim podsećalo na nasumičnu hajku iz ružnih snova. Ljudi koji su špartali robnom kućom gore-dole bili su kao živi pesak, koji je mogao da lagano ili brzo upije svoj plen, da ga drži skrivenog ili da ga neočekivano izbljuje. Naravno, uz sve prepreke koje je postavljao. Masa ljudi kao da uvek ima neku svoju nepredvidljivu i čudljivu dušu.

Arvardan tiho i lagano obiđe oko kase, ne ispuštajući Švarca iz vida - kao da želi da na njega naglo baci mrežu za hvatanje leptira. Najzad mu se toliko približi da ispruži ruku i dohvati ga za rame.

Švarcu izlete neka nerazumljiva rečenica i on pokuša da se otrgne, uz izraz najveće panike. No, Arvardan ga je držao stiskom kome ne bi umakao ni mnogo snažniji čovek od Švarca. Da bi izbegao neprijatnu scenu, on progovori lagano, uz osmeh:

"Čao, matorko, gde si, nismo se videli mesecima. Kako je?"

"Klopka", pomisli Švarc, no u to priđe i Pola.

"Švarc", prošapta ona, "vрати se nazad s nama."

Za trenutak, Švarc se jogunasto odupre, no, na kraju, ipak popusti.

"Ide-on-sa-vama", reče on slomljeno, no ponovo se trže na gromki zvuk koji se razlegnu sa razglasa:

Pažnja! Pažnja! Pažnja! Uprava moli sve prisutne da u redu i miru napuste objekat kroz izlaz prema Petoj Ulici, uz obavezno pokazivanje isprava nadležnim na vratima. Vrlo je važno to izvesti brzo. Pažnja! Pažnja! Pažnja!

Naredba se začu još dva puta, na kraju gotovo zagušena topotom nogu ljudi koji su žurili da zauzmu mesto u redu na izlazu, uz sveopšti žamor na temu: "Šta je to bilo? Šta se to dogodilo?"

Arvardan slegnu ramenima i reče: "Hajdemo, gospođice, da zauzmemo svoj red. Ionako ovde više nemamo posla."

Ali devojka odmahnu glavom. "Mi ne možemo... ne možemo..."

"Ali zašto?" namršti se arheolog.

Devojka odstupi od njega. Kako je mogla da mu objasni da Švarc nema isprave? Na kraju, ko je on? Zašto joj pomaže? Mozak koj je bio sav uskovitlan od sumnji i očaja.

Ona, ipak, odgovori, unoseći što je više odlučnosti mogla u svoj glas: "Vi bolje pođite, inače ćete se uvaliti u nepriliku."

Iz liftova je kuljala reka ljudi sa gornjih spratova koji su se lagano ali sigurno praznili. Arvardan, Pola i Švarc kao da su bili nepokretno ostrvo u nadirućoj bujici.

Kada se kasnije prisećao, Arvardan je bio svestan toga da je zaista mogao da poslušna devojku i da je napusti. Napusti! Da je nikad više ne vidi! Da bude čist pred sobom! I sve bi bilo drugačije, i veliko Galaktičko carstvo bi se raspalo u haosu i razaranjima.

No, on ostade s devojkom. Teško bi se moglo reći da je bila lepa u svom strahu i očajanju. A ko u takvim trenucima uopšte može da izgleda lepo? Arvardan je jasno osećao nemir, gledajući je tako, potpuno bespomoćnu.

On pođe korak-dva, a onda se osvrnu. "A vi, vi ostajete ovde?"

Ona potvrdno klimnu.

"Ali zašto?" upita on ponovo.

"Zato što", tu je potpuno zagušiše naviruće suze, "ne znam šta da radim..."

Zemljanka je sada mnogo više ličila na malu, preplašenu devojčicu. Arvardan spusti glas i reče nežno: "Ako mi kažete, šta ne štima, pokušaću da vam pomognem."

Nije bilo odgovora.

Predstavljali su pravu sliku, njih troje. Švarc, klonuo na pod, toliko skrhan da i ne pokušava da prati razgovor, začuđen što se robna kuća tako brzo prazni, sa tek toliko snage da zagnjuri glavu u šake u poslednjem, neizgovorenem ciklaju očaja. Pola, sva u suzama, svesna jedino toga da se plaši više nego što se iko ikada plašio. Konačno, Arvardan, zbunjen i u iščekivanju, nespretno i bez efekta tapše devojku po ramenu uz pokušaj da je obodri - svestan jedino toga da prvi put dotiče jednu Zemljanku.

Tada im pristupi čovečuljak.

9. KONFLIKT U ČIKU

Poručnik garnizona u Čiku, Mark Klodi, zevnu i zagleda se u neku tačku, sve uz osećaj neizdržive dosade. Dve godine su već prošle otkako je stacioniran na Zemlji i njegovo biće je žudelo za premeštajem.

Nigde u Galaksiji se nije postavljao toliko veliki problem u vezi sa održavanjem normalnog života u kasarni kao na ovom jezivom svetu. Normalan, otvoren i drugarski odnos između vojske i civilnog stanovništva bio je stvar koja se podrazumevala u čitavom Svemiru. Itekako se osećalo prisustvo slobode i spontanosti.

Ovde je, međutim, garnizon značio zatvor. Živelo se u barakama otpornim na radioaktivnost, u brižljivo prečišćenom vazduhu, oslobođenom nepoželjnih čestica. Naravno, obavezna je bila i upotreba odela impregniranih olovom, koja su se mogla, doduše, skidati - ali uz velike rizike. I najgore od svega, prijateljevanje sa lokalnim stanovništvom nije moglo predstavljati ni tačku 'razno' - čak i pod pretpostavkom da osećaj očajničke usamljenosti na kraju i natera ponekog vojnika da potraži društvo devojke sa Zemlje - 'Zemke'.

Jedini izlaz je, po svemu sudeći, bio - dobra čašica, zatim dobra tura spavanja i na kraju definitivni pad u ludilo.

Poručnik Klodi protrese glavu kao da želi da njenu sadržinu dovede u red, ponovo zevnu, uspravi se u sedeći položaj i stade da obuva cipele. Pogleda zatim na sat i zaključi da je ipak još prerano za večeru.

Međutim, u sledećem trenutku je već stajao na nogama (od kojih je samo jedna bila u cipeli), neugodno svestan svoje čupave, neočešljane kose, i otpozdravljao u stavu mirno.

Pukovnik ga samo odmeri prezrivo pogledom i ne ukori ga. Umesto toga, usledila je odsečna naredba:

"Poručniče, primio sam izveštaje o neredima u poslovnom delu grada. Predvođićete odred za dekontaminaciju pravo do Danemove robne kuće i tamo preuzeti kontrolu. Pobrinićete se za to da svi vaši ljudi budu u potpunosti zaštićeni od mogućnosti izlaganja zarazi Radijacionom Groznicom."

"Radijaciona Groznica!" uzviknu poručnik. "Izvinite, gospodine, ali..."
"Budite spremni za polazak najdalje za petnaest minuta", odvrati pukovnik ledeno.

Arvardan je prvi ugledao omanjeg čoveka i ustuknuo kad ovaj priđe uz sve dobronamerne gestove. "Hej, čovek! Zdravo, momak! Kaš'te malo da smanji vodopad!"

Pola podiže glavu i duboko udahnu. Gotovo istog časa se potpuno nesvesno, povuče u zaklon zaštitničke Avardanove figure, koja je, isto tako nesvesno, zaštitnički obuhvati rukama. Nije mu palo na pamet da već drugi put dodiruje jednu Zemljanku.

"Šta želite, vi?" upita on oštro.

Čovečuljak prodornih očiju neodlučno iskorači iza nekakve tezge prenatrpane paketima. Govorio je s приметnim ulagivanjem, ali i uz određenu dozu drske nametljivosti.

"Ovde je strašna gužva", reče on, "ali nemojte se zbog toga vi, gospođice, uzrujavati. Ne brinite, odvešću ja ovog vašeg čoveka u Institut umesto vas."

"Kakav institut?" upita Pola uz novi talas straha.

"Ma 'ajde, znamo se", odvrati čovečuljak. Ja sam Neter, onaj što drži tezgu s voćem na ulici baš preko puta Instituta. Sto puta sam vas video tamo."

"A čemu sva ova pometnja?" prekide ga Arvardan.

Neterova mala prilika zatrese se od užasavanja. "Oni misle da ovaj vaš tip ima Radijacionu Groznicu!"

"Radijacionu Groznicu!" izlete i Arvardanu i Poli u isti glas.

"Da, da." Neter potvrdno zaklima glavom. "Neka dva vozača zadesila su se njim u restoranu i upravo to su rekli. Takve vesti se brzo šire, znate i sami."

"Znači da čuvari napolju u stvari traže nekog sa Radijacionom Groznicom?" upita Pola.

"Baš tako."

"A vi? Vi se ne bojite zaraze?" naglo upita Arvardan. "Koliko sam ja shvatio, vlasti su i ispraznile radnju zbog straha od zaraze."

"Dabome. Vlasti čekaju napolju, boje se da uđu. Čekaju da stigne odred za dekontaminaciju."

"A vi se, jel' tako, ne bojite groznice?"

"A zašto bih? Ovaj čovek uopšte nema groznicu, samo ga pogledajte. Gde su mu ranice oko ustiju? Nema ni rumenila na licu, pogled mu je bistar. Znam ja kako groznica izgleda. Hajd'mo, gospođice, jednostavno ćemo išetati odavde."

Pola se još jednom zaplašeno ukoči. "Ne, ne! Ne možemo, ne možemo, on je, on je..." Nije mogla dalje.

Neter nastavi značajnim glasom: "Ja mogu da ga izvedem. Bez pitanja, bez isprava..."

Poli se nehotice ote tihi uzvik, dok Arvardan gotovo gadljivo upita: "A šta vam daje takav značaj?"

Neter se promuklo nasmeja i lupnu po reveru. "Obaveštajac sam Društva Starešina. Niko me ništa neće pitati."

"A što biste vi to uradili?"

"Sve bih - ali, za novac. Vi ste u nevolji i treba vam pomoć. Mogu da vam pomognem. Posao je čist, zar ne? Da kažemo, recimo, stotinu kredita. Pedeset odmah, pedeset po obavljenom poslu."

No, Pola, prošapta grozničavo: "Predaćete ga Starešinama!"

"Neću, zašto bih? On Starešinama ne znači ništa, ali meni zato vrlo znače tih sto kredita. Ako sačekate Vasionce, oni su sposobni da ga ubiju pa tek onda da se pitaju da li je zaista imao groznicu. Znete valjda Vasionce - briga njih kad je u pitanju Zemljanin. Ionako bi najradije pokokali čitavu Zemlju."

"Neka dama pođe sa vama", reče Arvardan. No, Neterove male oči gledale su vrlo oštro i vrlo lukavo. "Ne, neće moći. Ja ipak preuzimam, što bi se reklo, sračunat rizik. Možda ću da prođem s njim, ali me sa dvoje ljudi možda neće pustiti. A ako već vodim jednu osobu, neka to bude ona koja je važnija. Zar to ne zvuči razumno?"

"A šta", poče Arvardan, "šta da vam ja recimo sad priđem i propustim vas kroz šake? Šta bi onda bilo?"

Neter ustuknu, no brzo dođe k sebi i čak uspe da istisne osmeh. "Pa, mislio bih da ste zvrknuti. Posle bi vas ionako uhvatili i bilo bi i ubijenih... O kejj, momak. Poluodstojanje."

"Molim vas", Pola cimnu Arvardana za ruku, "moramo rizikovati. Nek' uradi kao što predlaže... Bićete f-fer, zar ne, gospodine Neter?"

Neter iskrivi usta. "Vaš razbacani dečko mi je uvrnuo ruku. Nije morao to da učini, a ja ne volim da me iko čačka, I zbog toga, još sto kredita. Sve zajedno, dvesta."

"Moj otac će vam platiti..."

Ovaj ne popuštaše. "Stotinu unapred."

"Ali nemam te pare pri sebi!" zaječa Pola.

"U redu je, gospođice", reče Arvardan samopouzđano. "Sredićemo to."

On otvori novčanik i zavrlijači Neteru nekoliko novčanica. "Hajde, krenite!"

'Švarce, pođite s njima", prošapta Pola.

Švarc posluša bez predomišljanja, ne mareći. Isto tako bi mogao krenuti i u pakao.

I nađoše se tako njih dvojica, sami, gledajući nemo jedno u drugo. Pola ga, u stvari, prvi put bolje pogleda i iznenađeno zaključi da je njen novi poznanik visok, zgodan, miran i samopouzđan. Držala ga je do tada samo za slučajnog, nehotičnog dobročinitelja, ali sada... Ona se blago zarumeni u licu, i sve što joj se desilo za poslednjih nekoliko časova istopi se i izgubi pod naletom zaglušujućeg lupanja srca.

Nisu se, u stvari, još uvek zvanično upoznali.

"Ja sam Pola Šekt", reče ona uz osmejak.

Arvardn je dosad nije video nasmejanu, te prikova pogled za njeno lice. Kao da joj je lice obasjano čudnim sjajem. Učinilo mu se... No, on ubrzo odbaci pomisao. Zemljanka!

Tako usledi njegov odgovor, manje predusredljiv no što je planirao. "Bel Arvardan." On pruži svoju preplanulu šaku, u kojoj devojčina tanana ručica skoro potpuno nestade - za trenutak.

"Moram vam zahvaliti za sve što ste učinili", reče ona.

Arvardan pređe preko toga. "Pa, hoćemo li da krenemo? Hoću reći, možemo da krenemo pošto je vaš prijatelj na sigurnom - nadam se, bar."

"Pa, čuli bismo buku na izlazu da je bilo nekih problema, zar ne?" Njene oči su molile za bilo kakvu potvrdu ovoga što je rekla, no Arvardan odoli iskušenju da zapadne u nežnost.

"Idemo li?"

Pola kao da se sledi. "Da, zašto da ne", odvrati ona oštro.

Međutim, upravo u tom trenutku začu se približavajuće zavijanje, te se devojčine oči nanovo raširiše i ona klonu.

"Šta nije u redu?" upita Arvardan.

"To su vojnici Carstva."

"Zar se i njih bojite?" Bio je to ponovo onaj stari Arvardan, Vasionac, samopouzdana arheolog sa Sirijusa. Možda je to bila predrasuda, ali činilo mu se da približavanje carskih vojnika, ma koliko to zvučalo nelogično, znači čovečnost i normalu. To učini da ponovo povрати izgubljenu ljubaznost.

"Ne brinite za Vasionce", reče on, nesvestan da upotrebljava zemaljski termin za ne-Zemljane. "Mogu ja s njima, gđice Šeket." Ona odjednom zazvuča vrlo zabrinuto za njega. "Ne, ne pokušavajte ništa slično. Čak, nemojte ni razgovarati sa njima. Samo učinite kao što kažu, nemojte ih ni gledati."

Arvardan se široko nasmeja.

Čuvari ih primetiše još na priličnoj udaljenosti od glavnog izlaza i ustuknuše. Oni izbiše na mali, prazan i čudno tihi prostor. Zvuk vojnih kola postajao je sve jači.

A onda se bojna kola odjednom stvoriše na trgu i iz njih pokuljaše vojnici pod staklenim šlemovima. Gomila poče da se naglo povlači u opštoj panici. Začuše se povici i udarci kundaka neuronskih bičeva.

Poručnik Klodi, na čelu svoje garde, priđe jednom čuvaru na ulazu. "Dobro, ko ovde ima groznicu?"

Lice mu je izgledalo izobličeno pod staklenom maskom u kojoj se nalazio prečišćen vazduh. Glas koji je dopirao iz komunikatora bio je jasan i metalan.

Čuvar se povi u izraz dubokog poštovanja. "Ako je vašoj milosti po volji, bolesnika smo izolovali unutra u radnji. Dvoje ljudi koji su bili u njegovom društvu stoje tu pred vama, na vratima."

"Oni onamo, jel' tako? Dobro, neka ostanu tamo. Prvo i prvo, treba rasterati ovu gužvu. Naredniče! Da se trg očisti!"

Naredba bi izvršena na vrlo efikasan i grub način. Rulja se utopi u sumrak koji se spuštao na grad. Upali se i blago, ulično osvetljenje.

Poručnik Klodi zalupka o svoje teške čizme vrhom neuronskog biča. "Jeste li sigurni da je bolesnik Zemak unutra?"

"Nije mogao izaći, vaša visosti. Mora biti unutra."

"Onda da vam verujem, ne gubimo vreme. Naredniče, dekontaminirajte zgradu!"

Jedan odred vojnika u svojim hermetičnim oklopima stupi u zgradu. Petnaest minuta se oteglo, a Arvardan je iz prikrajka zainteresovano

posmatraše šta se dešava. Bio je to primer međukulturnog ukrštanja, i on je osećao potrebu da predstavi, sa profesionalnog gledišta, prisustvuje do kraja.

I poslednji vojnik bio je sada ponovo napolju, i zgrada utonu u tamu.

"Zapečatite vrata!"

Prođe još nekoliko minuta i aktiviraše se posude sa dezinfekcionom materijom koje su bile postavljene na određene pozicije na svakom spratu zgrade. Njenom unutrašnjošću poče da kruži para koja pokulja uz zidove, pripijajući se uz svaki pedalj slobodne površine, prodirući do najskrivenijih kutaka. Sejala je smrt svuda oko sebe - ubijajući sve klice, svakog čoveka. Tek kasnije je trebalo da usledi složena procedura uklanjanja posledica dekontaminacije.

Poručnik se tada uputi ka Arvardanu i Poli.

"Kako se zvao taj čovek?" Čak ni tačka svireposti u njegovom glasu, samo potpuna ravnodušnost. Zemljanin je mrtav, mislio je on. Pa dobro, danas sam ubio i jednu muvu. Sve zajedno, znači, dve.

Ne dobi odgovor. Pola samo sagnu glavu dok ga je Arvardan radoznalo posmatrao. Carski oficir nije skidao pogled s njih, a zatim mahnu glavom prema njima.

"Proverite da li su inficirani."

Približi im se oficir sa znanjem Carskih Medicinskih Tela i ne bi ni malo nežan prilikom pregleda. Ruke u rukavicama grubo ih opipaše ispod pazuha i zavrnuše uglove usana da bi proverile unutrašnjost usne duplje.

"Negativno, poručniče. Da su inficirani u toku popodneva, simptomi bi do sada bili jasno vidljivi."

"Hmm." Poručnik Klodi pažljivo skide kacigu i duboko udahnu 'prirodni' vazduh, makar on bio i iz zemaljske atmosfere. Poduhvativši taj nezgrapni stakleni predmet levom rukom, on upita osorno:

"Kako se zoveš, urođenice sa Zemlje?"

Već je sam izraz bio dovoljno uvredljiv; ton kojim je izgovoren još i više, no Pola odgovori krajnje krotko:

"Pola Šekt, gospodine."

"Tvoje isprave!"

Ona zavuče ruku u maleni džep svoje bele odore i izvuče jedan ružičasti svežanj. On ga prihvati, osvetli ga malom baterijskom

lampom i zagleda se u njega. Ispusti ga zatim, te on odleprša na pod, a Pola se hitro saže da ga podigne.

"Diži se!" nestrpljivo naredi oficir i gurnu nogom knjižicu van njenog domašaja. Pola, prebledevši, povuče prste natrag.

Arvardan se namršti, shvativši da je vreme da se umeša. "Ček', ček' malo!"

Poručnik se naglo okrete ka njemu, stisnutih usana.

"Šta reče, Zemaljac?"

Pola se namah stvori između njih dvojice. "Ako dozvolite, gospodine, ovaj čovek nema nikakve veze s onim što se danas desilo. Nikad ranije nisam videla..."

Poručnik je odgurnu od sebe. "Pitao sam, šta reče, Zemaljac?"

Arvardan izdrža njegov hladan pogled.

"Rekao sam - 'ček' malo'. A htjedoh da dodam i to da mi se ne sviđa kako postupate sa damom i da vas posavetujem da se malo primirite."

Bio je toliko iznerviran da mu je promaklo da poručniku skrene pažnju kako nije 'Zemaljac'.

Poručnik Klodi se usiljeno nasmeja. "Gde si ti, Zemaljac, odgojen? Ne obraćaš se čoveku sa 'gospodine'? Ne znaš gde ti je mesto, zar ne? Odlično, prošlo je već dosta vremena otkako sam poslednji put krotio nekog takvog kao što si ti... Jel' ti se sviđa ovo?"

I, kao palacanje zmijskog jezika, njegov dlan ošinu pljoštimize Arvardanovo lice, tamo-amo, jednom-dvapat. Arvardan odstupi, preneraženo registrujući brujanje u ušima. Ruka mu polete da se susretne sa izvorom bola i on primeti kako se poručnikovo lice izobličava od zaprepašćenja. Mišići mu se zgrčiše i poručnik se s treskom sruši na zemlju, uz zvuk slomljenog stakla - njegov skafander je sada bio u komadićima. Ležao je nepokretno dok mu se Arvardan besno osmehivao. A onda lagano otrese ruku. "Ima li još ko je zainteresovan da mi izvuče uši?"

No, poručnik je već dizao svoj neuronski bič. Ukaza se prigušen purpurni blesak koji liznu visoku arheologovu figuru.

Svaki mišić u Arvardanovom telu zgrči se pod naletom nepodnošljivog bola, te on lagano pade na kolena. Tada, potpuno paralisani, oseti da gubi svest.

Kada je konačno izronio iz magle, Arvardan najpre postade svestan daška prijatne hladnoće na svom čelu. On pokuša da otvori oči, no, činilo mu se kao da iz sve snage gura zardale prozorske kapke. Naposljetku se umiri i beskrajno sporim pokretima (na svaki trzaj je osećao probadanje kao od hiljadu igala) podiže ruku do lica.

Mek, vlažan ubrus, neka mala šaka...

On na silu otvori jedno oko, upinjući se da vidi kao čovek u gustom obliku dima.

"Pola", promrmlja on.

Usledio je prigušen usklik zadovoljstva. "Jeste! Kako se osećate?"

"Kao pri povratku iz smrti", uspe da prokrešti, "bez šanse da mi prođe bol... Šta je to bilo?"

"Odvezli su nas u vojnu bazu. Poručnik je bio ovde. Pretresli su vas - ne znam šta im je na umu - ali, g. Arvardane, nikad više ne udarajte jednog poručnika. Mislim da ste mu slomili ruku."

Bled osmejak zaigra na Arvardanovom licu. "Odlično! Što li mu nisam slomio i vrat!"

"Ali suprotstaviti se carskom oficiru - to je težak prekršaj." Njen glas se spusti do užasnog šapata.

"Ozbiljno? To ćemo još videti."

"Ššš. Evo ih, vraćaju se."

Arvardan zatvori oči i opusti se. Do njega, kao iz treće sobe, dopre slabašan Polin uzvik, ali bilo je kasno da bilo šta učini kada je osetio ubod igle.

No, ubrzo oseti kako bol otiče venama i nervima. Kao da su mu se ruke razmrsile iz čvorova, a leđa ispružila. On lako zatrepta, pogura se laktovima i sede.

Pukovnik ga je zamišljeno posmatrao. Pola, pak, bojažljivo, ali ipak nekako radosno.

"Pa, doktore Arvardan, baš i nismo imali neki provod večeras u gradu", progovori pukovnik.

Doktore! Pola shvati koliko u stvari malo zna o tom čoveku, čak ni čime se bavi... Nikada se tako nije osećala.

Arvardan se nasmija. "Baš i nije neki provod, kažete... To baš i nije adekvatan opis onoga što se dešavalo."

"Slomili ste ruku carskom oficiru na dužnosti."

"On me je prvi udario. Njegova dužnost ne uključuje i potrebu da me

naveliko vređa, i verbalno i fizički. Nije bio vredan da ga čovek respektuje ni kao gospodina ni kao oficira. Slobodan sam građanin Carstva i imam svako pravo da preduhitrim takve, u suštini nezakonite brutalnosti."

Pukovnik se nakašlja; izgledao je upravo kao neko ko nema šta da kaže u svoju odbranu. Pola ih je, raširenih očiju i s nevericom, posmatrala obojicu.

Napokon, pukovnik progovori mekše: "Pa, ne mogu reći da ne smatram sve ovo nezgodnim slučajem. Bilo je mnogo žuči s obe strane. Najbolje bi bilo da se čitava stvar zaboravi."

"Zaboravi? Nisam siguran. Bio sam gost samog namesnika, i verujem da će biti više nego zainteresovan da čuje na koji način njegovi garnizoni održavaju red na Zemlji."

"Čekajte, doktore Arvardan, uveravam vas da ćete primiti naše javno izvinjenje..."

"Do vruga s izvinjenjem. Nego, šta mislite da učinite sa gospođicom Šekt?"

"Šta biste nam predložili?"

"Da je iz ovih stopa oslobodite, vratite joj isprave i k njoj usmerite vaše izvinjenje - odmah."

Pukovnik pocrvene, a onda mučno izgovori: "Naravno." Okrete se zatim devojci. "Ako bi mlada dama primila izraze našeg najdubljeg izvinjenja i žaljenja..."

Ostavili su tamne zidove kasarne za sobom. Usledio je zatim kratak i tih desetominutni let vazdušnim taksijem do centra grada. Nađoše se konačno usred napuštene tamne zgrade Instituta. Bila je već prošla ponoć.

"Mislim da nisam baš najbolje razumela", reče Pola. "Mora da ste vi neka veoma važna ličnost, pa je baš glupo što za vas nisam čula. Nikada još nisam videla da Vasionci tako postupaju s jednim Zemljaninom."

Arvardanu je bilo teško da izgovori, no, morao je da prekine svu tu igru. "Ja nisam Zemljanin, Pola. Ja sam arheolog iz Sirijusovog sektora."

Ona mu se brzo okrete, lica bledog na mesečini. Čutala je dugo, koliko da se lagano izbroji do deset. "Zato ste i mogli da se

usprotivite vojnicima, jer, bili ste sigurni, na kraju krajeva, i to ste dobro znali. A ja sam mislila... Trebalo je da znam."

Ona nastavi s prizvukom strahovite gorčine u glasu. "Molim vas, gospodine, ponizno, da mi oprostite, ako sam u bilo kom trenutku danas pokazala bilo kakvu familijarnost prema vama..."

"Pola!" povika Arvardan ljutito. "Šta je sada? Šta ima veze što nisam Zemljanin? Koliko me to različitim čini od onoga za šta ste me do maločas smatrali?"

"Morali ste mi reći, gospodine."

"Ne tražim uopšte od vas da me oslovljavate sa 'gospodine'. Nemojte biti kao i svi ostali, molim vas."

"Kao koji ostali, gospodine? Ostale odvratne životinje koje žive na Zemlji?... Dugujem vam stotinu kredita."

"Zaboravite to", odvrati Arvardan s gnušenjem.

"Na žalost, ne mogu. Ako biste mi dali vašu adresu, poslaću vam već sutra novac uputnicom."

Arvardan iznenada postade grub. "Vi meni dugujete mnogo više no što je stotina kredita."

Pola se ugrize za usnu i spusti glas. "To je jedino što vam, od svog velikog duga, mogu isplatiti. Vaša adresa je?..."

"Vladina palata" dobaci joj on preko ramena i izgubi se u noći.

Pola shvati da plače.

Šekt se susrete sa svojom kćerkom na vratima svoje radne sobe.

"Vratio se", reče on. "Doveo ga je neki mali, mršavi čovek."

"Dobro." Pola oseti da teškom mukom izgovara reči.

"Tražio je od mene dve stotine kredita. Dao sam mu."

"Trebalo je da mu daš samo sto, ali ne mari."

Ona kliznu pored svog oca. On zamišljeno reče: "Užasno sam se brinuo. Neka je gužva bila u susedstvu... Nisam se usudio da pitam. Mislio sam da bih te mogao dovesti u nepriliku."

"U redu je. Ništa se nije desilo.. Pusti me da ovde spavam, tata."

No, i pored sveg umora nije mogla da zaspi, jer nešto se ipak dogodilo. Srela je jednog muškarca, a on je bio Vasionac.

Ali imala je njegovu adresu. Imala je adresu...

10. TUMAČENJE DOGAĐAJA

Njih dvojica su se u svemu potpuno razlikovali - iako su obojica bili Zemljani. Imali su ogromnu vlast - jedan prividno a drugi stvarno.

Tako, visoki ministar je bio apsolutno najvažniji Zemljanin, vladar planete, naimenovan dekretom i neopozivom obznanom samog cara Galaksije. Razume se, vladao je potčinjen naredbama carskog namesnika na Zemlji. Njegov je sekretar po svemu sudeći bio nebitan lik, a u stvarnosti član Društva Starešina, prividno uposlen samo da bi vodio računa o poslovima bez prioriteta i manje važnosti. Mogao je, u principu, biti otpušten u svakom trenutku.

Visoki ministar je bio poznat po svom besprekornom poznavanju Uredbi. On je objavljivao Šezdesetu, sudio prekršiocima običaja, prestupnicima pravila o racionalnoj potrošnji robe i proizvodnih planova, onima koji bi prodri u zabranjene teritorije i slično. Ime sekretara, nasuprot tome, javnosti uopšte nije bilo poznato; tačnije, za njegovo postojanje znalo je samo Društvo Starešina i, naravno, sam visoki ministar.

Visoki ministar je, dalje, bio dobar u govornom izražavanju; često je istupao pred narodom, držeći govore prepune emocionalnog naboja i sentimentalnosti. Nosio je dugu plavu kosu dok mu je lik odisao prefinjenošću i plemićkim držanjem. Sekretarov prćast nos i uvek natušteno lice odlično su se slagali sa navikom da govori uvek vrlo sažeto, u pola glasa, a najčešće bi ćutao. Bar, u javnosti. Po svakoj logici, visoki ministar je morao biti taj u čijim je rukama bila moć. Međutim, sekretar je bio taj koji ju je zaista imao. Između četiri zida, u kabinetu visokog ministra, ovo je postajalo više no očigledno. Pored svega toga, visoki ministar je po pravilu bio zbrkanog i sumračnog raspoloženja; sekretar, na drugoj strani, hladan i indiferentan.

"Ono što ne vidim", govorio je visoki ministar, "jeste postojanje bilo kakve veze između ova tri izveštaja koja ste mi podneli. Izveštaji, većito izveštaji!" On podiže ruku i tresnu pesnicom o zemišljenu gomilu hartije na stolu. "Ja za to nemam vremena!"

"Upravo tako", odvrati sekretar ledenim glasom. "Zato sam ja tu. Ja izveštaje čitam, sređujem i prosleđujem."

"Dobro, Balkise moj dragi, da vidimo šta tu ima. Samo brzo, pošto su to, koliko vidim, potpuno nevažna akta."

"Nevažna! Vaša ekaselencija može dobro da se oprži jednog dana ukoliko ne bude strože prosuđivala... Pa, da vidimo šta se tu kaže, pa ću vas neposletku pitati da li ih i dalje smatrate nevažnima. Evo prvog izveštaja, od pre nedelju dana, od nekog Šektovog potčinjenog. To me je navelo na trag."

"Koji trag?"

Balkis se blede osmehnu, ne bez gorčine. "Mogu li podsetiti vašu ekaselenciju na nekoliko važnih projekata koji se u poslednjih nekoliko godina sprovode ovde na Zemlji?"

"ŠŠŠ!" zašišta neobuzdano visoki ministar, izgubivši trenutno svoju uobičajenu uzdržanost. Pritom se i osvrnu nekoliko puta oko sebe.

"Vaša ekaselencijo, sada nam je potrebno samopouzdanje, ne nervoza. Dalje: znate da eventualni uspeh tih projekata zavisi upravo od razumne i smišljene upotrebe Šektove male igračke, sinapsifajera. Naprava je do sada, bar koliko mi znamo, korišćena samo i isključivo pod našim sponzorstvom i u svrhu koje mi odredimo. Sada, međutim, Šekt sinapsifira nekog potpunog neznanca, što predstavlja apsolutnu zloupotrebu naših ovlašćenja."

"Ah, pa to je vrlo jednostavna stvar", odgovori visoki ministar. "Suspendujte Šekta, tog čoveka stavite pod istragu i zaključite slučaj."

"Nikako! Suviše jednosmerno razmišljate, vaša ekaselencijo. Ne uzimate u obzir glavnu stvar. Nije pitanje šta je to Šekt učinio, već zbog čega. Primetićete da podudarnost postoji u ovom slučaju, jedna od čitavog sleda podudarnosti. Gledajte: namesnik posećuje Šekta, a ovaj nam istog dana prosleđuje, na verodostojan i lojalan način, izveštaj o svemu što se u toku razgovora govorilo. Enije želi mašinu za upotrebu u carske svrhe. Po svemu sudeći, obećao je doktoru priličnu pomoć i podršku u carevo ime."

"Hmm", promrmlja Ministar.

"Šta tu nije jasno? Zar takav dogovor nije primamljiv, kada se uporedi sa opasnostima koje prate naš sadašnji kurs?... Zar se ne sećate obećanja o isporuci kontingenta hrane od pre pet godina, kada je vladala velika glad? Zar se ne sećate? Molba nam je odbijena, jer nismo imali na raspolaganju dovoljnu svotu carskih

kredita, a proizvodi zemaljskog porekla nisu primani zbog straha od radioaktivne zatrovanosti. Pa, jesu li nam poslali tu hranu? Stotina hiljada ljudi je tada izgubila živote usled gladi. Ne treba verovati obećanjima Vasionaca.

To je sada, međutim, sporedno. Važno je to da se Šekt tada pokazao kao veoma odan podanik. Ne bi trebalo da ikada posle toga budemo u situaciji da sumnjamo u njega. Kako bismo mogli poverovati da je tog istog dana počinio izdaju? Izgleda, međutim, da smo se prevarili i da je ipak baš tako."

"Mislite, Balkise, zbog tog nedopuštenog opita?"

"Da, vaša ekselencijo. Ko je, u stvari, bio taj pacijent? Imamo njegove fotografije, a Šektov tehničar dobio nam je i snimak njegove zenice. Nema ga u kartoteci Registra stanovništva, što će reći da taj čovek nikako ne može biti Zemljanin, već samo Vasionac. Dalje, Šekt je to morao znati, jer isprave se ne mogu ni falsifikovati niti preneti na drugo lice, ukoliko su na njima podaci o retinalnom sistemu. Sve nas, na jednostavan način, vodi do zaključka da je Šekt svesno sinapsifirao jednog Vasionca. Pitanje je: zbog čega?"

Odgovor bi mogao biti toliko jednostavan da samo još više uznemirava. Šekt nam kao ličnost ne odgovara, u skladu s našim potrebama. U mladosti je bio izraziti asimilicionista; jednom se čak kandidovao i za Vašinski savet, zastupajući ideju o zakopavanju ratnih sekira sa Carstvom. A propis, na izborima je potučen."

"To nisam znao", prekide ga visoki ministar.

"Niste znali da je potučen?"

"Ne, već da se kandidovao. Zašto o tome na vreme nisam bio obavešten? Šekt je vrlo opasna figura, dokle god je na položaju koji danas zauzima."

Balkis se blago i pokroviteljski nasmeja.

"Ipak, Šekt je konstruisao svoju mašinu i zasad je jedini čovek koji može njome i da upravlja. Međutim, oko njega su uvek posmatrači, a od sada će njihova pažnja biti udvostručena. Ne zaboravite da izdajnik u našim redovima, a pri tom nama poznata osoba, neprijatelju može da naudi mnogo više no što nam neko ko nam je lojalan može da pomogne.

A sada, suočimo se ponovo sa činjenicama. Šekt sinapsifira Vasionca. Zašto? Jedini razlog zbog kog se sinapsifajer uopšte

koristi jeste da unapredi razum pacijenata. A zašto to? Jer jedino na taj način umovi naših naučnika, prethodno već sinapsifirani, mogu biti premašeni. A to, opet, može da znači samo to da Carstvo u najmanju ruku nagađa da stvari na Zemlji ne idu baš u najboljem redu. E, recite sada, vaša ekselencijo, da li je to nevažno?"

Čelo visokog ministra bilo je obliveno znojem. "Vi sve to ozbiljno mislite?"

"Činjenice se tako lepo slažu da prave besprekornu sliku. Vasionac koji je sinapsifiran deluje krajnje neugledno, čak bedno. Odličan manevar, s obzirom na to da jedan ćelavi debeljko uvek može biti najbolji carski špijun. Da, da, baš tako. Kome bi se drugom mogla poveriti misija ovakve važnosti? No, mi pratimo tog čoveka, koji se inače predstavlja pod imenom Švarc, koliko god možemo. Ali pređimo sada na drugu grupu izveštaja."

Visoki ministar ga obuhvati pogledom. "Onih koji se tiču Bela Arvardana?"

"Doktora Bela Arvardana", dopuni Balkis, "poznatog arheologa iz eminentnog Sirijusovog sektora, potomka tih podozrivih vitezova." On jasno podcrta ironiju izgovarajući ovo poslednje. "Nema veze. On je izvrstan primer Švarca u krivom odelu, njegov potpuni, gotovo poetični kontrast. On, recimo, nije neznanac, već, naprotiv, vrlo poznata ličnost. Nije čak ni neko ko je obavijen velom tajne, već nastupa uz fanfare. I još, na njega nas nije upozorio neki mali tehničar, već namesnik, glavom i bradom."

"Mislite li da između ta dva slučaja ima neke veze?"

"Vaša ekselencija treba samo da zaključi da se prisustvo jednog koristi upravo da bi se pažnja skrenula od onog drugog čoveka. Ili drugo rešenje, pošto su vladajući slojevi Carstva izuzetno vični zaverama svih vrsta, pred sobom imamo dva moguća vida kamuflaže. U slučaju Švarca, svetla su pogašena. Što se Arvardana tiče, naprosto nas zaslepljuje. Mi, jednostavno, ne treba da vidimo ništa... u oba slučaja. Hajde da vidimo, na šta nas je to Enije upozorio kad je Arvardan u pitanju?"

Visoki ministar napeto protrlja nos. "On reče da je Arvardan predvodnik neke arheološke ekspedicije pod pokroviteljstvom Carstva, te da je zatražio dozvolu za ulazak u zabranjene teritorije iz naučnih pobuda. Garantuje da neće biti skrnavljenja. Kada bismo

uspeli da sprečimo Arvardana u tome, i Enije bi priložio svoj glas u našu korist kod Carskog Saveta. Eto, rekao je nešto otprilike u tom smislu."

"I tako, znači, na Arvaradana treba dobro paziti, ali čemu to? Da bismo sprečili da uđe u zabranjene teritorije! Đavola! Pred nama je glava arheološke ekspedicije bez ljudi, brodova, opreme. On se ne zadržava na Everestu, gde mu je mesto, već tumara po planeti iz nekog razloga. I naravno, odmah kreće u Čik. A kako je pri tom naš pažnja skrenuta sa svih tih sumnjivih podudarnosti? Kako? Pa tako što nam se mamac pruža sa potpuno nevažne strane.

Ali obratite pažnju, vaša ekselencijo, na to da je Švarc držan u zatvorenom, skrivenom prostoru Instituta za nuklearna istraživanja punih šest dana. A onda se daje u bekstvo. Zar to nije čudno? Odjednom, vrata nisu zaključana, hodnik nenadziran. Kakav bizaran propust! A kog dana beži? Istog dana kada Arvardan stiže u Čik. Druga čudna podudarnost."

"To će reći..." započe Ministar napeto.

"To će reći da je Švarc vasijski agent na Zemlji, Šekt čovek-veza sa Asimilacionim pokretom, takođe na Zemlji, a da je Arvardan veza sa Carstvom. Gledajte samo kako je upriličen kontakt između Švarca i Arvardana: Švarcu se omogućuje bekstvo, a u razumnom vremenskom intervalu za njim kreće bolničarka - u ovom slučaju Šektova kćerka - što i nije podudarnost za čuđenje. Da je bilo šta krenulo nizbrdo, očigledno je da bi ga devojka brzo pronašla; za slučaj nečije preterane radoznalosti, Švarc bi bio jadni, odbegli pacijent, vraćen u bezbednost bolničke sobe, a čitava operacija odgođena za bolji trenutak. Našla su se dva radoznalca, dvojica taksista, kojima je upravo i poslužena ta priča o Švarcu-bolesniku; međutim, kasnije sled događaja se pokazao kao krajnje neugodan po devojku i Švarca.

Pratite me pažljivo, dalje: Švarc i Arvardan se prvi put sreću u restoranu; prave se da ni jedan od njih ne zna za postojanje onog drugog. To je samo 'pretpremijera', susret tempiran tako da se pokaže da do sada sve ide po planu i da se naredni potezi mogu povlačiti... U najmanju ruku, ne potcenjuju našu budnost, što je za poštovanje.

Onda Švarc odlazi; nekoliko minuta kasnije, izlazi i Arvardan i

susreće se sa Šektovom kćerkom. Sve funkcioniše kao podmazano; posle prave male predstave, koju su odigrali da bi otkočili taksiste, upućuju se u Danemovu robnu kuću i tamo se susreću, sve troje. Gde drugde no u robnoj kući? To je idealno mesto za sastanak te vrste, mesto koje daje sigurnost kojoj nije ravna ni sigurnost najzabitije planinske pećine. Naravno, izabrano mesto je toliko obično da je u njega teško posumnjati, toliko bučno da ne dopušta bilo kakvo prisluškivanje razgovora. Divno, divno, protivnik nam je više nego dorastao!"

Visoki ministar se uzvrpolji u svojoj stolici. "Ukoliko nam je protivnik 'više nego dorastao', moguće je i da će pobediti."

"Nemoguće, već je potučen. U tom smislu, treba odati dužno poštovanje našem odličnom Neteru."

"A ko je Neter?"

"Beznačajni obaveštajac koga posle ovakvog poduhvata moramo iskoristiti do krajnosti. Juče se pokazao kao odličan u svojoj profesiji. Njegov zadatak bio je da motri na Šekta, te mu je, u tu svrhu, postavljena ulična tezga sa voćem baš preko puta Instituta. Prošle nedelje mu je izričito stavljeno do znanja da prati razvijanje afere Švarc.

Primetio je kako Švarc, čovek koga poznaje sa fotografija, i koga je i lično video, kad su ga doveli u Institut, beži. Posmatrao je sve što se dešavalo a da sam nije bio primećen, i evo njegovog izveštaja od juče. Snagom intuicije koja zaslužuje čuđenje, zaključio je da cela ta igra sa 'bekstvom' u stvari samo detalj koji treba da obezbedi susret sa Arvardanom. Shvatio je da 'goloruk' ne može da iskoristi taj sastanak da bi saznao još ponešto, te je rešio da ga na svaki način spreči. Taksisti su mu bacili rukavicu pogrešno zaključivši da je Švarc bolestan od radijacione groznice. Iskoristio je to sa sposobnošću genija. Čim je primetio da je mesto sastanka u robnoj kući, on prijavljuje slučaj groznice lokalnoj nadležnoj službi koja, hvala ti Zemljo, pokazuje toliki stupanj inteligencije da odmah stupa u dejstvo.

Robna kuća je smesta bila ispražnjena, te je nestalo i kamuflaže koja je trebalo da prikriva njihov dogovor. Ostali su sami u radnji, i kao takvi, više su nego padali u oči. Neter je otišao i dalje: prišao im je i nagovorio ih da mu dopuste da sprovede Švarca natrag do Instituta.

Složili su se. Šta su drugo mogli?... I, tako, ceo dan prođe a da Švarc i Arvardan nisu izmenili ni jednu jedinu reč.

Neter, isto tako, nije dopustio sebi grešku da na licu mesta uhapsi Švarca. Ni Švarc ni Arvardan ovako ne znaju da su otkriveni, nastaviće da rade i odvesti nas do još krupnijeg plena.

Neterove zasluge još su i veće: nije on slučajno poslao po carski garnizom, što je bio najpametniji mogući potez, koji sada Arvardana dovodi u situaciju s kojom nikako nije računao. On se nalazi pred dilemom da li da otkrije da je Vasionac i tako izgubi svoje preimućstvo što se predstavlja kao Zemljanin, ili da to prećuti i izloži se svim mogućim neugodnostima koje su u tom slučaju neminovne. Izabrao je pompezniju varijantu, čak toliko uverljivu da je slomio ruku jednom carskom oficiru u želji da scenario bude što realističniji. Da je hrabar, hrabar je, to mu se mora priznati.

Indikativno je i to što se ponašao baš na taj način. Što bi se jedan Vasionac izlagao udarcu neuronskog biča za ljubav jedne Zemljanke, a da posredi nije nešto zbilja značajno?"

Ruke visokog ministra, koje su dotle mirno počivale na stolu pred njim, stisnuše se sada u pesnice. U očima mu se javi divlji sjaj, a glatke i duge crte njegovog lica zgrčiše se od ljutnje. "Dobro je, Balkise, što možete da od tako tananih detalja ispredete paukovu mrežu. Uverljivo zvuči i verujem da ste u pravu, tim pre što nam zdrav razum ne daje drugih rešenja... No, Balkise, to znači i nešto drugo. Za dlaku su promašili cilj ovog puta.. za dlaku... a u novoj rundi neće imati milosti."

Balkis sleže ramenima. "Nije baš 'za dlaku', jer bi nam već odavno zadali poslednji udarac da je u pitanju tolika opasnost... Osim toga, u teškom su vremenskom tesnacu. Arvardan se po svaku cenu mora susresti sa Švarcom ako oni zaista žele da nešto postignu, i u tom smislu mogu da vam proreknem šta će se desiti."

"Pa, hajde, hajde, prorecite."

"Švarca će skloniti na neko sigurno mesto dok se prašina oko ovih aktuelnih događaja ne slegne."

"Ali, gde?"

"I to smo proverili. Švarca je u Institut doveo neki čovek, očigledno farmer. To potvrđuju i Neter i Šektov tehničar. Prokontrolisali smo registracione podatke o svim farmerima u krugu od oko sto

kilometara oko Čika i zaključili smo da se taj farmer zove Arbin Maren. Opisi koji su Neter i Šektov tehničar nezavisno jedan od drugog pružili u potpunosti slažu. Pokrenuli smo istragu oko tog čoveka i ispostavlja se da on izdržava svog tasta, koji je nepokretan, u kolicima, i pri tom izbegava Šezdesetu."

Ministar ponovo lupi pesnicom o sto. "Takvih slučajeva je, Balikse, sve više i više. Treba pooštriti zakone..."

"To je trenutno bez značaja, vaša ekselencijo. Ono što je sad za nas bitno, to je da se ovaj čovek vrlo lako može ucenjivati, s obzirom na to da ga držimo u šaci jer krši Uredbu."

"Oh!"

"Šektu i njegovim vasijskim prijateljima upravo treba ovakva pomoć - to jest, utočište gde bi Švarc mogao biti smešten mnogo duže nego u Institutu, a da ostane prikriiven. Taj farmer je, po svemu sudeći, bespomoćan i nevin, tako da je idealna ličnost za ono što im u ovom trenutku treba. Pa, posmatraćemo ga. Švarca ni sekund nećemo ispuštati iz vida... Samo ćemo čekati na sledeću priliku za susret između Arvardana i Švarca, ali ćemo tada biti više nego spremni. Da li vam je sada sve jasno?"

"Jasno."

"Odlično, hvala ti Zemljo. Ostavljam vas onda samog." I sa izveštačenim osmehom, on dodade: "S vašim dopuštenjem, naravno."

A visoki ministar, potpuno svestan podrugljivog sekretarovog tona, samo odmahnu rukom u znak da se ovaj udalji.

Sekretar se, sad potpuno sam, uputi ka svojoj maloj kancelariji. Misli su umele da mu zavrudaju kad je bio sam, te bi same isplivavale iz tajnovitosti njegovog uma.

Vrlo malo su se bavile dr Šektom, Švarcom, Arvardanom - a još i ponajmanje visokim ministrom.

Umesto toga, ukaza mu se slika jedne planete - Trantora, iz čije se prestonice koja je obuhvatala čitav svet vladalo Galaksijom. Ukaza mu se i blistava palata čije kule i svodove u stvarnosti nikada nije video. Koje, uostalom, nije nikada video nijedan Zemljanin. Pomišljao je na nevidljive konce moći i slave koji su se pružali od sunca do sunca, i koji su se, u vidu niti, konopca i debelih užadi sastajali u toj središnjoj palati i u tom neodređenom liku, Caru, koji

je, na kraju krajeva, ipak bio samo čovek.

Um mu se čvrsto uhvati te pomisli - pomisli na moć koja je još ono jedino što može nekome da obezbedi božanstvenost za samog života - nekome ko je, na kraju krajeva, ipak samo čovek.

Samo čovek. Čovek, kao on!

A mogao bi biti...

11. IZMENJENI UM

Nadolazak čudne promene u mozgu Džozefa Švarca za njega samog predstavljao je potpunu enigmu. Mnogo puta, u aspolutnoj noćnoj tišini (koliko li su sada noći bile tiše! Jesu li uopšte ikad i bile bučne, svetle i pune životne energije miliona ljudi?) razmišljao je o tome, okružen tim novim mirom. Čeznuo je za tim da tačno odredi taj tanani trenutak - trenutak kada je osetio promenu.

Prvo je bio onaj davni, strašni dan prepun jeze kada se obreo u stranom svetu - dan koji je u njegovom sećanju bio već toliko maglovit kao, uostalom, i sećanje na Čikago. A onda se dogodio taj put u Čik čiji je rasplet još bio čudan i zamršen. Često je mislio o tome.

Sećao se i nekakve mašine, pilula koje je gutao... Zatim se sećao dana oporavka, bekstva i lutanja, i na kraju, neobjašnjivih događaja u robnoj kući. Tog poslednjeg se prisećao sa teškoćom iako je od tada prošlo tek dva meseca, a pri tom mu je bilo jasno da mu je pamćenje u generalnom smislu uznapredovalo do nepogrešivog.

No, prisećao se, čak mu je i pri tom sve izgledalo krajnje neodređeno. Besprekorno je osećao sve oko sebe. Stari doktor i njegova kćerka bili su uznemireni, čak uplašeni. Da li je to i tada znao? Ili je to bio samo osećaj rođen u magnovenju, i samo pojačan kasnijim razmišljanjima o tome?

Ali onda, u robnoj kući, baš pre nego što je onaj razbacani čovek pružio ruku i uhvatio ga - baš pre toga - bio je svestan neposredne opasnosti. Upozorenje nije stiglo dovoljno rano da bi mogao da preduzme odbrambene mere, ali je ipak bilo potvrda promene koja je nastupila.

A od tada, te glavobolje. Ne, ne baš glavobolje, već više kao neko lupkanje u glavi - kao zvuk nekog skrivenog motora koji svojim dejstvom potresa svaku košćicu u njegovoj lobanji. Tako nešto nikada u Čikagu nije osetio - pod pretpostavkom da je fantazija o gradu pod tim imenom suvisla - kao što je nije osećao ni prvih dana provedenih ovde, u stvarnosti.

Jesu li mu nešto učinili toga dana u Čiku? Možda ta mašina? Ili pilule? Ne, pilule su bile samo anestetičko sredstvo. Neka operacija?

I tok njegovih misli, pošto je po stoti put dotakao tačku do koje je upravo stigao, zaustavi se ponovo pred nepremostivom preprekom. Napustio je Čik dan posle svog neuspelog bekstva i dani su se sada otegli i prolazili sporo.

Sa njim je sada bio Gru u svojoj pokretnoj stolici - Gru koji je - kao i Pola, nekada - ponavljao reči i pokrete. Sve dok jednog dana konačno nije prestao da govori besmislenim jezikom i nastavio na engleskom. Ne, ne, možda je i Džozef Švarc prestao da govori engleski i progovorio besmislenim jezikom. Samo što to više nije bio besmisleni jezik.

To je bar bilo užasno lako. Za četiri dana je naučio da čita, što je i njemu samom predstavljalo iznenađenje. Nekada, u Čikagu, imao je sjajno pamćenje, ili mu se bar tako činilo. No, na podvige ove vrste nije baš bio navikao. Naprotiv, Gru uopšte nije odavao iznenađenje. Švarc jednostavno odustade.

A onda, kada jesen postade zaista zlatna, stvari ponovo postadoše jasne. Švarc je bio u poljima na radu. Bilo je zapanjujuće koliko je brzo ukapirao šta sve treba da radi. Priča se samo ponavljala - nikada nije pravio greške. Rukovao je vrlo složenim mašinama bez mnogo razmišljanja i posle samo jednog jedinog objašnjenja.

Čekao je da dođu hladniji dani, no oni se jednostavno ne pojaviše. Zimu je proveo krčeći zemljište, đubreći ga i pripremajući ga za setvu koja je trebalo da dođe s prolećem.

Pokušao je da ispita Grua, objašnjavajući mu šta je sneg, no ovaj se samo zabuljio u njega i frknuo: "Voda koja pada s neba, kao zmrznuta kiša, a? I to treba da se zove sneg? Čini mi se da se to dešava na drugim planetama ali ne i na Zemlji."

Švarc je primetio da dnevna temperatura jedva da uopšte varira. No, dani su ipak postajali kraći, što se moglo i očekivati od predela koji je ipak severnjački, bar onoliko koliko je severnjački bio, recimo, Čikago. Pitao se da li se uopšte nalazi na Zemlji.

Pokušao je da iščitava neke od filmovanih knjiga koje je Gru posedovao, no ubrzo odustade od posla. Ljudi su i dalje bili ljudi, no, ono što ga je u stvari odvratilo od čitanja bile su pojedinosti iz svakodnevnog života na kojima su se knjige zasnivale, kao i istorijske i sociološke aluzije koje mu ništa nisu značile. Zagonetke su se i dalje ređale. Uvek iste tople kiše, uporna, osorna naređenja

da se kloni određenih područja na Zemlji... Eto, na primer, baš one večeri kada ga je toliko zakopkala tajnstvenost odbleskujućeg obzorja, ono plavičasto svetlo na jugu...

Išunjao se iz kuće posle večere. Međutim, nije odmakao ni milju od imanja kada ga sustiže gotovo bešumno kretanje Arbinovih kola i kada se zaori njegov povik. Zaustavio se, ušao u vozilo i bio odveden natrag.

Kasnije, kod kuće, Arbin je koračao uznemireno tamo-amo pred Švarcom i na kraju izustio: "Moraš se kloniti svih mesta koja sijaju u mraku."

"Zašto?" usledi blago pitanje.

Odgovor je, međutim, bio krajnje grub: "Jer je to zabranjeno." Zatim, duga stanka, pa opet: "Zar zaista ne znaš kako je tamo, Švarce?"

Ovaj samo raširi ruke.

"Odakle dolaziš?" upita zatim Arbin. "Jesi li ti Va-Va-Vasionac?"

"Šta znači 'Vasionac'?"

Arbin samo sleže ramenima i ode.

No, ta je noć za Švarca bila od velikog značaja, jer je upravo tokom te jedne milje koju je prevalio osetio kako se čudnovatost u njegovom umu preobražava u Dodir Misli. Tako je nazvao ono što je već duže vreme osećao, i koristio se u sebi tim izrazom.

Bio je potpuno sam, okružen ljubičastim sumrakom. Bat njegovih koraka bio je prigušen. Nikog nije video, niti je išta čuo. Ništa nije dodirnuo.

Ne baš sasvim... Bilo je to nešto nalik na dodir, možda više kao prisustvo nečeg mekog i golicavog u umu, kao baršun.

Osetio je dva Dodira, odvojena, različita. A pri tom je onaj drugi (kako ih je samo različito doživeo!) bio jači. Ne, ne jači, to nije prava reč. Razgovetniji, određeniji.

A onda shvati da je to Arbin. Znao je to čitavih pet minuta pre no što je zaista i začuo zvuk njegovih kola, a čitavih deset pre nego što ih je ugledao.

To se ponavljalo i ponavljalo, sve češće.

Uskoro je mogao biti sasvim sigurna u to kada bi se Arbin, Loa ili Gru našli na tridesetak koraka negde oko njega. Čak i onda kada to nikako nije mogao znati, ili kada bi sve govorilo da je upravo suprotno od onoga što oseća. Bilo je teško uzimati tako šta zdravo

za gotovo; no, Švarc se uskoro navikao i na to.

Okušavao je svoje nove sposobnosti, te napokon pronade da sa sigurnošću može odrediti gde se neko od njih troje u bilo koje vreme trenutno nalazi. Bilo je i razlika u kvalitetu osećaja, jer je predstava svakog pojedinog čoveka izazivala sasvim određen Dodir Misli. Nikada se, međutim, nikome od njih troje nije poverio.

A ponekad bi se zapitao i šta je mogao da predstavlja onaj pravi Dodir Misli koji je registrovao na putu ka svetlećoj oblasti. To nije bio niko od njih troje. Pa, onda? Ali da li je to uopšte bilo važno?

Kasnije se ispostavilo da jeste. Susreo se s tim Dodirom još jednom, jedne druge večeri, kada je uterivao stoku u staju. I on reši da ode Arbinu. "Šta se nalazi u onoj šumovitoj oblasti prema Južnim Brežuljcima, Arbine?"

"Ništa se tamo ne nalazi", bio je osoran odgovor. "To je ministarski posed."

"A šta je to?"

Arbin je jasno odavao utisak čoveka kome neko dosađuje. "To tebi ionako ništa ne znači, zar ne? Ministarski posed znači da to zemljište pripada visokom ministru."

"A zašto ga niko ne obrađuje?"

"Zato što nije predviđen za obrađivanje." Arbinov glas tu postade gorljiv. "To je nekada bilo veliko središte. U pradavnim danima. To je sveto mesto i ne sme se skrnaviti. Čuj, Švarce, ako hoćeš da nastaviš da živiš ovde u sigurnom, budi manje radoznao i prioni na svoj posao."

"Ali ako je sveto, to znači da tamo niko ne može da živi!"

"Upravo tako. U pravu si."

"Jesi li siguran u to?"

"Potpuno... A ti tamo ne treba da ideš. To bi ti bio kraj."

"I neću."

Švarc ode, zabrinut i vidno uznemiren. Jer, upravo je iz tog šumovitog predela do njega dopro Dodir Misli, prilično snažno, a sada se prvobitnom utisku pridružilo i nešto drugo. Bio je to Dodir neprijateljstva, zastrašujući Dodir.

Ali zašto? Zašto?

Još se nije usuđivao da govori o tome. Ne bi mu ni poverovali, a još bi mu se na kraju desilo i nešto neugodno. I to je znao. U stvari,

svakako je previše znao.

Kao da je tih dana osećao da je mlađi. Tačnije, ne toliko u fizičkom smislu, iako mu se stomak smanjio a ramena proširila. Mišići su mu postali gipkiji i tvrdi, a i varenje mu se poboljšalo. Sve je to bila posledica napornog rada na otvorenom prostoru. No, nešto drugo je bilo još приметnije. Njegov način razmišljanja.

Stariji ljudi često zaborave kako su se ponašali i razmišljali u mladosti. Zaborave na pokretljivost uma, hrabrost mladalačke intuicije, agilnost brzog zapažanja. Naviknu se ubrzo na laganije rasuđivanje, i pošto se ono najviše zasniva na bogatijem iskustvu, sami sebe smatraju pametnijima no što su bili u mladosti.

Švarc nije izgubio svoje iskustvo, ali sa velikim zadovoljstvom primeti kako mu se vraća sposobnost izuzetno brzog razumevanja suštine stvari. Uskoro je već veoma lako predviđao Arbinova objašnjenja, koristeći ih samo kao proveru onoga što bi sam zaključio. Tako se konačno oseti mladolikim na mnogo suptilniji način no što je to slučaj sa osećajem zdrave fizičke mladosti.

Dva meseca prodoše i odjednom sve ispliva na površinu - tokom jedne od šahovskih partija sa Gruom u baštenskom hladnjaku.

Šah se i nije bio nešto izmenio, osim što su se figure drugačije nazivale. Sve ostalo mu je bilo dobro poznato te mu je pružalo izvesnu sigurnost. Bar ovde, u ovom slučaju, njegovo ga jedno sećanje nije varalo.

Gru ga je naučio raznim oblicima šaha. Postojao je šah predviđen za igru u četvoro, gde je svaki igrač imao svoju tablu, koje su se dodirivale uglovima, dok je peta tabla bila postavljena u sredinu, upravo kao neka vrsta ničije zemlje. Postojali su i drugi vidovi: trodimenzionalni šah u kome je osam providnih tabli bilo postavljeno jedna iznad druge. Figure su se sada kretale u tri dimenzije, kao nekad u dve, samo što ih je ovde bilo dvostruko više za svakog igrača, i pobeda bi usledila tek kada bi se matirala oba protivnička kralja. Bilo je i lakših varijanti, u kojima se položaj igrača na početku igre dobijao bacanjem kocke, ili, pak, u kojima su određena polja figurama koje se na njima nalaze davala određene prednosti ili izazivala teškoće. Bilo je i vidova u kojima su se po tabli kretale i neke figure novih svojstava.

No šah je, drevan i nepromenljiv, u suštini bio isti, dobri šah - tako da

je započeti turnir između Grua i Švarca dostigao već pedesetu partiju.

Švarcovo šahovsko umeće nije bilo baš na zavidnoj visini, tako da je stalno gubio, bar u početku. To se, međutim, ubrzo promeni, i rezultat se postepeno izjednači. Gru uskoro postade spor i oprezan u igri, pušeći žestoko svoju lulu i dovodivši je do usijanja u trenucima razmišljanja između poteza; na kraju je sve češće bivao u situaciji da se bundžijski i džandrljivo raspravlja oko svake izgubljene partije.

Gru je vodio bele figure i njegov kraljev pešak već je stigao do linije. "Hajde, igray", požurivaše on Švarca nestrpljivo. Zubima je držao izgriženi usnik svoje lule, očiju netremice prikovnih za šahovsku tablu.

Švarc je zauzeo svoje mesto u sumraku koji je sve više osvajao i tiho uzdahnu. Partije su postajale sve nezanimljivije - što je on bivao sposobniji da predvidi Gruove poteze. Kao da je Gru imao zamagljen prozorčić na čelu. No, više ga je mučilo to što je instiktivno znao koje je njegovo sopstveno najbolje rešenje za svaki sledeći potez - što se savršeno uklapalo u već postojeću prateću muku.

Igrali su na 'noćnoj ploči', koja je svetlela u mraku svojim kockastim plavim i narandžastim poljima. Figure, napravljene od crvenkaste gline, delovale su rustikalno pri dnevnoj svetlosti, ali su noću dobijale drugačiji izgled. Jedna njihova polovina se kupala u kremastoj belini koja joj je davala izgled hladnog, presijavajućeg porcelana. Druga polovina blistala je slabašnim tamnocrvenim odsjajima.

Krenulo se brzim potezima. Švarcov kraljev pešak presrete svog protivnika i primora ga da se zaustavi. Gru izbacila svog kraljevskog skakača ispred lovca. Švarc odgovori istim potezom sa damine strane. Beli lovac se zatim ustremi na konja Švarcove dame, crni pešak daminog topa napravi korak napred kako bi ga vratio na a4. Naredni potez crnog beše skakač: c6.

Svetleće figure klizile su preko table kao da se same pokreću, jer se prsti igrača nisu više videli u tami.

Švarc je osećao strah. Bez obzira na to što bi zaista mogao delovati kao ludak, jednostavno je morao znati. On odjednom upita:

"Gde sam to ja?"

Gru pogleda naviše usred poteza svog daminog skakača prema belom lovcu i upita: "Šta?"

Švarc nije znao kako da izrazi ono što želi: zemlja, ili država, ili narodnost. Stoga upita: "Koji je ovo svet?" i pomeri lovca ispred svog kralja.

"Zemlja", dopre do njega kratak odgovor, a zatim Gru uz patetično lupkanje izvrši malu rokadu, preskačući svojim nezgrapnim topom vitku figuru kralja.

Bio je to krajnje nezadovoljavajući odgovor. Reč koju je Gru izgovorio Švarc automatski prevede u sebi kao 'Zemlja'. Ali šta je bila 'Zemlja'? Svaka je planeta 'zemlja', onome ko na njoj živi. Švarc pođe svojim skačevim desnim pešakom dva polja unapred te se Gruov lovac ponovo povuče na b liniju. Tada obojica pođoše daminim pešacima za po jedno polje unapred, oslobađajući lovcima put za bitku do koje je trebalo da dođe u središtu table.

Švarc, što je mirnije i opreznije mogao, upita: "Koja je sada godina?" I izvrši rokadu.

Gru nije odgovarao. Verovatno je bio iznenađen. "Šta ti je danas? Zar nećeš da igramo? Ako će te to usrećiti, sada je 826. godina." A onda dodade, pomalo sarkastično: "G-E", i namršteno spusti pogled na tablu, pa tresnu svog daminog skakača na peti red i napade po prvi put.

Švarc samo pomeri svog daminog kakakača na četvrti red i tako, odbranivši se, pređe u kontranapad. Čarka postade ozbiljna. Gruov skakač odnese crnog lovca koji se podiže iznad table, kao u crvenoj vatri, da bi potom bio pušten uz jedno 'klak' u kutiju u kojoj će, kao sahranjeni borac, ležati do sledeće partije. Osvajački skakač, međutim, ubrzo pade pod udarcem Švarcove dame. U jednom trenutku u kome Gru ispusti oblačić iznad glave usled koncentrisanog razmišljanja, njegov napad propade i on pomeri svog preostalog skakača nazad u skrovište na kraljevo polje gde ovaj, međutim, postade prilično neupotrebljiv. Crni damin skakač ponovi prvi potez, odnevši lovca, no, u sledećem potezu ga pojede topov pešak.

Nastade zastoj, pa Švarc upita tiho:

"Šta znači to 'G-E'?"

"Šta?" upita Gru, nasmejavši se neprijatno. "Oh, još uvek me pitaš koja je godina? E, od svih ludaka ti si... No, dobro, stalno zaboravljam da si ti praktično tek pre mesec dana naučio da govoriš.

Ali nisi glup. Zar stvarno ne znaš? Pa, 827. je godina Galaktičke Ere. Galaktička Era, to je 'G-E', vidiš? 827-ma godina od nastanka Galaktičkog carstva, to jest od krunisanja Frankena Prvog. A sada, hajde, molim te, ti igraš."

No, skakač koga je Švarc držao u ruci nestade za trenutak u njegovoj pesnici. Bio je već besan od tolikih razočaranja. On reče: "Sačekaj trenutak", i spusti skakača dole na d2. "Da li tebi nešto znače ova imena: Amerika, Azija, Sjedinjene Države, Rusija, Evropa..." U sebi je žudio da ih Gru prepozna.

U tami se Gruova lula iznenada zažari jarkocrvenom svetlošću, i Švarcu se za trenutak učini da u Gruovoj tamnoj silueti ima manje života nego na svetlećoj tabli pred njim. Moguće je da je samo kratko odmahnuo glavom, no Švarc to nije mogao da vidi. Nije morao čak ni da gleda. Osećao je negodovanje starog čoveka isto tako jasno kao da su reči zaista i bile izgovorene.

Švarc pokuša ponovo: "Znaš li gde bih mogao da nabavim neku mapu?"

"Nema ovde mapa", promrmlja Gru. "Osim ako nećeš da rizikuješ život i potražiš ih u Čiku. Ja nisam geograf, nikada nisam čuo za imena koja si mi rekao. Šta ona znače? Imena ljudi?"

Da rizikuje život? Zašto to? Švarca prođe jeza. Da nije ipak počinio zločin? Da li Gru za to zna?

On sumnjičavo nastavi: "Sunce ima devet planeta, zar ne?"

"Deset", bio je odlučan odgovor.

Švarc je oklevao. Pa, moguće je da je otkrivena i ta deseta o kojoj ništa nije znao. Ali kako bi onda Gru znao za nju? On poče da računa služeći se prstima, pa upita: "A šesta planeta? Ima li slučajno prstenove?"

"Saturn, misliš?" upita Gru. "Naravno da ima." Sada je i on računao. Mogao je da odnese kako lovčevog tako i kraljevog pešaka, no posledice izbora nisu bile baš sasvim jasne.

"A postoji li nešto kao pojas asteroida - malih planeta - između Marsa i Jupitera? Mislim, između četvrte i pete planete?"

"Da, da", jedva odgovori Gru. Ponovo je palio ugasli plamen u svojoj luli, razmišljajući grozničavo. Švarc oseti uznemirenost sa druge strane, pa se i sam uzvrpolji. Sada mu je bilo jasno da je ovaj svet zaista Zemlja, te je partija koja se odvijala bila poslednja važna stvar

na njoj. Pitanja su se i dalje komešala u njegovoj glavi, te jedno od njih konačno nađe i put napolje:

"Znači, tvoje filmovane knjige kažu istinu? Znači da zaista ima još naseljenih svetova? Svetova na kojima žive ljudi?"

Tu Gru upre svoj pogled preko table, očiju koje su bezuspešno pokušavale da prodru kroz tamu. "Ozbiljno pitaš?"

"Je li tako?"

"Galaksije mi, on to stvarno ne zna!"

Švarc se oseti kao jadničak. "Molim te..."

"Naravno da ima i drugih svetova. Milioni drugih! Svaka zvezda koju vidiš ima svoje svetove, a najveći broj je nevidljiv. Sve je to deo Carstva."

Švarc je u sebi osećao pritajen i tih odjek svake reči koje je Gru sa žestinom izgovarao, dok su one, kao strelice, hrlile od jednog ka drugom umu. Švarc je osećao kako njegovi mentalni kontakti s drugim ljudima jačaju iz dana u dan. Možda će, uskoro, te reči moći da oseti u sebi čak i ako uopšte nisu izgovorene.

A sada je, po prvi put, pomislio da možda i nije lud. On je, jednostavno, prošao kroz vreme, nekako. Da ga nije prespavao?

On najzad reši da otvori karte. "Koliko dugo je tako, Gru? Mislim, koliko je prošlo od vremena kada je postojala samo jedna planeta?"

"Kako to misliš?" U Gruovom glasu javi se opreznost. "Da nisi slučajno član Društva Starešina?"

"Član čega? Ne, nisam član ničega. Ali zar nije nekada Zemlja zaista bila jedina planeta?... Pa, zar nije?"

"Tako Starešine kažu", odgovori Gru nevoljno, "ali ko to zaista može znati? Ko? Svi ti svetovi postoje otkad je sveta i veka, bar koliko ja znam."

"A koliko je to, od sveta i veka?"

"Hiljadama godina, pretpostavljam. Pedeset hiljada, sto... ne znam tačno."

Hiljade godina! Švarc s mukom proguta knedlu. I sve to samo između dva koraka? Dašak, trenutak, najmanji delić vremena - i on je preskočio hiljade godina? Osećao je kako ga ponovo ophrvava nestanak sećanja. To što je upamtio broj planeta u sistemu bila je samo svetlost koja se probila kroz tamu.

No sada je Gru bio na potezu. Odneo je protivničkog lovčevog

pešaka i Švarc potpuno spontano oseti da to nije bio dobar potez. Usledi zatim niz poteza u koje nije bilo neophodno uložiti mnogo razmišljanja. Njegov top s kraljevog krila odnese prvog od dva bela pešaka koji su se međusobno gurali na istom redu. Beli skakač ponovo se ustremi na crnog lovca. Švarc pomeri sada svog lovca prema crnom skakaču, spremajući se da udari još jače. Gru odgovori pomeranjem svog lovca na damin red.

Švarc zastade, pripremajući svoj završni napad. "Zemlja je najvažnija planeta, zar ne?" upita on.

"Kako, najvažnija?"

"Najvažnija u Carst..."

No Gru ispusti usklik od kog se zatresa čitava tabla. "Slušaj ti. Dosadan si sa tim svojim pitanjima. Zar si baš tolika budala? Zar ti Zemlja izgleda kao najvažnija u bilo čemu?" Usledi slab zvuk zujanja dok je Gru na svojoj pokretnoj stolici obilazio oko stola. Švarc oseti kako ga njegovi prsti grebu po mišici.

"Gledaj! Gledaj onamo!" Gruov glas bio je ljutito šištanje. "Vidiš li horizont? Vidiš li taj sjaj?"

"Da."

"To je Zemlja - sva je takva. Osim još ponegde, gde ima mesta kakvo je ovo na kome se upravo nalazimo."

"Ne razumem."

"Zemljina kora je radioaktivna. Tlo svetluca i uvek je svetlucalo, i uvek će svetlucati. Ništa na njemu ne može da raste. Niko tu ne može da živi - zar to ne znaš? Šta misliš, čemu li nam služi Šezdeseta!"

Čovek u kolicima zastade. Ponovo se vrati na svoje mesto i reče: "Ti si na potezu."

Šezdeseta! Još jedan Dodir Misli, ovog puta obavijen aurom neodređene pretnje. Švarcove figure igrale su same, dok je on mozgao stegnuta srca. Njegov kraljev pešak odnese protivničkog lovčevog, a Gru pomeri skakača na d5. Švarcov top usmeri vatru na belog skakača. Gruov skakač ponovo napade, ovog puta crnog lovca, no Švarc skloni topa na b5. Sledeći potez Grua predstavljao je bojažljiv nastup kraljevog pešaka napred za jedno polje, dok Švarcov top polete napred. On odnese belog skakačevog pešaka, dajući šah protivničkom kralju. Gruov vojskovođa odnese crnog topa, no

Švarcova dama odmah ispuni prazninu, pomerivši se na četvrti red i ponovo davši šah. Beli kralj šćućuri se u uglu table, te Švarc krenu sa svojom, postavivši je na b6, napred za dva polja, te se dve gospođe nađoše oči u oči. Švarc skakačem odnese protivničkog, jureći pri tom belog lovca. Gru razmisli za trenutak, a onda elegantno povuče svoju damu dugom dijagonalom u nameri da odnese crnog lovca.

Tu konačno zastade uz uzdah olakšanja. Njegov protivnik je sada imao da se pobrine o svom ugroženom topu, šahu koji je pretio, i o protivničkoj dami koja je bila spremna za nova haranja. Osim toga, imao je pešaka više.

"Ti igraš", prozbori on s neprikrivenim zadovoljstvom.

"Šta... šta je to Šezdeseta?" izusti Švarc na kraju.

Odjednom, oštro neprijateljstvo javi se u Gruovom glasu: "Zašto to pitaš? Na šta ciljaš?"

"Molim vas!" U Švarcovom glasu jasno se osećao prizvuk pomirljivosti, no, kao da mu je hrabrost polako čilila. "Ja sam čovek koji nikome ne može učiniti ništa nažao. Niti znam ko sam, niti šta mi se dogodilo. Možda sam samo još jedan medicinski slučaj gubitka pamćenja."

"Da, biće da je baš tako", dobi prezriv odgovor. "Reci mi, iskreno: bežiš li ti to od Šezdesete?"

"Ali ja uopšte ne znam šta znači Šezdeseta!"

To je, izgleda, zazvučalo ubedljivo, te usledi duga tišina. Švarc je osećao Gruov Dodir Misli: zloslutan, ali ne sasvim razgovetan.

Gru na kraju prozbori: "Šezdeseta je upravo šezdeseta godina tvog života. Planeta može da izdrži populaciju od dvadeset miliona, ne više. Da bi živeo, moraš proizvoditi. Ako ne možeš da proizvodiš, nema ti života. A kad napuniš šezdeset, ne možeš više proizvoditi."

"To znači..." Švarc ostade otvorenih usta, bez reči.

"To znači da te sklone. Bezbolno."

"Ubiju te?"

"Nije to ubistvo", procedi Gru. "To naprosto mora da bude tako. Na druge svetove nemamo pristupa, a podmladak stiže i treba ga nekako zbrinuti. Stariji ustupaju mesto mladima."

"A šta ako neko prećuti da je navršio šezdesetu?"

"Zašto bi to iko učinio? Na kraju krajeva, život posle Šezdesete nije

više nimalo lak. Osim toga, postoji i Popis, svakih deset godina, upravo zato da bi otklonio mogućnost da bude ludaka koji bi sebi produžili život. Napokon, svi podaci su sređeni i kontrolišu se."

"Mojih podataka nema", omače se Švarcu, ali istog časa dodade: "Osim toga, meni je tek pedeset, sa sledećim rođendanom."

"To nema veze. Uvek su u stanju da ti provere starost putem ispitivnaja koštane strukture. To ne znaš? Tu nema izvrđavanja. Sledeći put će me uhvatiti... no, tvoj je potez."

Švarc pređe preko požurivanja. "To znači da će oni..."

"Naravno da hoće. Meni je samo pedeset pet, ali, pogledaj me. Ja ne mogu da radim, proizvodim, zar ne? Troje nas je ubeleženo u domaćinstvu, i kvota koju moramo ispuniti predviđena je za troje. Onda kada mi se desila ova nezgoda bio sam obavezan da je prijavim, i tada bi kvota bila smanjena na dvoje ljudi. U tom slučaju bio bih osuđen na prevremenu Šezdesetu, a to Arbin i Loa nisu hteli. Ludaci! To je značilo da će njih dvoje raditi za još jednoga - sve dok se ti nisi pojavio. No, sledeće godine će me ionako uhvatiti... hajde, igray."

"Popis je dogodine?"

"Tako je... igray!"

"Čekaj malo!" uskliknu panično Švarc. "Šezdeseta važi za sve? Bez izuzetka?"

"Za ovakve kao što smo mi nema nikakvog spasa. Visoki ministar proživi čitav svoj vek, kao i članovi Društva Starešina; osim njih, povlastice imaju još poneki naučnici i ljudi od vrednosti. Takvih nema mnogo, deset, dvanaest ljudi godišnje... hoćeš li da igraš?"

"Ko daje povlastice?"

"Visoki ministar, naravno! Hoćeš li sada da nastaviš igru ili nećeš?"

"Ne, nema potrebe", odgovori napokon Švarc i ustade. "Ovo je mat u pet poteza: damom ti uzimam pešaka i dajem ti šah, moraš da bežiš. Ja ti skakačem dajem šah na e7; sada moraš da bežiš kraljem na f7. Ponovo ti dajem šah, damom, na e6, i ti ponovo bežiš na g7. Pređem damom na g6, možeš još samo na h8, i onda te sustižem i matiram damom na h6. Fina partija", zaključi on kurtoazno.

Gru je dugo zurio u tablu, a onda je uz ljutit uzvik gurnu sa stočića. Svetlucajuće figure se bespomoćno otkotrljaše u travu.

"Sve zbog tvog brbljanja koje me dekoncentriše!" povika on.

No Švarc ne obrati na to pažnju. Njegov um bio je ispunjen samo jednim: kako da izbegne Šezdesetu. Jer kao što Brauning reče:

"Ostari kraj mene!

Ono najbolje će tek stići..."

To je, možda, važilo na Zemlji, na kojoj žive milijarde koje nemaju ograničena sledovanja hrane. Ono najbolje što će tek stići sada je bila samo Šezdeseta... i smrt...

Jer, Švarcu su bile šezdeset dve...

Šezdeset dve...

12. UBISTVENI UM

Taj zaključak je bio luk i voda za sistematični Švarcov um. Morao je napustiti farmu, jer bi u suprotnom morao umreti. Došao bi Popis i, zajedno s njim, smrt.

Dobro, napustiti farmu. Ali gde otići?

Bila je ona - šta li to beše, bolnica? - u Čiku. Tu su se baš lepo brinuli o njemu. A zašto? Jer je bio 'medicinski slučaj'. Ali zar to nije i dalje? Pri tom, sada ume i da govori, može i sa svoje strane da im pomogne u lečenju, što ranije nije mogao. Čak može da im kaže i za Dodir Misli.

Možda, u stvari, svako ima taj Dodir Misli? Kako da to prethodno proveriti? Ne, ne, niko ga zasigurno nije imao, ni Arbin, ni Loa, ni Gru. U to je bio suguran. Nisu mogli da odrede gde se on nalazi, sem ako ga ne čuju i ne vide. Naravno, kad bi Gru imao Dodir Misli, ne bi ga on tako lako pobeđivao u šahu...

Ček', ček', šah je vrlo raširena igra. Da protivnici imaju Dodir Misli ne bi uopšte mogli da ga igraju. Stvarno, ne bi mogli.

Znači, on je izuzetak - psihološki primer. To i nije baš veseo život, ali bi ga to održalo u životu.

A šta je s ovom mogućnošću, koja mu upravo pade na pamet? Da pretpostavimo da je on, ne neko ko je izgubio pamćenje, već čovek koji je samo skliznuo kroz vreme. Znači, još jedno oružje, pored Dodira Misli! bio je istorijski artefakt, arheološka vrednost! Ne, ne smeju ga ubiti.

Pod pretpostavkom, naravno, da mu poveruju.

Hmm, pod pretpostavkom da mu poveruju.

Pa, doktor bi verovao. Bio je neobrijan onog jutra kada ga je Arbin prvi put odvezao u Čik. Tog se izvrsno sećao. Posle toga, brada mu više ne raste. Znači, mora da su mu nešto učinili. Znači, doktor mora znati da je on - on, Švarc - imao bradu. To bi bilo vrlo značajno, zar ne? Gru i Arbin se baš nikada nisu brijali. Gru mu je čak jednom rekao da dlake po licu imaju samo životinje.

Morao je otići doktoru.

Kako mu ono beše ime, Šekt? Šekt, tako je.

Ali Švarc je tako malo znao o tom užasnom svetu. Kada bi se, na primer, jedne noći iskrao, i u stilu šampionskog maratonca pošao trčećim korakom, bio bi samo upleten u nove tajne, zabasao bi zasigurno i u zabranjene radioaktivne oblasti o kojima ništa nije znao. No, izbora nije imao. On stoga krenu na put jednog ranog popodneva.

Niko ga neće tražiti pre večere, a dotle će već daleko stići. A oni nemaju Dodir Misli kojim bi ga pratili i našli.

Prvih pola časa hoda osećao je olakšanje, osećanje koje je skoro potpuno zaboravio otkako je sve ovo počelo. Napokon, u akciji je; on nešto preduzima; bori se protiv usmerenja koje mu natura okolina. Ovo što čini - čini s dobrim razlogom, te ovo nije više samo bezrazložna šetnjica do Čika.

Pa, za jednog matorca i nije bio loš. Još će im on pokazati!

A onda - onda je naglo stao, nasred drumu, osetivši kako je nešto dotaklo njegovu pažnju, nešto na šta je gotovo sasvim zaboravio.

Bio je to onaj stari, nepoznati Dodir Misli. Onaj s kojim se susreo one noći kada se uputio prema svetlećem horizontu i kada ga je Arbin zatim presreo. Onda kada je posmatrao ministarski posed.

Sada je Dodir bio s njim - iza njega, i posmatrao ga je.

On napregnuto oslušnu - odnosno, učinio je to putem Dodira Misli. Ono drugo se nije približavalo, ali je svom pažnjom bilo usredsređeno na njega. Osetio je da ga to nešto pažljivo i preteći posmatra, ali da neposredne opasnosti nema.

Stvari su postajale jasnije: to što ga je pratilo nije ga smelo ispustiti iz vida. Osim toga, bilo je naoružano.

Oprezno, ali potpuno nesvesno, Švarc se okrete i pogledom obuhvati prizor iza sebe.

Dodir Misli se istog trenutka izmeni.

Postao je pun sumnje i opreza, ne tako siguran u svoju sopstvenu sigirnost i uspeh onoga što je činio. Podaci o oružju pratioca postadoše sada potpuniji, jer je ovaj razmišljao o tome kako da ga upotrebi ako bude bio prinuđen da se brani.

Švarc je znao da je potpuno sam, nenaoružan i bespomoćan. Osećao je da bi ga pratilac radije usmrtio no da dopusti da mu izmakne izvan polja pažnje. Da, da, ubio bi ga na prvi pogrešan korak... a i dalje nikoga nije primećivao.

Stoga Švarc nastavi da korača, osećajući da je pratilac uvek dovoljno blizu da bi potegao oružje. Bio je sav ukrućen, očekujući da se desi nešto što nije mogao da predvidi. Kako li izgleda kad umreš? Kako izgleda? Ta misao mu odzvanjaše sa svakim novim korakom, odzvanjaše u njegovom umu, podsvesti, dok na kraju ne postade gotovo neizdrživa.

Jedini spas je bio da se čvrsto drži pratiočevog Dodira Misli. Primetio bi onaj trenutni rast u naponu koji bi označavao da se oružje diže i obarač povlači. U tom trenutku je trebalo da potrči, ili se naglo sruči na zemlju...

Ali zašto? Kad već postoji Šezdeseta, zašto da ne umre ovde i sad? Teorija o tome da je skliznuo kroz vreme polako je bledela u njegovom umu. Biće da je, ipak, izgubio pamćenje. Bio je, zasigurno, kriminalac, opasan čovek, koji je morao biti stavljen pod nadzor. Možda je nekada bio zvaničnik na visokom položaju, koga neće ubiti već će mu se suditi. Možda je amnezija u njegovom slučaju samo odbrambeni sistem protiv neke strašne krivice koja se u sećanje nikako ne sme vratiti.

I sada je koračao praznim drumom prema svom maglovitom cilju, dok mu je smrt dahtala za vratom.

Padao je mrak i vetar je postajao sve hladniji. Kao i obično, to mu se učini čudnim. Pretpostavljao je da je decembar; dakle, sumrak u pola pet popodne bio je normalna stvar, ali vetar ipak nije bio onako hladan kakav je obično zimi na Srednjem Zapadu.

Švarc je davno zaključio da je razlog za neuobičajenu blagost zemaljske klime to što toplota planete nije više zavisila samo od Sunca. Naprotiv, toplotu je odavala i sama Zemljina kora, putem svoje radioaktivnosti, male na jednom kvadratnom metru ali ogromne na milion kvadratnih kilometara.

A u nastajućoj tami Dodir Misli pratioca se polako približavao. I dalje je delovao kao da je pun mržnje, i po svemu sudeći bio je spreman na sve. U tami je bilo teže pratiti nekoga. Pratio ga je i one, prve noći - na putu prema radioaktivnim poljima. Možda se plaši da ponovo rizikuje?

"Hej! Hej, daso!"

Bio je to pištav, nazalni glas. Švarc se sledi.

Polako se osvrnu. Približavala mu se malena figura, koja mu je

mahala, ili mu se samo tako činilo u tami. Polako se primicala. Švarc je stajao i čekao.

"Hej, vi! Drago mi je da vas vidim. Nije baš zabavno putovati tako sam, bez društva. Jel' vam smeta ako vam se pridružim?"

"Zdravo", odvrati Švarc tupavo. Bio je to taj Dodir Misli, taj čovek je bio pratilac. A i lice mu je bilo poznato. Iz Čika.

I čovek pokaza da je njega prepoznao. "Pa, ja vas znam! Da, da, naravno! Sećate li me se?"

Švarc nije mogao da odredi da li bi, pod nekim drugim okolnostima, u nekom drugom vremenu, mogao da odredi da li je njegov sagovornik iskren ili nije. Sada je, međutim, bio sasvim siguran u prisustvo tankog, iskrzanog sloja nameštenog izraza prepoznavanja koji se provlačio kroz duboka strujanja Dodira Misli i koji mu je šaptao - ne, gotovo vikao - da ga maleni čovek oštrog pogleda zna od samog početka. Zna ga, i još više od toga, ima za njega spremijeno ubistveno oružje, ukoliko se, naravno, ukaže potreba.

Švarc zatrese glavom.

"Ama, jeste!" insistirao je čovečuljak. "Bilo je to u onoj robnoj kući! Izvukao sam vas iz one gužve!" Izgledalo je kao da se presamitio od izveštačenog smeha. "Rekli su da imate Radijacionu Groznicu. Toga se sigurno sećate."

I jeste, zaista - sasvim maglovito, u polumraku. Taj čovek, zatim gomila, on ih je prvo zaustavio, a onda se za njih i zauzeo.

"Da, sećam se", prihvati Švarc. "Drago mi je što vas ponovo vidim." Nije to baš bila glatka konverzacija, ali bilo je to najbolje što je Švarc mogao u tom trenutku od sebe dati. Osim toga, izgledalo je da čovek uopšte ne haje za to.

"Zovem se Neter", reče on pruživši Švarcu svoju mlitavu šaku. "Nismo imali prilike da se ispričamo prilikom našeg prvog susreta, a nismo ni mogli, u svoj onoj frci; no, sada možemo i to da popravimo. Hajde, rukujmo se."

"Ja se zovem Švarc." On lako dotače dlan svog sagovornika.

"Kako to da idete peške?" upita Neter. "Idete negde?"

Švarc slegnu ramenima. "Ne; samo se šetam."

"Čovek voli čist vazduh, zar ne? Tu smo isti. Stalno negde idemo, preko čitave godine. To vraća staru snagu starim kostima."

"Molim?"

"Pa znate, valjda. Čini vas punim života. Udišete duboko vazduh i krv brže zastruji, je l' tako? Ovog puta sam se baš udaljio. Mrzim da se po mraku vraćam sam, uvek više volim društvo. A kuda vi idete?" To je bio već drugi put kako Neter postavlja isto pitanje i Dodir Misli pokaza kako je to u stvari najvažnija stvar koju treba saznati. Švarc se pitao koliko će još dugo moći da izvrđava. Osećao je nekakvu uznemirenost u umu svog saputnika. Laž ne bi pomogla. Švarc nije još dovoljno znao o ovom novom svetu da bi mogao uspešno da laže.

"Idem u bolnicu", reče on.

"Bolnicu? Koju bolnicu?"

"Bio sam tamo dok sam boravio u Čiku."

"Mislite na Institut, zar ne? Tamo sam vas odveo i onda, posle našeg susreta u robnoj kući." Osećaj uznemirenosti postade jači.

"Idem doktoru Šektu", nastavi Švarc. "Poznajete li ga?"

"Čuo sam za njega, vrlo je poznat. A šta vam fali?"

"Ne, ništa posebno, ali treba da se javljam od vremena do vremena." Da li je to zvučalo kao nešto što ima smisla?

"I idete peške?" upita Neter. "Zašto onda nije poslao neka kola po vas?" Švarc shvati da to što je rekao ipak nije imalo smisla.

Ćutao je - mučna tišina.

Neter, međutim, uporno nastavi: "Čujte, drugar, uskoro ćemo naići na javni komunikacioni punkt pa ćemo naručiti taksi iz grada. Lako će nas naći na ovom drumu."

"Komunikacioni punkt?"

"Naravno, ima ih mnogo po putevima. Eno ga!"

On krenu hitrije, no Švarc shvati da viče: "Stanite! Ni makac!"

Neter zaista stade. Bilo je u njegovom izrazu čudne hladnoće kad se okrenuo. "Šta nije u redu?"

Švarc oseti da mu nedostaju reči za ono što je čovečuljku hteo reći.

"Dosta je ove predstave. Znam ko ste, i znam šta smerate. Pozvaćete nekoga i prijaviti da sam pošao doktoru Šektu. Oni će po mene poslati kola. I nameravate da me ubijete ako pokušam da bežim."

Neter se namršti, a onda promrmlja. "U pravu si za ovo poslednje..." To niti je bilo namenjeno Švarcovim ušima, niti su reči uopšte doprle do njih, no Švarc ih začu snagom crkvenih zvona putem Dodira Misli.

Neter nastavi, naglas: "Gospodine, zbunjujete me. Takvo nešto nije baš prijatno čuti..." No, nešto je smerao, jer rukom krenu ka boku.

Švarc izgubi kontrolu nad sobom i besno zamaha rukama: "Ostavite me na miru, čujete li? Šta sam vam učinio? Odlazite! Idite!"

Njegov glas se pope do vriska, a čelo mu se nabra u besu i strahu prema figuri koja ga je gonila prepuna neprijateljskih osećanja. Njegov sopstveni razum se uskovitla i pokuša da suzbije tuđ Dodir Misli, da se oslobodi njegovog stiska...

I sve se završi. Odjednom i potpuno. Bio je, samo za trenutak, svestan bola koji nadjača sve ostalo - ali ne bola u sebi već u onom drugom. A onda - ništa. Nema Dodira Misli. Popustio je kao stisak pesnice koja se opušta i umire.

Neter je bio samo mrlja na pustom, zamračenom drumu. Švarc dopuza do njega. Čovek je bio sitne građe, lako ga je bilo okrenuti. Izraz agonije na njegovom licu bio je duboko, duboko utisnut. Bio je zamrznut, nije popuštao. Švarc spusti dlan na čovekove grudi, no otkucaja srca nije bilo.

On se naglo uspravi, ispunjen užasom.

Ubio je čoveka!

Usledilo je zaprepašćenje nad samim sobom.

A nije ga ni dodirnuo! Ubio ga je samo mržnjom, udarajući putem Dodira Misli! Koje li je druge moći posedovao, osim ove?

On donese brzu odluku. Pretraži džepove ubijenog i pronađe nešto novca. Odlično! To bi mu moglo ustrebat. Odvuče zatim leš s puta i prekri ga travom.

Hodao je još dva časa. Nije više bilo Dodira Misli koji bi ga uznemiravao.

Tu noć je prespavao pod otvorenim nebom, i narednog dana, posle sledeća dva časa hoda, stiže do predgrađa Čika.

Čik mu se činio tek kao mestašce. Jer, u poređenju sa Čikagom koga se sećao, sa gužvama na ulicama, mnoštvo prolaznika bilo je potpuno zanemarljivo. Međutim, sada je prvi put osetio više od jednog Dodira Misli. Čak ga je brinuo toliki njihov broj, a oni su ga uvek iznova ionako zbunjivali.

Bože, toliko njih! Neki od njih bili su lepršavi i rastrzani, neki intenzivni i usredsređeni. Bilo je ljudi koji su pored njega prolazili dok

su im razumi prskali od misli, kao male eksplozije; drugi, pak, behu potpuno prazni, sa tek po kojim blagim podsećanjem na doručak koji su upravo pojeli.

U prvo vreme bi Švarc odskočio pri susretu sa svakim novim Dodikom u prolazu, shvatajući svaki kao gest ličnog upoznavanja. No, vrlo brzo je naučio kako da se obuzdava i kontroliše ih.

Sada je mogao čuti jasne reči, iako su one ostajale potpuno neizgovorene. To mu je bilo strano i novo, te je sa zanimanjem osluškivao: bile su to tanke, tihe rečenice, tek na pragu čujnosti, rastrzane i eterične... a zajedno sa njima, žive emocije i ostale suptilne stvari koje se ne daju rečima opisati. Ceo svet je bio razglednica prepuna ključalog življenja koje je samo on mogao u potpunosti sagledati.

Primetio je da može da osmotri unutrašnjost zgrada pokraj kojih je prolazio, šaljući svoje misli kao uskovitlani laso koji može da pronade oku nevidljive pukotine, provuče se kroz njih i na kraju iznese srž unutrašnjih tokova misli ljudi unutra.

On zastade kraj nekakve goleme građevine upadljivog kamenog pročelja i 'oslušnu' unutrašnju situaciju. Ko god da je bio unutra - razmišljao je o njemu ili je tragao za njim. Jednog gonioca je ubio - ali šta je s onim ljudima s kojima je gonilac želeo da stupi u kontakt? Možda je, u stvari, najbolje da se primiri tokom nekoliko narednih dana. Ali kako da to izvede? Možda da nađe neki posao?

Ispitivao je sledeću zgradu pred kojom se zaustavio. Osećao je slabašan Dodir Misli koji mu je možda obećavao baš neki posao. Tražili su ljude koji znaju sa tekstilom - a on je nekada bio izvrstan krojač.

On zakorači unutra. Niko ga nije zaustavljao niti na njega obraćao pažnju. On dotače nekog obližnjeg čoveka:

"Oprostite, može li se ovde naći neki posao?"

"Ona vrata tamo!" Dodir Misli koji pokulja ka njemu bio je pun džandrljivosti i sumnje.

On prođe kroz pokazana vrata i susrete se s nekim mršavim tipom duguljasta lica koji ga zasu pitanjima, istovremeno razvrstavajući njegove odgovore pomoću nekakve naprave.

Švarc je bio podjednako neubedljiv, zamuckivao je i govorio kako laži tako i istinu.

No, zaposleni započe, u najmanju ruku nezaiteresovano. Pitanja su izletala kao puščana tanad: "Starost?... Pedeset dve? Hmm. Zdravstveno stanje?... Oženjen?... Iskustvo na poslu?... Radili ste, znači, s tekstilom?... Koje vrste?... Termoplastika? Elastometrika?... Kako to mislite, sa kakvim vrstama?... Gde ste poslednji put radili?... Kako se to piše?... Vi niste iz Čika, zar ne?... Vaše isprave?... E moraćete da ih donesete ako mislite da napravimo posao... A dobro, koji je broj vaše registarske kartice?..."

Švarc se povlačio; nije predvideo da će razgovor krenuti u tom pravcu. Osim toga, i Dodir Misli čoveka pred njim se menjao. Odjednom je postao u toj meri sumnjičav da je potisnuo iz sebe sve ostalo, osim krajnjeg opreza. Najopasnije je bilo upravo to što je čovek uporno pokušavao da na licu održi slabu imitaciju dobronamernosti i predusretljivosti.

"Ipak mislim", reče nervozno Šarc, "da ja baš nisam za ovaj posao."

"Ne, ne, vratite se!" Čovek zamaha rukama. "Imam nešto upravo za vas. Dajte samo da malo prekopam po ovim fiokama." Smešio se, no Dodir Misli sada postade vrlo jasan: bio je još neprijateljskiji.

On pritisnu neko dugme na svom stolu.

Švarc pojuri k vratima, odjednom potpuno obuzet panikom.

"Držite ga!" povika odmah onaj čovek, izvlačeći se iza svog stola.

Švarc se ustremi na Dodir Misli, uperivši svu svoju svest ka njemu i začu krkljanje iza sebe. On baci brz pogled preko ramena i spazi službenika kako sedi na podu, izobličena lica zagnjurenog u šake. Neki drugi čovek se upravo naginjao nad njim, a zatim pojuri za Švarcom. No, ni ovaj nije gubio vreme.

Našao se na ulici, potpuno svestan da je uzbuna sigurno već odavno podignuta, da je predat njegov lični opis, i da ga je tako i taj službenik mogao prepoznati.

Trčao je što ga noge nose ne obazirući se uopšte na to gde srlja. Privlačio je pažnju: ulice su sada živnule i on je osećao sumnju, svuda samo sumnju. Sumnju što je trčao, zato što mu je odeća izgužvana i neprikladna...

U vrtlogu mnogostrukih Dodira Misli i u zbrci izazvanoj njegovim vlastitim strahom i očajem nije mogao da razabere ko su mu pravi neprijatelji; one kod kojih nije bilo samo sumnje već i izvesnosti, i tako do njega ne dopre ni najmanji nagoveštaj o neuronskom biću.

Samo je osetio taj užasni bol koji se na njega spustio poput zvižduka biča, poklopivši ga kao odronjena hrid. Nekoliko trenutaka je još osećao kao da klizi u agoniju pre no što je utonuo u potpunu crnilo.

13. PAUKOVA MREŽA U VAŠINU

Prostor u zgradi Univerziteta Starešina u Vašinu i nešto malo oko nje znao je samo za mir i tišinu. Strogost je verovatno najbolja reč; u tom smislu, nasumične grupice novajlija u Društvu koje su se šetale stazama među drvećem na posedu delovale su smrtno ozbiljno. Samo su Starešine imale ovamo pristupa. Povremeno bi se ukazala i poneka, u zeleno obučena prilika kakvog Višeg Starešine, koji je elegantno i uzdržano odgovarao na pozdrave ostalih.

A sasvim retko bi se ovde pojavio i sam visoki ministar.

Samo što do sada nikad nije, kao ovog puta, skoro trčao, sav znojav i zadihan, ne obraćajući pažnju na pristojne pozdrave ostalih, nesvestan začuđenih pogleda koji ga prate, niti lako podignutih obrva.

On prozujua kroz privatni ulaz u Zakonodavnu zgradu Starešinstva i sada je trčao dugim praznim hodnikom, ispunjenim samo odjekom žurnih koraka. Vrata na koja je zalupao otvoriše se uz pomoć nečije noge iznutra, i ministar uđe.

Njegov sekretar ga jedva pogleda, ne dižući glavu sa svog malog, pretrpanog stola na kome se, pored svega, nalazio i mali monitor. Sekretar je pažljivo slušao, prelećući pogledom preko podataka na ekranu koji je delovao zbilja službeno. Visoki ministar tresnu rukom o sto. "Šta je ovo? Šta se to dešava?"

Sekretarove oči se ledeno podigoše k njemu, a zatim i monitor bi odložen u stranu. "Moji pozdravi vama, vaša ekselencijo."

"Nemojte baš sada!" odvrati ovaj nestrpljivo. "Hoću da znam šta se dešava!"

"Kratko rečeno, naš čovek je umakao."

"Mislite, onaj što ga je Šekt sinapsifikovao - onaj Vasionac, špijun - što se nalazio na farmi van grada..."

Još bi dugo ministar pokušavao da ukaže na šta misli da ga sekretar na kraju ne prekide jednim nezainteresovanim: "Tačno."

"Zašto mi to niste rekli? Zašto mi niko nikad ništa ne govori?"

"Bila je neophodna trenutna akcija, a vi ste bili zauzeti. Stoga sam pokušao da vas odmenim i učinim sve u granicama svojim mogućnosti."

"Da, da, vi pazite na moju zauzetost baš onda kada biste sami da krenete u akciju. Od sada nećemo više tako! Ne mogu da pustim da me toliko zaobilaze i proglašavaju nevažnim. I neću više..."

"Gubimo samo vreme", glasio je staložen odgovor, te se ministri povici stišale. On se nakašlja, ostavši za trenutak bez kakve prigodne fraze, a onda smirenije upita:

"Šta kažu pojednosti, Baliks?"

"Teško da ih i ima. Posle dva meseca strpljivog mirovanja taj čovek, Švarc, jednostavno je otišao. Pratili su ga izvesno vreme, a onda ga potpuno izgubili."

"Kako to, izgubili?"

"Nismo baš sasvim sigurni, ali tako kažu činjenice. Neter, naš obavestajac, nije se noćas tri puta javio na raport kako je bilo dogovoreno. Čovek koji je trebalo da ga smeni pošao je za njim u potragu duž autoputa prema Čiku, i pronašao ga konačno u zoru, mrtvog."

"Vasionac ga je ubio?" Ministar preblede.

"Najverovatnije, mada ni u to nismo sasvim sigurni. Nema nikakvih znakova nasilja na telu, izuzev jasnog izobličena lica u agoniji. Naredićemo autopsiju, naravno. Vrlo je moguće da ga je izdalo srce, i to baš u najnezgodnijem trenutku."

"To bi bila vrlo čudna slučajnost."

"I ja tako mislim", odgovori hladno Baliks. "No, da ga je Švarc zaista ubio, to bi kasnije događaje učinilo prilično zanimljivim. Jer, vaša ekscelencija, očigledno je, iz naših ranijih zaključaka, da bi Švarc krenuo pravo u Čik do dr Šekta. Neter je pronađen na delu autoputa između farme Marenovih i grada. Pre puna tri časa smo alarmirali čitav grad i čovek je uhvaćen."

"Švarc?" izusti s nevericom visoki ministar.

"Baš on."

"Pa zašto mi to odmah niste rekli?"

Baliks samo sleže ramenima. "Vaša ekscelencija, toliko je toga važnije u ovom trenutku. Rekoh da imamo Švarca u rukama. Dobro, on je uhvaćen vrlo brzo i na lak način, što se baš ne slaže sa podacima koje imamo o Neterovoj smrti. Kako to jedan isti čovek može večeras biti tako mudar da pronađe Netera koji se skriva, i ubije ga, a već sledećeg jutra taj isti, snalažljivi i sposobni čovek mirno uđe u

fabriku, bez ikakvog prerušavanja, u potrazi za poslom?"

"To je uradio?"

"Da, to je uradio... I tako, možemo iz svega izvući dve moguće pretpostavke. Prvo: informaciju je već preneo dalje, bilo Šektu, bilo Arvardanu, i sada pušta da bude uhvaćen kako bi nam skrenuo pažnju i zameo trag. Drugo: ima još ljudi koji su u igri i koje on sada pokriva. U oba slučaja ne treba da budemo baš preterano samopouzdati."

"Ne znam, ne znam", primeti visoki ministar bespomoćno, lepog lica pokrivenog senkom nemira. "Suviše je to komplikovano za mene."

Baliks se nasmeši s neprikrivenom dozom prezira i udostoji svog sagovornika sledećim rečima: "Za četiri sata imate zakazan sastanak sa profesorom Belom Arvardanom."

"Zaista? Ali zašto? Šta ja da mu kažem? Ne želim da ga vidim."

"Samo mirno, vaša ekselencijo. Morate se naći s njim. Očigledno je, pošto se bliži dan kada treba da otpočne njegova izmišljena ekspedicija, da on mora nastaviti sa tom igrom traženja dozvole za istraživanje Zabranjenih oblasti. Enije nas je na to upozorio, tako da on sigurno i zna sve pojedinosti čitave te melodrame. Pretpostavljam da možete da mu vratite lopticu i da na izgovor odgovorite izgovorom."

Visoki ministar spusti glavu.

"Pa.. pokušaću."

Bel Arvardan na sastanak stiže taman toliko ranije da na miru razgleda oko sebe. Čoveku dobro upućenom u sva arhitektonska veličanstva širom Galaksije, zgrada Zakonodavstva Starešina mogla je izgledati samo kao nezgrapna hrpa čelika i granita sa ovlašnim slojem podsećanja na staromodne stilove. A ako je taj čovek, pri tom, bio i arheolog, zgrada mu je svojom sumornom, skoro divljom strogošću upravo ocrtavala isto tako sumoran, skoro divlji način života. Još jedan dokaz da je ovde svaki par očiju bio uperen ka prošlosti.

Arvardanove misli još jednom odlutaše. Njegova dvomesečna turneja po zapadnim kontinentima Zemlje nije baš slavno prošla. U stvari, za to je ponajviše bio kriv onaj prvi dan. Primetio je već i sam da se u mislima često vraća tom događaju u Čiku.

I ponovo se zbog toga naljuti na sebe. Ona je, jednostavno, neotesana, neverovatno nezahvalna, prava Zemljanka. Što bi se on osećao krivim? A opet...

No, možda on zaista zaboravlja na šok koji je devojka morala doživeti kada joj je saopštio da je Vasionac, baš kao i taj oficir koji ju je unizio i za to kasnije platio slomljenom rukom? Uostalom, kako je on mogao znati koliko je ona već do sada propatila od ruku Vasionaca? I onda još saznaje da je i on sam Vasionac...

Da je samo bio malo strpljiviji... Zašto li je tako naglo i grubo prekinuo taj odnos? Nije joj se sećao ni imena. Pola - ili tako nekako. Čudno. Obično je bolje pamtio. Nije li to podsvesno potiskivanje sećanja?

Pa, to je imalo smisla. Zaboraviti! Čega i ima da se seća? Devojke sa Zemlje. Obična Zemljanka.

Bolničarka. Možda kada bi pokušao da pronade tu bolnicu? One noći kada su se rastali zgrada je bila potpuno zamračena, te bi je stoga teško prepoznao. No, nikako nije mogla biti daleko od onog Hranomata...

On shvati o čemu ponovo razmišlja te ljutito rasprši misao koja mu se upravo vrzmala po glavi. Mora da je lud. Šta bi mu to trebalo? Ona je Zemljanka. Ljupka, slatka, privlačna...

Aman, Zemljanka!

Visoki ministar uđe upravo u tom trenutku i Arvardan oseti olakšanje. To će mu skrenuti misli s onog dana u Čiku. No, već tada je znao da su se te misli samo povukle dublje u skrovitost njegovog uma i da će jednom ponovo isplivati na površinu. To se, sa mislima, uostalom, uvek dešava.

Visoki ministar se presvukao i njegova sadašnja odeća naprosto je odisala svežinom. Na čelu mu nije bilo ni traga od briga ili sumnje; bez trunke znoja.

Osim toga, i razgovor je sam po sebi bio zaista prijatan. Arvardan je bio obavezan da prenese sve dobre želje nekih znamenitih ljudi iz Carstva narodu Zemlje. Shodno tome, visoki ministar izrazi svoju veliku zahvalnost predusretljivosti i velikodušnosti carske vlade.

Razgovor se dalje nastavi u ovom smeru: Arvardan istaknu važnost arheološke nauke za ideološku filosofiju Carstva, kao i njen doprinos utemeljenju ideje o bratstvu svih ljudi, ma gde se u Galaksiji nalazili.

Visoki ministar se s tim odmah složi i dodade da je Zemlja već dugo predmet upiranja prstom i da se njeni žitelji nadaju da će za ostatak Galaksije reč uskoro postati delo.

Na to se Arvardn ovlaš nasmeši i reče: "Može se reći, vaša ekselencio, da je upravo to razlog što dolazim k vama. Razlike između Zemlje i nekih Imperijalnih Dominionu u njegovom susedstvu uglavnom su zasnovane na drugačijim načinima razmišljanja. A pri tom, dobar deo razmimoilaženja dao bi se izbeći ukoliko bi se moglo pokazati da Zemljani nisu različiti, rasno, u odnosu na ostale žitelje Galaksije."

"Pa, šta biste vi u tom smislu predložili, gospodine?"

"To jednom rečju nije lako iskazati. Kao što vaša ekselencija sigurno zna, dve glavne struje arheološkog istraživanja zasnovane su na dve teorije: teoriju sjedinjavanja i radijacionoj teoriji."

"Poznajem ih obe, doduše samo kao laik."

"Odlično. Teorija sjedinjavanja, naravno, zastupa stanovište da su se različiti tipovi ljudske rase, koji su se nezavisno razvijali, ukrstili u prvim, primitivnim epohama svemirskih putovanja, što je ujedno vreme o kome nemamo baš mnogo podataka. To ide u prilog činjenici da ljudi širom Galaksije jedni drugima i danas toliko nalikuju."

"Da", prokomentarisala suvo ministar, "samo što takav stav podrazumeva i mogućnost da je postojalo na stotine, ili čak hiljade vrsta koje su se nezavisno razvijale i koje su u manjoj ili većoj meri bile čovekolike - to jest, toliko hemijski i biološki slične da su mešoviti brakovi zaista bili mogući."

"Tako je", potvrdi Arvardan zadovoljno. "Upravo ste uperili prst na jednu od najslabijih tačaka. Iako su mnogi arheolozi skloni tome da je jednostavno zanemare i priklone se teoriji sjedinjavanja koja, naravno, dopušta mogućnost da i danas postoje neki pod-oblici čovečanstva koji se nisu stopili, nisu stupili u mešovite brakove..."

"Hoćete reći, Zemljani", dovrši veliki ministar.

"Zemlja se smatra dobrim primerom. Što se, pak, tiče radijacione teorije..."

"Ona nas sve smatra potomcima jedne jedine čovečanske planetarne formacije."

"Tačno."

"Narod kojem pripadam", započne ministar, "upravo zbog evidentnih činjenica iz njegove istorije, pa i iz nekih spisa koje smatra svetim i stoga nedostupnim bilo kom Vasioncu, smatra da je upravo Zemlja jedina prapostojbina čovečanstva."

"U to sam i ja sam duboko ubeđen, te vas stoga molim da mi pomognete da u to uverim i svu Galaksiju."

"Pokazujete priličan optimizam. O čemu je reč?"

"Stojim iza uverenja, vaša ekselencijo, da se ogroman broj primitivnih ljudskih i arhitekturnih artefakata može naći upravo u onim oblastima vaše planete koje su sada, na žalost, obavijene velom radioaktivnosti. Doba njihovog nastanka moglo bi se lako izračunati uz pomoć kvantiteta radioaktivnosti koju zrače i uporediti rezultate sa..."

No, ministar je već vrteo glavom. "To ne dolazi u obzir."

"Zašto?" namršti se Arvardan, silno iznenađen. "Iz jednog jedinog razloga", blago odvrati ministar, "što nisam siguran da znam šta mislite time da postignete. Ako vašu teoriju i dokažete i time sve svetove uverite u njenu tačnost, šta će bilo kome od vas Vasionaca značiti da zna da je pre milion godina i sam bio Zemljanin? Na kraju krajeva, još mnogo pre toga svi smo bili majmuni, što opet ne znači da se sa sadašnjim majmunima poistuvećujemo i da sa njima zasnivamo neki odnos."

"Nemojte tako, vaša ekselencijo, takva analogija je nepravilna."

"Nimalo, gospodine. Zar nije za očekivati da su se Zemljani, tokom svoje preduge izolovanosti, toliko promenili u odnosu na njihove rođake koji su se davno odselili, imajući tu i radioaktivnost u vidu, da danas gotovo da čine sasvim drugu rasu?"

Arvardan se ugrize za donju usnu i nevoljno odgovori: "To što kažete kao da govore vaši neprijatelji."

"Upravo zato što se pitam šta bi moj neprijatelj rekao na ovo. I tako, da se ne lažemo, ništa nećete postići, gospodine, osim što ćete uzajamnu mržnju između vas i nas još više produbiti."

"Ali", nastavi Arvardan, "u pitanju je i interes nauke same za sebe, napredak saznanja..."

Visoki ministar teško zaklima glavom. "Žao mi je što moram da zastupam ovo što sam izneo. Govorim vam kao što bi razgovarala dva džentlmena sa dva sveta u okviru Carstva. Budite uvereni da bih

vam drage volje pomogao, ali moj narod je tvrdoglava i kruta sorta, koja se toliko povukla u sebe kroz sve ove godine samo zbog - mmm, žalosnog stava prema njima od strane celokupne Galaksije. Za njih važe neki tabui, postoje neka utvrđena Pravila - protiv kojih ne mogu čak ni ja."

"Ali radioaktivne oblasti..."

"One su upravo najveći tabui, sami za sebe. Čak i kada bih vam dao odobrenje koje od mene tražite, a sve u meni govori da bi to trebalo da učinim, to bi bez sumnje izazvalo smetnje, bune i nered koji ne samo da bi vaš boravak ovde na Zemlji, uključujući i ostale članove vaše ekipe, učinili krajnje opasnim, već bi na taj način, ranije ili kasnije, navukli na sebe vrlo neprijatnu intervenciju Carstva. Prekršio bih, tako prerogative svog položaja i izneverio poverenje koje uživam kod svog naroda kada bih vam to dozvolio."

"Ali ja sam spreman da preuzmem svaku potrebnu meru predostrožnosti. Ako želite da, zajedno s našom ekspedicijom, pošaljete i svoje vlastite posmatrače - odnosno, naravno, mogu vam garantovati da ću se posavetovati s vama pre no što bilo šta od naših otkrića nađe put do javnosti."

"Dovodite me u iskušenje, gospodine", odgovori visoki ministar. "To bi bio vrlo zanimljiv projekat. No, precenjujete moje mogućnosti, čak i kada bismo za trenutak zaboravili moje obaveze prema svom narodu. Ja nisam bespogovorni gospodar ovde. Tačnije, moja vlast je oštro omeđena - i svi akti moraju biti prosleđeni Društvu Starešina pre no što se donese bilo koja definitivna odluka."

"Na nesreću tako je", klimnu Arvardan. "Namesnik me je upozorio na teškoće s kojima ću se susresti, no nadao sam se da... A kada biste mogli da konsultujete vašu zakonodavna tela, vašu ekselencio?"

"Sastanak prezidijuma Društva Starešina treba da bude održan kroz tri dana. Van moje je moći da menjam dnevni red, tako da se može desiti da prođe još nekoliko dana pre no što i ta tačka dođe na red za razmatranje. Recimo, dakle, za nedelju dana."

Arvardan zamišljeno zaklima glavom. "Pa, možda ćemo nešto i moći da učinimo... Kad smo već kod toga, vaš ekselencio..."

"Da?"

"Postoji jedan naučnik na vašoj planeti koga bih voleo da upoznam. Njegovo je ime Šekt, iz Čika. Ja sam, doduše, već bio u tom gradu,

no morao sam ubrzo da otputujem dalje, pa bih želeo da ispravim taj propust. Siguran sam da je vrlo zauzet čovek, pa bih vas eventualno zamolio da mu napišete pismo kojim biste ga obavestili da želim da sa njim stupim u kontakt."

Visoki ministar se приметно ukoči, i nekoliko narednih trenutaka ne reče ništa. A onda prozbori: "A mogu li vas upitati zbog čega želite da se upoznate s njim?"

"Naravno, reći ću vam. Čitao sam nešto o aparatu koji je konstruisao i koji naziva sinapsifajerom. Čini mi se da to ima veze sa neurohemijom mozga i da bi moglo biti nešto veoma zanimljivo za jedan drugi moj projekat. Radim, naime, nešto u vezi sa klasifikacijom ljudi u encefalografičke grupacije - tipovi moždanih strujanja, znate."

"Hmmm... Pa, malo šta sam čuo o toj napravi. Prisećam se da se u praksi baš i nije pokazala dobrom."

"Pa, možda je tako, no on je stručnjak na tom polju i sigurno bi mogao dosta da mi pomogne."

"Vidim. U tom slučaju ću vam odmah spremi takvo pismo, tačnije, preporuku. Naravno, očekujem od vas krajnju diskreciju po pitanju Zabranjenih oblasti."

"To se podrazumeva, vaša ekselencio", potvri Arvardan i ustade. "Hvala vam na vašoj predusretljivosti i mogu samo da se nadam da će Prezidijum starešina biti isto tako blagonaklon prema mojoj molbi."

Sekretar kroči u prostoriju čim je Arvardan izišao. Njegove usne behu stisnute u svoj karakterističan oblik - hladan, divlji osmeh.

"Odlično", reče on. "Odlično ste vodili stvar, vaša ekselencio."

Veliki ministar ga samo ošinu pogledom i upita: "Šta li to sada hoće da petlja sa Šektom?"

"A to vas brine? Nemojte. Sve se sjajno razvija. Nije se nimalo uzrujao, ako ste приметili, kada ste zabranili projekat. Zar je to reakcija jednog zanesenog čoveka, kome se put polako zatvara? I to bez nekog jakog razloga? Ili je to reakcija nekog ko igra igru i oseća olakšanje pri pomisli da je više ne mora igrati?"

I opet imamo čudnu podudarnost. Švarc beži i stiže do grada. Sledećeg dana se ovde pojavljuje Arvardan i posle neubedljivog

lupetanja o svojoj ekspediciji pominje, onako uzgred, da će se zaputiti u Čik da bi se susreo s Šektom."

"Ali zašto li je, Balkise, to uopšte pominjao? To mu je malo ishitren gest."

"Tako vam se čini, jer razmišljate jednosmerno. Stavite se, za trenutak, u njegov položaj. On zamišlja da mi ništa ne sumnjamo. U takvim situacijama je hrabrost ta koja odlučuje. On ide da se vidi sa Šektom. Odlično. On to, štaviše, iskreno i saopštava. Čak, traži preporuku. Šta bi drugo moglo da nas više ubedi u njegove iskrene i nevine namere? A to nas navodi na sledeće: Švarc je mogao otkriti da je na njega upravljena budna pažnja. Mogao je ubiti Netera. No, nikako nije stigao da upozori ostale, inače se čitava ova komedija ne bi odigrala na ovaj način."

Sekretar je polusklopljenih očiju ispredao svoju mrežu. "Ne možemo reći koliko dugo će oni tolerisati to da je Švarc odsutan a da ne postanu sumnjičavi. No, u najmanju ruku se ne izlažu riziku ako Arvardanu daju dovoljno vremena da se nađe sa Šektom. E pa, uhvatićemo ih u duetu. Utoliko će manje toga moći da poriču."

"Koliko vremena mi imamo?" upita visoki ministar.

Balkis zamišljeno podiže pogled. "Pa, sled događaja nije nimalo čvrst, posebno otkako smo otkrili Šektovu izdaju stvar se odvija neprestano, u tri smene. Ali sve se lepo razvija. Čekamo samo još neka astronomska izračunavanja za neke neophodne putanje leta. Ono što nas zadržava je neprilagođenost naših računara. Pa, možda su u pitanju samo dani."

"Dani!", ponovi Sekretar. "No, upamtite - samo jedan prevremeni potez i sve će nam propasti. A onda se moramo pomiriti s tim da sledi razdoblje od šest meseci u kome bi mogao da se protiv nas povede postupak. Stoga, nismo još savršeno sigurni."

Dani! I onda će se zapodenuti najneverovatnija jednosmerna bitka u istoriji Galaksije. Zemlja će napasti čitavu Galaksiju.

Ruke visokog ministra lako uzdrhtaše.

Arvardan se ponovo smesti u avionsko sedište. Misli su mu bile zbrkane. Nije bilo razloga da poveruje da će visoki ministar i njegovi psihopatski sledbenici dozvoliti zvaničan ulazak u Zabranjene oblasti. Na to je bio spreman. Čak mu nije bilo ni krivo. Oh,

zapodenuo bi on žešću bitku - da mu je do toga više stalo.

To će, znači, tako mu Galaksije, biti ilegalni ulazak. Naoružaće svoj brod i boriti se za to, ako ustreba. Da, čak i to.

Proklete budale!

Šta, do đavola, zamišljaju da su?

Da, da, znao je on sve to. Zamišljaju da su prvobitni prapreci, naseljenici ove planete...

Najgore od svega bilo je to što je znao da su u pravu.

Pa... Avion je upravo uzleteo. Osećao je kako biva pribijen u mekoću sedišta i znao da će za samo jedan sat biti u Čiku.

Nije mu baš bilo toliko stalo da se ponovo nađe u tom gradu, no, ta stvar sa sinapsifajerom bi se mogla pokazati vrlo važnom; prema tome, do đavola i ceo taj boravak na Zemlji ako ne iskoristi prednost što se nalazi na licu mesta. A sigurno je da se, kad bi jednom sa nje otišao, nikada ne bi ponovo vratio na Zemlju.

Pravi brlog!

Enije je bio u pravu.

Doduše, taj doktor, Šekt... On prevuče prstom preko preporuke koju je držao u ruci, koverat težak i nabijen zvaničnim formalnostima...

A onda se odjednom naglo uspravi u sedištu - ili je, bar, to pokušao da učini - boreći se protiv snažne inercione sile koja ga je vraćala u prvobitan položaj dok je Zemlja pod njim promicala i dok je plavetnilo neba polako dobijalo raskošnu ljubičastu boju.

Setio se devojinog imena. Pola Šekt.

Kako ga je uopšte mogao zaboraviti? Arvardan se oseti besnim i prevarenim. Njegov um je igrao malu igru protiv njega samog, uskraćujući mu podsećanje na prezime dok, konačno, nije bilo kasno.

No, negde, duboko u sebi, osećao je kako mu je ipak drago.

14. DRUGI SASTANAK

Dva meseca su prošla od onog dana kada se Džozef Švarc prvi put susreo sa sinapsifajerom - i u ta dva meseca se fizičar Šekt u potpunosti izmenio. Možda ne toliko u pogledu svog spoljašnjeg izgleda - jeste da je njegovo držanje bilo nešto pogurenije i da je, sve u svemu, smršavio, no, mnogo važnije - postao je odsutan i plašljiv. Živeo je povučen u sebe, zatvoren čak i u odnosu na svoje najbliže kolege. A kada bi želeo da prevaziđe tu barijeru, upinjao se u toj meri da je to i najmanje pronicljivom od svih njegovih saradnika odmah padalo u oči.

Jedino je još prema svojoj kćerki mogao biti nešto otvoreniji, možda upravo zbog toga što je i ona pokazivala znake čudne povučenosti tokom poslednja dva meseca. "Stalno me posmatraju", imao je običaj da govori. "Osećam to. Možeš li da razumeš to moje osećanje? ... Jesi li zapazila čistke u poslednjih mesec dana u okviru Instituta? Odlaze upravo ljudi za koje sam smatrao da im mogu verovati... Nikada, ni trenutka, nisam sam. Ne daju mi čak ni da sam pišem izveštaje."

Pola bi pokušavala da ga umiri, katkad ga zadirkujući ili se, pak, smejući zajedno s njim, ponavljajući uvek isto: "Ali šta bi oni mogli imati protiv tebe pa da se tako ponašaju? Čak i da je posredi taj eksperiment sa Švarcom, to i dalje nije zločin. Jedino što mogu jeste da te stave na tapet."

No, žut i izdužena lica, doktor bi mrmljao: "Ne daju mi da živim mirno. Neće mi dati da živim posle Šezdesete, koja mi se bliži; jednostavno mi neće dati."

"Posle svega što si učinio! Besmislica!"

"Pola, ja suviše znam. A oni mi ne veruju."

"O čemu to ti znaš suviše?"

Bio je umoran te noći i tražio je povod da sebi da oduška. Stoga, on reši da joj ispriča sve. Isprava nije htela da mu veruje, ali na kraju, kada je to ipak učinila, sve što joj je preostalo bilo je da jednostavno sedi pored njega, obuzeta ledenom stravom.

Sledećeg jutra Pola nazva Gradsku kuću iz jednog Komunikacionog Punkta na drugom kraju grada. Stavivši maramicu na mikrofoni,

zatražila je dr Bela Arvardana.

Rekoše joj da nije tamo. Rekoše joj i da može biti da je u Boneru, nekih deset hiljada kilometara na jug, no, isto tako, da se ne pridržava tako kruto ture koju je sam sebi odredio. Da, očekivali su ga ponovo u Čiku, ali nisu mogli reći kada će to tačno biti. Da li bi bila tako dobra da ostavi svoje ime? Pokušali bi da ga pronađu.

Na to devojka prekide vezu i priljubi svoj nežni obraz uz staklenu površinu Punkta, osećajući kako joj dodir hladnoće po licu veoma prija. Oči su joj upale od suza koje je neprestano potiskivala, ali u ovom trenutku, ovlaženih zbog razočarenja.

Ludo! Ludo jedna!

On joj je pomagao, a ona ga je tako gorko išutirala! Podneo je i rizik neuronskog biča, i još gore, i sve to samo da bi zaštitio jednu gordu malu damu sa Zemlje od bahatog Vasionca, a ona ga je i pored toga odbila od sebe.

Onih sto kredita koje je neposredno posle tog događaja poslala u Gradku Kuću vratili su joj poštom bez ikakvog odgovora. Sada je žudela za tim da se susretne s njim i izvini mu se, no, i dalje se plašila. Gradska Kuća bila je predviđena samo za Vasionce. Kako je mogla i pomisliti da uđe u nju? Nikada tu zgradu nije čak ni videla, izuzev izdaleka i u prolazu.

A sada... Bila je spremna da ode čak i do namesnikove palate da bi - da bi...

Samo joj je on sada mogao pomoći. On, Vasionac, koji sa svakim Zemljaninom razgovara na ravnoj nozi. Ona nikada ne bi pogodila da je Vasionac da joj on sam to nije rekao. Bio je tako visok i samopouzdan. On bi sigurno znao šta da se radi.

A neko je to morao znati, jer bi u suprotnom to značilo propast čitave Galaksije.

Naravno, mnogo je Vasionaca koji su upravo to i zaslužili, ali zar baš svi? I žene, deca, stari i bolesni? I svi oni koji su poput Arvardana? Čak i oni koji za Zemlju nikada nisu čuli? I svi oni, svi oni su i dalje ljudi, na kraju krajeva. Takva strahovita osveta bi zauvek pomerila granice pravde i nepravde - kakva god da je ona sada - ili nekada bila - u odnosu na Zemlju, tom beskrajnom moru krvi i istrulelog mesa.

A onda, posle svega, niotkuda i odjednom, stigla je vest od

Arvardana. Šekt, međutim, samo odmahnu glavom. "Njemu ne mogu reći."

"Moraš!" skoro divlje odvrati njegova kćer.

"Ovde? Nemoguće - to bi nas sve uništilo."

"Onda radi šta znaš. Ja ću preuzeti da sredim čitavu stvar."

Njeno srce kao da je htelo da iskoči. Naravno, samo zato što, izgleda, ipak postoji mogućnost da se spasu milijarde ljudi. Sećala se njegovog širokog, blistavog osmeha. Sećala se i kako je hladno primorao jednog carskog pukovnika da gotovov puzi pred njim - sagnute glave i uz izvinjenje - pred njom, Zemljankom, koja je stajala nad njim i oprostila mu.

Ne, Bel Arvardan bio je sposoban za sve!

Ipak, Arvardan nije bio sposoban da zna šta se sprema. Samo je prihvatio Šektovo ponašanje onakvim kakvo je ono zaista bilo - njegova odbojna i čudna krutost bila je samo delić svega što je ovaj već iskusio na toj planeti.

Bilo mu je neugodno u predvorju brižljivo ispražnjene radne sobe, naravno, u skladu sa pojavom nedobrodošlog uljeza.

Govorio je probranim rečima. "Nikada ne bih sebi dozvolio da vam na ovaj način kradem vreme da u pitanju zaista nije moja profesionalna zainteresovanost za vašu napravu, sinapsifajer. Čuo sam da vi, za razliku od svojih zemljaka, niste a priori loše raspoloženi prema ljudima iz Galaksije."

To je, po svemu sudeći, bila nesrećno sročena rečenica, jer Šekt na nju gotovo odskoči. "E, pa, od koga god da ste to čuli, niste dobro čuli, jer ja ne gajim nikakva posebna osećanja prema bilo kom strancu. Ni prema kome ja nisam dobro ili loše raspoložen. Ja sam, jednostavno, Zemljanin."

Arvardan stisnu usne i odstupi.

"Razumite me, doktore Arvardan", nastavi Šekt žurno i šapatom, "žao mi je što sam bio grub, ali zaista..."

"Vrlo vas dobro razumem", odvrati arheolog hladno, iako u stvari ništa nije razumeo. "Do viđenja, gospodine."

Dr Šekt dopusti sebi slab osmeh. "Tako mnogo posla imam..."

"Kao i ja, uostalom, doktore Šekt."

On se okrete prema vratima, proklinjući u sebi sav zemaljski rod,

prisećajući se, nevoljno, svih izreka i rugalica koje su se Zemlji tako lako pripisivale tamo gore, kod kuće. Kao: "Ljubaznost na Zemlji je isto što i suva voda", ili: "Od Zemljanina ćeš dobiti sve, dokle god ga to ne košta ništa - i još manje od toga."

Njegovo telo je već prelamalo zrak foto-ćelije koja je pred njim trebalo da otvori vrata, kad odjednom začu brže i lake korake iza sebe i šapat upozorenja. Nekakav papirić mu beše tutnut u ruku; no, kada se okrenu, mogao je da spazi samo obris figure u crvenom kako zamiče za ugao.

Našao se u svojim iznajmljenim kolima i tek tu se reši da baci pogled na papir što ga je držao u ruci.

Budite u osam časova večeras ispred Zgrade zabave, bilo je nažvrljano. Budite sigurni da vas niko ne prati.

On se natušti i još pet puta zaredom pročita napisano. Zurio je u papirić, kao da očekuje da se na njemu pojavi još nešto, ispisano nevidljivim mastilom koje polako počinje da se razaznaje. Zatim se nesvesno obazre iza sebe. Ulica je bila prazna. On podiže ruku kako bi kroz prozorčić izbacio suludu poruku, no, predomisli se u poslednjem trenutku i strpa je u džep.

Nema sumnje, da je imao bilo kakvog drugog posla te večeri, i da je uradio bilo šta drugo, a ne ono što je poruka nalagala, to bi sigurno bio kraj, između ostalog, i nekoliko triliona ljudi. No, pokazalo se da je te večeri potpuno besposlen.

I kako se još pokazalo, upitao se u nekoliko navrata da li je, možda, pošiljalac te poruke bila upravo... Nešto pre osam Arvardan se nađe u dugom nizu kola usmerenih prema Zgradi zabave, duž puta krcatog serpentinama koji je, očigledno, vodio upravo tamo. Samo jednom je morao da pita za put, i upitani prolaznik se sumnjičavo zagleda u njega (što izgleda da je poslovični gest svakog živog Zemljanina) i reče: "Samo pratite kuda ostala kola idu."

Zaista je izgledalo da se sva kola kreću upravo prema Zgradi, jer, kada je konačno stao pred nju, opazi kako zjapeći ulaz u podzemno parkiralište guta sva vozila, jedno za drugim. On se izdvoji iz kolone i prošunja se pored Zgrade, čekajući ni sam nije znao šta.

Neka vitka figura strča niz pešačku rampu i pokuca mu na prozor. On se zagleda u nju, zabezeknuto, no ona odjednom otvori vrata i istog časa se sruči na suvozačevo sedište.

"Izvinite", reče on, "ali ja..."

"Ššš!" Prilika se ušuška duboko u sedište. "Prati li vas neko?"

"Zar bi trebalo da me iko prati?"

"Bez izmotavanja. Vozite pravo napred i skrenite kad vam kažem... Hajde, gospode, šta čekate?"

On najzad prepozna glas. Kapuljača joj skliznu na ramena i ukaza se njena svetlosmeđa kosa. Njene tamne oči su ga netremice posmatrale.

"Hajde, bolje da krenemo", reče on blago.

Krenuli su, i za sledećih petnaestak minuta, osim što mu je tu i tamo davala prigušene ali žustre naloge, nije govorila ništa. Arvardan je krišom bacaо kose pogleda na svog suvozača i otkri, osećajući pri tom nedvosmisleno zadovoljstvo, da je devojka još zgodnija nego što se sećao. Interesantno je bilo to da sada nije osećao nikakav gnev. Zaustaviše se - odnosno, Arvardan prikoči, prateći devojčine instrukcije - na uglu neke napuštene stambene četvrti. Posle pažljivog osmatranja, devojka mu pokaza da krene dalje, te se spustiše niz ulicu koja se završavala blagim usponom koji je vodio ka nekakvoj privatnoj garaži.

Vrata se za njima zatvoriše i sada svetlo u kolima bi jedini izvor osvetljenja u tami.

Tada ga Pola po prvi put pažljivo osmotri i reče: "Doktore Arvardan, žao mi je što smo prešli ovoliki put samo da bismo razgovarali u četiri oka. Ionako znam da nemam kod vas mnogo da izgubim..."

"Ne govorite tako", odvrati on pomalo zblanuto.

"Moram", nastavi ona. "Želim da znate kako sam se malom i zlobnom osećala one večeri. Nemam reči da vam se izvinim kako treba..."

"Nemojte, molim vas." On skrenu pogled. "I ja sam mogao biti malo taktičniji."

"Pa, dobro..." Pola zastade za trenutak, kako bi u glavi složila sve svoje kockice. "Nisam vas zbog toga dovela čak ovamo. Vi ste jedini Vasionac kog sam upoznala a koji se pokazao ljubaznim i dostojanstvenim - i zbog toga mi je potrebna vaša pomoć."

Arvardan se naježi. Znači, zbog toga ga zove? On odgovori jednim hladnim: "Oh!"

No, ona uskliknu: "Ne! Ne tražim pomoć za sebe, doktore Arvardan! Tražim je za čitavu Galaksiju. Ništa za sebe. Ništa!"

"U čemu je stvar?"

"Prvo i prvo - mada mislim da nas niko nije pratio - ali ako začujete neki zvuk, da li biste... biste li..." Ona spusti pogled. "Ovaj, zagrlite me i... i... znate već."

On klimnu i suvo odvrati: "Mislim da ću moći da to odglumim bez problema. Zar uopšte treba čekati na neke zvuke?"

Pola pocrvene. "Molim vas, ne šalite se s tim i nemojte me pogrešno shvatiti. To bi bilo jedino što bi moglo da zavara one koji nas traže. Jedino bi to bilo dovoljno ubedljivo."

"Znači, stvari su vrlo ozbiljne?" upita meko Arvardan.

On je radoznalo pogleda. Izgledala je tako mlađahno, tako krhko. Na neki način bi to bilo nepravedeno. Nikada u životu nije učinio ništa bez valjanog razloga, i time se ponosio. Bio je čovek strasnih emocija, no, s tim se borio i pobeđivao. A sada je, samo zato što je devojka delovala tako slabašno, osećao nerazumnu potrebu da je zaštititi.

"Stvari su zaista vrlo ozbiljne", odgovori Pola. "Reći ću vam nešto. Znam da mi iz prve nećete poverovati. Ali želim da pokušate da mi poverujete. Želim da znate da govorim istinu. Pošto vam sve budem rekla i pošto razmislite o tome, želim da se odlučite da zbijete redove sa nama. Hoćete li pokušati? Dajem vam petnaest minuta, i ako i posle toga budete mislili da nisam vredna pažnje i uopšte, petljanja, ja ću jednostavno otići i to će biti kraj."

"Petnaest minuta?" Usne mu se i nehotice razvukoše u osmeh, i on skide svoj ručni sat i stavi ga ispred sebe. "U redu."

Ona prekrsti ruke u krilu i zagleda se čvrstim pogledom pred sebe, nazirući kroz vetrobransko staklo prazan zid garaže pred njima.

On je, pak, posmatrao nju - glatku, nežnu liniju njene brade, u potpunom neskladu sa čvrstinom i rešenošću koju je želela da prikaže, njen pravilan i plastično izvajan nos i svežinu lica koja je bila tako karakteristična za Zemljane.

Arvardan, odjednom, uhvati njen pogled ispod oka koji se istog trenu povuče.

"U čemu je stvar?" upita on.

Ona se ugrize za usnu i pogleda ga.

"Ništa. Samo vas posmatram."

"Vidim, zato i pitam. Imam li možda nešto na glavi?"

"Ne", nasmeši se ona slabašno, prvi put od kako se nalazila u kolima. On je, odjednom, postajao apsurdno svestan nekih detalja u vezi s njom: kako joj se, na primer, kosa elegantno leluja kad god bi klimnula ili odmahнула glavom.

"Ne, samo mi je malo čudno, i to još od one noći - zašto nikada ne nosite zaštitno odelo, iako ste Vasionac. Zbog toga sam se, uostalom, i prevarila. Vasionci uglavnom izgledaju kao pokretni džakovi puni paradajza."

"A ja ne izgledam tako?"

"Ne, ne", odgovori ona sa nenadnom žustrinom, "vi izgledate kao... kao prastari mermerni kipovi, osim, naravno, što ste živi i topli - izvinite, postala sam suviše slobodna."

"Mogu da se kladim da mislite kako ja sada smatram da ste obična Zemljanka koja ne zna da se ponaša u društvu. Moraćete to sebi da izbijete iz glave ili nikada nećemo postati prijatelji... Ja, jednostavno, ne verujem u te radioaktivne besmislice. Jer, premeravao sam radioaktivnost na Zemlji i vršio opite na životinjama. Siguran sam da mi ona, pod normalnim okolnostima, ne može naškoditi. Na Zemlji sam, uostalom, već dva meseca i još uvek mi ništa ne fali. Kosa mi ne opada", tu se on malodramatično povuče za kosu, "a ni creva mi još nisu u čvorovima. A čisto sumnjam da sam postao sterilan, mada ću vam priznati da ne prezam od te vrste predostrožnosti. Na kraju krajeva, donje rublje impregnirano olovom ne vidi se na prvi pogled." Zvučao je sasvim ozbiljno, no devojka se ponovo nasmeši. "Mislim da ste šašavi", reče ona.

"Odista? Bili biste iznenađeni kada biste znali, koliko je vrlo pametnih i poznatih arheologa tvrdilo to isto - ali u okviru pompeznih govora." No, Pola ga prekide. "Hoćete li sada da me saslušate? Petnaest minuta je prošlo."

"Šta mislite - hoću li?"

"Mislim da hoćete. U suprotnom, ne biste još sedeli ovde, bar ne posle onoga što sam učinila."

"Pa zar vam se stvarno čini da ja sebe teškom mukom primoravam da sedim ovde kraj vas?" upita tiho Arvardan. "Ako tako mislite, grešite... Zna li, Pola, da nikada do sada nisam, siguran sam,

video lepšu devojkicu od vas?"

Ona ga brzo pogleda, očiju punih straha. "Nemojte, molim vas. Ne smeram na tu stranu, zaista. Verujete li mi?"

"Da, Pola. Recite mi što god ste hteli. Verovaću vam i pomoći ću vam." Bio je siguran u to. Čak toliko da bi drage volje svrgnuo i samog Cara. Nikada ranije nije bio zaljubljen, i osećao je kako mu razum tapka u mestu. Tu reč nikada ranije nije upotrebio.

Ljubav? Prema Zemljanki?

"Vi ste se videli s mojim ocem, dr Arvardane?"

"Doktor Šekt je vaš otac?... Molim vas, zovite me Bel. A vi ćete mi se odazivati na 'Pola'."

"U redu. Pokušaću, ako već želite. Mora da ste na mog oca vrlo ljuti."

"Nije se baš učtivo poneo."

"Nije drugačije mogao. Posmatrali su ga. U stvari, nas dvoje smo se dogovorili da ispadne kao da vas on odbija, i udesili da se vi i ja sretnemo ovde. Ovo je naša kuća, znate... Vidite", njen glas se pri tom spusti do šapata. "Zemlja će se pobuniti."

Arvardna se ne odupre potrebi da se nasmeje.

"Nije valjda?" reče on, šireći oči. "Baš čitava Zemlja?"

Pola uzdrhta od besa. "Ne rugajte mi se! Rekli ste da ćete me saslušati i verovati mi. Zemlja će se zaista pobuniti, i stvar je ozbiljna, jer je Zemlja u mogućnosti da razori čitavo Carstvo."

"Zar zaista može?" Arvardan je bio na ivici grohota. No, smirivši se, reče nežno: "Pola, pa koliko dobro poznajete galaktografiju?"

"Koliko i svako drugi, profesore, ali kakve to veze ima?"

"Ima veze. Galaksija je zapremine od nekoliko miliona kubnih svetlosnih godina. Sadrži dve stotine miliona naseljenih planeta i približnu populaciju od oko pet stotina kvadriliona ljudi. Je li tako?"

"Verovatno, ako tako tvrdite."

"Jeste, verujte mi. E, sada, Zemlja je jedna planeta, s populacijom od dvadeset miliona, i bez rezervnih izvora sirovina. Drugim rečima, na svakog Zemljanina dođe oko dvadeset pet miliona žitelja Galaksije. Kakve onda šanse Zemlja može imati?"

Za trenutak je izgledalo kao da devojkicu gubi samopouzdanje; no, ubrzo se sredi i nastavi: "Bele", reče ona čvrsto, "na to ne mogu da vam odgovorim, no moj otac može. Meni on ništa nije govorio o

pojednostima, jer se plaši da bi to moj život dovelo u opasnost. No, on će već znati da vam to kaže, ukoliko budete hteli da pođete sa mnom. Rekao mi je samo da Zemlja zna način na koji bi zbrisala sav vanzemaljski život, i on jednostavno mora da je u pravu. Oduvek je bio u pravu."

Njeni obrazi se zažariše od žustrine i Arvardan istog časa požele da ih dodirne. (Da li je to ikad ranije poželeo i potom bio zaprepašćen samim sobom? Šta se to dešava?)

"Je li prošlo deset sati?" upita Pola.

"Da", odgovori on.

"Onda bi već trebalo da je gore - ako ga nisu uhvatili." Ona se obazre oko sebe, nesvesno sležući ramenima. "U kuću možemo neposredno odavde, iz garaže, pa, ako biste pošli sa mnom..."

Ona spusti ruku na kvaku i odjednom se sva sledi. Njene reči prošištaše u vidu promuklog šapata: "Neko dolazi... Oh, brzo!"

Sve se glatko odigralo. Arvardan se priseti njenog uputstva i njegove ruke je obuhvatiše mirnim pokretom. Sledećeg trenutka, bila je već sasvim uz njega, topla i nežna. Njene usne, kao beskonačno more slasti, zaigraše na njegovim usnama...

Prođe nekoliko trenutaka i on pokuša da ispod oka uoči taj prvi trag svetlosti ili začuje taj prvi bat koraka, no, zakratko, ponovo utonu u zanos uzbuđenja. Zaslepljen zvezdama, zaglušen otkucajima sopstvenog srca.

Prođe još dosta vremena pre no što im se usne rastaviše, no on ih ponovo potraži - i pronađe. Njegov se stisak pojača i ona se sva istopi u zagrljaju, sve dok im srca ne zakucaše u istom ritmu.

Arvardan nikada ranije nije bio zaljubljen, i ovog puta se ne nakostreši na takvu svoju pomisao.

Pa šta? Devojka sa Zemlje ili ne, Galaksija još nije rodila njoj sličnu.

On napokon prozbori, gotovo sanjivim glasom: "Mora da je to bio samo huk saobraćaja."

"Nije", prošapta ona. "Nije bilo nikakve buke."

On se odmaknu, no devojka ne posustade.

"Ti, prepredenjakušo. Ozbiljno govoriš?"

"Htela sam da me poljubiš", reče ona iskričavih očiju. "I nije mi žao."

"Misliš li da meni jeste? Poljubi me onda, još jednom, ovog puta zbog toga što ja to hoću."

Ponovo, duga pauza, i onda se ona odjednom povuče, popravi kosu i podesi opasač na haljini mirnim i pribranim pokretima. "Mislim da je bolje da sada krenemo. Ugasi svetla. Ja imam džepnu lampu."

On iskoči iz kola i, u tami koja ih je sada okruživala, ona je bila samo blaga senka u slabašnom svetlu baterijske lampe.

"Uhvati se za moju ruku", reče ona. Sad nailaze stepenice uz koje se moramo popeti."

Njegov glas bio je tek šapat: "Volim te, Pola." Tako mu je lako bilo da to izgovori - i zvučalo je tako iskreno. I on ponovi: "Volim te, Pola."

Njen odgovor beše blag: "Jedva da me i poznaješ."

"Ne. Znam te čitavog svog života. Kunem se! Pola, već dva meseca mislim na tebe i sanjam o tebi. Kunem se."

"Ja sam, gospodine Zemljanka."

"Onda ću i ja biti Zemljanin. Možemo i da se kladimo."

On je zaustavi i nežno pomeri njenu ruku sve dok džepna lampa ne obasja njeno rumeno lice na kojem su se ocrtavali tragovi suza.

"Zašto plačeš?"

"Kada ti moj otac saopšti ono što zna, shvatićeš da jednu Zemljanku nikako ne možeš voleti."

"I u pogledu toga možemo da se kladimo."

15. IZMENJENI IZGLEDI

Arvardan i Šekt se sretoše u sobici na drugom spratu kuće. Prozori su bili brižljivo polarizovani, dok nisu postali sasvim neprozirni. Pola je ostala u prizemlju, zavaljena u naslonjaču iz koje je budnim okom osmatrala mračnu i pustu ulicu.

Šektova pogurena figura ipak se nosila drugačije no što ju je Arvardan upamtio od poslednjeg susreta, desetak časova ranije. Fizičarevo lice bilo je i dalje ispijeno i krajnje umorno, no nesigurnost i zaplašenost zamenila je sada gotovo očajnička rešenost.

"Dr Arvardane", započe Šekt sigurnim, čvrstim glasom, "moram vam se izviniti zbog svog jutrošnjeg ponašanja. Nadao sam se da ćete moći da razumete..."

"Moram vam, gospodine, priznati da nisam, ali mi se čini da sad mogu."

Šekt sede za sto i pokaza Arvardanu na bocu vina. Arvardan samo odmahnu rukom, pomalo omalovažavajuće. "Ako vam ne smeta, više bih voleo nešto od voća. Kakav je ovo plod? Nisam siguran da sam ikada video ništa slično."

"Samo jedna vrsta pomorandže", objasni Šekt. "Mislim da uspeva samo na Zemlji. Vidite, lako se ljušti." On pokaza i Arvardan, posle sumnjičavog njuškanja, zari zube u sočnu voćku. Bio je zadivljen.

"Pa ovo je božanstveno, dr Šekt! Da li je Zemlja ikada pokušavala da ovo izveze?"

"Starešine", započe Šekt namrgodivši se, "nisu baš raspoložene da trguju sa Galaksijom. Niti su Vasionci raspoloženi da trguju s nama. Samo još jedna od naših zemaljski teškoća."

Arvardan oseti kako ga prožima talas negodovanja. "To je stvarno glupost. Pomalo gubim veru u ljudski razum kad se susretnem sa ovakvim stvarima."

Šekt samo pomirljivo sleže ramenima. "To je deo većeg, skoro nerešivog problema, koji se zove antiterestrijalizam. To me plaši."

"Jedino što ga čini zaista nerešivim jeste što niko zaista ne želi rešenje", objasni Arvardan. "Koliko samo ljudi odgovara, sa svoje strane, mržnjom uperenom u suprotnom pravcu? Zarazna je to bolest - mržnja za mržnju. Ne žele li vaši ljudi zaista jednakost,

uzajamnu toleranciju? Ne! Najviše njih želi samo da uvreba priliku da zasedne na tron i zavlada nad drugom stranom."

"Ima mnogo tačnog u tome što kažete", zaključio gotovo tužno Šekt. "To ne mogu da poreknem. No, to nije i potpuna priča. Samo nam dajte priliku i izrašće nova zemaljska generacija koja će dostići zrelost, biti neopterećena izdvojenošću i izolacijom i verovati, duboko i predano, u jedinstvo Čovečanstva. Asimilacionisti, sa svojom večnom verom u veliki i sveobuhvatni kompromis, bili su ne jednom glavna pokretačka snaga na Zemlji. Jedan sam od njih. Ili sam, u najmanju ruku, to bio. No, danas su na vlasti samo fanatici. Isključivi su u svojim snovima o vladavini u prošlosti i vladavini u budućnosti. Carstvo od njih treba da bude zaštićeno.

Arvardan se natušti. "Zaštićeno od pobune, od onoga o čemu mi je Pola govorila?"

"Doktore Arvardan", započne mračno Šekt, "nikoga nije lako ubediti u mogućnost, naizgled tako smešnu, da Zemlja baci Galaksiju na kolena; no, ipak, to je sasvim moguće. Nisam toliko hrabar da bih tek tako odbacio svoj život, naprotiv, želim da živim. Možete onda zamisliti kakva me je užasna potreba naterala da preuzmem na sebe odgovornost za izdaju, pogotovo imajući u vidu da su oči lokalnih vlasti stalno prikovane za mene."

"Pa", odvrati Arvardan, "ako je već tako ozbiljno, bolje da vam odmah kažem jednu stvar: daću sve od sebe da vam pomognem, koliko god mogu kao podanik Galaksije. Niti imam kakvu zvaničnu titulu, niti nekog uticaja na vladajuća tela, čak ni na namesnika. Upravo sam ono za šta me smatraju. Samo arheolog na naučnoj ekspediciji koju sprovodim iz vlastitih interesa. Pošto ste vi spremni da rizikujete izdaju, zar nije bolje da se neposredno povežete s namesnikom? On bi zbilja mogao nešto učiniti."

"Upravo je to ono što ne mogu, doktore Arvardan. Zato me Starešine tako budno i paze. Kada ste jutros došli u moju kuću pomislio sam za trenutak da ste posrednik, odnosno, pomislio sam da je Enije posumnjao u nešto."

"Možda i jeste - to ne znam da vam kažem. Međutim, nisam posrednik. Žao mi je. Ali ako insistirate na tome da budem vaš poverenik, mogu vam obećati da ću se sam susresti s Enijem - umesto vas."

"Hvala vam, to je sve što se od vas traži. To - i još da upotrebite sve svoje snage da posređujete kod Enija da kaznene mere prema Zemlji ne budu baš strašno stroge."

"Naravno." Arvardan oseti nemir. Učini mu se da razgovara sa ostarelim, ekscentričnim paranoikom, koji možda jeste bezopasan, ali je i sasvim bez kompasa. No, radi Pole, nije imao drugog izbora osim da ostane tu, sluša i pređe glatko preko onoga što je izgledalo kao blag poremećaj uma.

"Doktore Arvardane, jeste li čuli za sinapsifajer? U stvari, ako se dobro sećam, pominjali ste ga jutros."

"Da, čuo sam. Čitao sam vaš članak u Fizičkom Pregledu. O tome sam još razgovarao sa namesnikom i visokim ministrom."

"Sa ministrom?"

"Da, zašto? Onom prilikom kada mi je i dao ovo pismo sa preporukom namenjenom vama, koje ste vi - ovaj, odbili da vidite."

"Izvinite zbog toga. No, više bih voleo da to ministru niste pominjali. Šta znate o napravi?"

"Da je to zanimljiv, ali neuspeo eksperiment. Da je napravljen u svrhu povećanja kvaliteta i kapaciteta učenja. Da je, donekle, uspeo pri eksperimentisanju s pacovima, no da je bio potpun neuspešan sa ljudskim bićem."

Šekt se osećao povređenim. "Pa, iz tog članka ništa drugo i niste mogli zaključiti. Stvar je predstavljena kao neuspeh, no, nepobitno uspele pojedinosti su namerno prećutane."

"Hmmm. Perilično čudna taktika, doktore Šekt."

"Priznajem, jeste. No, meni je pedeset šesta godina, gospodine, i, ako iole poznajete običaje Zemlje, znate da mi nije ostalo još mnogo da poživim."

"Da, znam Šezedseta. Čuo sam o tome - možda i više nego što bih voleo da sam čuo." Još se vrlo živo sećao onog prvog leta zemaljskim stratosfernim avionom. "No, ako se ne varam, izuzeci se ponekad prave, između ostalog, i kada su u pitanju naučnici, zar ne?"

"Tako je. No, o tome odlučuju visoki ministar i Savet Starešina, a na njihove odluke uticaja nema čak ni sam Car lično. Rečeno mi je da, zarad produženog života, moram projekat oko sinapsifajera držati u strogoj tajnosti, kao i da radim na tome da napravu usavršim i

praktično dokažem." Starac nemoćno raširi ruke. "Kako sam onda mogao znati za krajnji ishod, za svrhu u koju će se aparat koristiti?"

"Kakvu svrhu?" Arvardan izvadi kutiju cigareta iz svog džepa na košulji i ponudi svog sagovornika, no ovaj odbi.

"Samo polako. Kada su moji opiti dostigli tačku na kojoj se, razumno i bezbedno, moglo preći i na ljudska bića, eksperimentu s aparatom su podvrgnuti neki biolozi sa Zemlje. Svi su oni bili fanatici - ekstremisti, tačnije. Jednog od njih su vratili na ponovni opit. Nisam ga mogao spasti. No, iz samrtničkog krkljanja tog čoveka sam sve shvatio."

Bila je već skoro ponoć. Dan se oduži i mnogo se toga desilo. No, Arvardan je bio sav ustreptao i nestrpljiv. "Voleo bih da odmah kažete šta je posredi."

"Samo malo strpljenja, molim vas. Moram vam sve objasniti, ako želim da vas ubedim. Vi, naravno, dobro znate za malu zemaljsku osobenost - radioaktivnost..."

"Da, dobro poznajem tu stvar."

"I dobro znate kakav je odraz te radioaktivnosti na Zemlju i njenu privredu?"

"Da."

"Onda ne moram da vam objašnjavam. Samo ću vam reći da je mutacioni proces - proces naslednih promena - na Zemlji mnogo veći nego bilo gde drugde u Galaksiji. Što će reći da je ideja naših neprijatelja o tome da su 'Zemljani drugačiji' u izvesnom smislu tačna. Da budemo precizni - ti mutacioni procesi su minimalni, i mutirani organizmi većinom brzo izumiru. Jedina trajna izmena koja se tiče Zemljana u vezi je sa nekim aspektima njihove unutrašnje hemije - koja im omogućava veću otpornost u odnosu na vlastitu životnu sredinu. Što će, opet, reći - veću otpornost na efekte radijacije, brže zarastanje oprljenih površina..."

"Doktore Šekt, sve to mi je već poznato."

"Onda, je li vam ikada palo na pamet da mutacioni procesi obuhvataju sav živi svet na Zemlji, a ne samo ljudsku vrstu?"

Usledi kratka stanka, posle koje Arvardan prozbori: "Pa, ne baš, no, to je sigurno tako."

"Sigurno je tako. Dešava se. Naše domaće životinje imaju veću raznovrsnost u odnosu na druge, neokužene svetove. Pomorandža

koju ste pojeli je mutacionim menjanjem postala jedinstvena sorta, koja ne postoji nigde osim na Zemlji. To je, između ostalog, ono što je čini tako neprihvatljivom za one kojima bismo je izvezli. Vasionci sumnjaju u nju kao što sumnjaju i u nas same - a mi je ljubomorno čuvamo kao nešto samo naše i ničije više. I na kraju, naravno, ono što se dešava sa biljnim i životinjskim svetom dešava se, razumljivo, i u svetu mikroorganizama."

Arvardan se tek sada zbilja protrese od hladnog užasa.

"Mislite - bakterije?"

"Mislim na sve oblike primitivnog života. Protozoe, bakterije i samoobnavljajuće belančevine koje se nazivaju virusima."

"Na šta ciljate?"

"Mislim da i sami naslućujete, doktore Arvardane. Odjednom ste vrlo zainteresovani. Vidite, postoji verovanje u vašem narodu da su Zemljani donosioci smrti, da druženje sa Zemljaninom podrazumeva smrt, da to donosi nesreću, da su Zemljani urokljivih očiju..."

"Sve to znam. Praznoverice."

"Ne baš sasvim. To i jeste najcrnje od svega. Kao i sva verovanja, koliko god u pitanju bile praznoverice, izobličene, preuveličane, i ova se negde u dubini dodiruju s istinom. Ponekad, znate, Zemljanin u svom telu nosi neke mutirane oblike mikroskopskih parazita kojih nigde drugde nema i kojima, ponekad, Vasionci lako podlegnu. Sve što sledi je čista biologija, doktore Arvardane."

Arvardan ostade nem.

"Ponekad smo i mi sami žrtve", nastavi Šekt. "Ispili se, ponekad, iz radioaktivnih maglušina, neka nova bakterija i epidemija zbríše pola planete, no, Zemljani su, ipak, relativno otporni. Zajedno sa bakterijama menjamo se i mi, i sa svakom novom generacijom razvijamo veću otpornost. I tako, preživimo. Vasionci, međutim, nemaju tu mogućnost."

"Znači li to", poče Arvardan, osećajući blagu vrtoglavicu, "da ovaj kontakt sada ovde, sa vama..." On i nesvesno odmaknu svoju stolicu. Istog časa pomisli na poljupce od te večeri.

Šekt odmahnu glavom. "Ne, ne, naravno. Mi ne stvaramo bolesti - nosimo je u sebi bez prenosa na druge. A i nosioci smo vrlo retko. Da živim na vašem svetu, nosio bih klica koliko i vi sami. Ni ja ih baš ne ljubim preterano. Čak i ovde je tek jedna od kvadriliona klica, ili

samo jedna u svakom kvadrilionu od kvadriliona, zaista opasna. Vaši izgledi da se sada zarazite manji su nego izgledi da sada kroz ovu kuću proleti meteorit i pogodi vas u glavu. Ukoliko - ukoliko se te klice ne traže, izoluju i namerno umnožavaju." Opet stanka, duža nego pre. Onda Arvardan upita, čudnim, tako pridavljanim glasom: "A rade li to Zemljani?"

Ne, Šekt nije bio paranoik. Naprotiv, bolje da mu veruje.

"Da. Ali prvenstveno, iz uobičajenih, naučnih razloga. Naši biolozi su, naravno, zainteresovani za čudnovatosti života na Zemlji, i baš su nedavno izolovali virus obične groznice."

"Šta je to?"

"Blaga, ali stalno prisutna bolest. Uvek nas prati. Mnogi ljudi sa Zemlje su je preležali još u detinjstvu. Simptomi nisu teški. Blaga groznica, prolazni osip, upala usana i sluzokože uz stalno prisutnu žeđ. Prođe za nekih šest dana, i bolesnik postaje imun. Ja sam je prležao. I Pola, isto tako. Ponekad se javlja opasniji vid iste bolesti - jer je virus, pretpostavlja se, nešto izmenjen - i to se zove radicijaciona groznica."

"Radijaciona groznica, da, čuo sam za to", potvrdi Arvardan.

"Zaista? Bolest se tako zove zbog pogrešne pretpostavke da se dobija usled izlaganja radioaktivnom delovanju u okuženim oblastima. Međutim, ona je zaista vrlo česta posledica izlaganja tim oblastima, jer je u njima virus najspremniji da se izmeni u svoje opasne oblike. No, virus je ono što je opasno - a ne zračenje. Simptomi se, u slučaju ove groznice, pojavljuju najdalje za dva časa. Usne su tako teško pogođene i upaljene da pacijent jedva može da govori, i može umreti za nekoliko dana.

Eto, doktore Arvardan, to je suština stvari. Zemljanin je razvio otpornost u odnosu na običnu groznicu, dok je Vasionac ne poseduje. Desi se da običnu groznicu ponekad dobije neki pripadnik carskog garnizona i u tom slučaju na nju reaguje onako kako bi Zemljanin reagovao na zarazu radijacionom groznicom. Najčešće umre u toku od dvanaest časova. Onda on mora biti spaljen - spaljuju ga Zemljani - jer, ko god od Vasionaca da se približi lešu, bolest će preći i na njega.

Virus je, rekao bih, izolovan pre nekih desetak godina. Pripada nukleoproteinima, kao i ostali virusi skloni filtriranju, koji imaju

upadljivi postotak radioaktivnog ugljenika, sumpora i fosfora. Kad kažem 'upadljivi', mislim na neuobičajeno visoko učešće od pedeset procenata čiste radioaktivne materije u ugljeniku, sumporu i fosforu. Pretpostavlja se, stoga, da utiču na organizam više kao radioaktivne nego kao naprosto otrovne materije. Izgledalo bi logično pretpostaviti da su Zemljani, prilagođeni gama-zračenjima, neznatno izloženi opasnosti. Sledeća istraživanja su se najviše bavila pitanjem kako virus koncentriše svoje radioaktivne izotope. Kao što vam je bez sumnje poznato, izotopi se ne mogu izdvojiti nikakvim hemijskim procesom, osim ukoliko je postupak izuzetno dugotrajan i izuzetno složen. Osim toga, nijedan drugi organizam izuzev tog virusa ne ponaša se tako. No, u toj se tački usmerenje istraživanja promenilo. Završiću priču u kratkim crtama, doktore Arvardan. Mislim da vam je i samom jasno kuda ona vodi. Eksperimenti su mogli biti vršeni na životinjama čije je poreklo sa drugih svetova, ali ne i sa Vasioncima - iz razumljivog razloga što je njihov broj, ovde na Zemlji, vrlo mali, te bi se čitava stvar veoma brzo otkrila. Naravno, čitav projekat je morao biti vođen u krajnjoj diskreciji. Grupa bakteriologa bila je podvrgnuta tretmanu putem sinapsifajera, kako bi se njihovi moždani procesi enormno razvili. Upravo je ta grupa i izvela taj novi, matematički precizan napad na proteinsku hemiju i imunologiju, i na kraju joj je pošlo za rukom da razvije veštačku varijantu virusa, razvijenu tako da deluje samo na vanzemaljske organizme - Vasionce. Sada već postoje tone i tone tog virusa - u kristalizovanom stanju."

Arvardan je bio iscrpljen. Osećao je krupne graške znoja kako polako klize niz njegove slepoočnice i obraze.

"Vi mi, znači, govorite" dahtao je on, "da Zemlja namerava da oslobodi taj virus i izbaci ga u Galaksiju - da, zapravo, namerava da započne gigantski bakteriološki rat..."

"Koji mi ne možemo izgubiti, a vi ne možete dobiti. Upravo tako. Kada epidemija jednom krene, milioni će umirati svakog dana i neće biti sile koja će to moći da zaustavi. Izbeglice, izbezumljene od straha, bekstvom će kroz svemir nositi virus sa sobom. Ako pokušate da uništiti zaražene planete, bolest će stalno iskrsavati na nekom drugom svetu. Neće biti razloga da se čitava stvar uopšte dovede u vezu sa Zemljom. Do trenutka kada se izrazi sumnja u

pogledu toga što Zemlja ostaje pošteđena, kuga će toliko uznapredovati i očajanje Vasionaca već će biti toliko da ni samo to saznanje neće više ništa značiti."

"I svi će pomreti?" Narastajuća strava i dalje nije dopirala - nije mogla da dopre - do svesti arheologa.

"Možda i neće. Bakteriologija radi u oba smera. Pronađen je i antiserum, kao i način da se on proizvede. Može se upotrebiti u slučaju preuranjene predaje. Onda, može se desiti da bolest ipak ne stigne u najzabačenije kutke Galaksije, ili čak da se negde razvije prirodni imunitet."

U užasnoj praznini koja je nastupila - tokom koje Arvardan više ni trenutka nije sumnjao u starčeve reči - ledena istina koja je u jednom dahu promenila izgled i istopila nadmoć od dvadeset pet milijardi prema jedan - začu se ponovo Šektov glas, odjednom tako slabašan i umoran:

"To nije delo Zemlje. To je delo šačice vođa na koje je, po svemu sudeći, prejako delovao stravičan pritisak koji ih je isključivao iz tokova Galaksije. Pri tom, mrzeći one koji ih ne puštaju unutra, žudeći da uzvrate udarac ne pitajući za cenu, i neuračunljivom snagom...

... kada oni započnu, ostatak Zemlje će morati da ih sledi. Šta nam drugo i ostaje? Zemlja, pritiskana strahovitim osećanjem krivice, moraće da pokuša da izvede ono što je pripremila. Zar može i za trenutak razmotriti mogućnost da poštedi makar nekog iz Galaksije i time rizikuje eventualnu mogućnost kasnije odmazde?

Pa ipak, ja sam Zemljanin. Ja sam čovek. Moraju li trilioni izgubiti život zbog miliona? Mora li civilizacija koja se Galaksijom ustoličila biti dokrajčena zbog osvete, ma kako pravedne, ali, ipak, samo osvete jedne jedine planete? I hoće li nam posle svega biti bolje no sada? Moć u Galaksiji će zadržati oni svetovi koji imaju najviše sirovina - a ne zaboravite da ih Zemlja nema uopšte. Zemljani čak mogu i da se posade na presto na Trantoru i odatle vladaju, ali samo za jednu generaciju; jer, njihova će deca postati Trantorijanci, i kada na njih dođe red da vladaju, gledaće istim očima na Zemlju kakvom je današnji vladari sa Trantora vide.

I pored toga, u čemu je napredak Čovečanstva, ako se tiranija Carstva jednostavno izmeni u tiraniju Zemlje? Ne, ne... Mora da

postoji neki drugi put, put za sve ljude, put pravde i slobode za sve."
On zagnjuri lice u šake, vrteći snuždeno glavom.

Arvardan je sve to primio kao kroz maglu, i jedino što je mogao bilo je da promrmlja: "U ovome što ste učinili, doktore Šekt, nema ni trunčice izdaje. Iz ovih stopa idem na Everest. Namesnik će mi poverovati. Mora mi poverovati."

Ali iznenada se začu trčeći korak i, trenutak potom, ukaza se slika jednog preplašenog lica koje nahrupi kroz vrata:

"Tata - neki ljudi dolaze ulicom!"

Dr Šekt posive u licu. "Brzo Arvardane, kroz garažu!" On ga žestoko gurnu. "Uzmite Polu sa sobom i ne brinite za mene. Ja ću ih zadržati!" No, bilo je kasno: čovek u zelenoj odori već je stajao na vratima. Bio je naoružan tankim osmehom i neuronskim bičem kojim je nemarno mahao napred-nazad. A onda se začu grmljavina, zvuk velikog broja ruku koji lupa na glavna vrata, zatim tresak i, konačno, bat nogu.

"Ko ste vi?!" povika Arvardan, ustobočivši se pred prilikom u zelenom, krijući Polu iza svojih leđa.

"Ja?" zagrme zeleni. "Samo ponizni sekretar njegove ekselencije visokog ministra." On im se približi. "Zamalo da zakasnim. Aha, i devojčica je tu... Krajnje nepromišljeno..."

Arvardan poče, pretećim glasom: "Ja sam žitelj Galaksije, i protivim se tome da me privedete - ili, što se toga tiče, zabranjujem vam da kročite u ovu kuću bez zakonskog ovlašćenja."

"Ja", odvrati sekretar, prijateljski tapšući Arvardanovo rame slobodnom rukom, "ja sam i pravo i vlast na ovoj planeti. Uskoro ću to biti i kada je u pitanju Galaksija. Imamo vas sve, znate - čak i Švarca."

"Švarca?" kriknuše uglas dr Šekt i njegova kćer.

"Začuđeni? Hajde, hajde, odvešću vas k njemu."

Poslednja stvar koje je Arvardan bio svestan bio je taj osmeh na sekretarovom licu - i blesak biča. Bol beše strahovit - i on se sruči u tminu.

16. ODABERI TABOR!

Švarc konačno ugrabi malo sna na neudobnoj drvenoj klupi u jednoj od malih podrumskih soba 'popravnog doma' u Čiku.

'Dom', kako je obično nazivan, bio je jedno od oružja lokalnih vlasti na čijem je čelu stajao visoki ministar, uz sve one koji su ga okruživali. Uzdizao se u svojoj sumornosti na stenovitoj uzvisini koja je natkriljavala carske kasarne, kao što bi se tamna senka nadnosila nad nekim zemaljskim prekršiocem, i to na mnogo opasniji, zlokobniji način.

Mnogi je Zemljanin, u toku proteklih vekova, u njegovoj unutrašnjosti čekao na svoju presudu - ako je, na primer, podneo lažne podatke o proizvodnoj normi, ili je to, čak, izbegao da uradi, ili ako je pokušao da izbegne Šezdesetoj, ili pak uradio kakav sličan zločin - na primer, pokušaj zavere protiv vlade ili slično. Ponekad bi se sitne predrasude zemaljske pravde učinile besmislenim osetljivoj i najčešće blaziranoj Carskoj vladi. U tom slučaju bi prekršioce pomilovao sam namesnik, no to bi obično izazivalo neredne ili, u gorem slučaju, otvorenu pobunu.

Međutim, najčešće se dešavalo da namesnik popusti pred smrtnom presudom koju bi doneo Savet. Na kraju krajeva, stradali bi samo ljudi sa Zemlje...

Prirodno da Džozef Švarc o svemu tome nije mogao ništa znati. Sve što je u ovom trenutku predstavljalo njegovo vidno polje bila je mala odaja sa zidovima koji su rasipali prigušenu svetlost, i čiji su jedini nameštaj predstavljale dve tvrde klupe i sto, ne računajući mali ispust u zidu koji je služio dvojakoj svrsi - kao tuš i kao sanitarni čvor. Nigde nije bilo prozora koji bi dozvoljavao pogled na makar delić neba, a propust svežeg vazduha u prostoriju putem ventilacionog uređaja bio je minimalan.

On provuče prste kroz kosu koja je prekrivala samo mali deo njegove ćelave glave i pridiže se, utučeno, u sedeći položaj. Njegov je pokušaj da pobegne u ništa (a i gde bi na Zemlji mogao biti siguran?) bio kratkog veka, gorak, i završio se ovde.

Ipak, mogao je da se zabavlja Dodirom Misli.

Ali da li je to bilo dobro ili loše?

Na farmi je to bio čudan, uznemirujući dar, jedna strana njegove prirode koju dotad nije poznao, mogućnost na koju nije ni pomišljao. Sada je mogao da ga u potpunosti istraži. Bio je, posle

dvadeset četiri časa svog zatvoreništva, na ivici ludila. Mogao je da okrzne Dodirom stražare kada bi ovi prolazili pokraj odaje, da dosegne čuvaru u obližnjim hodnicima, i da pruži svoj Dodir čak do zapovednika Doma u njegovoj udaljenoj kancelariji.

Pažljivo je ispitivao njihove misli. Mogao je da ih otvori kao ljusku oraha - suvu ljušturu iz koje su onda osećanja i zapažanja lila kao kiša.

Tako se i snabdeo podacima o životu na Zemlji i u Carstvu. Podacima koji su znatno nadmašivali sve što je mogao da nauči tokom protekla dva meseca na farmi.

Naravno, ono što je odmah primio k znanju, i što je sebi mogao da potvrdi u neograničenom broju kasnijih provera, bez mogućnosti ikakve pogreške, bilo je upravo ovo:

Bio je osuđen na smrt.

Nije bilo izlaza, sumnje, zadržke.

Možda danas; možda sutra. No, umreće.

Napokon mu se to duboko podvuče pod kožu; prihvatio je to gotovo kao spas.

Vrata se otvoriše i Švarc skoči na noge osećajući intenzivan strah. Razum bi mu možda razumno primio smrt, svakim delićem svoje svesti, no, telo je i dalje bilo primitivan život koji o razumu ništa nije znao. Eto ga!

Ne, ne još. Dodir Misli koji je stupao kroz vrata nije nosio ništa smrtonosno u sebi. Bio je to samo čuvar sa metalnom šipkom u ruci, na gotovs. Švarc je znao šta šipka predstavlja.

"Pođi sa mnom", obrati mu se čuvar oštro.

Švarc krenu, razmišljajući o svojoj čudnoj moći. Mnogo pre no što bi stražar mogao da upotrebi svoje oružje, čak pre nego što bi i shvatio da to treba da učini, mogao je biti učinjen bezopasnim bez ijednog zvuka, bez izlaza, bez spasa. Njegov um bio je u Švarcovim rukama. Samo mali stisak i bilo bi gotovo.

Ali zašto? Čemu? Tu su i drugi. Koliko njih bi mogao odjednom da savlada? Koliko se ruku s kojima bi se borio nalazilo u njegovom umu?

Išao je bez pogovora za stražarom.

Konačno su stigli u neki veliku, veliku sobu. U njoj su već bila dva

muškarca i jedna devojka, opruženi koliko su dugi na visokim klupama. Nisu bili baš sasvim mrtvi - mogao je da oseti kako im umovi ipak rade.

Paralizovani! Poznati su mu! Da li ih poznaje?

On zastade da ih bolje osmotri, no stražar ga gurnu: "Napred!"

Bila je tu još jedna klupa, prazna. Zaista nije bilo ničeg smrtonosnog u stražarevim mislima, te se Švarc pope na klupu. Znao je šta sad dolazi.

Stražareva metalna šipka dotaknu svaki od njegovih udova. On zabrideše i udrveniše se, tako da je sada mogao da oseti samo još svoju glavu koja, međutim, kao da je lebdela u praznom.

On pokuša da je pomeri.

"Pola!" povika on. "Vi se zovete Pola, zar ne? Vi ste devojka koja..."

Ona mu klimnu glavom. Njen Dodir Misli nije poznavao. Jer, pre dva meseca nije imao svoju moć. U to vreme, razvoj njegovog uma bio je došao samo do stanja kada je mogao da oseti 'šta se dešava'. Toga se izvrsno sećao. Imao je savršeno pamćenje.

No, iz veza misli mogao je još dosta da shvati. Onaj iza devojke je bio dr Šekt, a onaj najdalji dr Bel Arvardan. Mogao je da oseti njihova imena, njihov očaj, da gotovo okusi stravu i užas u najudaljenijim kutovima devojčinog uma.

Za trenutak je saosećao s njima, no, u to se seti ko su oni i šta predstavljaju. Njegovo srce se skameni. Ako, neka umru!

To drugo troje ljudi bili su u toj prostoriji već skoro ceo čas. Odaja u kojoj su se nalazili bez sumnje je korišćena za skupove više stotina ljudi i zatvorenici su se osećali krajnje izgubljenim i usamljenim u tom velikom prostoru. Niko nije progovori ni reč. Arvardanovo ždrelo bilo je upaljeno i suvo, te je često okretao glavu levo-desno. To je ionako bio jedini deo tela koji je mogao da pomiče.

Šektove oči bile su sklopljene, usne bezbojne i stisnute.

Arvardan prosikta: "Šekte! Čujte! Šekte!"

"Šta je... Šta je?" Bio je to jedva čujan šapat.

"Šta ćete sada? Nećete valjda da zaspate? Razmišljajte, čoveče, mozgajte!"

"Zašto? O čemu da mozgam?"

"Ko je taj Džozef Švarc?"

"Zar se ne sećaš, Bele?" Bio je to Polin glas, tanak i iznemogao. "Onda, u rubnoj kući, kada smo se prvi put sreli - tako davno?"

Arvardan se snažno odupre i ustanovi da može da izdigne glavu za nekih par bolnih centimetara. Mogao je da vidi samo delić Poline glave.

"Pola! Pola!" Kad bi samo mogao da joj priđe, kao što je mogao za protekla dva meseca, i kao što, naravno, nije učinio. Ona ga je posmatrala, smešeći se ukočeno, kao kip. "Ipak ćemo pobediti", reče on. "Videćeš."

No, ona zatrese glavom - a njihovi vratni mišići učiniše još malo veći napor, mukotrpan i bolan.

"Šekte", pozva on. "Slušajte me. Kako ste došli u dodir sa Švarcom? Zašto je on bio vaš pacijent?"

"Sinapsifajer. Bio je dobrovoljac."

"Da li je prošao kroz tretman?"

"Da."

Arvardan promisli. "Šta ga je navelo da dođe k vama?"

"Ne znam."

"Onda - možda je on zaista agent Imperije."

Švarc, koji je pratio tok njegovih misli, ovde se nasmeja u sebi. Nije, međutim, rekao ništa, niti je imao nameru da išta kaže.

Šekt pokuša da okrene glavu.

"Agent? Zato što to kaže sekretar? Oh, bez veze. Osim toga, šta to menja? I on je bespomoćan, kao i mi... Čujte, Arvardane, ako im ispričamo neku suvislu priču, možda bi još malo sačekali. Možda bismo zatim..."

Arheolog se umorno nasmeja, od čega ga grlo još više zapeče.

"Možda bismo zatim poživeli, još malo, to mislite? A Galaksija mrtva, a civilizacija u ruševinama? Da živimo? I da umremo, isto bi bilo!"

"Tu pre svega mislim na Polu", promrmlja Šekt.

"I ja, isto tako", glasio je odgovor. "Pitajte je, uostalom... Pola, da li da se predamo? Da pokušamo da se spasemo?"

Njen glas bio je siguran. "Ja sam izabrala tabor. Ne želim da umrem, ali, ako moj tabor umre, umreću i ja."

Arvardan se oseti gotovo pobednički. Kada je bude doveo na Sirijus, možda će se neko i usuditi da je nazove Zemljankom, no, ona im je bila ravna - i on će biti kadar da, s velikim i lepim zadovoljstvom,

saspe zube u grlo bilo kome ko bi..."

No, seti se da neće biti baš lako, to, da je dovede na Sirijus, da će uopšte bilo koga dovesti na Sirijus. Izgleda, u stvari, da uopšte neće ni biti Sirijusa.

On pokušava da pobegne od te grozne misli, da pobegne što dalje može, te povika: "Vi! Kako vam ono beše ime... Švarc!"

Švarc za trenutak podiže glavu i pogleda prema trojki, ali ni dalje nije ništa govorio. "Ko ste vi?" upita Arvardan. "Kako ste uopšte upleteni u sve ovo? Koji je vaš udeo u ovoj stvari?"

Zajedno sa pitanjem, na Švarcovu glavu sruči se sva nepravednost ovog sveta. Sva bezbrižnost u prošlosti, sva vrlo prisutna strava kasnijih događaja... I on besno povika:

"Ja? Kako sam ja upetljan u ovo? Čujte vi. Jednom sam bio niko i ništa. Pošten čovek, vredan čovek. Nikome nisam stao na žulj, nikome nisam smetao, brinuo sam se o svojoj porodici. A onda, bez razloga, bez razloga, obrem se odjednom ovde."

"Gde? U Čiku?" ubaci Arvardan, ne razumevajući.

"Ne! Ne u Čiku!" Švarc je i dalje, gotovo divlje vikao. "Ovde, u ovom ludom svetu! Oh, baš me briga da li mi verujete ili ne! Moj svet je sada u prošlosti. Moj svet je imao prostora i hrane za dve milijarde ljudi i bio je jedini svet!"

Arvardan ostade nem. Napokon se okrenu Šektu: "Razumete li ga šta priča?"

"Shvatate li", reče Šekt sa jedva uočljivom primesom čuđenja, "da ovaj čovek ima veliko slepo crevo, dugačko oko deset centimetara? Osim toga, sećaš li se, Pola, broja njegovih zuba, dlaka po licu?"

"Da, da", vikao je inadžijski Švarc, "voleo bih da imam i rep pa da mogu da vam ga pokažem. Ja dolazim iz prošlosti. Putovao sam kroz vreme. Ne znam ni kako, ni zašto. A sada me ostavite na miru." Ali trenutak potom, sam od sebe dodade: "Uskoro će doći po nas. To što nas ostavljaju da čekamo treba samo da ubije otpor u nama."

Arvardan odjednom upita: "Kako to znate? Ko vam je rekao?"

Švarc, međutim, ništa ne odgovori.

"Možda, sekretar? Onaj zdepasti čovek slepljena nosa?"

Švarc nije mogao da im opiše kako izgleda čovek, ili ljudi, koje je dotakao samo putem Dodira Misli, ali, sekretar? Promakao mu je samo jedan, lagani Dodir, snažni Dodir čoveka koji je imao stvarnu

moć, i to je zaista mogao biti sekretar.

"Balkis?" upita on radoznalo.

"Šta?" zausti Arvardan, no Šekt upade: "To je sekretarovo ime."

"Oh, a šta je rekao?"

"Ništa nije rekao", odgovori Švarc. "Ja to, naprosto, znam. Svima nam je predviđena smrt, i nema nam pomoći."

Arvardan spusti glas. "Lud je, zar ne?"

"Pitam se... Šavovi na njegovoj lobanji... Vrlo primitivni, vrlo primitivni."

Arvardan je bio zaprepašćen. "Nećete reći... Ma hajdete, to je nemoguće."

"Uvek sam to slutio", Šektov glas za trenutak zazvuča kao da nema nikakvih neposrednih teškoća, sasvim normalno, glas naučnika. "Izračunata je energija koja je potrebna da bi se objekt kretao po vremenskoj osi i stiglo se do vrednosti koja je veća od beskonačnog, pa je čitav projekat otpisan kao nemoguć. No, razgovaralo se i o mogućnostima 'vremenskih grešaka' analognih, znate, geološkim greškama. Jer svemirski brodovi jesu nestajali, i to naočigled svih. Znate sigurno i za čuveni slučaj Hora Devaloua, u prastarim vremenima, koji je jednog dana zakoračio u kuću i više nikada iz nje nije izišao, a unutra ga nisu našli... A postoji i planeta, koju ćete naći zabeleženu u galaktografskim kartama iz prošlog veka, koju su posetile tri ekspedicije i donele nazad sve potrebne podatke - i nakon toga više nikada nije viđena.

A onda, učinjeni su i neki napreci u nuklearnoj hemiji, koji kao da poriču zakon o nepromenjivoj energiji mase. Pokušali su to i da objasne, povodeći se za gubitkom mase duž ose vremena. Nukleusi uranijuma, na primer, kada se pomešaju sa bakrom i barijumom u malim, ali strogo određenim dozama, pod uticajem blage gama-radijacije stvaraju rezonantni sistem..."

"Oče, nemoj", umeša se Pola. "Ionako nema koristi..."

No, Arvardan je odlučno prekide. "Čekaj, malo. Daj da razmislim: ja sam onaj ko ovo može da sredi. A i ko bi bolje? Čekajte da mu postavim nekoliko pitanja... Čujte, Švarce..."

Švarc ga pogleda.

"Vaš svet je bio jedini svet u Galaksiji?"

Švarc klimnu, a onda nevoljnu potvrdi: "Da."

"Ali vi ste to samo tako mislili. Mislim, nije bilo svemirskih letova, pa to niste mogli i da proverite. Možda je i tada moglo biti i drugih naseljenih svetova."

"To već ne znam da vam kažem."

"Naravno, šteta. A šta je sa atomskom energijom?"

"Imali smo atomsku bombu. Uranijum i plutonijum - mislim da je to učinilo ovaj svet radioaktivnim. Mora da je kasnije bio još jedan rat... Kasnije, kad sam otišao... Atomske bombe." Švarc kao da se vratio u Čikago, u svoj stari svet, bez bombi. I bilo mu je žao. Ne zbog sebe, već zbog tog prekrasnog sveta...

No, Arvardan mrmljaše nešto sebi u bradu. "U redu", reče naposletku naglas. "Imali ste, naravno, svoj jezik?"

"Na Zemlji? Bilo je mnogo jezika."

"Koji je bio vaš?"

"Engleski - ali i on tek kada sam odrastao."

"Recite nešto na engleskom."

Već dva meseca, ili još više, Švarc nije izgovorio nijednu reč na engleskom. No, sada, sa ljubavlju, on reče: "Želeo bih da se vratim kući i da budem sa ljudima koje poznajem."

Arvardan se obrati Šektu. "Da li je to jezik kojim se koristio pre no što je prošao kroz tretman sinapsifajera?"

"Moguće je, nisam siguran", odgovori nesigurno Šekt. "I onda je zvučalo čudno, a zvuči i sad. Kako mogu to da uporedim?"

"Nema veze... Kako se, Švarce, na vašem jeziku kaže 'majka'?"

Švarc reče.

"A-ha... A kako 'otac', 'brat', 'jedan' - mislim broj, 'dva', 'tri', 'kuća', 'muškarac', 'žena'..."

To se nastavi u nedogled, a kada Arvardan zastade da udahne, na licu mu se mogao očitati izraz strahopoštovanja i zadivljenosti.

"Šekte", reče on, "ili je ovaj čovek u pravu ili sam ja usred noćne more. On govori praktično istim jezikom kojim su ispisani stari spisi pronađeni na pet hiljada godina starim slojevima zemljišta Sirijusa, Arkturusa i Alfa Kentaure i niza drugih. On, jednostavno, govori tim jezikom. Jezik je dešifrovan tek u najnovije vreme i pored mene ga u Galaksiji poznaje još svega desetak ljudi."

"Jeste li sigurni u to?"

"Jesam li? Oh, naravno! Ja sam arheolog, i to moram da znam."

Za trenutak Švarc oseti kako se slama obruč njegove podvojenosti. Po prvi put oseti kako ponovo zadobija svoj identitet. Tajne više nema: on je bio čovek iz prošlosti, i oni to prihvataju. To je, napokon, dokaz da nije lud, i to je zauvek odagnalo sve sumnje. Bio im je zahvalan zbog toga. No, i dalje je bio nepoverljiv.

"Moram ga imati", javi se ponovo Arvardan, sav ustreptao. "Šekte, vi nemate pojma koliko on znači za arheologiju, pa on je čovek iz prošlosti! Oh, Galaksijo, čuj ovo! Čujte, možemo da se dogovorimo. Ovo je dokaz za kojim Zemlja traga. Oni ga mogu i imati. Oni..."

Švarc upade s porugom. "Znam šta vam je u glavi. Mislite da će Zemlja sada, s mojom pomoći, moći da se dokaže kao izvor civilizacije i da će zbog toga biti zahvalna. Kažem vam da neće! Toliko sam siguran u to da bih se kladio u sopstveni život! Jednostavno, neće nam verovati - ni meni, a ni vama."

"Ali postoji nepobitan dokaz."

"Neće ga ni saslušati. A znate li zašto? Jer imaju nekoliko snažnih predubeđenja u pogledu prošlosti. Svako pomeranje ustoličenih shvatanja u njihovim očima bilo bi svetogrđe, čak i da je zaista istina. Oni ne žele istinu - oni žele svoje tradicije.

"Bele", umeša se Pola, "mislim da je u pravu."

"Možemo uvek da probamo!" Arvardan je škrgutao zubima.

"Propašćemo", bio je uporan Švarc.

"Ali kako znate?"

"Znam!" Reč odjeknu s takvom sigurnošću da Arvardan zaneme.

Sada Šekt uperi u Švarca pogled pun neke čudne, umorne svetlucavosti.

On upita, tihim glasom: "Jeste li osetili bilo kakve loše posledice posle procesa na sinapsifajeru?"

Švarc nije znao šta ta reč znači, ali brzo shvati. Oni su ga operisali, oni su uzmenili njegov mozak! Kako brzo shvata!

"Ne. Nema posledica."

"Ali vidite i sami kako ste brzo naučili naš jezik. Čak ga izvrsno i govorite. Kao da ste ovde rođeni. Zar vas to ne iznenađuje?"

"Uvek sam imao odlično pamćenje", glasio je hladni odgovor.

"Znači, sada ne osećate nikakvu razliku u odnosu na ranije?"

"Tako je."

Doktor ga prostreli pogledom. "Ne trudite se da me farbate. Mislim

da se vrlo dobro razumemo i da znate na šta mislim."

Švarc se kratko nasmeja. "To mislite - što mogu da čitam misli? Pa, šta s tim?"

No, Šekt ga više nije slušao. Već se bio okrenuo Arvardanu. "On može da oseća tuđ um. Koliko bih samo mogao da postignem s njim... A eto, završavamo ovde, potpuno bespomoćni..."

"Šta, šta, šta?" preseče ga žučno Arvardan.

Čak se i Pola zainteresova. "Možete li to, zaista?" upita ona Švarca. On joj potvrdno klimnu. Ona se starala o njemu, a sada će je ubiti. Ipak, bila je izdajnik.

"Arvardane", upita Šekt, "sećate li se moje priče o bakteriologu koji je preminuo zbog tretmana na sinapsifajeru? Prvo u šta se kleo, pre no što se sasvim slomio, bilo je da može da čita misli. I zaista je mogao. Otkrio sam to neposredno pre no što je umro, i čuvao to kao tajnu. Nikome to nisam rekao, ali to je moguće... Da, da, Arvardane, moguće je. Vidite, ako se smanji otpornost moždanih ćelija, mozak može da prima magnetska polja koja se indukuju kao proizvod tuđih misli i pretvaraju se u vibraciju. Princip je isti kao kod najobičnijeg magnetofona. To bi se, verovatno, zvalo telepatija, u punom smislu te reči..."

Švarc je i dalje nepokolebljivo ćutao, a onda mu se Arvardna polako okrete. "Ako je tako kao što kažete, Šekte, možda bismo mogli da se poslužimo ovim čovekom." Arheologove misli se uskovitlaše, tražeći i iznalazeći moguća rešenja. "Možda je u tome izlaz. Mora postojati izlaz. I za nas i za Galaksiju."

No, Švarc ostade leden po prijemu gromovitog Dodira Misli koji je osetio tako jasno. "Mislite da je to izlaz, ako im pročitamo misli?" upita on. "Šta bi nam to pomoglo? Naravno, ja mogu mnogo više nego što je to. Kako vam ovo izgleda?"

Švarc upravi prema njemu samo lagan Dodir, no Arvardan jauknu od nenadanog bola.

"To je moje delo", objasni Švarc. "Hoćete još?"

Arvardan je s mukom gutao vazduh. "Možete li to isto da učinite i stražarima? Sekretaru? Kako ste onda pustili da vas dovedu ovamo? Galaksijo, hvaljena bila! Šekte, uopšte nema problema! Čujte me sada, Švarce..."

"Ne", odvrati Švarc, "čujte vi mene. Zašto bih ja želeo da se

oslobodim? Gde bih se obreo? I dalje na ovom umrlom svetu. Ja želim kući. A ne mogu da odem kući. Želim svoje ljude, i svoj svet, i ne mogu ih imati. I želim da umrem."

"Ali nije reč samo o vama, reč je o čitavoj Galaksiji, Švarce! Ne mislite samo na sebe!"

"A zašto, molim vas? Zašto da ne? Što bih brinuo o vašoj Galaksiji, dabogda istrunula i nestala. Znam šta Zemlja namerava da učini i drago mi je zbog toga. Mlada dama reče maločas da je izabrala svoj tabor. Pa, i ja sam ga izabrao, i moj tabor je Zemlja!"

"Šta kažete?"

"Zašto da ne? Pa, ja sam Zemljanin!"

17. PROMENI TABOR!

Prošao je jedan čas otkako je Arvardan, pošto je konačno s mukom isplivao iz nesvesti, shvatio da leži na klupi opružen kao šnicla, na dasci kojoj se uskoro sprema mesarska satara. I ne desi se ništa. Ništa osim tog besciljnog i nepodnošljivog razgovora koji su vodili da prekrate vreme.

No, sve kroz šta su prošli imalo je svoju svrhu. U toliko je mogao biti siguran. Ležati tako, bespomoćan, neudostojan čak ni stražara, što znači da su bez ikakve zadržke bezopasni, moglo je samo da mu ojača svest o sopstvenoj slabosti. Duh kakav je njegov, preduzimljiv i uporan, teško bi to mogao podneti, i kada islednik konačno zaista dođe, neće imati snage da mu pruži nikakav, ni najmanji otpor.

Arvardan je osećao potrebu da prekine tu tišinu. "Pretpostavljam da je ovo mesto prosto nabijeno ušima u zidovima. Trebalo je da manje govorimo", reče on.

"Nije", odgovori Švarc ravnim i bezličnim glasom. "Niko nas ne sluša."

Arheolog zamalo, potpuno automatski, htjede da izusti spremno: "Otkud znate", ali se u poslednjem trenutku uzdrža.

Da postoji takva moć! I da ne bude dodeljena njemu, već nekom čoveku iz prošlosti koji sebe naziva Zemljaninom i želi da umre!

U njegovom vidnom polju bio je samo delić tavanice. Kad bi se okrenuo mogao bi videti Šektov oštro ocrtan profil; s druge strane je

bio samo goli zid. A kada bi podigao glavu, mogao bi, za trenutak, da ugleda i Polino bledo i iscrpljeno lice.

Ponekad bi mu navrla pomisao da je - bogamu - čovek iz Carstva, Carstva, tako mu zvezda! Državljanin Galaksije, i da ima mnogo niske podlosti u njegovom zatočeništvu, kao i sramote u tome što je dopustio da ga Zemljani zatoče.

No, i ta misao se postepeno ugasi.

Trebalo je, u stvari, da ga nameste neposredno pored Pole... Ne, ovako je bolje. Nije baš bio u stanju u kom bi voleo da joj se neposredno pokaže.

"Bele", uzdrhtala reč polako zaplovi vazduhom i Arvardanu se učini nepojmljivo slatka, usred sopstvenog vihora nadolazeće smrti.

"Molim, Pola."

"Misliš li da će ovi ovako još dugo?"

"Možda i neće, mila... Užasno, uludo smo straćili dva meseca, zar ne?"

"I to mojom greškom", prošapta ona. "Mojom. Mogli smo, makar, iskoristiti onih poslednjih nekoliko minuta. Sve je to bilo tako nepotrebno."

Arvardan nije mogao da pronađe odgovor. Njegove misli bile su uskovitlane kao na pomahnitaloj vrtešci. Da li je to samo uobrazilja, ili je zaista već osećao bol od tesne pripijenosti uz tvrdnu plastiku na kojoj je ležao? Koliko dugo će ga još držati tako nepokretnog?"

Švarc jednostavno mora biti nateran da bude od pomoći. Pokušao je da zakrili svoje misli - iako je znao da je to potpuno besmisleno.

"Švarce..." započe on.

I Švarc je ležao, isto tako bespomoćan, posedujući još jedan, lagani sloj u svom bolu - jer, u njegovom umu kretala su se i tri strana izvora razuma.

Da je bio sasvim sam, možda bi se i mogao prepustiti svojoj žudnji ka konačnom miru i tišini smrti, otresti poslednje ostatke svoje ljubavi za životom koja ga je još dva - ili tri - dana pre toga naterala da pobegne sa farme. Ali kako to da izvede? Uz slabašan osećaj straha od smrti koji se kao mrtvački pokrov nadvijao nad Šekta; uz tešku patnju i buntovnost Arvardanovog jakog, vitalnog uma; uz duboko i veliko razočaranje mlade devojke.

Trebalo je da svoj um učini nepristupačnim. Šta je imao da se bakće

sa patnjama ostalih? Imao je svoj sopstveni život da živi, svoju sopstvenu smrt da ga sada odnese.

No, oni su mu se nametali, meko, neprestano - probijajući se i nadirući kroz šupljine njegovog uma.

I baš tada, Arvardan ga pozva po imenu i on je znao da sada od njega traže da ih spase. Ali zašto to da učini? Zašto?

"Švarce", ponovi Arvardan, "mogli biste postati heroj. Nemate za koga ovde da umrete - sigurno ne za ove ljude napolju."

No, Švarc je prebiraio po sećanjima iz mladosti, pokušavajući da ih nekako zadrži u svom haotičnom umu. Neka čudna mešavina prošlosti i sadašnjosti natera ga da konačno izrazi svoje negodovanje:

"Tako je", započe on mirno i uzdržano, "mogu da doživim da budem heroj - ali i izdajnik. Oni žele moju smrt, oni ljudi tamo napolju. Vi ih nazivate ljudima, ali samo kad glasno govorite; vaši umovi nazivaju ih nekako drugačije što ne mogu da razumem - nekako omalovažavajuće, podlo. A ne zbog toga što su oni podli sami po sebi, već zato što su Zemljani."

"To nije istina", glasio je odgovor izrečen s žestinom.

"To jeste istina", odvrati isto tako žestoko Švarc, "i to svi vrlo dobro znate. Oni žele moju smrt, ali zato što misle da sam jedan od vas, od onih koji su u stanju da jednim dahom unište čitavu planetu, da je obaviju prezirom, da je malo-pomalo uguše svojom nedodirljivom nadmenošću. E pa, sami se zaštitite od tih crva i buva koji nekako uspevaju da ugroze svoje božanske gospodare. Ne tražite pomoć jednog od njih."

"Govorite baš kao što govore fanatici", primeti začuđeno Arvardan. "Zašto? Jeste li i vi, kao oni, toliko propatili? Vi ste bili stanovnik velike, slobodne planete, kako sami kažete. Bili ste Zemljanin onda kada je Zemlja bila jedina kolevka života. Vi ste jedan od nas, čoveče. Jedan od vladara. Zašto biste se poistovećivali sa očajničkom bulumentom ovde? Ovo nije planeta koje se sećate. Moja rodna planeta mnogo više nalikuje staroj Zemlji nego ovaj bolesni svet ovde."

Švarc se nasmeja. "Ja sam jedan od vladara, kažete? Pa, vidite, u to ne bih ulazio. To nije čak ni vredno rasprave. Uzmimo, nasuprot tome, vas. Vi ste odličan primer onoga što nam je Galaksija poslala.

Vi, tolerantni i beskrajno velika srca, vi koji poštujete sebe zbog toga što doktora Šekta smatrate ravnim sebi. No, ispod toga - ali ne toliko duboko ispod a da ja to ne mogu da osetim - vama je, s njim u društvu, nelagodno. Ne dopada vam se način na koji on govori, niti onaj na koji se ponaša. U stvari, vama se on uopšte ne sviđa, čak iako je spreman da izda Zemlju... Da, a osim toga ste poljubili devojkicu, nedavno, i sada na to gledate kao na svoju slabost. Toga se, potajno, stidite..."

"Tako mu zvezda, nije tako. Pola", viknu on očajno, "ne verujte mu! Ne slušajte ga!"

"Ne poriči to, Bele", odvrati Pola mirno, "i nemoj se gristi zbog toga. Švarc naprosto gleda naslage tvog vaspitanja. Mogao bi da vidi isto kada bi se zagledao u mene. A zasigurno bi isto to uvideo i kod sebe, samo kada bi isto tako nečovečno kopao po sebi kao što to čini s nama."

Švarc odjednom oseti kako ga obliva rumenilo.

Polin glas se ne promeni ni za jotu kada mu se neposredno obratila. "Švarce, ako već možete da istražujete tuđe umove, evo vam moga. Recite mi samo smišljam li izdaju. Gledajte mog oca. Recite mi da li je tačno da je s lakoćom mogao da izbegne Šezdesetu da je samo pristao da saraduje s tim ludacima koji smeraju da razore Galaksiju. Šta je dobio svojom izdajom? I razmislite, želi li iko od nas nešto nažao Zemlji ili Zemljanima?"

Kažete da ste za časak uhvatili nešto od Balkisovog uma. Ne znam kakve ste mogućnosti imali da ronite kroz njegove taloge. No, kada se on vrati, i kada zaista bude kasno propustite ga kroz rešetko, ispitajte njegove misli. Pošto utvrdite da je u pitanju ludak - onda možete mirno umreti."

Švarc ostade nem.

Arvardan žurno prekide tišinu. "U redu, Švarce, prepuštam vam sada svoj um. Zaronite u njega onoliko duboko koliko želite. Rođen sam na Baronu, u sektoru Sirijusa. Živeo sam svoj život u atmosferi antiterestrijalizma, i teško mogu da se otrgnem mana i ludosti što još leže u mojoj podsvesti. No, pogledajte me sada, i recite mi - nisam li se sam, u svojim zrelim godinama, borio protiv sopstvene zaslepljenosti? Ne protiv zaslepljenosti drugih, to bi bilo mnogo lakše. Već protiv samog sebe - i to toliko istrajno koliko god sam

mogao.

Vi, Švarce, ne poznajte dovoljno našu istoriju! Vi ne znate ništa o hiljadama i desetinama hiljada godina tokom kojih se Čovek širio kroz Galaksiju - ništa o ratovima i bedi. Ne znate ništa o prvim vekovima Carstva - gde je još ponegde bilo buntovnog despotizma i haosa. Tek je u poslednjih dve stotine godina naša galaktička vlada postala ona na koju se treba ugledati. Pod njom su razni svetovi dobili svoju kulturnu autonomiju - dobili su pravo da imaju vladavinu sami nad sobom - dobili su pravo da daju svoj glas za opštu vladavinu svih.

Nikada ranije nije Čovečanstvo bilo toliko usklađeno i toliko oslobođeno straha od ratova i bede kao sada. Nikada ranije galaktička ekonomija nije toliko uznapredovala. Niti je ikada budućnost izgledala tako sjajna, kako to izgleda danas. I vi mislite da sve to razorite i počnete da radite iznova? Na temelju čega? Despotske teokracije, na temelju nezdravih elemenata sumnje i mržnje!

Ako Galaksija zaživi, opravdan Zemljin bes zbog nepravde koja joj je naneta moći će da bude zadovoljen. No, to što Zemlja smeru nije rešenje! Da li znate, uopšte, šta se sprema?"

Da je Arvardan bio u mogućnosti da se približi Švarcu mogao bi s lakoćom da primeti borbu koja se u njegovom umu vodila. No, on intuitivno oseti da je vreme da za časak umukne.

Švarc je bio potresen. Svi ti svetovi, da umru - da budu zaraženi i da se raspadnu u strahovitoj bolesti... Na kraju krajeva, da li je on uopšte zaista Zemljanin? Stanovnik Zemlje? U mladosti je napustio Evropu i uputio se u Ameriku, ali zar nije i posle toga ostao isti čovek? I zar nisu ljudi koji su za sobom ostavili povređenu i ranjenu Zemlju zbog svetova na nebu i dalje bili ljudi? Nije li čitava Galaksija, zapravo, njegov dom? Nisu li svi oni, svi, postali od njega i njegove braće."

"U redu", reče on s mukom, "Imate me, vaš sam. Kako mogu da vam pomognem?"

"Do koje razdaljine se rasprostiru vaše moći?" upita žurno Arvardan, gotovo pohotljivom brzinom, kao da se još plaši da Švarc u poslednjem trenutku ne promeni mišljenje.

"Ne znam. Neki umovi su napolju. Verovatno stražari. Mislim da

mogu da doprem čak do ulice, ali što dalje idem, osećaj je sve mutniji."

"Naravno", prihvati Arvardan. "Ali šta je sa sekretarom? Možete li da doprete do njega?"

"Ne znam..." promrmlja Švarc.

Tišina... Minuti su se gotovo nepodnošljivo otegli.

"Vaše misli mi stoje na putu", izjavi odjednom Švarc. "Ne gledajte me. Razmišljate o nečem drugom."

Pokušali su. Opet tišina. A onda: "Ne... Ne mogu... ne mogu."

Odjednom, Arvardan glasno progovori: "Gle, mogu da se pomeram! Sasvim malo, doduše. Galaksijo! Mogu da pomerim stopala!... Ah!" Svaki pokret značio je bezuslovno i divlji bol.

"Švarce, do koje mere možete da povredite čoveka? Možete li da postignete i više od onoga što ste meni učinili malopre?" upita Arvardan.

"Mogu i da ubijem."

"Ozbiljno? Kako?"

"Ne znam. To se naprosto desi. To je... To je..." Švarc je delovao gotovo komično u svom naprezanju da rečima objasni nešto što se na taj način ne da iskazati.

"A možete li da delujete na više ljudi u isti mah?"

"Nisam nikada pokušao, ali ne verujem. Ne mogu da delujem Dodirrom na dva uma u isto vreme."

Pola odlučio da prekine razgovor. "Ne možeš od njega, Bele, tražiti da ubije sekretara. Neće uspeti."

"Zašto ne bi?"

"Kako bismo se izvukli odavde? Čak i da sekretara uhvatimo i ubijemo ga, stotine drugih će još čekati na nas. Kako to ne uviđaš?"

No, Švarc odjednom prozbori, gotovo promuklim glasom: "Imam ga."

"Koga?" upitaše svo troje uglas. Čak ga je i Šekt sada netremice posmatrao.

"Sekretara. Mislim da je ovo njegov Dodir Misli."

"Ne puštajte ga!" Arvardan se od uzbuđenja prevrnu na klupi, izgubi ravnotežu i strovali se na pod, dočekavši se na poluparalizovanu nogu koju je sada bespomoćno pokušavao da iskoristi kako bi se uspravio u stojeći položaj.

"Jesi li dobro?" povika Pola, i istog časa shvati da može da pokreće

ručne zglobove, te pokušava da se podigne na laktove.

"Da, dobro sam. Isisajte ga do srži, Švarce. Izvucite iz njega sve što možete."

Švarc se ustremi na Dodir Misli tako snažno da ga zabole glava. Kao da se kandžama kačio za nevidljivo tkivo, ispitivao je, zaslepljeno, neobuzdano - kao dete koje svojim još nedovoljno spretnim prstima, poseže za predmetom koji nikako ne može da dohvati. Do sada je Švarc uvek prihvatao ono što mu se Dodirom ukaže, ali sada je bio primoran da traži... traži...

Teškom je mukom hvatao misaone sklopove. "Pobeda! Siguran je u nju... Neke svemirske čaure su u pitanju. One su već ispaljene... Ne, ne, nisu još... Nešto je drugo posredi... Da, sprema se da ih ispali."

Šekt zastenja. "Arvardane, čaure su automatski vođeni projektili koji nose virus. Usmereni su ka raznim svetovima."

"Ali gde se oni sada nalaze?" požurivao ga je Arvardan. "Tragajte, čoveče, tragajte..."

"Eno neke zgrade koju ne - vidim... Još sasvim... dobro. Nekih pet tačaka, neka zvezda... neko ime, moglo bi biti nešto kao 'slu'..."

"To je, tako mu zvezda!" upade Šekt. "Hram u Senluu! Sa svih strana je okružen radioaktivnim poljima. Niko tamo, osim Starešina, nema pristup. Na ušću je dveju reka, zar ne, Švarce?"

"Ne mogu još uvek da... tačno, jeste, jeste."

"Kada, kada, Švarce? Kada će biti ispaljene?"

"Ne mogu da vidim kog dana, ali... ubrzo, ubrzo. Njegov um je preplavljen tom mišlju. Da, to će se desiti vrlo brzo." Švarcov um samo što se nije rasprskao od napora.

Arvardanovo grlo bilo je suvo i upaljeno, i on je osećao laku groznicu. Konačno je uspeo da se uspravi u klečeći položaj, iako su mu udovi i dalje klecali i bili nesigurni. "Da li to on dolazi?" upita.

"Da, on. Na vratima je", odgovori Švarc tiho i sasvim učuta kada se vrata otvoriše.

Hladan i podrugljiv, Balkisov glas, prepun uverenja u uspeh i pobedu, ispuni prostoriju. "Dr Arvardan! Zar nije bolje da se vratite na svoje mesto?"

Arvardan pogleda naviše, svestan okrutno nedostojanstvenog stava u kome se nalazio, no, ne nađe pogodan odgovor te ne reče ništa. On se, polako, prepusti svojim bolnim udovima i spusti se na pod.

Nekoliko trenutaka počeka, dišući teško. Da su mu se udovi makar malo više povratili iz utrnulosti, možda bi mogao da načini poslednji pokušaj, da nekako stigne do protivnikovog oružja...

No, nije se neuronski bič klatio tako lagano, prikačen uz sjajni pojas od fleksiplasta koji je sekretaru bio opasan oko struka. Bio je to pravi blaster, razarač koji bi čoveka u najmanjem deliću sekunde razgradio u atome.

Sekretar obuhvati svo četvoro pogledom punim divljeg zadovoljstva. Devojka, na koju sada prvi put zaista obrati pažnju, bila je prilično zgodna. Bio je tu i izdajnik sa Zemlje; i agent Carstva. A tu je bila i tajanstvena spodoba koju su posmatrali puna dva meseca. Da li je bilo i drugih?

Tačno, bilo ih je; bili su još tu i Enije, i Carstvo. Oružje kojim su se koristili ovi ljudi ovde bilo je nemoćno, no, možda još negde postoji nekakav aktivan um - koji možda upravo gradi novo oružje.

Sekretar je stajao tako, ležerno prekršenih ruku, kao da sa prezirom odbacuje bilo kakvu mogućnost da se ukaže potreba da upotrebi svoje oružje. Govorio je mirno i tiho. "Mislim da je sada neophodno da se neke stvari konačno raščiste. Zapodenut je rat između Zemlje i Galaksije - još neobjavljen rat, ali ipak, rat. Vi ste naši zarobljenici i sa vama će biti postupano u skladu sa potrebama. Naravno, kazna za špijune i izdajnike je dobro poznata - smrt..."

"Ali, smao u slučaju zakonitog i već objavljenog rata", upade žustro Arvardan.

"Zakonitog rata?" upita sekretar više nego ironično. "Šta to znači, zakoniti rat? Zemlja je uvek bila u ratu sa Galaksijom, pitanje je samo jesmo li to ikada i objavili ili nismo."

"Pusti ga da govori", obrati se Pola Arvardanu nežno. "Daj mu da kaže šta ima i da završimo."

Arvardan joj se nasmeši. Čudan, iskežen osmeh, jer u tom trenutku on je učinio poslednji, nemoguć napor da se uspravi na noge i da se s mukom održi u tom položaju. Balkis se kratko nasmeja. Bezbrižnim korakom se uputi prema arheologu, i isto tako bezbrižnim pokretom stavi šaku na njegove široke grudi i blago ga odgurnu.

Ruku ukočenih kao letve, koje nisu poslušale upozorenje svesti da se usprave u odbrambeni položaj, mlitavih mišića koji nisu bili u stanju da održe ravnotežu tela pri brzini većoj od puževske,

Arvardan se polako strovali.

Pola uzdahnu. Upinjući svoje buntovne mišice i kosti, ona polako... polako siđe sa klupe.

Balkis je pusti da mirno dopuzi do Arvardana.

"Tvoj voljeni", dobaci joj on. "Tvoj snažni vasijski ljubavnik. Trči k njemu, devojčice, šta čekaš? Zagrlj čvrsto svog heroja i u njegovom zagrljaju zaboravi na znoj i krv milijardi zemaljskih mučenika. Eto ga, on leži, smeo i hrabar - oboren na zemlju samo dodirrom ruke jednog Zemljanina."

Pola je sada bila na kolenima pored arheologa, u potrazi za tragovima krvi ili jezivom mekoćom smrskane kosti. Arvardan otvori oči i izgovori usnama kroz koje nije izlazio glas: "Nije važno!"

"On je kukavica", reče Pola, "koji se bori sa paralizovanim čovekom i razbacuje svojim trijumfom. Veruj mi, mili, malo je takvih na Zemlji."

"Znam, inače ti ne bi bila Zemljanka."

Sekretar progovori stisnutih usana: "Kao što rekoh, vaši životi ne znače više nikome ništa, no, bez obzira na to, možete ih iskupiti. Zanima li vas cena?"

Pola odgovori, ne bez ponosa: "Da ste na našem mestu, već biste cmizdrili da vam kažu koja je cena. U to sam sigurna."

"Tiho, Pola." Arvardan nije još sasvim uspeo da povрати dah. "Šta predlažete?"

"Oh, znači, i vi biste pristali na prodaju samog sebe? Kao i ja, kako rekoste? Ja, grozni Zemljanin?"

"Sami najbolje znate šta ste i kakvi ste", odvrati Arvardan. "Što se tiče ostalog, ja ne prodajem sebe; želim da iskupim nju."

"Ne, ja to ne želim!" uzviknu Pola.

"Krajnje dirljivo", primeti sekretar. "Zavodi naše ženske, naše male 'Zemke', i još može besprekorno da odigra žrtvenu rolu."

"Šta predlažete?" ponovi Arvardan svoje pitanje.

"Sledeće. Očigledno je da je nešto o našim planovima procurilo. Kako je to stiglo do dr Šekta nije teško razumeti, no, kako je stiglo do Carstva, to je ono što je čudno. Stoga bismo želeli da znamo šta Carstvo čini u ovom trenutku. Ne treba mi ono što vi znate, Arvardane. Želim da čujem šta i koliko u ovom času zna Carstvo."

"Ja sam arheolog, ne špijun", izlete iz Arvardana. "Ne znam. Samo se nadam da znaju proketo mnogo."

"Tako sam i pretpostavio. Pa, možda ćete se i predomisлити. Promislite, svi."

Za sve to vreme Švarc niti je šta rekao, niti je uopšte otvorio oči.

Sekretar malo počeka, a onda možda malo pregrubo, reče: "U ovom slučaju ću morati sam da odredim cenu za vašu ne-saradnju. To neće biti, naprosto, smrt, pošto znam da ste svi verovatno pripremljeni za tu neprijatnu i neizbežnu neminovost. Dr Šekt i devojka, njegova kćer, koja je, na svoju žalost, previše upetljena u sve ovo, oboje su stanovnici Zemlje. Pod ovim okolnostima, mislim da bi najbolja moguća odluka bila ta da se oboje podvrgnu sinapsifajeru. Zar ne, dr Šekt?"

Fizičareve oči preplaviše se užasom.

"Vidim da me razumete", nastavi Balkis. "Naravno, aparat je moguće tako podesiti da ošteti mozak taman toliko da od vas načini cerebralnog imbecila. To je najodvratniji mogući stupanj: onaj na kome će neko morati da vas hrani, ili ćete umreti od gladi. Neko mora da vas pere, ili ćete živeti u vlastitoj štroki. Moraće da bude izolovan, ili bi, u suprotnom, služio kao stravičan primer svima koji ga vide. Mogao bi postati dobra lekcija drugima u velikim danima koji nam predstoje.

Što se vas tiče", on se sada okrete Arvardanu, "i što se tiče vašeg prijatelja Švarca, vi ste podanici Carstva, i stoga pogodni za zanimljiv eksperiment. Još nikad nismo oprobali dejstvo naših virusa Groznice na vama, galaktičkim psima. Bilo bi odlično da upotpunimo naša znanja. Mala doza je u pitanju, znate, i to će biti spora smrt. Bolest će napredovati, od oka govorim, pa, recimo, nedelju dana, pre kraja koji vam je dobro poznat, ako budemo uspeali da u dovoljnoj meri razblažimo injekciju. To će biti vrlo bolno."

On ućuta za trenutak, posmatrajući prizor pred sobom kroz poluzatvorene kapke. "Sve to", nastavi on, "može se izbeći sa samo nekoliko značajnih reči. Koliko Carstvo zna? Ima li još, u ovom trenutku, aktivnih obaveštajaca? Kakvi su njihovi planovi, ako ih uopšte ima, za eventualnu odbranu ili protivudar?"

"Kako da znamo", promrmlja Šekt, "da nas i ovako i onako nećete ubiti, onda kada saznate od nas ono što vas zanima?"

"Imate moje obećanje da ćete umreti u strohovitim mukama ako odbijete. Nemate razloga da se ne kockate u sve čime raspolazete.

Šta kažete?"

"Zar nemamo nimalo vremena da razmislimo?"

"Imate ga, već desetak minuta sam ovde i još vas slušam. Pa, imate li išta da kažete? Ništa? Ovo Neće trajati još dugo, verujte mi. Arvardane, vi još naprežete svoje mišiće. Da li zaista mislite da možete da me dohvatite pre no što izvučem blaster? Pa, šta i da možete? Stotine drugih čeka napolju, i moji planovi će se nastaviti i kada mene ne bude bilo. Čak i vaše kazne će biti izvršene besprekorno kad mene ne bude bilo.

A vi, Švarce? Vi, što ste ubili našeg agenta. To ste bili vi, zar ne? Mislite li možda da ćete tako ubiti i mene?"

Švarc ga sada po prvi put pogleda. "Mogu, ali neću", odvrati on ledeno.

"Ljubazno od vas."

"Nimalo, naprotiv, to je vrlo okrutno s moje strane. I sami ste rekli da ima stvari koje su mnogo gore od obične smrti."

Arvardan shvati da pilji u Švarca ispunjen ogromnom nadom.

18. DUEL

Švarcove misli kuljale su poput klučale vode. Na neki čudan, grozničav način, osećao se prijatno. Izgledalo je kao da jedan deo njega apsolutno vlada situacijom, a drugi, veći, još u to ne može da poveruje. Njega su paralisali nešto kasnije u odnosu na ostale. Sada je već i dr Šekt mogao s lakoćom da sedi, dok je on bio u stanju tek da jedva pomeri ruku.

I, tako, zagledan u sekretarove iscurene misli, bez dileme lude i zle, Švarc otpoče duel.

"Prvobitno sam bio na vašoj strani", reče on, "čak iako sam znao da se spremate da me ubijete. Mislio sam da razumem vaša osećanja i namere... No, umovi ovo troje ljudi uglavnom su nevini i čisti, dok vaš može biti prava izložba. Jer, ne borite se vi čak ni za Zemlju, odnosno Zemljane, već samo i isključivo za svoju ličnu moć. U vama ne mogu da nađem viziju oslobođene Zemlje, već samo Zemlje koja je ponovo porobljena. Kod vas vidim ne želju da se moć Carstva naprosto srubi, već da se zameni vašom ličnom diktaturom."

"Vi vidite baš sve, zar ne?" upita Balkis. "Pa, gledajte koliko vam drago. Ne treba mi to saznanje i od vas - ne u toj meri da sada trpim i vašu drskost. Ubrzali smo čas udara, kako se čini. Jeste li to očekivali? Čudnovato je što se sve, uz malo pritiska, može učiniti. Zapanjeni su čak i oni koji tvrde da je veća brzina nemoguća. Vidite li vi to, patetični moj čitaču misli?"

"Ne vidim. Tražio sam, no, izgleda da mi je promaklo. Da pogledamo sada... Dva dana - manje - da vidimo... Utorak, šest časova ujutro, po lokalnom vremenu Čika."

Blaster se odjednom, i konačno, stvori u sekretarovoju ruci. On se žurnim koracima primače klupi na kojoj je ležao Švarc.

"Otkud znate?"

Švarc se sav stisnu; njegove mentalne hvataljke zgrčiše se i sklopiše. Vilični mišići se zgrčiše, obrve izviše, no to su bili samo sporedni izrazi napora koji je činio. Iz njegovog mozga pruži se nešto i snažno obuhvati Dodir Misli onog drugog.

Arvardan isprava ne primeti ništa čudno. To što je sekretar naglo zastao i ostao u tom položaju nije mu, tog trenutka, ništa kazivalo.

Švarc promuća s mukom: "Imam ga... Oduzmite mu revolver. Neću moći još dugo..." Glas mu pređe u krkljanje.

Tek tada Arvardan shvati. Naglim naporom uspe da se uspravi u puzeći stav, a onda, polako, naprežući svaki mišić, podiže se do nesigurnog stojećeg položaja. Pola takođe pokuša da ustane, no to joj ne pođe za rukom. Šekt samo skliznu sa klupe na kolena. Jedino je još Švarc ležao, lica izobličienog od napora.

Sekretara kao da je ošinuo Meduzin pogled. Graške znoja klizile su niz njegovo glatko, neizborano čelo, a ni lice mu nije odavalo nikakvo osećanje. Samo je njegova desna ruka, kojom je držao revolver, pokazivala slabašne znake života. Trzala se gotovo neprimetnim pokretima; prst mu je ležao na obaraču - nije to bio pritisak od neposredne opasnosti, no, trzaji su se nastavljali...

"Držite ga čvrsto", izusti Arvardan uz gotovo razuzdano veselje. Pridržavao se za naslon stolice, trudeći se da skupi dovoljno snage. "Dajte mi vremena da ga dohvatim."

Jedva je pomicao stopala. Osećao se kao usred noćne more, kao da napreduje kroz testo, pliva kroz katran - oslanjajući se samo na svoje umorne mišiće, tako polako... tako polako.

Nije bio - niti je mogao biti - svestan užasnog duela koji se pred njim odvijao.

Sekretarov jedini cilj bio je da svu svoju snagu usmeri u svoj prst - samo nekoliko grama pritiska, preciznije, pošto je to bio donji prag sile na koju je obarač reagovao. Trebalo je samo dati nalog poremećenom podlaktičnom mišiću, skoro poluukočenom, a onda...

Švarc je takođe imao samo jedan cilj, naravno, da predupredi taj poslednji trzaj. No, u svoj toj masi osećanja koja mu je pružao Dodir Misli, nije nikako mogao da otkrije koja je oblast naročito zadužena za taj prst. Stoga je upro svu snagu da izazove opštu ukočenost, potpunu... bez ostatka!

Sekretarov Dodir Misli trudio se, prirodno, da umakne tom zahvatu. Švarcovoj kontroli suprotstavljao se hitar i zastrašujuće inteligentan um. U jednom trenutku bio bi potpuno miran, u iščekivanju, a onda bi naglo izveo strašan, rascepljujući pokušaj da se oslobodi, da istrgne neki mišić...

Švarc je, pak, imao utisak da drži svog partnera u rvačkom zahvatu, i da mora da ga drži po svaku cenu, dok ovaj mahnito njime vitla

unaokolo.

No, sve se ovo odvijalo skriveno od pogleda; jedini znak bilo je nervozno stezanje i labavljenje Švarcovih vilica. Podrhtavanje usana, okrvavljenih od brojnih ugriza - i taj, povremeni, meki pokret sekretarovog prsta koji pokušava, pokušava... Arvardan, i protiv svoje volje, zastade za trenutak da se odmori. Njegovi ispruženi prsti već su dodirivali sekretarovu odeću, no on oseti da dalje ne može. Njegova preumorna pluća nisu više primala dovoljno vazduha, onoliko koliko su mišići na nogama zahtevali. Oči su mu bile zamagljene suzama, od napora, a u čitavom umu osećao je strašan bol.

"Samo još nekoliko trenutaka, Švarce. Držite ga, samo još malo, držite ga..."

Švarc lagano, sasvim lagano, odmahnu glavom. "Neću moći... Neću moći..."

Švarc je osećao kako čitav njegov svet uranja u tup, zamagljen kaos. Hvataljke njegovog uma postajale su sve kruće i manje osetljive.

Sekretarov prst pokuša ponovo. Nije odustajao. Pritisak se, malo-pomalo pojačavao.

Švarcove oči kao da iskočiše iz duplje, vene na čelu snažno su pulsirale. Osećao je kako se protivnički um polako bliži trijumfu.

A onda se Arvardan naglo otisnu napred. Njegovo se kruto i neposlušno telo strovali, dok su mu ispružene ruke mahnito pokušavale da uhvate cilj. Zarobljeni sekretar sruši se zajedno s njim. Blaster odlete i ču se zvonak zvuk njegovog pada o tvrdi pod.

No, sledećeg trenutka, Švarcova glava klonu i sekretarov um se slobodi. No, sekretar je i dalje ležao na podu, potpuno blokiran Arvardanovim teškim obamrlim telom. On s podmuklom snagom zabi koleno u slabinu svog protivnika i njegova se pesnica sruči na Arvardanovu slepoočnicu. Arvardan se otkotrlja u stranu.

Sekretar nesigurno ustade, poluugušen i raščupane kose, ali ponovo je bio zaustavljen.

Oči u oči, sada sa Šektom, naslonjenim na zid. U njegovim drhtavim rukama nalazio se blaster, uperen, iako nesigurno, put sekretara.

"Vi, budale", podvrisnu sekretar, zamucavši od besa, "šta mislite da postignete? Treba samo da glasno viknem..."

"I da odmah umrete", dopuni Šekt slabašnim glasom.

"Time ništa ne dobijate", odvrati gorko sekretar, "i to vrlo dobro znate. Niti ćete time spasti Carstvo, niti sebe same. Dajte mi taj blaster i slobodiću vas."

On pruži ruku, no Šekt se samo nasmeši. "Nisam toliko lud pa da vam poverujem."

"Možda ne, ali i dalje si napola oduzet!" Sekretar naglo odskoči udesno, mnogo brže no što je Šekt mogao i da pomisli da povuče obarač.

No, sada, Balkisov um, spremajući se za poslednji potez, potpuno se usredsredio na blaster kome je za trenutak izmakao, ostavši izvan njegovog domašaja. Švarc ponovo, po poslednji put, baci snop svojih misli i sekretar se okliznu i sruši kao pokošen.

Arvardan se s bolom pridiže. Obraz mu je bio crven i natekao, i povodio se u hod. "Možete li da se pomerite, Švarce?" upita on.

"Pomalo", dopre do njega umoran odgovor. Švarc skliznu sa svog ležaja.

"Dolazi li neko ovamo?"

"Nikoga ne mogu da otkrijem."

Arvardan uputi Poli jedan bled osmeh i spusti svoju šaku na njenu meku, smeđu kosu. Ona mu uzvratila blistavim pogledom. Nekoliko puta je, u toku poslednja dva časa, bio potpuno siguran da nikada, nikada više neće moći da oseti dodir njene kose i vidi njene oči.

"Možda će ipak doći ono 'posle', zar ne, Pola?" No, ona uzmognu samo da zatrese glavom. "Nemamo dovoljno vremena. Rok nam je do šest časova u utorak."

"Nemamo dovoljno vremena? Videćemo." Arvardan se sagnu nad Starešinom koji je ležao nepokretno, i nimalo nežno, okrenu mu glavu nagore.

"Je li živ?" On pokuša da svojim utrnulim prstima potraži njegovu žilu kucavicu, a onda jednostavno postavi svoj dlan na njegove grudi.

"Srce mu, ipak, kuca", zaključi on. "Imate strahovitu moć, Švarce. Zašto ovo niste odmah učinili?"

"Hteo sam da ga zadržim nepomičnog", odgovori Švarc. Jasno su se na njemu ogledali tragovi uloženog napora. "Mislio sam, ukoliko budem mogao da ga tako zadržim, da ga zatim iskoristim da bismo izišli odavde. Kao zaklon."

Šekt, sa iznenadnom živošću, reče: "To možemo. Na pola milje odavde nalazi se carski vojni garnizon For Diburn. Kad bismo stigli donde bili bismo sigurni i mogli bismo odmah da pozovemo Enija."

"Kad bismo stigli donde! Napolju nas čeka sigurno stotina stražara, a usput još toliko. A šta da radimo s ovim zelenkom? Da ga nosimo? Da ga, možda, stavimo u neka mala kolica?" Arvardan se ironično nasmeja.

"Osim toga", dodade Švarc sumorno, "ne bih mogao još dugo da ga držim u ovom stanju. Videli ste i sami - nisam uspeo."

"Jer niste još dovoljno na to navikli", primeti ozbiljno Šekt. "Čujte me sad: mislim da znam kako funkcioniše vaš mozak - kao prijemnik elektromagnetskih polja iz drugog mozga. Mislim da ste sposobni da se ponašate i kao odašiljač. Razumete li?"

Švarc je delovao bolno nesigurno.

"Morate razumeti", nastavi uporno Šekt. "Morate da se koncentrišete na to šta želite da učinite - ali najpre ćemo mu vratiti blaster."

"Šta?" dopre besan povik iz tri grla.

Šekt podiže glas. "On mora da nas izvede odavde. Na drugi način ne možemo napolje, zar ne? A kako da ga učinimo najmanje sumnjivim? Tako što ćemo mu dati oružje u ruke."

"Ali ja ne bih mogao da ga kontrolišem! Kažem vam da ne bih mogao!" Švarc je kršio ruke, protezao ih i tapšao njima, ne bi li im povratio normalnu osetljivost. "Vi baratate samo teorijom, dr Šekt. Vi ne znate kako je to. To je teška, bolna stvar i nije nimalo laka."

"Znam, ali to nam je jedina šansa. Pokušajte, Švarce. Naterajte ga da pomakne ruku da dođe svesti." Šektov glas bio je gotovo molećiv. Sekretar nešto prostenja i Švarc oseti kako se njegov Dodir Misli polako budi. Tiho, gotovo uplašeno, on pusti da se dodir pojača - a onda mu izdade nalog. Nisu to bile naprosto reči: bio je to onaj tihi govor koji usmeravate ka vlastitoj ruci kada želite da se ona pomeri, a koga niste ni svesni.

Ali Švarcova ruka se ne pomače: pomače se sekretarova. Zemljanin iz prošlosti pogleda unaokolo, s divljim osmehom na licu, no ostali nisu odvajali pogled od Balkisa - opružene figure koja se vraćala iz nesvesti i čija je ruka, čudno i nepotrebno, štrčala napred pod uglom od devedeset stepeni.

Švarc se baci na posao.

Sekretar se pridiže oštrim, iscepkanim pokretima: kao da zamalo izgubi ravnotežu. A onda zaplesa, na neki čudan način, kao protiv svoje volje.

Nije u tom plesu bilo ni ritma, ni lepote. No, za troje ljudi koji su posmatrali telo, i za Švarca, koji je posmatrao i telo i dušu, bio je to prizor prema kome su osećali neopisivo strahopoštovanje. Jer, u tom trenutku, sekretarovo telo bilo je pod kontrolom uma s kojim nije bilo povezano na fizički način.

Polako, oprezno, Šekt se približi sekretaru koji je izgledao kao robot, i ne bez straha, ispruži svoju ruku. U njegovom otvorenom dlanu ležao je blaster, drške okrenute ka sekretaru.

"Naterajte ga, Švarce, da uzme blaster", reče on.

Balkisova ruka se ispruži i nespretno prihvati oružje. Za trenutak se u njegovim očima ukaza oštar, pohotan sjaj, no, brzo ga nestade. Lagano, lagano, blaster bi vraćen na svoje mesto na opasaču i ruka klonu.

Švarc se pištavo nasmeja. "Skoro da se izvukao, maločas." No, lice mu još bilo bledo.

"Pa? Možete li da ga držite?"

"Bori se kao sam đavo. No, čini mi se da mi lakše ide nego malopre."

"Da, sada ste već naučili kako treba", pokuša Šekt da ga ohrabri, iako ni sam baš nije bio sasvim siguran u to što govori. "Nastavimo, sada. Ne trudite se više da ga držite, već zamišljajte da to radite sami."

"Možete li da učinite da govori?" upade Arvardan.

Usledi pauza, a onda se iz sekretarovih usta začu duboko i nerazgovetno mrmljanje. Još jedna stanka: mrmljanje se ponovi.

"To je sve što mogu", reče Švarc.

"Ali zašto to ne može?" upita zabrinuto Pola.

"U pitanju su vrlo složeni i tanani pokreti mišića", slegnu ramenima Šekt. "Nije to isto kao kad su u pitanju jednostavni motorni mišići. Nema veze, Švarce. Moći ćemo možda i bez toga."

Teško da bi iko od četvoro ljudi događaje u protekla dva časa opisao na isti način. Doktor Šekt je, na primer, osećao nekakvu čudnu ukočenost, u kojoj svi njegovi strahovi utonuše u jedno jedino, bespomoćno i dahtavo saosećanje sa Švarcom, koji je vodio tako

tešku unutrašnju borbu. Stoga nije skidao pogled s tog okruglog lica koje se mučno mrštilo i grčilo. Ostale bi pogledao tek na tren.

Stražari na vratima odaje odsečno salutiraše sekretaru, koji se na njima pojavi u svom zelenom odelu, obeležju zvaničnosti i moći. Sekretar odvrati pozdrav na odsutan, mlitav način. I oni prodoše, neometani.

Tek pošto napustiše Dom, Arvardan postade svestan ludosti čitave stvari. Velika, nezamisliva opasnost koja se nadvija nad Galaksijom i mala oaza sigurnosti koja će, možda, moći da premosti ambis. Pa čak i tada, čak i tada, Arvardan je osećao kako se topi na svaki Polin pogled. Da li zbog života čiji se kraj približavao, zbog budućnosti koja je uništena, zbog večne buduće nedostupnosti slasti koju je okusio - šta god da je bilo posredi, niko mu još nije delovao tako potpuno i tako bezuslovno poželjan.

Kasnije je shvatio da je ona bila jedino čega se seća. Samo ta devojka...

A Pola je sada bila obasjana blistavošću jutarnjeg sunca i Arvardan obori glavu pred tim zaslepljujućim prizorom. Ona mu se nasmeši i oseti se tako sigurnom, svesna čvrste, teške ruke na kojoj se njena odmarala. To je bila pojedinost koje će se kasnije jasno sećati. Ravna, čvrsta mišica prekrivena lakom, presijavajućom plastičnom odevnom tvorevinom, glatkom i hladnom pod njenom nadlanicom...

Švarc kao da je bio u agoniji, sav obliven znojem. Krivudavi put koji je vodio od bočnog ulaza na koji su izašli bio je gotovo potpuno prazan. Bio je zaista zahvalan nebesima.

Jer, jedini je on znao kakve bi bile posledice neuspeha. U neprijateljskom Dodiru koji je kontrolisao osećao je nepodnošljivo uniženje, neodoljivu mržnju, strašne odluke. Morao je da pretražuje Dodir da bi saznao ono za čim traga - položaj službenih kola, najbrži put do njih - i tako je i iskusio ljutitu gorčinu odlučne osvete koja ima da se sprovede ukoliko njegova kontrola popusti makar samo za delić sekunde.

Tajnovite struje misli po kojima je bio primoran da rovari zauvek su ostale samo njemu poznate. Kasnije naiđoše mnoga bleđa, siva jutra i nevine zore u kojima je ponovo proživljavao kako vodi korake jednog ludaka preko neprijateljskog minskog polja.

Švarc dahćući počeo da govori kada stigoše do kola; nije se usudio

da svoju kontrolu popusti makar za onoliko koliko bi bilo neophodno da izgovara tečne rečenice: "Ne mogu... da vozim... ne mogu... da ga nateram... da vozi... teško je... ne mogu..."

Šekt ga umiri blagim glasom. Nije se usuđivao da ga dodirne, da mu govori normalnim glasom, da uznemiri njegov um makar za tren.

Samo je prošaptao: "Neka sedne pozadi, Švarc. Ja ću voziti. Znam kako. Od sada neka samo bude miran, i uzećemo mu oružje."

Sekretarovo vozilo bilo je poseban model, različit, i stoga je privlačilo pažnju. Zeleni farovi su se okretali ulevo i udesno u pravilnim potezima, te se tako i svetlo, u smaragdanim odsjajima, pojačavalo i slabilo. Ljudi su ih posmatrali; kola koja su im išla u susret brzo bi se, u izraz poštovanja, sklanjala u stranu.

Da kola nisu bila toliko primetna, toliko upadljiva, prolaznik bi možda mogao da uoči bledu, nepokretnu figuru Starešine na zadnjem sedištu - možda bi se začudio, možda bi osetio opasnost...

No, svi su gledali samo u kola. Vreme je prolazilo...

Jedan vojnik je stajao pred sjajnim, hromiranim vratnicama koje su se uzdizale ponosno, sveobuhvatno, što je bila odlika svih građevina Carstva, nasuprot nezgrapno masivnim i oniskim arhitektonskim oblicima Zemlje. Kao znak upozorenja, on uperi u njih ogromnu pušku te se kola zaustaviše.

Arvardan izviri. "Ja sam državljanin Carstva, vojniče. Želeo bih da vidim komandanta."

"Moram da vidim vaše isprave, gospodine."

"Nisu kod mene. Ja sam Bel Arvardan, sa Barona, Sirijusov sektor. Ovde sam po namesnikovom nalogu i vrlo se žurim."

Vojnik progovori nešto u svoj komunikator. Sačeka malo na odgovor, a zatim spusti pušku i odstupi. Vratnice se lagano pomakoše u stranu.

19. ČAS SAMRTNI SE BLIŽI

Časovi koji su usledili bili su ispunjeni nervozom kako u samom Fort Diburnu, tako i oko njega. U samom Čiku, možda, još i više. Bilo je negde oko podne kada je visoki ministar iz Vašina pokušao da stupi u kontakt sa svojim sekretarom; no, bez uspeha. To mu se nije dopalo; štaviše, niži oficir u 'Popravnom Domu' smesta se vrlo uzrujao.

Usledilo je ispitivanje i stražari pred odajom za skupove izjaviše kako je sekretar, zajedno sa zatvorenici, izišao iz prostorije negde oko pola jedanaest... Ne, nije ostavio nikakvu poruku. Nisu mogli da kažu gde je otišao. Naravno, nije bilo njihovo da pitaju.

Ni ostali stražari nisu bili od pomoći. I tako se odjednom stvori atmosfera nemira i strepnje.

Negde oko dva popodne stigoše prvi izveštaji o tome da je sekretarov automobil primećen tog jutra - niko nije primetio da li je i on, zbilja bio u njemu. Neki su tvrdili da je on vozio, no, sve se završi samo na nagađanjima.

Oko pola tri se već sa sigurnošću moglo reći da je automobil ušao u bazu Fort Diburn.

A nešto pre tri časa, konačno je odlučeno da se komandantu baze uputi poziv. Javio se neki poručnik. On, međutim, saopšti da mu nije odobreno da daje nikakva obaveštenja, da je njegovo Carsko Veličanstvo naredilo da se ništa van normalnih procedura za sada ne preduzima, kao i da se vesti o nestanku jednog od starešina za sada ne puštaju u javnost.

To je bilo savršeno dovoljno da se na drugoj strani proizvede sasvim drugačija reakcija.

Jer, ljudi umešani u izdaju ne mogu da se kockaju sa činjenicom da je jedan od vođa zavere u rukama neprijatelja, i to četrdeset osam časova pre povlačenja obarača. To je moglo značiti samo to da je zavera otkrivena, što, dabome, uvek predstavlja drugu stranu medalje. I jedno i drugo znači smrt.

I tako se glasine ipak raširiše.

Stanovništvo Čika se uznemiri...

Govornici i profesionalni podbadači već su bili na ulicama. Tajni

arsenali oružja su otvoreni i ruke zagradiše u njih. Masa krenu prema tvrđavi, i negde oko šest časova popodne nova poruka biva upućena komandantu baze - ovog puta preko glasnika.

U međuvremenu, slični događaji su se, samo u manjoj meri, odvijali i u samoj tvrđavi. Počelo je na dramatičan način, time što je jedan mlađi oficir presreo kola na ulazu i ispružio ruku prema oružju na sekretarovom opasaču.

"Uzimam vam ovo", reče on kratko.

"Neka mu ga doda, Švarce", dobaci Šekt.

Sekretarova ruka izvuče blaster i pruži ga vojniku. Ovaj ga prihvati i odnese, a Švarc se, uz osećaj velikog olakšanja, sruči nazad u sedište.

Ali zato je Arvardan bio spreman: sekretar je, za trenutak, poskočio kao oslobođena čelična opruga, a arheolog ga ščepa i udarcima pesnice primora da ostane miran.

Oficiri izdadoše naredjenja i vojnici se rastrčашe tamo-amo. Nečije grube ruke ščepaše Arvardana za okovratnik i povukoše ga iz kola. Sekretar ostade ošamućen na sedištu. Tamna krv curkala mu je iz ugla usana. Arvardanov, već ranije povređeni obraz, ponovo je bio u krvi.

On drhtavim prstima prođe kroz kosu. Uperivši zatim prst, reče čvrstim glasom: "Optužujem ovog čoveka za zaveru koja za cilj ima obaranje carske vlade. Moram odmah da vidim komandanta."

"To ćemo tek da vidimo", odvrati oficir ležerno. "Ako nemate ništa protiv, pođite za mnom. Svi."

Stvar je tapkala u mestu nekoliko narednih časova. Uveli su ih u privatne prostorije, prilično čiste. Po prvi put za poslednjih dvanaest časova mogli su da jedu, što su, doduše na brzinu, i učinili. Mogli su čak da zadovolje i drugu svoju civilizacijsku potrebu - kupanje.

Soba je ipak bila nadgledana, i kako su časovi prolazili Arvardan konačno izgubi strpljenje i povika: "Opet smo u pritvoru, samo na drugom mestu!"

Tupav i jednoličan tok života u jednom vojnom logoru promicao je pored njih, Arvardan pogleda Švarca - ovaj je spavao. Šekt zatrese glavom.

"Ne možemo", reče on. "To čovek ne može da izdrži. Ovaj čovek je

potpuno isceden. Pustite ga neka spava."

"Ali imamo na raspolagnaju samo još trideset devet sati!"

"Znam. Ipak moramo čekati."

Začu se hladan, pomalo podrugljiv glas: "Ko se to od vas kune da je iz Galaksije?"

"Ja. Ja sam..." Arvardan krenu napred.

Zamukao je kada je prepoznao onog ko je postavio pitanje. Ovaj se ukočeno nasmeja. Leva ruka mu je nekako čudno visila niz telo, nekako suviše pripijena uza nj. Uspomena na njihov prvi susret. Pola se nađe uz Arvardana. "Bele", progovori ona slabim glasom, "to je onaj - oficir iz robne kuće!"

"Onaj kome je slomljena ruka", stiže oštra dopuna. "Poručnik Klodi. A vi ste onaj čovek. Onaj sa Sirijusa, jel'? I još se petljate s ovima ovde! Galaksijo, na šta sve čovek može da se spusti! A i devojka je još s vama." On umuknu, a onda dodade posle kraće stanke: "Naša mala 'Zemka'!"

Arvardan se naježi na ovo, no uspe da se savlada. Nije još smeo... ne, ne.

On pokuša da zazvuči ponizno: "Mogu li, molim vas, da razgovaram sa pukovnikom, poručniče?"

"Bojim se da je zauzet."

"Hoćete reći da nije u gradu?"

"Nisam mislio na to. Do njega se može - ali samo ako je stvar dovoljno hitna."

"Jeste... A dežurni oficir?"

"Ja sam dežurni oficir."

"Onda potražite pukovnika."

Poručnik lagano odmahnu glavom. "Teško, osim ako me ne ubedite u ozbiljnost stvari."

Arvardan se nestrpljivo protrese. "Ama, ne zavlačite me, tako vam Galaksije! Reč je o životu ili smrti!"

"Odista?" Poručnik Klodi zavrte svoj štap za šetnju izveštačenim kicoškim načinom. "Trebalo najpre mene da privolite na razgovor."

"U redu... Pa eto, čekam!"

"Tek treba da me privolite!"

"Da li biste izvoleli da me saslušate?"

Na poručnikovom licu nije bilo osmeha. "Ima da me molite - i to pred

devojkom. Što poniznije."

Arvardan proguta knedlu i ustuknu. Pola ga dotaknu i reče: "Molim te, Bele, ne ljuti ga."

Arheolog promuklo zagreba: "Bel Arvardan sa Sirijusa najponiznije moli dežurnog oficira za audijenciju."

"Nisam siguran." On priđe Arvardanu i brzo i podmuklo raspali dlanom po povezu koji je prikriivao Arvardanovu ranu na obrazu. Arvardan zastenja i priguši jauk.

"Pa, na ovakvo šta ste već jednom uzvratili. Zar nećete i ovog puta?" upita poručnik.

Arheolog ne odgovori.

"Audijencija odobrena", reče poručnik.

Četvorica vojnika okružiše Arvardana i povorka, s poručnikom na čelu, krenu.

Šekt i Pola ostadoše sami, jer je Švarc i dalje bio u dubokom snu.

"Ne čujem ga više", reče Šekt. "A ti?"

"Ni ja, već izvesno vreme. Tata, Belu neće ništa rđavo učiniti, zar ne?"

"Kako bi i mogli?" odvrati blago njen otac. "Zaboravljaš da on ipak nije jedan od nas. Građanin je Carstva i teško da bi ga smeli maltretirati... Ali ti jesi zaljubljena u njega, zar ne?"

"Oh, ludo, tata. Znam da je to pomalo šašavo."

"Pa, nije da nije", nasmeja se gorko Šekt. "Ipak, pošten je. Ne kažem da nije. Ali šta bi on mogao? Može li on živeti s nama, ovde, na ovom svetu? Može li te povesti sa sobom? Da te kao svoju suprugu predstavi svojim prijateljima, svojoj porodici? Zemljanku?"

"Znam." Pola briznu u plač. "Možda za to neće nikada ni imati prilike."

Šekt je ponovo bio na nogama, kao da ga je poslednja rečenica njegove kćerke na nešto podsetila. "Ne čujem ga", reče on ponovo.

Nije čuo sekretara, naravno. Balkis je bio smešten u susednoj prostoriji, gde su njegovi koraci, koraci životinje zarobljene u kavezu, mogli jasno i pomalo preteći da se čuju. Samo, odjednom su utihnuli. To, možda, nije bilo od presudne važnosti, no, u telu i dahu sekretara ležale su skrivene sve mračne moći bolesti i razaranja koje je trebalo da budu oslobođene put zvezda. Šekt lagano protrese Švarca.

"Probudite se", pozva ga on.

Švarc se promeškolji. "Šta je?" Jasno je osećao da mu je odmor i dalje potreban. Umor mu je toliko duboko prodro u kosti i telo da mu se činilo da traži svoj put napolje, kroz leđa, isparavajući kao kroz reckave posekotine.

"Šta je sa Balkisom?" upita žurno Šekt.

"Oh... oh, da." Švarc se u čudu zagleda oko sebe, i namah se seti da od traženja očima nema nikakve koristi. On odasla svoje hvataljke i njegov um zaokruži odajom, u potrazi za osećanjem Dodira Misli koji je tako dobro poznao.

Ubrzo ga nađe, no izbeže neposredan Dodir s njim. Njegov dugotrajan Dodir sa njim samo ga je odvrćao od toga da se ponovo susretne s tolikom truleži.

"Na drugom je spratu", promuća Švarc. "Razgovara s nekim."

"S kim?"

"Ni sa kim čiji sam Dodir ikad ranije osetio. Čekajte - dajte da ispitam. Možda će sekretar... Da, da, naziva ga pukovnikom."

Šekt i Pola se brzo pogledaše.

"Ne može biti izdaja, zar ne?" prošapta devojka. "Mislim, jedan oficir Carstva ne bi spremao zaveru protiv cara u dosluhu sa jednim Zemljaninom, zar ne?"

"Ne znam", odgovori Šekt osećajući se bedno. "Bio bih spreman da poverujem u sve."

Poručnik Klodi se osmehivao. Bio je za svojim stolom, igrajući se blasterom, dok su četvorica vojnika stajala iza njega. Govorio je s osećanjem važnosti koje mu je situacija nametala:

"Ne volim Zemljane", govorio je on, "nikad ih nisam voleo. Poslednji glaksijski šljam! Većito nose bolesti sa sobom, sujeverni su, lenji. Degenerisani i glupi. No, tako mi zvezda, većina njih bar dobro zna gde im je mesto.

Na neki način, mogu i da ih razumem. Takvi su se rodili, i to ne mogu da promene. Doduše, ja prema njima ne bih bio toliko tolerantan kao car, mislim na te njihove blesave uredbe i običaje - naravno, pod pretpostavkom da sam ja car. No, to je u redu. Jednog dana će već zrelije..."

"Slušajte me sada, vi", prasnu Arvardan, "nisma došao ovamo da bih

slušao..."

"Saslušaćete, jer još nisam završio. Hteo sam baš reći da mi nikako ne ide u glavu kako uopšte funkcioniše mozak nekog ko ljubi Zemlju. Onda kad čovek - pravi čovek, pretpostavlja se - može da se spusti tako nisko u prljavštinu, da puzi u potrazi za njihovim ženturačama, moje poštovanje za njega prestaje. Takav čovek je gori od njih samih..."

"Do vraga, onda, sa vama i vašim jadnim rezonovanjem!" prodera se Arvardan. "Znate li da je na pomolu zavera protiv Carstva? Znate li koliko je situacija ozbiljna? Svaki minut koji protraćimo ugrožava svakog čoveka od kvadriliona u Galaksiji..."

"Ne znam, doktore Arvardna. Doktor ste, zar ne? To ne smem da zaboravim. Vidite, imam ja jednu svoju teoriju. Vi ste jedna od mojih teorija. Možda i jeste rođeni na Sirijusu, no imate pokvareno zemaljsko srce, i koristite se time što ste iz Galaksije da biste pogurali njihovu stvar. Kidnapovali ste tog njihovog oficira, starešinu. (Što i nije tako loša stvar, rado bih mu prerezao grkljan.) No, njega i Zemljani već traže. Poslali su poruku u bazu."

"Jesu li? Već? Što li onda pričamo ovde? Moram da se vidim s pukovnikom, ako..."

"Očekujete nered, nevolje bilo koje vrste? Možda ste ih i sami pripremili kao prethodnicu velikoj pobuni, a?"

"Ludi ste! Što bih ja to učinio?"

"Pa, znači, ne biste se protivili ako starešinu oslobodimo?"

"Ne možete to učiniti!" Arvardan skoči na noge i izgledalo je da je sposoban da samelje onoga za stolom.

No, blaster je već bio u poručnikovoj ruci. "Ne možemo? Gledajte ovamo. Ja sam vam se već pomalo odužio. Udario sam vas i naterao da puzite pred vašim drugovima, Zemcima. Naterao sam vas da sedite i slušate kako vam u lice govorim da ste običan crv. Sada samo čekam na povod da vam rasturim ruku kao i vi onomad moju. Samo se mrdnite."

Arvardan ostade kao sleđen.

Klodi se nasmeja i odloži oružje. "Šteta što moram da vas čuvam za pukovnika. Razgovaraće s vama u pet i petnaest."

"I vi to znate... Sve vreme ste to znali!" Razočarenje potpuno zaguši Arvardana i njegov glas postade hrapav.

"Naravno."

"Ako ovo izgubljeno vreme, poručniče Klodi, znači da smo izgubili i rat, nijedan od nas neće još dugo živeti." Govorio je toliko ledeno da mu glas zaista jezivo zazvuča. "No, vi ćete, ipak, umreti prvi, jer ću ja poslednje trenutke svog života iskoristiti tako što ću vam glavu pretvoriti u kašu od kostiju i mozga!"

"Čekam te, zemljoljubitelju! Samo napred, kad god ti je drago!"

Komandant Ford Diburna bio je već prekaljen na svom poslu. U dubokom miru ovih poslednjih generacija jednom vojnom oficiru pružalo se malo šansi za podvige i odlikovanja, pa je i pukovnik, kao i ostali, u toj istoj meri bio uskraćen. No, od svojih dalekih početaka - početaka jednog vojnog kadeta - služio je u svakom zabitku Galaksije, tako da čak ni službovanje na Zemlji, tom suludom svetu, nije bilo za njega ništa novo i posebno. Sve što je želeo bio je rutinski mir. Ništa preko toga nije tražio, pa je čak - zarad toga - jednom prilikom bio spreman i da se ponizi, izvinivši se jednoj Zemljanki.

Izgledao je umorno kada je Arvardan ušao. Bio je raskopčan, a njegova tunika, sa jarkožutim simbolom svemirskog broda i sunca, znakom Carstva, ležala je nemarno prebačena preko naslona stolice. Pucketao je zglobovima prstiju na desnoj ruci, gledajući odsutno kroz Arvardana.

"Prilično zapetljana priča", primeti on, "prilično zapetljana. Dobro vas se sećam, mladiću. Bel Arvardan, sa Barona, glavna uloga u jednom skorašnjem neprijatnom događaju. Vi stalno vučete nevolju sa sobom, zar ne?"

"Nisam samo ja u nevolji, pukovniče, već čitava Galaksija."

"Znam, znam", nekako nestrpljivo odvrati pukovnik. "Odnosno, znam da je to ono što vi tvrdite. Rečeno mi je da više nemate isprave."

"Uzeli su mi ih, no, poznaju me na Everestu. Sam namesnik može da potvrdi moj identitet, a nadam se da će se to i desiti, i to pre zalaska sunca."

"Videćemo." Pukovnik prekrsti ruke i zavalio se u sedištu. "Da vidimo vašu stranu priče."

"Otkrio sam opasnu zaveru u nekim malim krugovima Zemljana, kojoj je cilj da se silom svrgne carska vlada. Ukoliko se to na vreme

ne predupredi može se desiti da padnu kako vlada tako i samo Carstvo."

"Predaleko idete, mladiću, u svojim ishitrenim i predimenzioniranim tvrdnjama. Spreman sam da prihvatim to da su Zemljani kadri da izazovu neprijatne neredne, da opsednu ovu bazu, učine priličnu štetu - to, da. Ali što se tiče toga da proteruju carske garnizone sa ove planete i, eventualno, sruše vladu... No, saslušaću sve što imate da mi kažete o toj - hm - mučki."

"Na žalost, ozbiljnost stvari mi nalaže da pojedini saopštim lično namesniku. Stoga bih molio da me sa njim odmah dovedete u vezu."

"Hm... Nemojmo pre nagljivati. Shvatate li da je čovek koga ste sa sobom doveli sekretar zemaljskog visokog ministra, jedan od Starešina i, u skladu s tim, vrlo važan čovek?"

"Shvatam, izvrsno."

"I kažete da je on glavni vinovnik zavere?"

"I jeste."

"Dokazi?"

"Nadam se da ćete razumeti kad kažem da o tome mogu da razgovaram samo sa namesnikom."

Pukovnik se namrgodi i spusti glavu, zagledavši se u svoje nokte.

"Mislite li da ja nisam dovoljno kompetentan?"

"Nikako, gospodine. Reč je samo o tome da jedino namesnik ima moć da preduzme dovoljno drastične korake u ovom slučaju."

"Na kakve drastične korake mislite?"

"Jedna određena građevina ovde na Zemlji mora biti bombardovana i potpuno razorena za najdalje trideset časova, ili će životi najvećeg broja, ili svih stanovnika Carstva, biti izgubljeni."

"Koja je zgrada u pitanju?" upita umorno pukovnik.

Arvardanu prekipe. "Budite ljubazni i spojite me s namesnikom."

Zavlada mučna tišina.

"Znate li", počeo suvo pukovnik, "Da ste kidnapovanjem jednog Zemljanina podložni suđenju i kažnjavanju od strane zemaljskog sudstva? Po pravilu, vlada pokušava da zaštiti svoje podanike i zahteva da se suđenje obavi negde u Galaksiji, pred sudom Carstva. No, situacija je veoma šakaljiva ovde, na Zemlji. Naređeno mi je da ne izazivam nikakve trzavice. To znači, da dok u potpunosti ne odgovorite na sve što vas budem pitao, morate imati na umu da ću

vas i vaše drugove otpremiti i predati lokalnoj policiji."

"Ali to je smrtna osuda! Čak i za vas!... Pukovniče, ja sam građanin Carstva i zahtevam razgovor sa names..."

Začu se pozivni znak sa pukovnikovog stola. Ovaj okrete dugme, primajući poziv. "Da?"

"Gospodine", začu se jasan glas, "skupina domorodaca je opkolila bazu. Veruje se da su naoružani."

"Je li bilo ispada?"

"Ne, gospodine."

Pukovnikovo lice ostalo je bezizražajno. Na to je bar bio navikao.

"Stavite u pripravnost artiljeriju i vazdušne snage. Svi ljudi na bojne stanice. Ne otvarajte vatru, osim u samoodbrani. Jasno?"

"Da, gospodine. Jedan Zemljanin, sa belom zastavom, traži da bude primljen."

"Pošaljite mi ga. Pošaljite mi ponovo i sekretara visokog ministra."

Pukovnik se, napokon, ledeno zagleda u arheologa. "Nadam se da vam je jasno da je ovo posledica vašeg delanja."

"Zahtevam da budem prisutan audijenciji", povika Arvardan, sav izobličen od besa, "i zahtevma da mi kažete razlog zbog čega ste dopustili da ja zarđam dole, pod nadzorom, dok vi ovde ćaskate sa izdajnikom! Jasno je da ste razgovarali prvo sa njim!"

"Da li vi to nekoga možda optužujete?" upita pukovnik povisivši malo glas. "Recite otvoreno, ako je tako."

"Ne optužujem nikoga. No, podsećam vas da ćete kasnije biti odgovorni za svoje postupke, ako to kasnije ikada dođe, i da ćete biti upamćeni kao uništitelj svog naroda i to iz čiste tvrdoglavosti!"

"Mir! Vama ne odgovaram ni za šta što činim. Od sada ću postupati onako kako sam nađem za shodno, je li vam to jasno?"

20. ČAS SAMRTNI OTKUCAVA

Vrata se otvoriše, uđe vojnik i propusti ispred sebe sekretara. Na njegovim nateknutim, purpurnim usnama lebdeo je hladan osmeh. Naizgled potpuno nesvestan Arvardanovog prisustva, samo se smerno nakloni pukovniku.

"Gospodine", obrati mu se ovaj, "stupio sam u kontakt sa visokim ministrom i obavestio ga o vašem prisustvu ovde, uz objašnjenje kako je do toga došlo. Vaš boravak ovde je krajnje - neuobičajen, rekao bih, i moja je dužnost da vas što pre oslobodim. Kako god bilo, tu je i ovaj gospodin, koga sigurno poznajete, koji je protiv vas ovde uložio vrlo ozbiljnu optužbu; tako ozbiljnu da je, pod sadašnjim okolnostima, moramo ispitati..."

"Potpuno vas razumem, pukovniče", odvrati sekretar mirno. "Već sam vam, uostalom, rekao i objasnio vam, da je ovaj čovek ovde na Zemlji, čini mi se, tek negde oko dva meseca, tako da je njegovo poznavanje naših unutrašnjih političkih prilika skoro zanemarljivo. A to je, složit ćete se, loš preduslov za optužbu ma koje vrste."

"Arheolog sam po profesiji", ljutito se oglasi Arvardan, "a osim toga, moje uže polje interesovanja je upravo Zemlja, sa njenim običajima. Moje poznavanje prilika je daleko od zanemarljivog. Osim toga nisam jedini koji iznosi tu optužbu."

Sekretar ga ne udostoji ni pogleda - kao, uostalom, ni kasnije. Obraćao se samo pukovniku. "Jedan od ovlašćenih naučnika umešan je u ovo; bliži se Šezdesetoj i pati od manije gonjenja. Tu je još jedan čovek, nepoznatog porekla i dokazano poremećenog uma. Nijedan od njih nije sposoban da podigne suvislu optužbu. A ponajmanje svi zajedno."

Arvardan skoči. "Zahtevam da me saslušate..."

"Sedite", doviknu mu pukovnik hladno i netrpeljivo. "Odbili ste da razgovarate sa mnom. Smatram da smo razgovor završili. Uvedite čoveka koji želi da pregovara."

Beše to još jedan član Društva starešina. Ni treptajem oka nije pokazao da prepoznaje bilo koga u prostoriji. Pukovnik ustade i zapita ga: "Vi želite da govorite u ime ovih ljudi napolju?"

"Da, gospodine."

"Pretpostavljam da ovaj nelegalni skup ima za cilj oslobađanje vašeg sunarodnika?"

"Da, gospodine. On mora biti oslobođen ovog trenutka."

"Doista! Ipak, interesi zakona i reda, kao i odavanje poštovanja predstavnicima njegovog carskog veličanstva, zahtevaju da se ovaj slučaj razmotri tek kada se smiri ovaj naoružani izged. Morate raspustiti taj narod."

Sekretar se ljubazno nadoveza. "Pukovnik je potpuno u pravu, brate Kori. Molim vas da smirite situaciju. Ovde sam u potpunoj sigurnosti i opasnosti nema - ni za koga od nas. Razumete li - ni za koga. Dajem vam svoju reč starešine."

"U redu, brate. Drago mi je što ste na sigurnom."

Glasnik je bio izveden napolje.

"Potrudićemo se", reče suvo pukovnik, "da odete odavde čim se stanje u gradu vrati u normalu. Hvala za saradnju u ovom slučaju, koji ovim smatram zaključenim."

Arvardan je bio ponovo na nogama. "Ne dozvoljavam! Oslobodićete ovog potencijalnog ubicu ljudske rase ne dozvolivši mi pri tom ni da razgovaram s namesnikom, što je u skladu s mojim građanskim pravima!" Nastavio je gušeći se od besa i razočarenja. "Više pokazujete razumevanja prema jednom zemaljskom psu nego prema meni!"

Začu se, na to, sekretarov glas. "Pukovniče, ostaću vam rado na raspolaganju sve dok ovaj slučaj ne dođe do namesnika - ako je to ono što ovaj čovek hoće. Optužba za izdaju je krupna stvar, a sumnja - čak i neopravdana - potpuno je dovoljna da uništi smisao mog služenja ovom narodu. Bio bih vam zahvalan ako mi pružite priliku da se dokažem pred namesnikom kao najlojalniji podanik ovog carstva."

"Razumem vaša osećanja, gospodine", odvrati pukovnik kruto, "i moram priznati da bih se u vašoj koži drukčije ponašao. Služite na čast svojoj rasi, gospodine. Pokušaću da stupim u kontakt sa namesnikom."

Arvardan ne reče više ništa, i bi sproveden u svoju ćeliju.

Izbegavao je poglede ostalih. Dugo je sedeo, potpuno nepokretan, grickajući kožu na zglobu svog prsta.

"Pa?" upita Šekt.

Arvardan nemoćno zatrese glavom. "Otprilike ovako: sve sam pokvario."

"Šta ste učinili?"

"Izgubio sam strpljenje; uvredio pukovnika. Postigao - ništa. Nisam rođen za diplomatu, Šekte."

Ipak, oseti potrebu da se brani. "A šta sam i mogao?" povika on odjednom. "Balkis je već bio razgovarao sa pukovnikom i, naravno, nisam mogao da mu se poverim. A šta ako mu je u zamenu ponuđen život? Šta ako je i on od samog početka u zaveri? Znam da je to ludo, ali nisam smeo da rizikujem. Bio je sumnjičav. Tražio sam da lično razgovaram sa Enijem."

Fizičar skoči na noge, mršavih ruku prekrštenih na leđima. "I dolazi li Enije?"

"Pretpostavljam. No, pozvan je tek na Balkisovo insistiranje, što mi nikako nije jasno."

"Balkisovo insistiranje? Onda Švarc mora da je u pravu."

"A šta kaže Švarc?"

Dežmekasti čovek sedeo je na svom ležaju, i kada se pogledi upraviše na njega on samo slegnu ramenima i nemoćno raširi ruke.

"Uhvatio sam sekretarov Dodir Misli kada su ga maločas sprovodili pored naše ćelije. Sasvim je sigurno da je dugo razgovarao s tim čovekom s kojim ste razgovarali i vi."

"To znam."

"Ali u mislima tog čoveka nema ni traga od izdaje."

"Onda", pomiri se Arvardan, "pogrešno sam povezao stvari. Ima da dubim na glavi ako treba kad Enije dođe. A šta se dešava s Balkisom?"

"U njegovim mislima nema ni zabrinutosti ni straha. Samo mržnja. Mržnja prema nama, prevashodno, jer smo ga zarobili i doveli ovamo. Teško smo povredili njegovu sujetu, i on namerava da s nama izravna račune. Video sam tračak njegovih sanjarenja: on sam, sprečava Galaksiju da preduzme bilo šta protiv njega, dok mi, s onim što znamo, radimo protiv njega. On kao da nam daje prilike, pruža šanse, ali nas na kraju drobi i trijumfuje."

"Hoćete reći da je spreman da dovede u pitanje svoje planove, svoje snove o carstvu, sve to, samo da bi se malo poigrao s nama? To je

ludo."

"Znam", odvrati Švarc poluodsutno. "On je lud."

"I ubeđen je da će uspeti?"

"Tako je."

"Onda ste nam potrebni vi, Švarce. Treba nam vaš um. Čujte me..."

No, Šekt odmahnu glavom. "Ne, Arvardane, neće moći tako. Razgovarao sam sa Švarcom, pošto se probudio kada ste vi otišli. Njegove su umne snage van potpune kontrole. On može da ošamuti čoveka, da ga paralizuje, čak da ga ubije. Štaviše, može da kontroliše i krupnije mišiće drugih ljudi i to protiv njihove volje. Ali ne više od toga. U sekretarovom slučaju, nije mogao da ga natera da govori, jer su sićušni mišići glasnih žica pretežak zadatak. Nije mogao u tolikoj meri da upravlja njegovim mišićima, da bi ga primorao da vozi kola; čak ga je s mukom naterao da hoda. Očigledno je, stoga, da neće moći da utiče ni na Enija, da, na primer, izda naređenje ili ga napiše. Razmišljao sam, vidite, i o tome..." On ponovo zaklima glavom i glas mu se izgubi.

Arvardan oseti poplavu razočaranja zbog svog neuspeha. A onda zapita, s iznenadnim nemirom: "Gde je Pola?"

"Spava u susednoj prostoriji."

Žudio je za tim da je probudi... Žudio je... Oh, žudio je za mnogim stvarima!

On pogleda na sat. Bila je skoro ponoć. Samo još trideset časova.

On otpočinu nešto malo posle toga, a onda se ponovo probudi kada u odaju navre dnevna svetlost. Niko nije dolazio, i duša mu se sva sledi.

Ponovo je pogledao na sat. Bila je skoro ponoć, samo što je sada ostalo samo još šest časova.

On se bespomoćno i odsutno zagleda oko sebe. Svi su, konačno, bili prisutni, čak i sam namesnik. Pola je bila pored njega, njena topla, malena ruka počivala je na njegovom gležnju. U očima su joj se i dalje nazirali strah i iscrpljenost, ono što je kod njega izazivalo najstrašniji bes na svu postojeću Galaksiju.

Možda su svi oni zaslužili da umru, glupaci, glupaci, glupaci...

Jedva je i primećivao Šekta i Švarca. Sedeli su s njegove leve strane, a tu je bio i Balkis, usana još uvek oteklih, jednog modrog

obraza - mora da ga jezivo boli dok govori. Arvardanove usne istegoše se u iskežen, besan osmeh pri pomisli na to i pesnice mu se stegoše. Kao da ga je pri toj pomisli njegov sopstveni obraz manje boleo.

Pred svima njima stajao je Enije, namršten, neodlučan, gotovo smešan u svom nezgrapnom, teškom i bezobličnom zaštitnom odelu.

I on je bio glupak. Arvardan oseti kako ga proganja pomisao na te galaktičke 'zakonodavce' kojima je stalo samo do reda i mira. Gde su samo oni hrabri osvajači od pre tri stotine godina? Gde?

Samo još šest časova...

Enije je primio poziv od garnizona iz Čika nekih osamnaest časova pre toga i za to vreme je obleteo skoro pola planete. Razlozi za to bili su nejasni, ali očigledno, veoma jaki. U suštini, govorio je on sebi, ništa se nije desilo osim tog nesrećnog kidnapovanja, kidnapovanja jedne od tih čudnih jedinki u zelenim odelima, sa te čudnovate, sujeverne Zemlje. To, i ta preterana i neargumentovana optuživanja. Ništa, u stvari, što ne bi mogao da reši i sam pukovnik na licu mesta. No, bio je tu i Šekt - i Šekt je bio umešan - ali ne kao optuženi, već kao tužilac, To je bilo ono zbunjujuće.

Sedeo je tako, licem u lice sa svima njima, razmišljajući, potpuno svestan da bi odluka mogla značiti pobunu, možda i slabljenje i opadanje njegovog ličnog ugleda, uništenje njegovih želja vezanih za unapređenje... Što se, pak, tiče Arvardanovog dugog govora od maločas, u vezi sa zalihama virusa i nezadrživoj epidemiji, koliko je sve to mogao ozbiljno da primi? A ako bi po tom pitanju i stupio u akciju, koliko bi to uverljivo zvučalo njegovim pretpostavljenima?

Opet, Arvardan je arheolog od značaja i ugleda.

On pokuša da odloži konačnu odluku obraćajući se sekretaru. "I vi verovatno imate nešto da kažete povodom svega ovoga?"

"Iznenadjujuće malo", odgovori sekretar pomalo poverljivo. "Želeo bih samo da znam šta može da potkrepi ove optužbe?"

"Vaša ekšelencijo", ponovo se javi Arvardan, sada na ivici strpljenja, "već sam vam napomenuo da je ovaj čovek priznao sve pojedinosti svog nedela, prekruče, dok smo bili zatočeni."

"Možda će vam nešto značiti to što ste čuli", primeti sekretar, "no

moje je mišljenje da je u pitanju samo još jedno nedovoljno provereno stanovište. U stvari, sve što je zaista čvrsta činjenica, koju mogu da potvrde i Vasionci, jeste to da sam bio silom ote i zatvoren, i to lično ja, a ne oni. Moj je život bio u opasnosti, ne njihov. A sada bih želeo da moj tužilac objasni kako je do svojih zaključaka došao u ovih devet nedelja svog boravka na ovoj planeti, kada vi, namesniče, tokom svih ovih godina svog namesništva na Zemlji, niste otkrili ništa što bi me moglo kompromitovati?"

"Savršeno logično pitanje", nevoljno odvratila Enije. "Pa, kako sve ovo znate?"

"Pre no što je optuženi bilo šta priznao, s čitavom tom stvari me je upoznao doktor Šekt", odgovori Arvardan suvo.

"Je li to tačno, doktore?" Namesnikov pogled okrznu Šekta.

"Tačno je, vaša ekscelencija."

"A kako ste vi došli do toga?"

"Doktor Arvardan je bio vrlo iscrpan i precizan pri opisu funkcionisanja moje naprave, kao i po pitanju onoga što je na samrti izjavio naš bakteriolog, F. Smitko. Taj čovek je takođe bio zaverenik; njegove reči su zabeležene i snimak i danas postoji."

"Ali doktore Šekt, izjave čoveka u delirijumu - ako je to što dr Arvardan kaže tačno - ne mogu se uzeti kao sasvim siguran dokazni materijal. Nemate ništa uverljivije?"

Arvardan tresnu pesnicom o naslon stolice i dreknu: "Pa dobro, je li ovo sudnica? Jel' neko napravio saobraćajni prekršaj? Nema vremena za analitičko odmeravanje dokaza, niti za njihovo mikroskopsko premeravanje. Kažem vam da do šest časova ujutru imamo još pet i po sati, drugim rečima, još pet i po sati da sprečimo strahovitu nesreću! Vi, ekscelencija, od ranije poznajete doktora Šekta. Možete li reći da ga poznajete kao lažova?"

Sekretar se odmah umeša. "Niko ne optužuje doktora Šekta za smišljenu laž, vaša ekscelencija. Stvar je samo u tome da je naš dobri doktor već u poodmaklim godinama i da je u poslednje vreme potpuno zaokupljen svojim šezdesetim rođendanom. Mislim da to kod njega izaziva laganu tendenciju ka paranoji, što je čest slučaj ovde na Zemlji. Pogledajte ga samo! Izgleda li vam on kao sasvim normalan čovek?"

Naravno, nije izgledao. Bio je pometen i napet, skrhan onime što je

već prevalio i onim što ga je tek čekalo.

No, Šekt natera sebe da zvuči normalno i opušteno. "Mogu samo da kažem da sam u toku poslednja dva meseca bio pod stalnom prismotrom Starešinstva. Moja su pisma bila otvarana, moji dopisi cenzurisani. Moguće je, razume se, sve to pripisati paranoji o kojoj se ovde govori. No, ovde je Džozef Švarc, čovek koji se prijavio kao dobrovoljac za sinapsifajer onog dana kada ste me posetili u mom Institutu."

"Da, sećam se." Enije kao da odahnu za trenutak, pošto je stvar koraknula iz žiže. "To je taj čovek?"

"Da."

"Pa, kao da mu ništa ne fali posle opita."

"Naprotiv, još se bolje oseća. Eksperiment se pokazao neočekivano uspešnim, jer je čovek od početka imao gotovo fotografsko pamćenje, što ja nisam u to vreme znao. U svakom slučaju, Švarc sada poseduje um koji je sposoban da pronikne u misli drugih ljudi."

Enije se u zaprepašćenju naže napred. "Šta? Kažete da on može da čita misli?"

"To vam odmah može i prikazati, vaša ekselencijo. No, mislim da bi ovo mogao da potvrdi i sam sekretar."

Sekretar uputi Švarcu otrovan pogled, pun mržnje koja se već dugo kuvala u njemu i koja je poput munje preletela preko njegovog lica.

"To je prilično tačno", priznade on, s gotovo neprimetnim drhtajem u glasu. "Ovaj čovek ima izvesne hipnotizerske mogućnosti, mislim da se može tako reći; no, da li je to zasluga sinapsifajera ili ne, to tek treba proveriti. Dodaću ovome i to da poduhvat nad ovim čovekom nigde nije zaveden, a složićete se i sami da je to krajnje sumnjivo."

"Nije zaveden", odvrati Šekt mirno, "u skladu sa nalogima koje sam dobio od visokog ministra." Sekretar na to samo sleže ramenima.

Enije je bio nestrpljiv. "Nastavimo sa suštinom stvari, i bez daljnjih prepucavanja, molim. Šta je sa tim Švarcom? Kakve veze imaju njegove telepatske moći ili hipnotizerske sposobnosti, ili šta je već u pitanju, sa slučajem koji je pred nama?"

"Šekt želi da kaže", potrudi se sekretar da razjasni, "da Švarc može da čita moje misli."

"Tako, dakle? Pa, o čemu on sada razmišlja?" upita namesnik, prvi put se obrativši neposredno Švarcu.

"On razmišlja", odgovori Švarc, "o tome kako ne postoji način da vas ubedimo u to da je istina ono što mi tvrdimo."

"Prilično tačno", šmrknu sekretar, "mada za takav zaključak ne treba baš mnogo telepatije."

"I još", nastavi Švarc, "da ste, vi jedna budala, koja se boji da podigne glas, koja želi samo red, koja se nada da će pravdom i nepristrasnošću pobediti ljude sa Zemlje, i da ste još veća budala jer se tome nadate."

Sekretar pocrvene. "Poričem sve ovo. Očigledan pokušaj da se utiče na vas, vaša ekselencijo."

"Ne može se tako lako uticati na mene", odseče Enije. "A o čemu ja razmišljam?" upita on Švarca.

"Čak i u slučaju da sasvim jasno vidim unutrašnjost čovekove lobanje, ne mogu bezuslovno reći šta vidim", odgovori Švarc.

Namesnik iznenađeno podiže obrve. "U pravu ste, sasvim ste u pravu. Držite li istinitim iskaze dr Arvardana i dr Šekta?"

"U potpunosti."

"Tako! Ipak, pošto se ne može naći još neko sa vašim sposobnostima, ko bi od ovog slučaja bio sasvim po strani, vaš dokaz na sudu ne bi mogao biti prihvatljiv čak i kada bismo sa sigurnošću mogli reći da ste zaista telepata."

"Ali ovde nije reč ni o kakvom suđenju!" povika Arvardan. "U pitanju je sigurnost Galaksije!"

"Vaša ekselencijo", ustade sekretar, "imam jedan zahtev. Molim vas da ovog čoveka, Džozefa Švarca, izvedete napolje."

"Zašto?"

"Zato što on, pored čitanja misli, poseduje i druge mentalne sposobnosti. Zahvaljujući njemu bio sam paralizovan. Strahujem da bi mogao ponovo da svoju aktivnost usmeri protiv mene. Ili, čak, vas."

Ustade i Arvardan, no sekretar nastavi: "Nijedno saslušanje nije regularno uz prisustvo čoveka koji putem mentalnih moći može da utiče na sudiju!"

Enije brzo odluči. Uđe službenik i Švarc, ne pružajući otpor, niti odajući ikakvu nelagodnost, bi izveden napolje.

To je za Arvardana bila poslednja kap.

Što se sekretara tiče, on se sada uspravi i za trenutak ostade da stoji

tako - zdepast, mračan čovek u zelenom odelu. Čvrst u svom samopouzdanju.

On otpoče, ozbiljno i zvanično. "Vaša ekselencijo, sva verovanja i sve izjave dr Arvardana počivaju na svedočenju dr Šekta. Dalje, izjave dr Šekta počivaju na mucanjima jednog čoveka na samrti. I sve to, vaša ekselencijo, sve to nekako nije doprlo do javnosti sve dok se Džozef Švarc nije podvrugo sinapsifajeru.

Ko je, uopšte, taj Džozef Švarc? Dok on nije stupio na scenu dr Šekt je bio normalan čovek, čovek bez nevolja. I vi ste sami, vaša ekselencijo, proveli jedno posle podne s njim, onoga dana kada je Švarc stigao na opit. Da li se i onda ponašao nenormalno? Da li vas je onda obavestio o zaveri protiv Carstva? Ili o brbljarijama umirućeg biologa? Da li je izgledao kao da ga nešto tišti? Ili da u nešto sumnja? On tvrdi da mu je visoki minstar naložio da krivotvori rezultate testova sa sinapsifajerom, da ne zavede imena onih na kojima su vršeni opiti. Da li vam je to i tada rekao? Ili to tek sada tvrdi, dakle, posle svog susreta sa Švarcom?

Još jednom, ko je uopšte taj Džozef Švarc? Nije govorio nijednim poznatim jezikom u vreme kada je doveden. To smo ustanovili kasnije, kada smo prvi put posumnjali u mogućnost zdravog rasuđivanja dr Šekta. Doveo ga je neki farmer koji ništa nije znao o njegovom identitetu, niti, uopšte, bilo šta o njemu. Ni dan danas nemamo potpunije podatke o tome.

A taj čovek ima čudne mentalne moći. U stanju je da ošamuti čoveka, samo svojim mislima, na stotinak metara udaljenosti. S veće blizine je sposoban i da ubije. I mene samog je paralizovao. Rukovodio je pokretima mojih ruku, mojih nogu; mogao je da vodi moj um kako mu drago.

Verujem, stoga, da Švarc manipuliše umovima i ostalih ovih ljudi. Oni tvrde da sam ih zarobio, pretio im smrću, da sam priznao izdaju i težnju da srušim Carstvo... Pa, pitajte ih, vaša ekselencijo. Zar nisu bili izloženi Švarcovom uticaju, uticaju čoveka koji kontroliše misli? Nije li u stvari Švarc izdajnik? Ako nije, ko je onda on?"

Sekretar pompezno sede.

Arvardan se osećao kao da se nalazi u središtu ciklotrona koji se okreće sve brže i brže. Šta da odgovori? Da je Švarc čovek iz prošlosti? Kakve dokaze za to ima? Da je govorio nekim primitivnim

jezikom? Prastarim jezikom? To je, opet, mogao da posvedoči samo on sam. A i on je mogao podleći kontroli uma. Na kraju krajeva, kako da zna da zaista nije bio kontrolisan? Ko je bio Švarc? Šta ga je tako bespogovorno uverilo u ideju o osvajanju Galaksije?

Mozgao i mozgao. Odakle je dolazila njegova ubeđenost u postojanje zavere? On je bio arheolog, skeptik, ali sada... Je li tome doprinela reč? Poljubac jedne devojkice? Ili Džozef Švarc?

Nije mogao da misli. Nije mogao da misli!

"Dakle?" odjeknu nestrpljiv Enijev glas. "Imate li nešto da kažete, dr Šekt? Ili vi, Arvardane?"

No, tišinu rasparsa Polin glas. "Zašto ih uopšte pitate? Zar ne vidite da je posredi laž? Ne vidite li da nas sve obmanjuju? Oh, ionako ćemo svi umreti, zato više i ne marim - ali mi to možemo zaustaviti, mogli bismo to zaustaviti... A umesto toga, mi sedimo ovde i čekamo." I ona briznu u plač.

"I tako, sve se završava vriskom histerične devojkice..." podrugnu se sekretar. "Vaša ekscelencija, predlažem sledeće: moji tužioci kažu da je sve to - ti virusi i sve ostalo na šta mislite - predviđeno za utvrđeni čas - za šest časova ujutro, kako kažu. Predlažem da vam ostanem na raspolaganju još nedelju dana. Ako je ono što tvrde istina, glasine o epidemiji u Galaksiji bi do Zemlje mogle dopreći već za nekoliko dana. Ako se to desi, carski garnizoni i dalje će biti u kontroli nad Zemljom..."

"Zemlja je odličan zalog, zaista, za čitavu Galaksiju", promrmlja Šekt, mrtvački bleđa lica.

"Ja cenim svoj život, kao i život svog naroda. Bićemo taoci za našu nevinost, i spreman sam da ovog trenutka obavestim Društvo starešina da ću ostati ovde još nedelju dana, po svojoj sopstvenoj želji, i sprečiću sve smetnje koje bi se mogle pojaviti."

On skrsti ruke.

Enije pogleda pred sebe, izmučena lica. "Proglašavam ovog čoveka nevinim..."

Arvardan to više nije mogao da podnese. Pun mirnog, ali opasnog besa, on ustade i skoči ka namesniku. Šta mu je bilo na umu nikad se neće saznati. Ni sam se kasnije nije sećao. U svakom slučaju, pokazalo se bezuspešnim. Enije je posedovao neuronski bič, i upotrebio ga je.

Po treći put otkako je na Zemlji, svet oko Arvardana razgore se do bola, rasplinu se i nestade.

Tokom vremena koje je Arvardan proveo u nesvesti, nastupi samrtni čas, u šest sati izjutra...

21. ČAS SAMRTNI JE PROŠAO

I prođe.

Svetlost.

Zaslepljujuća svetlost i mutne senke - tope se i obrću, a onda ulaze u žižu.

Lice... oči...

"Pola!" Pogled mu se namah izbistri i sve mu se učini jasnim. "Pola, koliko je sati?"

Njegovi prsti stegoše je za gležanj, tako da ona uzmače i protiv svoje volje.

"Prošlo je sedam", prošapta ona. "Prošlo je."

On se sumanuto obazre oko sebe, počev od ležaja na kome se nalazio, ne obazirući se na bol koji je osećao. Šektova vitka figura sedela je zgrčena u stolici. On podiže glavu i samo rezignirano klimnu.

"Gotovo je, Arvardane."

"Onda, Enije..."

"Nije hteo da rizikuje", potvrdi Šekt. "Zar to nije čudno?" On se nasmeja kratkim, piskavim smehom. "Nas troje, sami, otkrivamo zaveru protiv čovečanstva, sami hvatamo vinovnika i dovodimo ga pred lice pravde. Kao na filmu, kad heroji spasavaju stvar u poslednjem trenutku? Tu se obično stvari i završavaju. Samo se u ovom slučaju film nastavio, i mi smo otkrili da nam niko ne veruje. To se, već, ne dešava u filmovima, zar ne? U njima se stvari lepo završavaju, zar ne? Smešno..." I reči mu se utopiše u jecajima.

Arvardan odvrati pogled, osećajući da ga spopada muka. Poline oči bile su tamni univerzumi, vlažni, puni suza. Za trenutak se u njima izgubi - one postadoše univerzumi, puni zvezda. I prema tim zvezdama putovale su, gutajući pred sobom svetlosne godine, bleštave male metalne mahune, prodirući kroz hipersvemir, smrtonosnim putanjama. Uskoro - možda već sada - približiće se atmosferskim omotačima, pašće u vidu nevidljive, virusne, smrtonosne kiše...

Pa, bio je to kraj.

Više se ne može sprečiti.

"Gde je Švarc?" upita Arvardan slabašnim glasom.
Pola samo zatrese glavom. "Nisu ga ni doveli nazad."

Vrata se otvoriše, i Arvardan još nije toliko utonuo u beznadežnost smrti da nije imao snage da, sa trenutnim bleskom nade na licu, pogleda u njih.

Bio je to Enije, te se Arvardanovo lice skameni i on okrenu glavu. Namesnik se približi i pogleda oca i kćer. Oni su za njega i dalje bili samo stvorenja sa Zemlje, ne usuđujući se da išta kažu, iako su znali da, koliko god su njihovi životi bili kratki i burni, njegov će život to biti još i više.

Enije dodirnu Arvardanovo rame. "Doktore Arvardane..."

"Vaša ekscelencijo?" uzvratiti Arvardan, s gorčinom podržavajući namesnikovu intonaciju.

"Prošlo je šest časova." Enije te noći nije ni oka sklopio. Oslobođanjem Balkisa od optužbe, ipak nije stekao utisak da su njegovi tužiocci baš sasvim ljudi - ili pod mentalnom kontrolom. Posmatrao je kako bezdušni hronometar otkucava, sa svakim otkucajem ubijajući život Galaksije.

"Da", potvrdi Arvardan, "prošlo je šest i zvezde još sijaju."

"A vi i dalje smatrate da ste u pravu?"

"Vaša ekscelencijo", zastenja Arvardan, "pitanje je trenutka kada će pasti prve žrtve. Niko ih neće primetiti. Ljudi umiru svakog dana. Za nedelju dana, umreće sto hiljada. Mogućnost izlečenja biće nikakva. Lekovi neće pomagati. Neki svetovi odaslaće hitan poziv za pomoć. Za nedelju dana, broj tih svetova biće veliki, i vanredno stanje će biti oglašeno u bližim sektorima. Za mesec dana Galaksija će biti zgrčena, bolesna masa. Za dva meseca nezaraženih planeta će biti tek dvadesetak. Za pola godine Galaksija će biti mrtva. A šta ćete vi kada vam stignu prvi izveštaji?

Mogu i to da vam kažem. Poslaćete izveštaj u kome ćete reći da je epidemija mogla krenuti sa Zemlje. To, međutim, neće spasti ni jedan jedini život. Objavićete rat starešinama sa Zemlje. To neće spasti ni jedan jedini život. Zbrišaćete stanovništvo sa lica Zemlje... Ni to neće spasiti ni jedan jedini život. Ili ćete, možda, izigravati posrednika između svog prijatelja Balkisa i Galaktičkog saveta, odnosno, onoga što od njega ostane. Možda ćete imati tu čast da iz

ruševina izvučete preživjele i predate ih Balkisu, u zamenu za protivotrov, koji će možda stići, a možda i neće, na dovoljan broj svetova, i u dovoljnim količinama, da spase bar nekoga."

Enije se nasmeja, neubeđen. "Ne pomišljate li na to da suviše dramite?"

"Oh, da. Ja sam mrtav čovek, a vi ste leš. Ali hajde da to primimo hladno, i onako, carski, a?"

"Ako vam smeta što sam upotrebio bič..."

"Nikako", odvrati doktor ironično. "Na to sam već navikao. Više i ne osećam."

"Onda ću pokušati da vam logično izložim stvari, koliko god mogu. Ovo je bila gadna zbrka. Teško bi bilo napisati razuman izveštaj, kao što bi teško bilo i nešto preduzeti bez razloga. Pored toga, ostali tužiocci su sa Zemlje. Vaš glas bi jedini sadržao neku određenu težinu. Pretpostavimo da potpišete izjavu da ste optužbu podigli u vreme kada niste bili baš pri čistoj - pa, naćićemo neku frazu koja bi to sve obuhvatila, bez pomena mentalne kontrole."

"To je bar lako. Recite da sam bio lud, pijan, hipnotisan ili drogiran. Sve odgovara"

"Dajte, urazumite se. Kažem vam da ste bili zavedeni." Enije za časak zastade, a onda prošišta: "Vi ste čovek sa Sirijusa! Kako to da ste se zaljubili u jednu Zemljanku?"

"Šta?"

"Ne vičite. Mislim - da ste bili u normalnom stanju, da li biste se ikada spustili na nivo domorodaca? Da li biste i pomislili na takvo što?" On odmahnu glavom ka Poli.

Arvardan ga je trenutak iznenađeno posmatrao. Tada njegova ruka sevnu i zgrabi najvećeg carskog autoriteta na Zemlji za gušu. Enije mahnito zamlatara rukama.

"Takvo što?" reče Arvardan. "Mislite na gospođicu Šekt? Ako na nju mislite, ima da joj ukažete dužno poštovanje. Ah, gonite mi se. Ionako ste već mrtvi."

Enije prodahta. "Dr Arvardane, smatrajte se uhapš..."

Vrata se ponovo otvoriše i uđe pukovnik.

"Vaša ekselencijo, zemaljska rulja se vratila."

"Šta? Zar Balkis nije govorio sa svojim zvaničnicima? Trebalo je da ovde ostane nedelju dana."

"Govorio je sa njima i još je ovde. Ali tu je i gomila. Spremni smo da na njih otvorimo vatru, i to vam je moj savet, kao savet vojnog komandanta. Imate li kakvih sugestija, vaša ekscelencija?"

"Ne pucajte dok se ne vidim sa Balkisom. Pošaljite mi ga ovamo." On se okrenu. "Dr Arvardane, vama ću se pozabaviti kasnije."

Balkis uđe, sa osmehom na licu. On se zvanično nakloni namesniku, koji mu samo klimnu.

"Čujte sada", započe naglo namesnik, "obavešten sam da vaši ljudi zaposedaju prilaze Fort Diburnu. To nije deo našeg dogovora... Ne želimo krvoproliće, ali naše strpljenje ima granica. Možete li da naredite da se razidu na miran način?"

"Ako mi se to sviđa, mogu, vaša ekscelencija."

"Ako vam se sviđa? Bolje da vam se sviđa. I to odmah."

"Nikako, vaša ekscelencija!" Sekretar se nasmeši i ispruži ruku. Njegov glas bio je prepun poruke, tako dugo tajene, a sada sa zadovoljstvom oslobođene. "Budalo! suviše si dugo čekao i sada ćeš zbog toga umreti! Ili živeti kao rob, ako ti se to više sviđa! Samo, upamti - neće ti to biti lagodan život."

Divljaštvo i žestina ovih reči, međutim, ne proizvedoše na Enija neki vidljiv utisak. Čak i u ovom trenutku, verovatno najcrnjem trenutku Enijeve karijere, nije ga napuštala hladnokrvnost diplomate. Kao da mu je lice, ipak, samo malo posivelo i oči mu malo više upale u duplje.

"Znači, gubitak zbog moje opreznosti je toliki? Priča o virusima bila je, dakle, istinita?" Bilo je nekog neodređenog, odsutnog odjeka u njegovom glasu. "Ali, Zemlja, vi sami - svi ste vi moji taoci."

"Nikako!" dopre do njega zaglušujući, pobeđnički krik. "Ti i svi tvoji, vi ste moji taoci! Virus koji sada plovi Galaksijom ni Zemlju nije poštedeo. On već dovoljno zagušuje atmosferu nad svakim garnizonom na planeti, uključujući tu i Everest. Mi, Zemljani, mi smo imuni, ali kako se ti osećaš, namesniče? Malaksao? Je li ti grlo upaljeno? Je li ti glava kao bačva? Neće zadugo, veruj mi. A samo od nas možeš dobiti protivotrov."

Jedan dugi trenutak vladala je potpuna tišina, Enije je ćutao, izduženog i odjednom nadmenog lica.

A onda se okrenu Arvardanu i hladnim, kultivisanim glasom reče:

"Doktore Arvardane, moram vas moliti za oprostaj zbog ispoljene sumnjičavosti u pogledu vaših reči. Doktore Šekt, gospođice Šekt, primite moje izvinjenje."

Arvardan se iskezi. "Hvala na izvinjenju. Biće nam od strahovite pomoći."

"Zasluzio sam vaš sarkazam", reče namesnik. "ako nemate ništa protiv, vraćam se na Everest kako bih mogao da umrem sa svojom porodicom. Bilo kakva nagodba sa ovim... ovim čovekom ne dolazi u obzir. Vojnici mog namesništva će se, siguran sam, dobro naplatiti za svoju smrt, i neće biti tek tuce Zemljana koji će nam osvetliti predvorje smrti... Zbogom."

"Stojte! Stojte! Ne idite!"

Lagano, sasvim lagano, Enije okrete glavu ka mestu s kog je dopirao ovaj novi glas.

Lagano, sasvim lagano, Džozef Švarc, namrgođen i izmučen, pređe prag.

Sekretar se trže i ustuknu. Uz trenutnu sumnju, nađe se ponovo oči u oči sa čovekom iz prošlosti.

"Ne!" frktao je on, "nećeš od mene izvući tajnu protivotrova! Samo je nekoliko ljudi zna, i samo nekoliko zna kako da je upotrebi. A svi su oni na sigurnom, van tvog dodira, makar dok otrov ne počne da deluje."

"Da, van dodira su mi", prihvati Švarc, "ali ne i za vreme dok otrov ne počne da deluje. Jer, vidite, nema otrova, nema virusa."

Niko u prvom trenutku ne shvati značenje ovih reči. Arvardan odjednom uhvati jednu novu misao: da nije obmanut? Nije li sve ovo samo ogromna cirkusijada, u kojoj je obmanut čak i sekretar? Ako je tako, onda, zašto"

"Brzo, čoveče. Na šta mislite?" začu se Enije.

"Nije ništa komplikovano", odgovori lagano Švarc. "Sinoć sam ovde shvatio da se ništa neće postići ako sedim skrštenih ruku. Stoga sam dugo, dugo, ispitivao sekretarov um. Uticao sam na njega. Nisam smeo dopustiti da budem otkriven. I onda je, napokon, on zatražio da me odstrane iz prostorije, baš kako sam želeo, a potom je sve bilo lako.

Zavrnuo sam stražara i otišao na uzletište. Baza je bila u uzbuni

trećeg stepena. Avioni su bili napunjeni, naoružani, spremni za let. Piloti su iščekivali. Izabrao sam jednog - i odleteo za Senlu."

Kao da je sekretar poželeo da nešto kaže. Usne su mu se bezglasno pokretale.

Oglasi se, najzad, i Šekt. "Ali kako ste uspjeli da naterate čoveka da uzleti? Sve što ste dotad mogli bilo je da ga, jedva, naterate da hoda!"

"Ako je to protiv volje onoga koga kontrolišem. Ali iz uma dr Arvardana saznao sam koliko stanovnici Sirijusa mrze Zemljane - a onda sam potražio pilota koji je rođen u Sirijusovom sektoru i pronašao poručnika Klodija."

"Njega?" povika Arvardan.

"Da... Ah, pa da, vi ga poznajete. Da, vidim ga sasvim jasno u vašem umu."

"Kladim se... Nastavite, Švarce."

"Taj je čovek mrzeo Zemljane mržnjom koju ja ne mogu da razumem. Čak ni ja, a sedeo sam u njegovom umu. On je želeo da ih bombarduje. Želeo je da ih razori. Samo ga je disciplina držala u mestu i čuvala od žudnje da uzleti i sam obavi posao.

E, takav um je drugačiji. Samo malo sugestija, malo pogurivanja, i disciplina ga više ne drži. Mislim da on čak nije shvatio da sam se popeo u avion zajedno s njim."

"Kako ste pronašli Senlu?" prošapta Šekt.

"U moje vreme", odgovori Švarc, "postojao je grad po imenu Sent Luis. Nalazio se na ušću dveju reka... Dakle, našli smo Senlu. Bila je noć, ali svuda oko grada su radioaktivna polja - a dr Šekt reče da se Hram nalazi upravo u toj izolovanoj oazi. Bacili smo svetleću raketu - tačnije, ja sam mu to naložio da učini - i pod nama se nalazila zgrada sa pet tornjeva. Setio sam se slike koju sam uhvatio u sekretarovim mislima... Tamo je sada samo krater, dubok oko trideset metara, tamo gde je ranije bila ta zgrada... To se dogodilo negde oko tri izjutra. Virus nije odaslat, Galaksija je sigurna." Iz sekretarovih ustiju izlete životinjski urlik - kao da se đavoli nadvriskuju. Kao da se spremao za skok, no, sledećeg trenutka izgubi tle pod nogama i sruši se.

Iz ustiju mu je curila pljuvačka.

"Nisam ga ni taknuo", objasni blago Švarc. On se zamišljeno

zagleda u priliku na podu. "Vratio sam se pre šest, ali sam znao da moram sačekati da istekne rok. Balkis je, jednostavno, morao da se izbrblja. Znao sam to, iz njegovog uma, ali morao je da sam izrekne svoju presudu. Eto ga, sad, kako leži ovde."

22. ONO NAJBOLJE TEK ĆE STIĆI

Trideset je dana prošlo otkako je Džozef Švarc uzleteo jedne noći namenjene uništenju Galaksije, dok su za njim zvona za alarm mahnito zvonila i dok je za njim odjekivao poziv da se vrati.

Nije se vratio. Bar ne dok nije razorio Hram u Senluu.

To njegovo junaštvo sada je bilo i zvanično obznanjeno. U njegovom je džepu počivao orden Reda Svemirskog Broda i Sunca, orden prve klase. Samo još dvojica su ga nosila u čitavoj Galaksiji, samo još dvojica su ga zaslužila za života.

To je zaista bilo nešto za penzionisanog krojača.

Niko, naravno, izvan najznačajnijih krugova nije tačno znao šta se dogodilo, no, to ionako nije bilo važno. Jednom, u knjigama istorije, biće to svetla i neizbrisiva stranica.

Ovog časa Švarc je koračao kroz tihu noć prema domu dr Šekta. Grad je bio miran, miran koliko i duboko noćno nebo. U nekim zabitim zemaljskim predelima fanatici su još stvarali nevolje, ali su njihovi vođe bili ili ubijeni ili zarobljeni, a sa ostalima su se mogli obračunati i sami Zemljani, oni nešto umerenijih shvatanja.

Prvi konvoji nezagađene zemlje već su bili na putu. Enije je ponovo bio predložio da se stanovništvo preseli na neki drugi svet, no to je čak i kao mogućnost, odbačeno. Niko nije tražio samilost. Neka Zemljani sami ponovo izgrade svoju planetu. Neka obnove domove svojih otaca, kolevku čovečanstva. Neka rade svojim rukama, neka odstrane zaraženo tle zamenjujući ga svežim, neka gledaju kako zelenilo raste na bivšoj mrtvoj podlozi, neka učine da pustinja još jednom procveta.

Bio je to krvav posao; mogao bi se otegnuti na čitav jedan vek - ali šta s tim? Neka Galaksija isporuči mašineriju - neka isporuči hranu... zemlju... Neka zagradi u svoja neiscrpna bogatstva i rad će postati šala - i biće višestruko isplaćen.

A jednom, jednom će ponovo Zemljanin biti čovek kao i svaki drugi, Zemlja će biti planeta kao i svaka druga, i gledaće na čovečanstvo sa ponosom i osećanjem jednakosti.

Švarcovo srce zalupa brže pri pomisli na sve to, dok se približavao ulaznim vratima Šektovog doma. Sledeće nedelje će sa Arvardanom

poći put velikih središnjih galaktičkih svetova. Ko je iz njegove generacije ikad napustio Zemlju?

I za trenutak se seti svoje stare Zemlje, svoje Zemlje. Zemlje tako dugo već mrtve. Tako dugo mrtve.

A prošla su tek tri i po meseca...

On zastade, hoteći već da pritisne zvonce na vratima, kada mu u mislima zabrujaše reči koje su dopirale iznutra. Kako je samo sada jasno čuo misli, kao zvončice...

Bio je to, naravno, Arvardan, prisutniji u njegovom umu nego što bi to bio da mu se neposredno obraćao. "Pola, čekao sam i razmišljao, razmišljao i čekao. Neću više. Ti ideš sa mnom."

I Pola, isto tako puna žudnje koja odgovara: "Ne mogu, Bele, to je nemoguće. Moje navike, maniri... Osećala bih se šašavo na tim ogromnim svetovima, tamo gore. I osim toga, ja sam samo Zemljan..."

"Ćuti! Ti si moja žena, to je sve. Ako bilo ko upita šta si i ko si, rođena si na Zemlji, građanka si Carstva. Ako i dalje pita, ti si moja žena."

"Dobro, a kada se budeš javio svom arheološkom društvu na Trantoru, šta ćemo onda?"

"Onda? Onda uzimamo godinu dana i posećujemo svaki važan svet u Galaksiji. Nećemo propustiti nijedan, čak i ako nas pošalju poštom... Videćeš Galaksiju i dobićeš najbolji medeni mesec koji vladin novac može da plati."

"A onda?"

"Onda se vraćamo na Zemlju, prijavljujemo se za radne brigade i provodimo narednih četrdeset godina života u radu na ozdravljenju radioaktivnih oblasti."

"A zašto bi ti to učinio?"

"Zato", (kroz Arvardanov Dodir Misli pronese se duboki uzdah; tačnije, Švarc shvati da je usledio uzdah na tom mestu) "zato što te volim, zato što je to ono što ti želiš, zato što sam Zemljanin-patriota i zato što imam i počasne papire o promeni državljanstva - ako ne budeš htela da mi poveruješ."

"U redu..."

I tu se razgovor zaustavi.

Ali naravno, Dodiri Misli i dalje su bili prisutni, i Švarc, preplavljen

zadovoljstvom, ali i uz malo zbunjenosti, napusti poprište. On je imao vremena da čeka. Imao je dovoljno vremena da ih zadirkuje kasnije, kada se stvari slegnu.

Čekao je, na ulici, okružen hladnim zvezdama - čitavom Galaksijom, vidljivom, kao i onom koja to nije.

I za sebe, i za jednu novu Zemlju, i za sve te milione planeta u daljini, on ponovi tu staru, staru poemu koju je sada jedino on od svih tih kvadriliona, tamo, znao...

"Ostari kraj mene!

Najbolje tek će stići,

poslednje od života, zarad čega je život

ponajpre i stvoren..."

Sadržaj

1. IZMEDJU JEDNOG I JOŠ JEDNOG KORAKA
2. OTARASITI SE TUĐINCA
3. JEDAN SVET - ILI BEZBROJ?
4. ŠIROK CARSKI DRUM
5. PRINUDNI DOBROVOLJAC
6. NOĆ PUNA ZEBNJE
7. RAZGOVOR SA LUDACIMA
8. SUSRET U ČIKU
9. KONFLIKT U ČIKU
10. TUMAČENJE DOGAĐAJA
11. IZMENJENI UM
12. UBISTVENI UM
13. PAUKOVA MREŽA U VAŠINU
14. DRUGI SASTANAK
15. IZMENJENI IZGLEDI
16. ODABERI TABOR!
17. PROMENI TABOR!
18. DUEL
19. ČAS SAMRTNI SE BLIŽI
20. ČAS SAMRTNI OTKUCAVA
21. ČAS SAMRTNI JE PROŠAO
22. ONO NAJBOLJE TEK ĆE STIĆI